

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

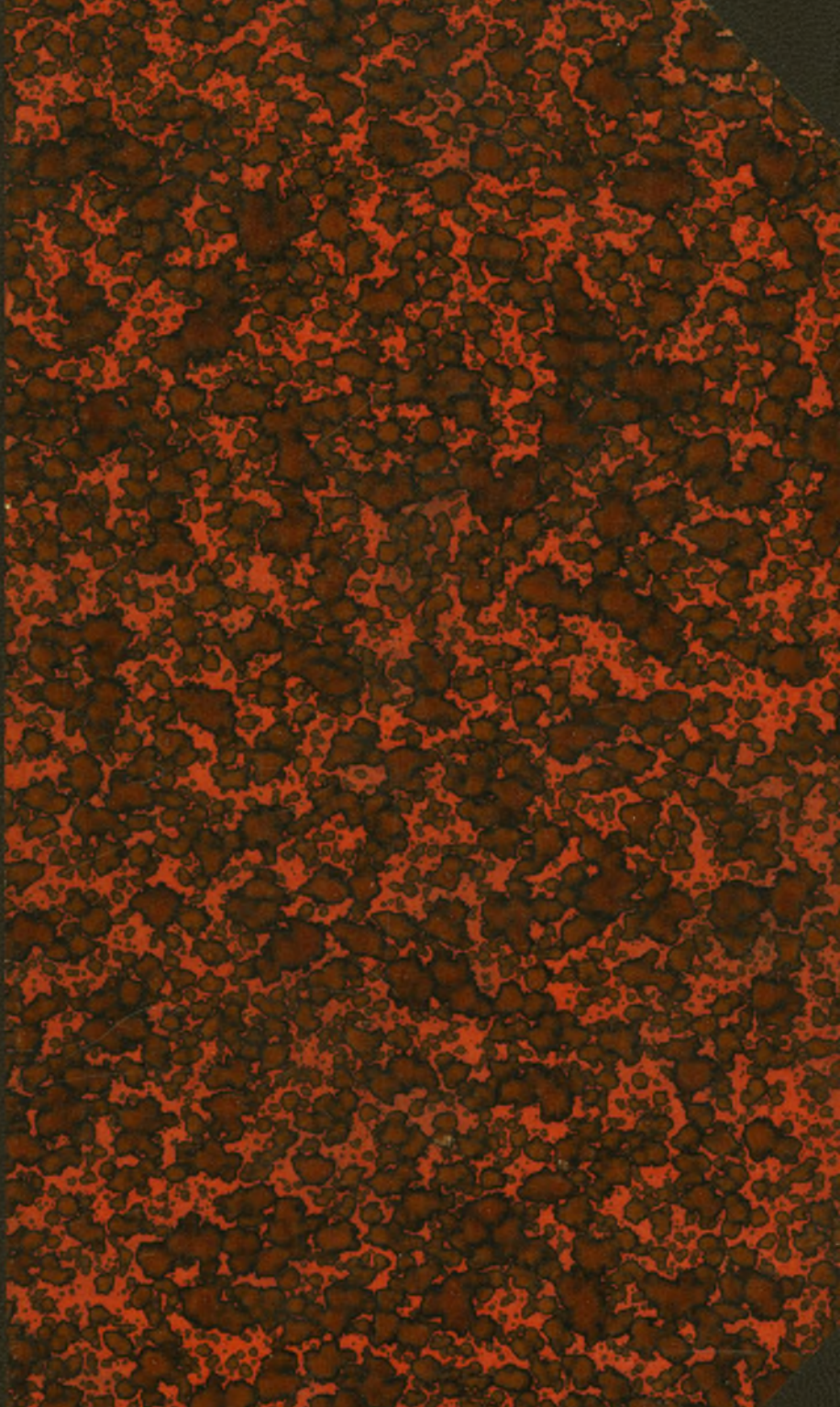
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Uddannelsen af Hærens Linieofficerer 1713-1963

Redigeret af MOGENS ROSENLOV

UDGIVET AF HÆRENS OFFICERSKOLE
FREDERIKSBERG SLOT

INDHOLD

Forord af Chefen for Hærens Officersskole, Oberst H. A. I. PEDERSEN	9
Landkadetakademiet . Kaptajn J. C. ESSEMANN	
Det Kongelige Land Cadet Compagnie – Det Kongelige Landcadetcorps.....	11
Oprettelsen af Det Kongelige Land Cadet Compagnie	11
Landkadetakademiet i tiden 1713–1760.....	16
Landkadetakademiet i tiden 1760–1811.....	31
Det Kongelige Landcadetcorps 1812–1830	42
Det Kongelige Landcadetcorps fra 1831 indtil nedlæggelsen	51
Officersuddannelsen ved hæren i Norge . Kaptajn J. C. ESSEMANN	
Den Matematiske Skole i Kristiania – Det Norske Militaire Institut – Det Kongelige Norske Land Cadet Corps	64
Uddannelsen af officerer til Artilleriecorpset og Ingenieurcorpset samt til Generalstaben . Kaptajn J. C. ESSEMANN	
Artillericadet-Instituttet – Den Kongelige Militaire Høiskole	67
Tiden indtil Den Kongelige Militaire Høiskoles oprettelse – Artillericadet- Instituttet	67
Den Kongelige Militaire Høiskoles oprettelse	83
Den Kongelige Militaire Høiskole 1830–1868.....	90
Landkadetakademiets Domiciler 1714–1861 . Oberst NIELS MAARE	
Tiden fra 1714 til 1720 på Friis' Gaard.....	99
Tiden fra 1720 til 1767 i det tidligere Operahus	101
Tiden fra 1767 til 1788 i det Brockdorffske Palæ	104
Tiden fra 1788 til 1861 i det tidligere Operahus	107
Gjethuset . Oberst NIELS MAARE	
Domicil for Artillericadet-Instituttet fra 1773 til 1830 og for Den Kongelige Militaire Høiskole fra 1830 til 1868	109
Hærens Officersskole . Major S. E. WISSUM	
Perioden 1861–67. Kommissionen af 1866.....	113
Officersskolen oprettes	116
Perioden 1868–80	121
Skolen i Firserne og Halvfemserne	123
Forslaget af 1902.....	130
Perioden omkring 1. verdenskrig.....	132
Hærordningen af 1922	136

Hærordningen af 1932	139
2. verdenskrig og den tyske besættelse	140
Officersskolen i efterkrigstiden	146
Officersskolen i dag	147
Frederiksberg Slot . Oberst NIELS MAARE	152
Forsvarsakademiet . Oberst M. N. M. P. AMTRUP	173
Bilag	
1. Skematisk fremstilling af officersuddannelsen i Danmark	185
2. Fortegnelse over chefer m.fl.	186
3. Oversigt over Landkadetakademiets officerer, lærere, kadetter m.v.	187
4. Undervisningsplan for Land Cadet Compagniet af 8.december 1713	188
5. Undervisningsplan for Landkadetakademiet 1741	188
6. Undervisningsplan for Det kongelige Landcadetcorps 1831	189
7. Undervisningstidens fordeling til de forskellige fag efter undervisningsplan af 1868 (rettet 1870)	192
Kildefortegnelse	193

FORORD

Kong Frederik IV indstiftede ved kgl. resolution af 26. august 1713 med tillæg af 5. december samme år Land-Cadet-Compagniet, sædvanlig kaldet Landkadetakademiet, med det formål at uddanne officerer til rytteriet og fodfolket i lighed med det ved kgl. resolution af 26. februar 1701 oprettede Søe-Cadet-Compagni, begyndelsen henholdsvis til Hærens Officersskole og Søofficersskolen.

Hærens Officersskole har gerne villet markere 250-året for den systematiske officersuddannelses påbegyndelse med udgivelsen af nærværende skrift, hvis formål skulle være dels at vise nutidens officerer under hvilke vilkår, i hvilket omfang og på hvilke steder vore forgængere blev undervist, dels at give andre interesserede en forestilling om, hvad officersuddannelse i Danmark omfatter og har omfattet gennem tiderne.

Skolen bringer redaktøren og forfatterne, der beredvilligt og med kort varsel påtog sig denne opgave, sin varmeste tak.

En særlig og meget hjertelig tak til

CARLSBERGS MINDELEGAT FOR BRYGGER J. C. JACOBSEN,

der som jubilæumsgave til Hærens Officersskole har bekostet udgivelsen.

Frederiksberg Slot, august 1963.

H. A. I. PEDERSEN

Oberst

Chef for Hærens Officersskole

Landkadetakademiet

Det Kongelige Land Cadet Compagnie • Det Kongelige Landcadetcorps

OPRETTELSEN AF DET KONGELIGE LAND CADET COMPAGNIE

Erfaringerne fra Den Store Nordiske Krigs første år havde med mere end ønskelig tydelighed afsløret, at den danske hær i uhyggelig grad manglede skolede officerer. Nederlagene i Skåne i 1710 og i Mecklenborg i 1712 viste ikke blot, at hæren manglede dygtige højere førere, men den totale oprivning af store dele af hæren i slagene ved Helsingborg og Gadebusk pegede på en ikke mindre udtalt mangel på kvalificerede officerer ved kompagnier og bataljoner.

En direkte følge af denne for hæren katastrofale tilstand, samt en naturlig følge af oprettelsen af Søkadetakademiet i 1701, måtte det derfor være at oprette en læreanstalt til varetagelse af uddannelsen af vordende officerer i hæren.

Den nye udvikling blev sat i gang ved en kongelig resolution af 26. august 1713, der fastsatte oprettelsen af et Land Cadet Compagnie. Denne resolution uddybedes af endnu én af 5. december samme år, og den 1. januar 1714 var kompagniet, eller som det oftest senere er blevet benævnt: Landkadetakademiet, en realitet.

Denne skole var ikke hvad vi i vore dage forstår ved en officersskole, altså en skole der bibringer befalingsmænd i hæren den fornødne videre militære uddannelse til at kunne bestride officersopgaver. Det var en skole, hvor drenge og unge mennesker modtog deres hele skoleuddannelse og opdragelse med det formål, at tilvejebringe et officerspersonel, der var i besiddelse af en hæderlig opdragelse og nogen skoleuddannelse. Når eleverne forlod skolen, havde de således på intet tidspunkt været i berøring med tropper, og skulle først ved deres militære afdeling modtage den praktiske del af uddannelsen.

En kombination af almindelig skolegang og officersuddannelse eller forberedelse til en sådan, er ikke ganske ukendt i vore dage. Preussen havde således lige indtil 1920 kadetakademier af en art, der ganske svarede til Landkadetakademiet, og i Sovjetunionen oprettedes efter den anden verdenskrig et antal sådanne kadetskoler med det formål at uddanne sønner

af faldne sovjetiske soldater til officerer, samtidig med at de fik hele deres skoleuddannelse og opdragelse på skolerne. Oprindeligt var kadetskolerne tænkt som en ganske midlertidig foranstaltning, men de eksisterer dog fortsat.

Når Landkadetakademiet i 1713 opstod som en drengeskole, havde det sin naturlige årsag i det almindelige uddannelsesniveau. Landets skolevæsen var i en yderst primitiv forfatning og kunne kun bibringe kundskaber til en meget begrænset del af befolkningen. Private skoler fandtes ikke og flertallet af dem, der modtog boglig uddannelse, var sønner af adels- eller velhavende familier, der havde råd til at ansætte private huslærere. Hæren modtog naturligvis nogen tilgang af officerer fra denne kategori af befolkningen, men ikke en tilgang der tilnærmelsesvis kunne dække det behov, der fandtes ved en stående hær, hvis omfang flere gange oversteg den danske hærs nuværende størrelse. Resultatet var, at det oftest kun var de højere førere, der var i besiddelse af nogen egentlig uddannelse. En uddannelse, der oftest var begyndt gennem privat uddannelse i hjemmene, både af egentlige huslærere og af fægtelærere, samt ikke mindst af fædre eller brødre, der var eller havde været officerer. Uddannelsen til officer fortsattes ofte i udlandet, hvortil de unge sønner af landets adel og velhavere blev sendt, for under erfarne og kendte hærførere at blive sat ind i krigskunstens begreber. Danmark har fået mange af sine betydeligste hærførere uddannet på denne måde, men en sådan form for officersuddannelse bibragte ikke hæren den faste kerne af yngre officerer, der efterhånden fra stillinger ved kompagnier, eskadroner og batterier tjente sig op til de højeste grader.

Et udpræget eksempel på en officerskarriere af den ovenfor skitserede art har vi hos en mand som Christian Gyldenløve. Han var søn af Christian den V og Sofie Amalie Moth og født den 28. februar 1674. Efter at have modtaget en grundlæggende skoleuddannelse herhjemme, blev han i 1683 sendt til Nederlandene for at fuldende sin skolegang og modtage militære kundskaber hos den berømte feltherre Vilhelm af Oranien. Fra 1688 til 1690 fortsattes hans uddannelse i Thüringen, og i 1691 fulgte han den franske hær i Flandern, hvor han hævdede sig med så megen bravour, at han i 1692 blev chef for regimentet Royal Danois, i spidsen for hvilket han i de følgende år indlagde sig megen hæder. Han udnævntes til dansk general-løjtnant i 1694, 20 år gammel, avancerede i 1699 til feltmarskal og i 1701 til generalfeltmarskal-løjtnant. Efter i en kort periode med held at have deltaget i Den Spanske Arvefølgekrig døde han af sygdom i 1703, og Danmark mistede således måske netop den dygtige fører, der kunne have vendt nederlagene i Den Store Nordiske Krig til sejr.

Kong Frederik den IV, Landkadetakademiets stifter

Der optoges dog også officerer af en helt anden kategori i den danske hær. Mænd som i kraft af dygtighed, initiativ og vilje formåede at hævde sig på en sådan måde, at de, selv uden uddannelse og måske begyndt som menige, formåede at overvinde de utrolig store hindringer, der skilte den menige fra officeren. Den danske hær har i sådanne mænd erhvervet sig officerer, der

på ingen måde har stået tilbage for den kategori Christian Gyldenløve står som udtryk for.

Eksemplerne på sådanne mænd er mange, men en enkelt skal fremhæves:

Andreas Harboe blev født i Kristiania (Oslo) i 1648 og kom i 1665, 17 år gammel, ind i det norske artillerikorps. I 1669 avancerede han til fyrværker (laveste officersgrad) og fik på grund af sin gode tjeneste tilladelse til at rejse udenlands for at uddanne sig. Han opholdt sig i udlandet i 6 år, navnlig hos Vilhelm af Oranien, i hvis tjeneste han avancerede til kaptajn. I 1675, ved Den Skånske Krigs udbrud, vendte han hjem og ansattes som kaptajn i den danske hær. Allerede året efter blev han major og i 1677 oberstløjtnant af artilleriet. Efter krigens slutning kom han til fæstningen Glückstad som chef for tøjhuset og artilleriet, der var garnisoneret her og i de omkringliggende fæstninger. I 1682 udnævntes han til oberst og chef for artilleriet ved den i Holsten stående felthær. Under opholdet i Holsten konstruerede han det såkaldte „Harboeske Artillerisystem“, det første egentlige kalibersystem i Danmark, og et system der benyttedes herhjemme i de følgende 100 år. I 1683 blev han på grund af sin indsats under fæstningen Ratzeborgs belejring udnævnt til generalmajor. I år 1700 blev han chef for infanteriet ved det korps, der udlejedes til England, men flyttedes i 1704 til det til Østrig udlejede korps som chef for dette, samtidig med at han udnævntes til generalløjtnant. I 1705 blev han adlet, men dræbtes året efter ved en vådeskudsulykke i landskabet Siebenbürgen (nu Rumænien). Hans lig førtes under militær honnør til Danmark, hvor han er begravet i Roskilde Domkirke.

Det nyoprettede akademi må dog nok siges at være tilstræbt nærmere knyttet til de unge sønner af landets adel, end til officerer af Harboes type. Dette fremgår alene af navnet Cadetcompagnie. Les Cadets er jo netop oprindelig betegnelsen på adelens yngre sønner. Denne tilknytning er navnlig tydelig, hvis man kaster et blik på Landcadetcompagniets forgængere. Oprettelsen af dette akademi i 1713 var nemlig ikke det første forsøg på her i landet at skabe en skole for vordende officerer.

I 1680 indrettedes den bestående Axel Urups Stiftelse*) således til et øvelseskorps for den daværende kronprins, senere Frederik den IV, men hverken dette forsøg eller forsøget på i 1691 at oprette et såkaldt Ridderligt Academie, førte dog til det ønskede resultat, og disse skolers betydning for hærens officerskorps var meget ringe.

Det kan derfor med fuld ret hævdes, at den første militære læreanstalt i

*) Axel Urup: Dansk general og rigsråd 1601–1671. Byggede i 1647–1656 Københavns nye befæstning og grundlagde „Ny København“, bydelen mellem den gamle by og Kastellet.

landet startedes med den kongelige skrivelse af 26. august 1713 til chefen for Drabantgarden, oberst Vieregg, hvori kongen befaler denne at oprette et kadetkompagni med 100 kadetter af god familie, godt udseende og i alderen indtil 15 år.

Alle udgifter til kadetternes underhold og undervisning skulle betales af kongen, mod at drengenes forældre lovede at disse forblev i kongelig tjeneste resten af deres liv.

Akademiet oprettedes med en stab bestående af:

1 oberst som chef for akademiet,	3 sergenter,
1 kaptajn,	1 fourer,
1 premierløjtnant,	2 korporaler,
1 sekondløjtnant,	2 tambourer.

En understab bestående af:

1 regimentskvartermester, 1 auditor, 1 feltskærer.

En lærerstab, der udgjorde:

1 danselærer,	1 artillerilærer,
1 fægtelærer,	1 fransklærer,
1 religions- og geografilærer,	1 tegnelærer,
1 lærer i befæstningsarbejder,	1 lærer i skrivning.

Desuden blev der tilknyttet akademiet:

1 portner og 1 arbejdssoldat.

Udover i de fag, der direkte fremgår af den ansatte lærerstab, skulle eleverne undervises i geværeksercits. Denne undervisning blev overdraget skolens stab. Det kan umiddelbart undre, at faget taktik, der nu er dominerende i officersuddannelsen, ikke skulle indgå i undervisningen, men dette har sin naturlige forklaring i datidens eksercermæssige udførelse af kamp-handlinger. Taktikundervisningen ville automatisk komme til at indgå i undervisningen i eksercits, befæstningsarbejder og artilleri.

De kadetter, der i løbet af efteråret 1713 blev indskrevet til akademiet, blev efter kongens bestemmelse inddelt i to klasser med 50 i hver. Klasserne dannedes ikke, som vi nu ville anse det for naturligt, efter forkundskaber, men udelukkende efter alder. Således ville de to klasser nok blive en yngste og en ældste klasse, men de ville få nøjagtig samme undervisningsplan. Der

blev ikke fastlagt nogen bestemt undervisningstid på akademiet, f.eks. 2 eller 3 år med en afsluttende eksamen. En kadet kunne afgå fra akademiet, når han skønnedes egnet til at opnå officersstatus, og der var plads til ham ved et regiment.

Hele denne opbygning giver et udmærket billede af den primitive måde, hvorpå datidens skoleundervisning blev varetaget. Skolens uddannelsesform ville medføre, at en elev, der mødte med betydelige forkundskaber og viste sig dygtig, f.eks. efter et års forløb kunne afgå fra skolen som officer, mens andre, der havde ringere forkundskaber og besad ringere egenskaber, ville kunne gå på skolen i årevis før de fandtes egnede til udnævnelse og afgang. Afgangen af elever enkeltvis ville endvidere medføre, at man ikke som nu kunne oprette en ny klasse eksempelvis hvert andet år, men at nye elever måtte optages efterhånden som der blev pladser ledige. En sådan til- og afgang fra en undervisningsklasse ville selvsagt komme til at volde undervisningen betydelige vanskeligheder, når den både skulle bygges op således at eleverne, der forblev på skolen, skulle fortsætte udvidelsen af deres kundskaber, og der samtidig skulle tages hensyn til helt nye elever, som måske endda mødte helt uden forkundskaber. Alle disse vanskeligheder, som vi nu med lethed kan forudse for en sådan skoles undervisning, opdagede man dengang først efterhånden som skolens undervisning kom igang og problemerne opstod.

Skolens timeplan blev tilrettelagt således, at der skulle anvendes ét skema for mandag, onsdag og fredag, og et andet for tirsdag, torsdag og lørdag (se bilag 4). Undervisningen skulle hver dag indledes kl. 0700 med en bøn, hvorefter der skulle læses først et afsnit fra biblen, derpå et fra landets lov og sidst et fra de såkaldte krigsartikler.

Til brug for Landkadetakademiet erhvervedes Friis's Gård på Nytorv, hvor tidligere Christian den V's mislykkede Ridderlige Akademi havde haft sit tilholdssted, og i slutningen af december var oberst Vieregg efterhånden klar til at modtage de 100 kadetter og foretage den egentlige åbning af Land Cadet Compagniet i begyndelsen af januar 1714.

LANDKADE TAKADEMIET I TIDEN 1713–1760

De 100 drenge, der af deres forældre var tilmeldt akademiet, mødte ved januars begyndelse i 1714 med højst forskellige forkundskaber, nemlig fra praktisk taget ingen og til den kundskabsmængde, man nogenlunde havde forestillet sig, at alle eleverne skulle møde med. Med datidens skoleuddan-

nelse kunne dette imidlertid ikke være noget opsigtsvækkende resultat af hvervningen til skolen, og på sin vis var der jo også gennem de relativt få fag og navnlig de få almene fag taget højde for en sådan mangel på for-kundskaber.

Man havde få år i forvejen set, at Christian den V's Ridderlige Akademi havde lidt skibbrud netop fordi det havde sigtet for højt. Det Ridderlige Akademi, der havde haft til formål at uddanne unge mennesker til over-tagelse af statsemployer, såvel militære som civile, var oprettet efter en plan, der absolut sidestillede dets elever med universitetets studerende, og der var ingen tvivl om, at dets fuldt uddannede elever, med deres omfattende sprog-kundskab, store viden indenfor alle humanistiske fag og uddannelse indenfor flere militære discipliner, bibragte Danmark en elite af såvel civile som militære embedsmænd, der, hvis akademiet fortsat havde bestået, kunne have fået afgørende betydning for landet. Tiden havde imidlertid ikke været moden, eller der var måske snarere ikke taget tilstrækkeligt hensyn til, at der også måtte sættes ind på den mere elementære uddannelse, før man kunne skabe det helt ideelle indenfor den højere udannelse.

Ved Landkadetakademiets oprettelse havde man, som vi har set, indskærket antallet af fag betydeligt, således at der foruden i de vigtigste mili-tære fag kun undervistes i de allermost elementære almene fag: skrivning, religion, dansk og geografi, samt fransk tilføjet ligesom for at bevare lidt af storhedens skær. Der kan ikke herske nogen tvivl om, at man ved denne indskrænkning var nået til en betydelig mere virkelighedsnær løsning på problemet officersuddannelse. Vel ville man ikke nå de resultater man ved Det Ridderlige Akademis oprettelse havde sigtet imod, men når akademiet havde vist sig ikke at kunne få tilstrækkelig kvalificeret søgning, var der kun to muligheder åbne: Enten kunne man tage alvorligt fat på den almene skoleuddannelse i landet, en løsning, hvor det naturligvis ville tage årtier at nå frem til afgørende resultater, eller også måtte målsætningen sænkes til et rimeligere niveau, som man så efterhånden som den almene skoleuddan-nelse forbedredes, kunne hæve.

Selv om man således ved Landkadetakademiet havde afpasset undervis-ningsniveauet til tidens almene uddannelsesstandard, var det på grund af manglende pengemidler og den herskende mangel på kvalificerede lærerkræf-ter ikke nogen elite aflærere, der modtog de 100 kadetter i 1714. Mange af dem havde ikke det mindste begreb om opbygningen af en undervisningsplan, og også de pædagogiske evner stod, i forhold til vore krav, meget tilbage at ønske. Undervisningen har netop haft den karakter af udenadslæren, som

vi kender fra Holbergs og H. C. Andersens beskrivelser af den almindelige skoleuddannelse. Lærere med forståelse for udvikling af selvstændig tankegang og evne til at træffe selvstændige afgørelser var absolutte undtagelser såvel i de civile skoler som på Akademiet. Hvor ineffektiv en sådan undervisning egentlig var, kan man gøre sig et begreb om ved at betragte undervisningen i tysk.

Tysk figurerer ikke på undervisningsplanen, men det var ved skolens oprettelse fastsat, at al undervisning skulle foregå på dette sprog, og da ikke alle elever, der mødte på Akademiet, var i stand til at tale, endsige skrive tysk, måtte der bibringes disse elever en undervisning i sproget. Denne blev givet i faget skrivning og naturligvis indirekte også i alle de øvrige fag. Karakteristisk er det imidlertid, at nok undervistes eleverne i tysk sprog og skrift, men der var ikke overhovedet tale om undervisning i tysk grammatik. Ikke mærkeligt at mange sønner af dansktalende officerer i årevis måtte trækkes med det tyske sprog, før de blev fundet tilstrækkelig velbevandrede i det.

I vore dage kan det vel undre, at man på en dansk militær skole valgte at undervise på tysk. Tysk var imidlertid det normalt foretrukne sprog, når det da ikke skulle være særlig fint, og det franske benyttedes. Dette havde naturligvis den baggrund, at Danmark dengang ikke alene bestod af det dansktalende Danmark og det norsktalende Norge, men desuden af den tysktalende del af Slesvig, hele Holsten og Stormarn, samt af de på oprettelsestidspunktet store danske interesser i Oldenburg, Delmenhorst, Rügen og Forpommern. Yderligere stammede vel hovedparten af de danske officerer ved den hvervede hær ligesom soldaterne fra de tysktalende dele af Europa. Hæren var på dette tidspunkt mere tysk end egentlig national som f.eks. den svenske, men det var ikke hærens skyld, det var en simpel følge af den danske politik og danske interesser. Kongen var uinteresseret i at fjerne bønderne, håndværkerne o.s.v. fra deres arbejde, og var i grunden således modstander af vore landmilitsenheder. Han mente, at en sådan fjernelse af arbejdskraften fra erhvervene ville skade landet mere end det ville virke besparende at slippe for udgifterne til den hvervede hær. Heri ligger måske nok en sund tankegang, men resultatet var altså, at f.eks. i infanteriet var $\frac{2}{3}$ af mandskabet tysk, og Danmark havde ikke den mulighed for at opbygge en dansk officers- og soldatertradition, der måske senere kunne have fået afgørende betydning, ikke mindst for befolkningens syn på hæren.

Når det på Søkadetakademiet var dansk sprog der benyttedes, havde dette også sin naturlige årsag. Marinen modtog således langt den største del af sit

mandskab og sine officerer fra Norge og den dansktalende del af Danmark. Det store antal søfolk disse dele af landet rådede over, var mere end rigeligt til at dække flådens behov. Dette kan bl. a. ses af, at mange danske og norske søfolk udvandrede til England og Holland. Også en anden ting spillede ind, når det drejer sig om flådens danske sprog. Mens det var uhyre almindeligt at danske officerer fra hæren tog ophold i udlandet, enten for der at få en militær uddannelse eller for at tjene i udenlandske hære i en årrække, var noget sådant meget sjældent i flåden. De danske søofficerer var uddannet herhjemme og havde normalt ingen omgang med udenlandske søofficerer, og da en sådan kontakt efterhånden oprettedes, var det naturligvis ikke med de tyske stater, men med de store sømagter England og Frankrig, der herved fik nogen sproglig indflydelse.

Undervisningen i eksercits kunne naturligvis ikke fortsætte år ud og år ind på selve Landkadetakademiet. Derfor blev det ordnet således at ældste klasse, altså den klasse, hvor de ældste elever gik, efter ét års forløb, kunne benytte den til eksercits afsatte tid til at skyde eller eksercere i fri luft eller, hvis vejret tillod det, at gennemgå Københavns volde og studere befæstningsanlæggene, og således opnå et grundigt kendskab til det i teori lærte om fæstningsbyggeri.

Disciplinen på Akademiet var streng som tiden krævede det. Vi vil nu tildags sige, at disse drenges opdragelse var grebet helt forkert an. Der appelleredes ikke til drengenes pligt- og æresfølelse, eller til deres kommende ansvarsfulde stillinger. Der krævedes absolut lydighed og eksemplarisk optræden, og en sådan hævdedes med magtanvendelse uden smålig skelen til, at Akademiet ikke blot var en militær læreanstalt, men også det sted, hvor disse unge mennesker skulle føle, at de havde deres hjem og bibringes en sund indstilling til samfundet og livet.

For at forstå dette forhold må man imidlertid være klar over, at datidens mennesker havde en helt anderledes rå indstilling end vi i vort humanistiske samfund. Akademiet er oprettet i bød lens og galgens tidsalder, og folk var ikke blødsødne overfor daglige hængninger eller læggen på hjul og stejle (i København henrettedes i perioden 1690–1726 ikke mindre end 600 soldater). Forbrydelser straffedes strengt såvel blandt den civile befolkning som indenfor hær og flåde. Træhest, krumslutning, offentlig piskning eller spidsrod, brændemærkning, hængning og lemlæstelse var almindelig accepteret og ingen tog anstød heraf.

Følgelig anvendtes da også på Akademiet stokkeprygl, krumslutning eller rideture på straffekanonen. Var forseelserne af meget alvorlig karakter,

kunne der nedsættes en krigsret til afgørelse af straffen, ganske som det skete ved hærens regimenter.

Akademiets straffekanon havde sin særlige historie. Den anvendtes som et godt militært instrument i stedet for den almindeligvis anvendte træhest. Akademiets kanon var en gammel metalkanon, der, vigtig som den var, blev indbragt på Friis' Gård allerede den 26. januar 1714. Den fulgte senere Akademiet til Operahuset, hvor den i 1750 pludselig kom til en kortvarig ære og værdighed. Den 20. februar blev den nemlig stillet til disposition for daværende lærer ved Akademiet, den sachsiske kaptajn v. Steuben, der mente at have opfundet en metode, der kunne gøre artilleriets kanoner mere hurtigskydende. To kadetter, Haxthausen og Lorenzen, blev udtaget som hjælpere for kaptajnen og højtideligt taget i ed, for at intet skulle slippe ud om de hemmelighedsfulde forsøg. Den 6. august samme år skulle det ved forsøg vise sig, om opfindelsen havde en fremtid for sig. Kanonen blev transporteret til Amager og mange tilskuere, heriblandt kongen selv, indfandt sig for at overvære prøveskydningen. Forsøget var vellykket for så vidt angik kanonens skydefærdighed, men glæden var kort, thi pludselig sprang en gnist over i et par karduser, der omgående antændte to fade krudt i et bræddeskur ved siden af kanonen. Krudtet og 62 bomber sprang i luften, taget fløj af bræddeskuret og resten af det brød i brand. Talrige af de omkringstående kvæstedes, kongen sværtedes af krudtslammet og fik svedet håret og sin røde uniformsfrakke. Værre gik det ud over tre af de fem kadetter, der i dagens anledning var udtaget som hjælpere ved skydningen. Kadetterne Holten, Poel og Kruse blev så forbrændt, at de inden en uge var døde af deres sår. Så snart kongen var kommet sig ovenpå forskrækkelsen, gik han smilende hen til den fortvivlede kaptajn, gav ham 100 dukater og trøstede ham med, at han endnu en gang ville overvære forsøgene med kanonen. Kaptajnens hjælpere modtog ligeledes pengegaver, og kadet Kruses fem søstre fik en årlig rente på livstid. Om senere forsøg med kanonen vides intet, og den gamle 8 pundiger måtte lide den tort atter at vende tilbage til Operahuset som straffekanon. Da Akademiet i 1757 flyttede til Amalienborg, fulgte kanonen med, og fik endda umiddelbart efter udskiftet sin lavet, om denne så var blevet skrøbelig på grund af det pludselige skyderi eller af for mange kadetters rideture. Den 28. maj 1803 forlod den gamle kanon for bestandig Akademiet og vendte tilbage til hærens arsenal.

Om selve livet på Friis' Gård ved vi meget lidt, og som altid er det uregelmæssighederne der huskes. I 1718 og 1719 gjorde kadetterne sig således kendt ved at levere et par bråvallaslag mod Københavns studenter, med

hvem man iøvrigt havde mange skærmydsler. Imidlertid er grunden til vort ringe kendskab til livet på Friis' Gård også foranlediget af, at Akademiet allerede i 1720 måtte overdrage gården til København by, der ønskede at benytte den til vajsenshus. Akademiet selv måtte flytte til det tidligere omtalte Operahus i Bredgade. Friis' Gård nedbrændte iøvrigt 8 år senere under en af Københavns store ildebrande.

Samme år som Akademiet flyttede til sit nye tilholdssted, afsluttedes Den Store Nordiske Krig, der kun havde givet Danmark ubetydelige resultater. Efter krigen bragtes hær og flåde ned på fredsfod, og dette kom heller ikke til at gå ubemærket hen over Landkadetakademiet. Den 20. november 1723 blev det bestemt, at Akademiet skulle indskrænkes til kun at omfatte 50 kadetter, og tilsvarende blev Søkadetakademiet indskrænket til kun 40 kadetter. Denne indskrænkning af de to kadetskoler medførte endvidere, at Søkadetakademiet i 1727 flyttedes til Operahuset, således at de to skoler kunne benytte samme lærere. Koordineringen af undervisningen skulle tilvejebringes gennem forhandlinger mellem de to skolechefer, oberstløjtnant v. Eldern og admiral Rosenpalm, iøvrigt en af de søofficerer, der var i stand til at tale fransk. Oberstløjtnant v. Eldern blev chef for skolerne, idet han dog ikke havde nogen kommandomyndighed over Søkadetakademiet i dets undervisningsvirksomhed. For at fremtvinge yderligere besparelser i akademiernes drift bestemtes det, at kadetter, der havde deres hjem i København, ikke længere kunne bo på Akademiet.

Nu er det imidlertid ikke så ligetil pludselig at indskrænke et sådant akademi fra 100 til 50 kadetter, selv om man vælger tidspunktet på en sådan måde, at nedskæringen falder sammen med en større afgang af elever som officerer til hærens enheder. Der blev da også 8 kadetter i overskud, og selv om man skulle synes, at et sådant overskud måtte være af mindre betydning for udgifterne til Akademiets drift, blev det bestemt, at disse overskydende 8 kadetter straks skulle afgå fra Akademiet. De blev udtaget blandt de dygtigste af kadetterne og forsat til et antal regimente med rang af fændriker, men på kadetløn, og skulle atter indtræde på Akademiet, når der blev pladser ledige.

Oberstløjtnant v. Eldern forsøgte iøvrigt på forskellig vis at bedre kadetternes kår. Han indstillede således til kongen, at der blev leveret enkeltsege til Akademiet i stedet for de hidtidige tomandssege, der ikke havde vist sig fremmende for hygiejnen. Samtidig indstillede chefen, at den store læsesal deltes i to med en bræddevæg. Disse forbedringer ville imidlertid komme til at koste 80 rigsdaler, og det var mere end den kongelige kasse kunne bære,

så der kom til at gå endnu mange år, før disse simple forbedringer lettede tilværelsen for kadetterne. At kadetterne ikke befandt sig vel på Akademiet, ses bedst af de ikke sjældne desertioner. Disse faldt dog som oftest ikke heldigt ud, og synderne stillede for skolens krigsret og måtte smage riset.

I de følgende år er der ret stille om Akademiet, men nogle få detaljer kan dog give et indtryk af livet på skolen og kadetternes uensartethed i alder og udvikling. Mens hovedparten af kadetterne ifølge vedtægterne skulle være drenge, gik der også mange ældre elever på skolen. Således blev en kadet i 1729 bortvist fra skolen fordi han havde giftet sig uden tilladelse. I 1734 ansættes en kadet som cancellisekretær, en stilling der må formodes at kræve betydelig modenhed. I 1738 var fem kadetter den 8. november kommet op at skændes på deres kammer og trak til slut kårderne for, som ægte kadetter, at afgøre deres stridighed på de blanke våben. Hvorledes dysten faldt ud vides ikke, men den må være blevet opdaget, for alle kadetterne flygtede af frygt for den straf, der ventede dem. Det lykkedes dem at komme med en skipper til Århus, hvor én af dem imidlertid fortrød og meldte sig, mens de fire andre blev pågrebet og sendt tilbage til Akademiet, hvor de blev indsat i arresten. Arresten har åbenbart ikke været beregnet på gale streger, for det lykkedes kort efter de fire at bryde ud og flygte igen. Friheden blev dog kun af kort varighed, og de blev alle fanget og atter sat tilbage i arresten, der nu forsynedes med en kraftigere lås. Heller ikke denne gang lykkedes det dog at holde på de frihedselskende kadetter, og den 27. november var de igen på fri fod. En enkelt nats ophold i det fri har dog tilsyneladende stillet dem tilfreds, thi den næste dag meldte de sig frivilligt på Akademiet. Dømmen over dem faldt ved juletid, og kom til at lyde på seks måneders tjeneste ved forskellige regimente som musketerer, inden de atter kunne indfinde sig og videreføre deres uddannelse.

Samme år forsøgte en kadet Nørch sin charme overfor en af de ved Akademiet ansatte køkken- og vaskepiger. Pigen havde en dag begivet sig op på loftet for at hente noget tøj, som var hængt til tørre der. Døren var imidlertid låst, og pigen kom kun ind, fordi kadet Nørch fik brudt døren op med sin bajonet. Han må åbenbart have fundet denne assistance værdig til en gengældelse fra pigens side, hvad hun dog ikke har taget nådigt op, for hun meldte ham i stedet til chefen. Sagen indberettedes til kongen, der imidlertid meget fornuftigt betegnede episoden som et ungdommeligt fejltrin.

Kongen må, trods sine spartanske tilskud til skolens forbedringer, have haft nogen interesse for Akademiet. Således nød det den 11. april 1736 den ære, at kongen i Frederiksberg Have holdt mønstring over kadetterne, hvoraf

Cadets de Terre.
Colonel von Eldern.
Capitaine Schumacher.
Prem. Lieuten: Cünau.

Landkadet i 1728 (efter samtidig tegning)

nogle, der fandtes særlig egnede, udnævntes til underofficerer, mens de endnu gik på skolen.

I 1738 overtog oberstløjtnant v. Nostitz skolens ledelse, og man havde her fået en mand, der havde blik ikke alene for de fejl, der var ved undervisningen, men også for, hvorledes de kunne afhjælpes. Efter at have bestridt stillingen som chef for Akademiet i tre år, sendte han en omfattende indstilling til kongen om mulighederne for en forbedring af forholdene. Denne gang var kongen lydhør, til trods for en betydelig udgift ved ændringernes iværksættelse. I november 1741 stadfæstede kongen chefens indstilling, og der blev omgående foretaget en lang række ændringer i skolens form.

Det befalede lærerne på det strengeste af efterkomme chefens ordrer og bestemmelser, de fik ingen løn for timer de ikke havde haft, og viste de tegn på uefterrettelighed, kunne de omgående afskediges. Udvælgelsen af officerer som lærere ved Akademiet blev skærpet således, at der nu kun kunne antages officerer, der virkelig havde blik for undervisning og opdragelse, og som var indstillet på på enhver måde at støtte kadetterne i deres anstrengelser for at dygtiggøre sig. Der ansattes en ny skrive lærer, som foruden at undervise i skrivning også kunne påtage sig undervisning i bibelhistorie, læsning, tysk grammatik, regning, stil og moral. Ingeniørofficeren blev fritaget for al tjeneste udenfor skolen, således at han fuldt ud kunne hellige sig undervisningen af kadetterne i fæstningsbygning, arkitektur, mekanik og hydraulik. Artillerilæreren skulle udover i artilleri undervise i minering, og teologilæreren skulle foruden i kristendom undervise i moral, geografi og historie.

Disse forbedringer kom også på anden vis til at give sig udslag i en forbedret undervisning af eleverne, idet det nu blev muligt at opdele Akademiet i tre klasser med kun ca. 15 elever i hver, hvilket naturligvis betød en enorm forbedring i den teoretiske undervisning. Hidtil havde man, efter skolens nedskæring til 50 kadetter, undervist dem alle i én klasse.

Da kadetterne som tidligere omtalt mødte med meget forskellige forkundskaber, forsøgte man nu at nyordne tilgangen af elever således, at eleverne der mødte skulle besidde større kvalifikationer end hidtil, hvorved man håbede at få kadetter af større uddannelsesmæssig ensartethed. Udtagelsen skulle nu ske efter aspiranternes evner og legemlige udvikling, de skulle alle være mellem 10 og 15 år, kunne læse katekismus og kunne skrive. Dårlige elementer, dovne eller uduelige kadetter skulle bortvises fra Akademiet, og udnævnelse til underofficerer skulle udelukkende bero på elevernes flid og evner.

Nyinddelingen af Akademiet i tre klasser var et betydeligt fremskridt. Ganske vist foregik inddelingen ikke efter evner men efter alder, men alene det forhold, at kadetterne nu i 10–14 års alderen i 1. klasse modtog grundlæggende undervisning, fra 15–17 år videregående uddannelse i 2. klasse, for derpå fra det 18. til det 20. år at modtage den afsluttende undervisning i 3. klasse, må have været en uhørt effektivisering i forhold til den hidtidige undervisning i én klasse, hvor det må have været næsten umuligt for dygtige elever at hævde sig, og for lærerne at nå ud over et vist beskedent stadi i indlæringen.

Desværre er det jo altid lettere at fastsætte bestemmelser end at føre dem ud i livet, og det måtte også sandes ved Landkadetakademiet. Nok opnåedes der meget betydelige forbedringer i undervisningen, men den helt store forandring kom oberstløjtnant v. Nostitz' prisværdige initiativ ikke til at betyde.

Det var nu ikke alene Akademiets skyld. Mange forhold ude fra spillede ind. For det første krævede nyordningen ansættelse af højt kvalificerede officerer som lærere, og på dette område var forholdene nu, 30 år efter Akademiets oprettelse, på ingen måde bedre end ved skolens start. Her kunne selv de mest ihærdige anstrengelser ikke hjælpe stort. Et andet område, hvor det kneb med at opfylde de nye bestemmelser, var vilkårene for kadetternes ansættelse. Kadetterne var lige fra starten først og fremmest udtaget blandt officerssønner. Ikke fordi det nogetsteds var nedfældet, at det skulle være sådan, men simpelthen ud fra den betragtning, at enhver er sig selv nærmest. Kunne man hjælpe en officerskollega eller en officersenke med en plads eller to til sønnerne, gjorde man det. Dette forhold har været meget stærkt kritiseret, fordi skolen derved ofte fik elever, der egentlig ikke var kvalificeret til optagelse, og til en vis grad kunne give det indtryk, at et af skolens formål var at forsørge officersbørn.

Slet så nemt er det nu ikke at kritisere dette forhold. Hæren fik ikke sin eneste tilgang af officerer fra Landkadetakademiet, det var blot en af kilderne. Den gamle ordning med antagelse af adelens eller velstående borgers sønner uddannet i udlandet, eller udnævnelse af underofficerer, der gennem deres tjeneste havde gjort sig fortjent til officersgraden, var fortsat i kraft. Adelsslægterne samt en række velanskrevne borgerlige familier besatte langt det største antal af de højeste officersstillinger, med det deraf følgende resultat, at avancementsmulighederne for de øvrige blev meget begrænsede. Dette i forbindelse med de lavere officersgraders dårlige lønninger bevirkede, at mange familier sad i yderst usle økonomiske kår, og det er her den egentlige årsag til „underholdspolitikken“ skal findes. Pensioner til enker

eller afgåede officerer fandtes ikke, eller de var i bedste fald meget ringe. Da man på den anden side dårligt kunne komme uden om et vist ansvar over for officerer, der gennem et langt liv havde viet hæren deres kræfter, eller over for enker, hvis mænd havde sat livet til under udøvelsen af deres tjeneste for fædrelandet, blev Landkadetakademiet naturligt en af de faktorer, der kunne udnyttes til hjælp for sådanne dårligt stillede familier.

Et andet forhold, der spillede ind ved avancementer i hæren, var, at chefstillinger ofte blev gjort til genstand for køb og salg, og en ubemidlet officer kunne således trods alle kvalifikationer blive hindret i at nå op i de højere stillinger.

At officerernes økonomiske stilling spillede alvorligt ind ved antagelsen af kadetter til Akademiet, kom officielt til udtryk ved en kongelig anordning af 30.3.1757 til Akademiets daværende chef, oberst Haxthausen. Det blev heri direkte fastsat, at der på Akademiet kun kunne optages sønner af officerer, embedsmænd fra militæretaten med tilsvarende lønninger, eller af brave afskedigede officerer, der var gået af på grund af svagelighed. Det blev endvidere fastsat, at indmeldelsen til Akademiet skulle ske, når sønnen var mellem 8 og 12 år, og at ansøgningen skulle rumme oplysninger om sønnens legemlige udvikling samt hans resultater i undervisningen i læsning, skrivning, regning og kristendomskundskab.

De fripladser, der således kunne tildeles officerssønner blev dog ikke givet ganske gratis. Fra samme tidspunkt blev det nemlig bestemt, at af hver rigsdaler, der udbetaltes i officersløn, skulle der tilbageholdes én skilling til fordel for Akademiets kasse. Rene fripladser kunne ikke erhverves af sønner, hvis fædre havde solgt deres stilling, idet disse blev antaget at sidde i sådanne kår, at de selv kunne bidrage til sønnernes underhold. Endvidere blev det bestemt, at hver officer kun kunne have én søn på friplads, således at en officer ikke havde mulighed for at „afsætte“ alle sine sønner til gratis kost, logi og undervisning på Landkadetakademiet.

At udnævnelse og antagelse af officerer ved regimenterne fandt sted i stor udstrækning fra geleddet, fremgår af en bestemmelse fra 1750, hvori det fastsættes, at til hver tredie officersudnævnelse ved et gevorbent regiment, skulle der foreslås en kadet. Forholdene har åbenbart ligefrem været således, at det kneb med at få de ved Akademiet uddannede kadetter afsat til regimenterne og udnævnt til officerer, simpelthen fordi regimenterne har foretrukket at udnævne officerer direkte fra geleddet. Et noget paradoksalt forhold når der i landet var oprettet et specielt akademi til uddannelse af officerer. Samtidig giver forordningen en antydning af, at de på Akademiet uddan-

nede officerer måske ikke ved regimenterne blev anset for at kunne bestride officersstillingerne lige så tilfredsstillende som de, der udnævntes fra geleddet. Hvorledes dette forhold egentlig har været, kan der kun gisnes om, men der kan måske drages en parallel helt op til vore dage, hvor man af og til kan møde den lidt kortsigtede opfattelse, at en gammel veltjent befalingsmand kan bestride en officersstilling bedre end en nyudnævnt officer, der kommer lige fra Hærens Officersskole. At sammenligningen er opstillet på et forkert grundlag overses ofte, og det samme har vel været tilfældet for 200 år siden, ja vel i endnu højere grad, fordi mange af cheferne selv havde arbejdet sig op nede fra, og måske navnlig fordi kravene til de laveste officersgrader var anderledes simple, end de er i dag.

Den kongelige anordning fra 1757 gav sig ikke alene udtryk i Akademiets ydre forhold; det blev også forsøgt at råde bod på de store mangler i de interne forhold. Kadetterne skulle fremover, når de mødte ved Akademiet, medbringe en del mundering som f. eks. undertøj, strømper og sko. De fik derpå udleveret deres uniformer og bøger, og fik hvert år et tilskud i form af undertøj, toiletsager, skrive- og tegnerekvisitter og lignende. Akademiet leverede senge, sengehalm, madrasser, hovedpølle, lagner og et tæppe. Til belysning udleveredes en lysestage med lysesaks, og af toiletsager en tinvaskende med vaskefad, et håndklæde, der byttedes hver uge, samt en natpote til hver seng. Lagnerne skulle ombyttes hver 4. uge.

Til at sørge for vask og vedligeholdelse af sengetøj og mundering blev der antaget fire kvinder, mens der til at passe syge kadetter samt til at kæmme elevernes hår blev antaget tre „gamle, gode og brugbare“ menige fra garnisonsregimentet.

Kadetterne skulle modtage en løn på 60 rigsdaler om året, men heraf skulle der betales 7 skilling om dagen for forplejning. Kosten slugte således ca. halvdelen af de 60 rigsdaler, så der var ikke meget tilbage til småfor nødenheder eller lommepenge.

Undervisningen skulle udvides til også at omfatte matematik og latin, og kadetter med anlæg for ridning skulle undervises heri, mod at forblive tilsvarende længere på skolen. Kongen benyttede endvidere lejligheden til at indskærpe disciplinens betydning og Akademiets officerer deres pligt til at yde deres bedste, for at give kadetterne den grundigst mulige undervisning og opdragelse.

Endelig bestemte kongen, at Akademiet skulle afholde forelæsninger i matematiske fag for garnisonens officerer og officersaspiranter samt, at de, der ikke havde de fornødne forudsætninger for at følge en sådan undervisning,

kunne overvære kadetternes undervisning i aritmetik og geometri om formiddagen. Denne bestemmelse er ganske bemærkelsesværdig, idet der her for første gang herhjemme gøres et forsøg på at videreuddanne officerer. En sådan videreuddannelse havde hidtil kun kunnet foregå ved selvstudium eller ved uddannelse i udlandet.

Om kadetlivet på skolen på dette tidspunkt har den senere kaptajn af artilleriet og dygtige lærer ved Landkadetakademiet og Artillerikadetinstittet W.H.F. Abrahamson, der netop var elev på Akademiet i disse år, givet en beskrivelse, der på udmærket vis giver et indtryk af forholdene, og som derfor summarisk skal gengives:

I Operahuset havde man skaffet sig den fornødne plads til Akademiet ved at halvere de to etager med hver et gulv, der gik gennem bygningen i hele dens længde. Dette gav alle lokalerne en besynderlig udformning, idet vinduerne ved denne foranstaltning var blevet halveret, således at de nederste lokaler havde vinduerne siddende foroven, mens de øverste lokaler tilsvarende havde vinduerne siddende nede ved gulvet. Kadetternes værelser var inddelt i sove- og opholdsværelser. I soveværelserne sov fra fire til fjorten kadetter alt efter værelsernes størrelse. Opholdsværelserne var kadetternes tilholdssted i fritiden, og kun i disse blev der fyret. De kadetter, der boede på Akademiet havde stadig for det meste tomandssenge, og måtte betale to mark om måneden for denne luksus. Både sengene og de dertil hørende madrasser, lagner m.v. var tilmed i dårlig forfatning. I begge typer værelser bestod møblementet iøvrigt af et par groft forarbejdede borde, en taburet til hver kadet og et par jernlysestager. Værelserne kunne nærmest sammenlignes med gamle vagtlokaler, der aldrig var blevet istandsat. Væggens farve var ubestemmelig, puds stødt af overalt, årtiers snavs prægede bordene, og det hele flød med gammelt tøj, udslidte sko og snavset papir med smørrester. Vaskefadene, der opbevaredes på værelserne, måtte kadetterne selv købe. De var som følge heraf oftest billige lerkar, der hurtigt blev skåret og ikke ligefrem forøgede skønhedsindtrykket. Den mundering, der udleveredes kadetterne, var spartansk og dårligt holdt, havde huller og rifter og blev naturligvis, med den alder eleverne havde, utrolig snavset. Undermundering skulle kadetterne selv holde sig med, og da mange ikke havde råd til det, gik mange kadetter kun iført overmunderingen. Hertil kom, at den personlige vask for de flestes vedkommende var meget spartansk, som vel naturligt for drenge, der ikke blev holdt til på dette felt. Fint rent tøj fra inderst til yderst og pudder i håret var en sjældenhed, der kun opnåedes når større begivenheder skulle finde sted på Akademiet.

Forplejningen var ordnet således, at middagen blev lavet på skolen og iøvrigt var upåklagelig, omend det normalt kneb med mængden så kadetterne ofte gik halvsultne fra bordet. Til middagsmaden gik 5 af de 9 skilling, der nu betaltes til kosten om dagen. De resterende fire måtte kadetterne bruge efter forgodtbefindende til morgenmad og aftensmad. Brød leveredes mod betaling med et halvt hver femte dag, mens smør, ost o.l. købtes af kadetten selv. Disse madvarer opbevarede på værelserne, hvad der næppe har forbedret hverken værelsernes udseende eller luften i dem. Utøj var sikkert det eneste, der virkelig trivedes i denne atmosfære.

Usundhed var den naturlige følge af disse forhold, og især hudsygdommene trivedes, bredte sig og holdtes vedlige bl. a. på grund af dobbeltsengene. Forholdene gav sig naturligvis ikke alene fysisk udslag, også psykisk prægedes eleverne. Eder og skældsord var hverdagskost, og slagsmål og rapserier hørte til dagens orden.

Undervisningen foregik stadig på tysk til stor gene for mange af de danske og norske kadetter, der aldrig havde lært dette sprog. Da det forudsattes, at elever, der mødte på skolen, beherskede det tyske sprog, fandtes der kadetter, der sad helt op til seks år i 1. klasse, hvor de så efterhånden havde gættet sig frem til sproget i en sådan udstrækning, at de kunne følge undervisningen og rykkes op i 2. klasse.

Hovedparten af de ca. 50 kadetter befandt sig altid i 1. klasse. Her blev nye elever sat ind, og her blev mange kadetter som omtalt i årevis. Undervisningen foregik stadig efter princippet med at lære udenad. Således skulle eleverne i 1. klasse bl. a. være i stand til ordret at fremsige den lille katekismus med dertil hørende forklaring. I 1. klasse påbegyndtes endvidere undervisningen i tegning, regning, fransk, geografi, tysk stil og endog latinsk stil, naturligvis stadig oftest uden at der blev undervist i grammatik. Tegneundervisningen bestod i, at eleverne tegnede andre tegninger eller kobberstik af, navnlig grundrids af befæstningsanlæg. Egentlig vejledning blev kun givet af de få lærere, der forstod sig lidt på undervisning, ellers gengældtes uvidenhed og langsomhed med afstraffelse. Elevernes fremgang med henblik på oprykning i næste klasse, blev primært bedømt på grundlag af tegning og fransk.

I 2. klasse udvidedes tegneundervisningen til at omfatte tegning med tusch, og i 3. klasse forsynedes tegningerne endvidere med vandfarver. Eleverne i denne klasse skulle hvert år til nytår udarbejde en fæstnings- og en artilleritegning i tusch og med farver. Disse tegninger blev sammen med de mere primitive fra eleverne i 1. og 2. klasse indbundet og overgivet til kon-

gen. Denne helt unødvendige indsats på tegnekunstens område kunne ødelægge al anden undervisning i hele måneder, og tjente formentlig kun det ene formål, at bibringe kongen et indtryk af fremragende undervisning på Akademiet.

Historieundervisningen foregik som udenadslæren af et par sider i historiebogen ad gangen, mens geografien lærtes på den måde, at læreren nævnte de byer, floder o.s.v., der skulle kunnes. Eleverne måtte så selv finde dem på kortet, efterhånden som de blev nævnt. Matematikken derimod, synes at have været skolens lyspunkt på dette tidspunkt. Læreren (Wegener) havde forståelse af undervisning, og holdt endog privat eksamen for eleverne. Egentlige eksaminer holdtes nemlig ikke, selv om der normalt foregik en vis overhøring i klasserne.

Som det fremgår af den her kort gengivne beskrivelse af forholdene på skolen, var de ændringer, der var beordret i 1757 endnu ikke ført ud i livet. De kadetter, der uddannedes på Landkadetakademiet, afgik som officerer først og fremmest til infanteriet og rytteriet, mens kun meget få blev antaget ved artilleriet og ved ingeniørkorpset, selv om der ved Akademiet blev givet en del undervisning i ingeniørkunst og nogen i artilleri.

Artilleriet og ingeniørtropperne fik deres officerer gennem udnævnelser fra geleddet, eller ved ansættelse af udlændinge.

Imidlertid havde Landkadetakademiet i de forløbne 47 år siden oprettelsen fået assistance af endnu et militært akademi. I 1750 blev der i Kristiania (Oslo) oprettet den såkaldte „Matematiske Skole i Kristiania for Militære“. Denne skole, der lededes af en ingeniørofficer med assistance af bl. a. tøjmesteren ved det norske artillerikorps, har vel på dette tidspunkt ikke været en egentlig parallel til Landkadetakademiet, der jo også modtog norske kadetter, men har navnlig bidraget til at forsyne den norske hær med officerer til artilleriet og ingeniørkorpset. (Vedrørende Den Matematiske Skole i Kristiania for Militære: se side 51).

LANDKADEAKADEMIET I TIDEN 1760–1811

Året 1760 blev skelsættende for Landkadetakademiet. Den 3. november ansattes nemlig oberst Henrik v. Gude som chef for Akademiet og denne mand skulle i de følgende 20 år komme til at præge skolen på afgørende vis.

Oberst, senere generalløjtnant Henrik v. Gude var født den 4. juni 1707 i Rendsborg som søn af den derboende velkendte patricierslægt Gude. Han blev sekondløjtnant i 1726, og avancerede herefter støt indtil han i 1758 blev oberst. I perioden 1733–1747 var han som premierløjtnant og kaptajn ansat som lærer ved Akademiet, og var således særdeles godt inde i skolens forhold. Efter et kort fravær i årene 1764–1766, vendte han i 1766 tilbage som skolens chef som generalmajor.

Oberst Gude støttede sig efter sin tiltræden til kongens reformanordning fra 1757, men han lod sig ikke nøje hermed. Akademiet havde i obersten fået en chef, der ikke blot havde energi og vilje til at gennemføre de ting, kongen pålagde ham, men tillige en mand, der i kraft af sin forståelse for kadetternes opdragelse og undervisning lod sit initiativ afspejle sig i skolens hele organisation og drift. Ingen kan formentlig være i tvivl om vanskelighederne ved at ændre en skole, på hvilken forholdene var som lige gengivet efter kaptajn Abrahamsons beskrivelse. Der var her ikke blot tale om at foretage ændringer, som det ville tage år at gennemføre, men i ikke mindre grad om, hvilke ændringer, der ville have den bedste virkning, samt i hvilken rækkefølge disse ændringer mest hensigtsmæssigt kunne indføres.

Den første bestemmelse oberst Gude gennemtvang havde til formål at ændre kadetternes indbyrdes forhold, og han startede her med at befale, at kadetterne fremover ikke måtte sige Du til hinanden, men skulle bruge De-formen eller „Monsieur“. Kunne dette gennemføres, var der næppe nogen tvivl om, at tonen på Akademiet ville blive en anden, men det var selvsagt heller ikke lige til blandt en samling store drenge, at gennemføre en sådan bestemmelse. Da kadetterne jo var meget overladt til sig selv, og ikke kunne holdes under konstant opsyn, viste befalingen sig da også frugtesløs. Oberst Gude følte sig imidlertid sikker på, at han var begyndt det rigtige sted, og da den første bestemmelse ikke førte til det ønskede resultat, supplerede han den med, at kadetterne i en yngre klasse skulle vise respekt overfor kadetterne i en ældre. Da dette heller ikke syntes at bære frugt, bemyndigedes kadetterne i de ældre klasser til at irettesætte yngre kadetter, og om fornødent melde dem til underofficererne ved skolen, hvis de ikke viste deres ældre kolleger den fornødne ærbødighed.

Det var en forordning, der gav resultat. De ældre klasser begyndte snart at føle sig hævet over de yngre, og trak sig af sig selv tilbage fra de yngre kadetter. De begyndte at tiltale de yngre med de foreskrevne udtryk, og inden længe var der lagt afstand mellem klasserne. Akademiets underofficerer tildelte uindskrænket myndighed over kadetterne, idet det dog samtidig blev dem forbudt at håndhæve deres magt gennem fysisk afstraffelse. Enhver forseelse begået af en kadet skulle forelægges chefen til afgørelse. Slagsmål blandt kadetterne, der hidtil havde været uhyre almindelige, blev straffet strengt, og ophørte snart helt.

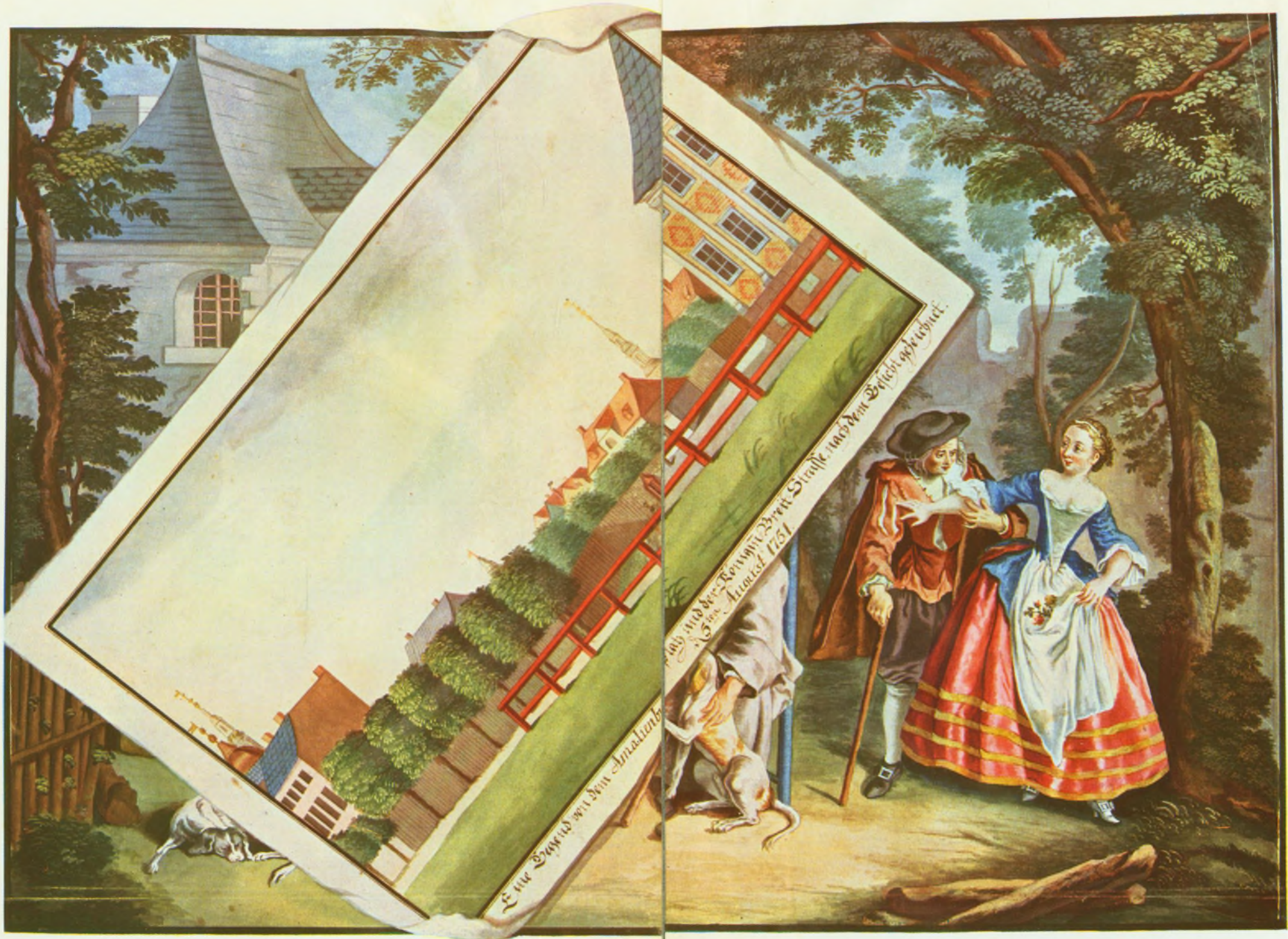
For at slibe kadetternes væsen af, og for at lære skolens elever at kende, inviterede obersten daglig to kadetter til at spise til middag sammen med ham selv og hans frue. I undervisningstiden og om aftenen, kom obersten jævnlig rundt og inspicerede, og lod aldrig en lejlighed gå fra sig til at tale med en eller flere af kadetterne, når han mødte dem. Havde en lærer fået forfald, tog han ofte selv timen, og benyttede den til at indprente kadetterne etikette og simple leveregler. Når obersten havde timer, havde kadetterne endvidere tilladelse til at komme med indvendinger, stille spørgsmål og diskutere, noget for dem ganske nyt og enestående, idet de nu pludselig fik lejlighed til at tænke selvstændigt og fremføre deres personlige meninger.

Samtidig med at oberst Gude således forsøgte at bringe en anden ånd og tone ind på Akademiet, tilstræbte han at forbedre kadetternes kår. Opera-bygningens store loft blev gjort rent, og i to hold flyttedes kadetterne det følgende forår i en periode herop, mens deres værelser blev istandsat. Hele bygningen blev omhyggeligt gjort ren fra øverst til nederst, væggene blev malet, møblerne gjort i stand og malet og hylder og knager til tøjet blev opsat. Kadetterne indkvarteredes nu fire eller seks i hvert værelse, således at kun kadetter fra samme klasse boede sammen. Der blev opsat ovne i alle værelser, og antallet af lysestager forøgedes.

Hver kadet fik sin egen seng, eget bord og stol, tinfad til vaskebrug og et tinbæger til at drikke af. En årlig udlevering af skjorter, undertøj, strømper og sko blev påbegyndt, for derigennem at hindre at fattige kadetter gik rundt i gamle udslidte laser.

Den personlige renlighed blev strengt overvåget, og kadetterne skulle nu hver dag møde i rent tøj og med pudret hår. Denne gennemførte renlighed i forbindelse med de nyistandsatte værelser og indførelsen af enkeltmands-senge, fik meget hurtigt bugt med de florerende hudsygdomme, og resultatet blev at kadetterne nu begyndte at føle sig som kadetter og vordende officerer.

En ændring i den bestående forplejningsordning var selvsagt nødvendig,

Tegning udført i 1751 af den 22-årige landkadetkorporal Friederich Gregorius de Zytphen, søn af den nuværende Fredericiagade, med den daværende vagtbygning, skilderhuset og vagtposten til venstre skjuler Marmorkirkens byggeplads og i baggrunden ses Helligåndskirkens tårn

hvis man skulle gøre sig noget håb om, at holde elevernes værelser rene og i orden. Skolen overtog derfor nu hele bespisningen, således at der til morgenmad serveredes franskbrød, til middag to retter mad samt brød og øl, og om aftenen smørrebrød og øl. Kadetterne måtte ganske vist selv betale for denne forbedring, men blev til gengæld fritaget for at betale for tøjanskaffelse, vask af tøj, samt for anskaffelse af undervisningsmaterialer.

Efter trekvart års forløb var alle disse forbedringer gennemført, og kadetternes sundhedstilstand, opførsel og tilfredshed nåede et hidtil ukendt højdepunkt, som nu naturligvis måtte udnyttes i undervisningen. På dette område var oberst Gude vanskeligere stillet, end da det gjaldt de øvrige, mere praktiske forbedringer ved Akademiet. Dels var han ikke selv nogen studeret mand, han var kadet fra Akademiet, og havde først i sine senere år haft tid til at dyrke selvstudier. Desuden afhang forbedringerne på undervisningens område ikke alene af ham selv, men nok så meget af, om Akademiets lærere gik ind på hans tankegang og selv præsterede en indsats for at fremelske en forbedret undervisning.

Oberstens hovedidé var udviklingen af elevernes evne til at tænke, til at følge med i, hvad der foregik omkring dem, og til at danne sig en selvstændig mening. Han prøvede på at vække lysten til at lære noget hos eleverne, bl. a. ved at han selv tog de to ældste klasser med ud på ekskursioner til Universitetsbiblioteket, til Københavns Observatorium og til det igangværende byggeri på den planlagte Frederikskirke (Marmorkirken), hvor han forklarede planen for eleverne og lod dem studere arbejdsmetoderne, stilladsernes opbygning og maskinernes virkemåde. Han lod eleverne overvære våbenforsøg, øvelse og manøvrer, lod dem studere livet på havnen, besøge møllerne og industrien langs Mølleåen, og inviterede dem til forfriskninger på sit landsted i Søllerød. Kort sagt, han anstrengte sig til det yderste for at udvide kadetternes horisont ud over Akademiets snævre mure. Skolens bibliotek blev plejet med største omhu, og kadetterne blev gjort interesseret i læsning, så mange begyndte på det hidtil uhorste, at læse bøger om emner, i hvilke der slet ikke blev undervist på Akademiet.

I den egentlige undervisning nedlagde han latinundervisningen og indførte i stedet undervisning i tysk grammatik i ældste klasse. I denne klasse ansatte han endvidere en lærer til at undervise i almentdannende fag som filosofi, logik, slægtshistorie, heraldik og fysik. Ikke så meget fordi obersten mente, at denne undervisning var strengt nødvendig for de vordende officerer, som for at bibringe undervisningen afveksling og større alsidighed. Også undervisningen i tegning ændredes, og der indførtes frihåndstegning,

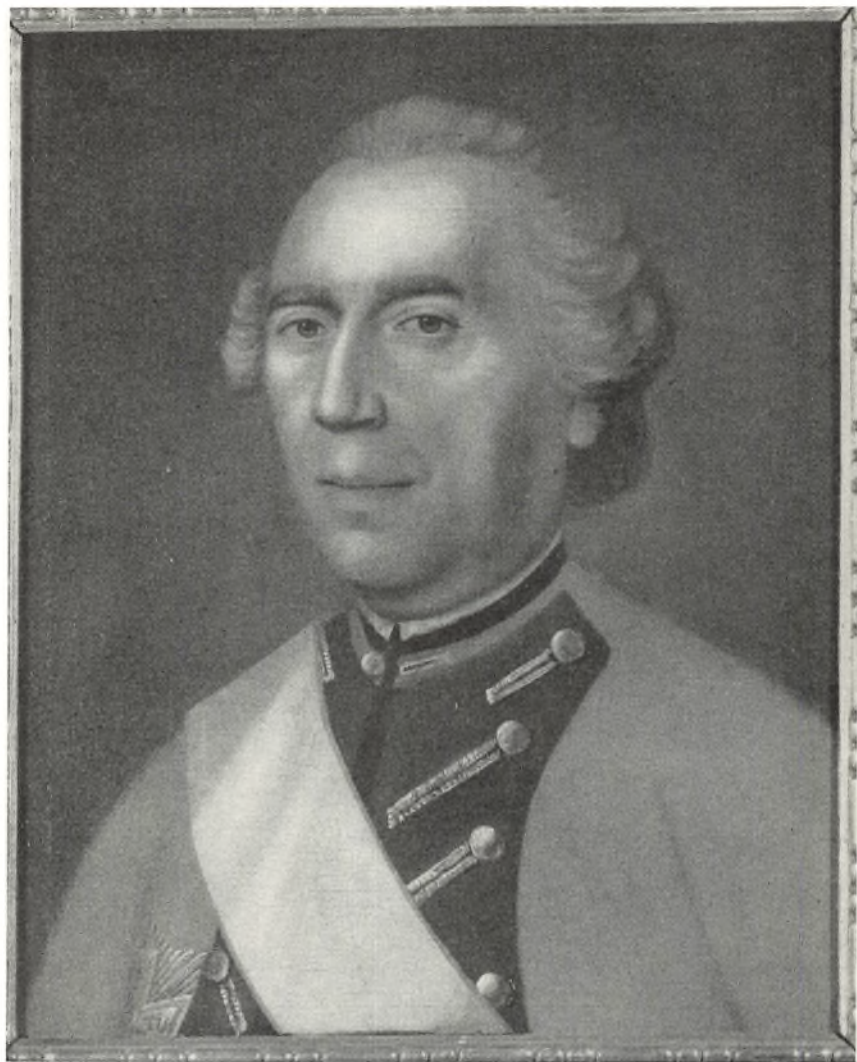
f.eks. efter gipsfigurer. De årlige nytårstegninger afskaffedes, og i stedet blev der en gang om året foretaget en stor opmålingsøvelse udenfor byen. Skriveundervisningen, der hidtil hovedsagelig havde bestået i at skrive efter dik-tat, blev ændret til først og fremmest at omfatte skønskrift, således at det blev sikret at ingen kadet fremover kunne forlade Akademiet, uden at kunne præstere en læselig håndskrift.

Som tidligere omtalt hændte det ofte, at der mødte elever på Akademiet, som ikke havde forudsætninger for at kunne følge undervisningen. I stedet for som hidtil at lade disse sidde i 1. klasse så længe, at de efterhånden lærte sig selv at følge med, ansattes en civil skolelærer, der benyttedes til at undervise disse elever i dansk, skrivning, bibelhistorie, regning og tysk. Der dan-nedes således, hvad man kan kalde en forberedelsesklasse under Akademiet, en klasse, der skulle blive til uvurderlig hjælp for de små nyankomne elever, der savnede forkundskaber.

Oberst Gude var yderligere klar over, at det han kunne lære kadetterne i de tre egentlige klasser, kun var det absolut strengt nødvendige. Det ville være overordentlig ønskeligt, om han også opad kunne udvide undervisnin-gen yderligere, og det lykkedes ham virkelig at få tilladelse til at danne en fjerde klasse på Akademiet. I denne klasse skulle kun optages elever, der havde klaret sig godt gennem 3. klasse. De udnævntes til officerer samtidig med, at 3. klasse som sådan afgik til regimenterne, men forblev på skolen i endnu et år til yderligere undervisning. Det første år bestod denne 4. klasse kun af fire udvalgte elever, og de blev, på grund af vanskeligheder med at skaffe lærere, kun på skolen i 8 måneder. I 4. klasse dyrkedes bl.a. faget tak-tik, men også filosofi og fysik. Klassen var dog med denne begyndelse kun usikkert indlemmet i Akademiets undervisningsplan, og først i 1812, fik den en helt fast form, som den såkaldte „Pageklasse“.

Mens forbedringerne således ligefrem skyllede ind over Landkadetakade-miet, fandtes der dog én kilde til stadig utilfredshed. Sø- og Landkadet-akademiet havde stadig til huse sammen i det gamle Operahus. Også denne kilde til gniderier søgte oberst Gude at komme til livs, og i 1767 indstillede han til kongen, at Landkadetakademiet blev flyttet til Frederiks Plejehus. Denne tanke gik kongen nu ikke ind på, men Akademiet fik i stedet stillet Det Brockdorffske Palæ på Amalienborg til disposition. Palæet blev her-efter istandsat, og Akademiet kunne atter rykke ind i en bygning, som det helt havde til sin disposition.

På Landkadetakademiet kunne eleverne på dette tidspunkt inddeles i de kadetter, der havde helt frit ophold på skolen og boede på denne, de så-

Oberst, senere generalløjtnant Henrik Gude, Landkadetakademiets chef og reformator fra 1760 (efter maleri af J.B.Reimers på Frederiksborg)

kaldte „virkelige kadetter“, samt de kadetter, der blot fulgte undervisningen, men iøvrigt boede hos deres forældre i hovedstaden. I 1769 blev denne ordning udvidet, således at det også blev muligt for drenge fra andre egne af landet at blive optaget på Akademiet uden at være „virkelige kadetter“. Disse nye kadetter, 16 ialt, skulle bo på Akademiet og fuldt og helt dele kår med de „virkelige kadetter“, men dog således, at der måtte betales for deres

ophold. For at adskille disse sidstnævnte kadetter fra de øvrige, er de blevet betegnet som „betalende kadetter“.

I 1772 opstod der endnu en kategori kadetter: „hofkassekadetterne“. Dette nye tilskud til Akademiet nedstammede fra kongens pager, som Struense fandt sig foranlediget til at afskaffe i den hidtidige form. Pagerne var en overlevering fra middelalderens riddertid, og var ganske unge drenge, der tilknyttedes hoffet, for der at kunne gå til hånde med forskelligt forefaldende. Det var imidlertid Struenses opfattelse, og den var givetvis rigtig, at disse drenge fik en for dårlig undervisning og opdragelse ved hoffet, samtidig med at de fik indblik i ting, der på ingen måde svarede til deres alder og modenhed. Pagerne blev derfor i et antal af 6, senere 12, indrulleret i Landkadetakademiets kadetkorps, hvor de for eftertiden skulle have deres undervisning og opdragelse. Da man imidlertid ikke ved hoffet kunne undvære pagerne helt, bestemtes det, at 6 kadetter mellem 15 og 18 år, der havde fuldført deres elevtid godt, kunne udnævnes til kongelige pager og gøre tjeneste ved hoffet i ét år, inden de udnævntes til sekondløjtnanter og afgik til egentlig tjeneste. På denne måde kom oberst Gudes 4. klasse allerede fra dette tidspunkt til at være en slags pageklasse, selv om den først opnåede virkelig status som en sådan i 1812.

Efter pagernes indlemmelse bestod Akademiets elever således af følgende typer kadetter:

- elever i forberedelsesklassen
- virkelige kadetter
- betalende kadetter
- hjemmeboende kadetter (bykadetter)
- hofkassekadetter
- kadetunderofficerer
- kadetter (med officersancennitet) i „pageklassen“.

Hertil kom yderligere de officerer fra garnisonen, der fulgte undervisningen ved Akademiet.

Antallet af kadetter, der oprindelig var blevet fastsat til 100 og senere nedskåret til 50, nåede i 1760'erne ned i en bølgedal, således at der i en periode gik mindre end 35 kadetter på Akademiet. Årsagen til denne nedgang skal navnlig findes i indskrænkningen i antallet af „virkelige kadetter“ til ialt 20. Nedgangen i elevtallet var dog af kortere varighed, og allerede et år efter hofkassekadetternes opdukken var antallet af elever steget til 68, heraf 4 kadetunderofficerer, og elevtallet var herefter langsomt stigende. En af baggrundene for stigningen var den tilladelse, der blev givet til at forøge

Das Land-Cadetten-Corps.

9

Chef.	Stärke.	Garnison.
Obr. von Gude. <i>Runde</i> <i>1761</i>	50 Cadetten.	3 Officiers. 2 Unter-Officiers. 3 Corporals.
Copenhagen.		

Kadetofficer og landkadet i 1761. Under tegningen er kompagniets styrke angivet (efter samtidig tegning)

Akademiet med 20 kadetter, på grund af den byrde Akademiet måtte påtage sig ved overtagelsen af pagetjenesten.

I 1772 bestemtes det, at drenge allerede fra det fyldte 8. år kunne optages på Akademiet. Denne bestemmelse havde sin rod i indførelsen af forberedelsesklassen, idet kadetter, der først gennemgik denne, ellers ville nå en højere alder end man fandt ønskeligt, før de kunne forlade Akademiet som officerer.

En anden stor begivenhed, der ganske vist ikke i første omgang kom til at berøre Akademiet direkte, var oprettelsen af Artillerikadetinstitutet. Dette institut skulle fremover varetage uddannelsen af officerer til artillerikorpset og ingeniørkorpset, og indtog således en sidestilling til Landkadetakademiet og til Den Matematiske Skole i Kristiania, der nu havde udviklet sig til at blive et stort og levedygtigt kadetakademi.

I disse og de følgende år foregik der en stadig og langsom udvikling på Akademiet. I 1771 blev ridning indført som undervisningsfag, idet dog kun en del af eleverne kom til at deltage. Rideundervisningen foregik i de første år på Christiansborgs Ridebane med heste fra de kongelige stalde, men fra 1786 fik Akademiet sin egen rideskole idet der, som det hed, indledningsvis, anskaffedes 8 heste. Dette antal holdt sig dog indtil Akademiets nedlæggelse i 1861. I løbet af 1770'erne foregik der ligeledes en national udvikling på Akademiet, naturligvis præget af den almindelige nationale udvikling i landet. Det tyske sprog og den stærke tilknytning til tysk skik trængtes efterhånden i baggrunden og resulterede i 1776 i en kongelig forordning, der fastslog, at ingen kadet måtte antages, med mindre han var dansk født eller kunne betragtes som værende indfødt. Denne forordning fulgtes yderligere op af bestemmelsen om, at alle tjenstlige udfærdigelser i hæren skulle skrives på dansk, og at alle officerer skulle vænne sig til udelukkende at skrive og tale dansk. Denne store omvæltning ikke blot inden for hæren, men i landet som helhed, skete ikke uden bitre stridigheder, i hvilke de to tidligere kadetter ved Landkadetakademiet, Schack v. Staffeldt og W. H. F. Abrahamson, tog ivrigt del som forkæmpere for det danske sprog.

Talrige gange i årenes løb tilstillede kongen Akademiet forordninger med hensyn til ansættelsen og bortvisningen af kadetter, lærernes kvalifikationer, undervisningsfagene og undervisningens tilrettelæggelse, og i 1783 modtog Akademiet en sådan forordning af ganske særlig omfattende karakter. På flere punkter greb denne forordning ind i livet på Akademiet, og dets karakter ændredes stærkt hen i den retning, der i vore dage kendetegner uddannelsen på Hærens Officersskole.

Landkadetkompagniets fane

I 1775 var der sket en ændring af den almindelige skoleundervisning i Danmark, ligesom der var givet nye retningslinier for uddannelsen på universitetet. Mens denne skoleordning stadig konservativt lagde uhyre vægt på religion og klassiske sprog (fagene i humanioragruppen), er det bemærkelsesværdigt at se, hvorledes landkadetakademiet arbejder med et helt andet sigte. Her uddannedes nok i fransk, teologi og filosofi, men det er i det store

og hele de mere praktisk betonedede fag (realfagene), der træder i forgrunden, og giver denne skole et skær af realisme i uddannelsen. Denne forskel er især interessant at bemærke på et tidspunkt, hvor den almindelige skoleundervisning i Danmark nu 200 år senere, har ændret afgørende karakter netop i retning af en formålsbetonet undervisningsopdeling inden for skolens forskellige linier.

Forordningen i 1783 indeholdt to helt afgørende bestemmelser, nemlig at ingen kadet kunne rykke op i en ny klasse uden at have gennemført den forrige med tilfredsstillende resultat, og at ingen kadet kunne forlade Akademiet med officersstatus uden en bestået eksamen, der yderligere skulle være bestemmende for kadetternes indbyrdes placering ved afgang. Hidtil havde det været antallet af år kadetterne havde tilbragt på Akademiet, der havde været afgørende for indrangeringen.

Ud over disse bestemmelser, blev der fastlagt retningslinier for undervisningen i de forskellige klasser, således at der i disse blev undervist i følgende fag:

Forberedelsesklassen: bibellæsning, dansk og tysk læsning, oversættelse fra tysk til dansk og omvendt, grammatikkens grundbegreber, skrivning og regning.

1. klasse: bibellæsning, oversættelse fra tysk til dansk og omvendt, grammatik, fransk, geografi, historie, skrivning og trigonometri.
2. klasse: teologi, oversættelse fra tysk til dansk og omvendt, grammatik, genfortælling, fransk og fransk stil, geografi, historie, tegning, aritmetik og geometri.
3. klasse: dansk, tysk og fransk stil, psykologi, logik, teologi, matematisk og fysisk geografi, historie, tegning, befæstningslære, artillerilære og taktik.

Herudover blev der i de tre egentlige klasser givet undervisning i eksercits, våbenbrug, idræt, dans og for nogles vedkommende i ridning.

Hvert år ved påsketid afholdtes der eksamen på skolen, og på grundlag af denne eksamen blev der foretaget oprykning i klasserne, uddelt kårder, medaljer og bøger i præmie til de af kadetterne, der havde gjort sig særlig fordelagtigt bemærket ved stor flid og god opførsel.

Denne årlige eksamen fik i 1799 yderligere betydning, idet det dette år bestemtes, at det fremover skulle være en betingelse for at kunne blive officer i den danske hær, at en sådan officerseksamen var bestået. Den mere eller mindre vilkårlige udnævnelse af officerer var hermed, bortset fra særlige undtagelsesregler i krigstid, for altid afskaffet.

I 1788 fik Landkadetakademiet tildelt egen fane, fik sine hidtidige kårder ombyttet med sabler i skuldergehæng, og kadetterne fik tilladelse til at være til stede ved officerssammenkomsterne i Gjethuset, hvor der i 1787 var indrettet lokaler til en officersforening. Samme år, i 1788, holdt Akademiet igen flyttedag, idet det atter rykkede tilbage til sit gamle tilholdssted, Operabygningen, hvorfra Søkadetakademiet samtidig flyttede ud. Denne bygning blev herefter Akademiets tilholdssted indtil dets nedlæggelse.

Selv om skolen normalt altid nu, og såvidt vides også dengang, gik under navnet Landkadetakademiet, et navn som også kongen undertiden benyttede i sine skrivelser, så var det officielle navn lige fra oprettelsen i 1713: Land Cadet Compagniet. I 1803 ændredes denne betegnelse til Land Cadet Corpset, muligvis som en høflighed mod den i 1792 tiltrådte chef, Prins Karl af Hessen-Kassel. Dette fyrstelige hus, der var nært knyttet til det danske kongehus, har leveret Danmark nogle af dets dygtigste officerer.

De kommende år kom til at bære præg af de urolige tider, der opstod i Europa efter Napoleons magtovertagelse i Frankrig. Danmark undgik, efter en fredstidsperiode på 90 år, ikke at blive blandet ind i stridighederne, og der opstod nu atter et behov for en stor hær og et deraf følgende stort officerskorps. Dette måtte nødvendigvis få indflydelse på Landkadetakademiet, og i 1804 skete den første udvidelse af Akademiets elevtal. I første omgang drejede det sig kun om 20 kadetter, men udvidelsen fortsattes i de følgende år indtil Napoleonskrigene sluttede i 1815. Hvad der oprindeligt var oprettet som forberedelsesklassen, udviklede sig til en hel skole for sig, således at der efterhånden dannedes 1., 2. og 3. skoleklasse og 1., 2. og 3. militærklasse, samt den stadig lidt uofficielle pageklasse.

DET KONGELIGE LANDKADETCORPS 1812–1830

Året 1812 indledtes med en ganske ekstraordinær stor forøgelse af Landkadetakademiets elevantal, idet de hidtidige frikorporalskoler blev ophævet, og eleverne fra disse skoler indlemmet blandt Akademiets kadetter.

Frikorporalerne var en befalingsmandskategori, der var indført ved ændringerne i hærens ordning i 1789. De var en mellemting mellem underofficerer og egentlige officerer, og formålet med dem var, at man ved at antage unge mennesker, der skønnedes egnede til senere udnævnelse til officerer, håbede at kunne tilføre officerskorpset et tiltrængt supplement, og samtidig bedre kvalificeret personel, end det hidtil have været muligt gennem udnævnelse af underofficerer. Ved indførelsen bestemtes det, at der kunne knyttes én frikorporal til hvert kompagni og hver eskadron. Frikorporalerne skulle derpå gennem deres tjeneste og omgang med regimenternes officerer læres op, indtil de blev fundet egnede til udnævnelse til officerer. Ordningen blev dog ingen succes i denne udformning, og ændredes i 1798 og 1799 derhen, at der først i den store garnisonsby Rendsborg blev oprettet et Holstensk Militært Institut og året efter et Dansk Militært Institut i København, til varetagelse af frikorporalernes uddannelse. Til disse militære institutter knyttedes endvidere andre former for officersaspiranter, herunder de såkaldte officerer uden anciennitet. I 1811 blev det Holstenske Militære Institut indlemmet i det tilsvarende danske i København, og året efter fulgte så frikorporalernes overgang til Landkadetakademiet. Det Danske Militære Institut bevaredes indtil videre som en skole under Landkadetakademiet, til fortsat varetagelse af uddannelsen af bl.a. officererne uden anciennitet.

Den store tilgang Akademiet fik ved frikorporalernes indlemmelse i kadetkorpset, medførte betydelige ændringer i Akademiets organisation. Denne nye organisation nedfældedes i det kongelige reglement for kadetkorpset af 1. maj 1812, hvorefter korpset inddeltes i en stab med to kompagnier:

1. *kompani* bestående af:

50 virkelige kadetter.

25 militære kostkadetter (sønner af officerer, for hvilke der betaltes 150 eller 200 rigsdaler årlig for kosten).

25 civile kostkadetter (dreng, hvis fædre ikke var ansat ved linieenhederne og for hvilke der betaltes 300 rigsdaler årlig for kosten).

20 virkelige elever (sønner af officerer eller dannebrogssiddere, der uden

betaling var optaget i forskolen, og som havde forret til de virkelige kadetpladser).

30 overtallige elever (20 sønner af officerer og dannebrogssiddere og 10, hvis fædre ikke var ansat ved linieenhederne. Disse havde forret til pladserne som henholdsvis militære og civile kostkadetter, og måtte betale for undervisningen i forskolen).

2. *kompagni* bestående af:

150 kadetter og forskoleelever (i fredstid 100), hvoraf 20 uformuende officersbørn kunne få gratis kvarter i Kastellet, men som iøvrigt selv måtte betale kvarter, kost, uniformer, bøger m.v. En del af kadetterne modtog dog løn.

1. *kompagni* undervistes på selve Akademiet, mens 2. *kompagni* modtog undervisning i Gjethuset. Den hidtidige klasseinddeling blev iøvrigt bibeholdt, blot med den forskel, at pageklassen ved nyordningen nu indgik fast i undervisningsplanen, og fik kongens godkendelse.

Antallet af undervisningsfag udvidedes ved samme lejlighed med naturhistorie, fysik, statistik, militærgeografi, terrænlære, felttjeneste, krigshistorie, kortlære samt for pageklassens vedkommende med engelsk og søkrigslære. Dette var alt i alt en betydelig udvidelse af undervisningsstoffet, som naturligvis måtte forbedre de som officerer afgående kadetters standard meget. Når en så omfattende udvidelse overhovedet var mulig, skyldtes det først og fremmest den faste plan, der var kommet i Akademiets undervisning efter ændringerne i 1783, men også, at der efterhånden var blevet udarbejdet flere og bedre lærebøger til brug for undervisningen, samt sket en forbedring af lærernes kvalitet, gennem de strengere krav, der nu stilledes ved disses antagelse.

Yderligere blev der indført en optagelsesprøve til yngste militærklasse, uanset om eleverne havde modtaget deres hidtidige undervisning ved at gennemgå forskolen eller dele af denne, eller de kom fra almindelige skoler. Optagelsesprøven omfattede eksamination i fagene dansk, tysk, fransk, regning, geografi, historie, naturhistorie, religion og tegning. En ansøger, der var mere end 13 år, og som ikke bestod adgangsprøven, blev afvist. Var han under 13 år, kunne han optages som elev i forskolen, og senere prøve igen. Som virkelig kadet i 1. *kompagni* kunne ingen optages, der var mere end 15 år gammel, mens alderskravet ved optagelse i 2. *kompagni* var, at ansøgeren skulle være fyldt 13, men være under 16 år.

Som hidtil skulle der afholdes prøver inden oprykning kunne finde sted fra én klasse til en anden. Klasserne varede hver ét år, og ingen kunne gå mere end to år i samme klasse. Klarede en elev ikke optagelsesprøven til næste klasse efter to års ophold i samme klasse, blev han afskediget fra korpset. Ved den afsluttende eksamen, officerseksamen, blev der hvert år udtaget 12 kadetter blandt dem, der havde bestået med første karakter, og disse særligt udvalgte blev herefter optaget i pageklassen, samtidig med at der reserveredes dem officersnumre. I den tid disse kadetter ikke gjorde page-tjeneste, blev de undervist dels af lærere fra Akademiet, og dels af lærere fra Københavns Universitet. Også pageklassen afsluttedes med en eksamen, og de elever, der bestod denne, kunne efter ønske blive forsat til ingeniørkorpset, eller kunne, efter nogle års geleddetjeneste, blive optaget som adjutanter i den i 1808 oprettede generalstab.

At Akademiet nu var ved at bevæge sig op på et højere plan, fremgår ikke alene af den foretagne udvidelse af undervisningsfagene, det ses også på de lærerkræfter, der var tilknyttet skolen. Således underviste professor Chr. Brorson i religion, historie, antropologi, logik og moral, den pædagogiske forfatter Sander i tysk, i gymnastik den fremragende gymnastikpædagog Nachtegall, skaberen af den danske militære gymnastik, og i fysik den berømte videnskabsmand H. C. Ørsted.

Også blandt kadetterne finder vi på dette tidspunkt senere kendte mænd. Således indtrådte Helmuth v. Moltke som kadet på Akademiet i begyndelsen af 1812, for i 1818 at afgå som officer til Oldenborgske Infanteriregiment. Han forlod, formentlig fordi faderen, der nu var dansk major, oprindeligt var preussisk officer, i 1822 den danske hær og indtrådte i den preussiske, hvor han som bekendt senere udnævntes til generalfeltmarskal, blev skaberen af „Den store Generalstab“ og Preussens fremragende feltherre under krigen mod Østrig i 1866 og Frankrig i 1870. En anden kadet, der indtrådte på Akademiet dette år, var den norskfødte senere oberst J. T. Ræder, der under Treårskrigen var 10. bataljons dygtige chef, ligesom han var forfatter til flere krigshistoriske arbejder.

Oberst Ræder har i sine memoirer fortalt om sin tid på Landkadetakademiet, og som det så ofte er tilfældet, stiller beskrivelserne fra virkeligheden de på papiret så smukt fremtrædende reformer på Akademiet i et noget andet lys.

Ræder skulle ved sin indtræden op til optagelsesprøve, og blev efter resultatet af denne placeret i 3. (ældste) skoleklasse. Han viste sig imidlertid efter kort tids forløb at være sine kammerater her overlegen, og flyttedes herefter

op i 1. militærklasse i 1. kompagni, der som omtalt var det kompagni, der boede og undervistes i Operahuset. Der herskede på denne tid, kort efter oprettelsen af 2. kompagni, et vist modsætningsforhold mellem skolens to kompagnier. Grunden hertil var navnlig, at 2. kompagnis kadetter fortrinsvis bestod af de tidligere frikorporaler, der dels var betydeligt ældre end 1. kompagnis kadetter, og dels fra deres tidligere tilværelse medbragte mange dårlige vaner, som det ret frie liv eleverne i 2. kompagni førte, gjorde det vanskeligt for Akademiet at vænne dem af med. Meget havde de to kompagnier dog ikke med hinanden at gøre, idet 2. kompagni undervistes på Gjethuset og kun sjældent viste sig på selve Akademiet. Undertiden var de to kompagnier dog sammen, nemlig når hele kadetkorpset ved visse lejligheder optrådte som en enhed. Dette var således tilfældet netop i 1812, idet den tidligere elev og lærer ved Landkadetakademiet, kaptajn Abrahamson, hvis skildring af sit elevophold tidligere er gengivet, døde i dette år, og begravedes i København under udfoldelse af fuld militær honnør. Også ved øvelserne udenfor København førtes de to kompagnier af og til sammen, og ved disse lejligheder smittede 2. kompagni af på 1., dog ikke altid i en ugunstig retning. På grund af de ældre 2. kompagni-kadetters friere tilværelse, førte disse sammen med unoderne også meget godt humør med sig, og deres sang og lystighed på „udflugterne“ i terrænet skabte mangan gang et friskt pust af liv blandt kadetterne i 1. kompagni.

Det daglige liv i Operahuset indledtes med kadetternes vækning om morgenen allerede før kl. 6. Sovesalene blev straks efter forladt og kadetterne ilede til påklædningsværelserne, iførte sig det nødvendige tøj, og fortsatte med tinfadene i hånden ned til vandposten for at hente vand til morgenvasken. Når morgentoiletet var overstået blev der stillet op til eksercits i påklædningsværelserne, hvorefter eksercitsen kunne begynde når påklædningen var kontrolleret og fundet i orden. Om vinteren foregik eksercitsen normalt inden døre på husets store gange, og det gik ikke stille af; ofte vankede der rap med sablen eller stokken fra underofficererne, når alt ikke forløb tilfredsstillende.

Efter eksercitsen var der appel i fægtesalen, hvorpå undervisningen begyndte. Kl. 10 var der atter appel, hvorefter der spistes frokost, og undervisningen fortsattes indtil middagen kl. 13. Eftermiddagsundervisningen blev afbrudt af serveringen af mellemmad kl. 17, og afsluttedes derpå før aften-spisningen kl. 19. Endelig holdtes der en sidste opstilling af kadetterne kl. 21, hvorpå de blev kommanderet i seng.

Dette dagsprogram var ikke nogen spøg for drengene. Især om vinteren

kunne det knibe med at holde humøret oppe i den iskolde bygning, og der fandtes flere eksempler på at eleverne fik forfrysninger i hænder og fødder efter morgenopholdet ved vandposten. Ingen ville dog vise sig pylrede og beklage sig, så forholdene fortsatte med spartansk fyring og uden servering af varm drik om morgenen.

Den af Gude indførte afstand mellem klasserne gjorde sig på dette tidspunkt bl.a. gældende ved, at de små kadetter måtte opvarte de ældre på forskellig vis, som f.eks. pudse deres støvler, hente vand til dem og gå forskellige småærinder. Så stor var respekten for de ældre, at ingen yngre kadet kunne drømme om at gå ind i en ældre kadetklasse uden at banke forskriftmæssigt på døren og i hele sin optræden vise den yderste respekt. De ældre havde i øvrigt om sommeren lejlighed til at foretage en personlig afstraffelse af de yngre kadetter, hvis disse ikke udviste en passende opførsel. Når de små kadetter skulle lære at svømme, var det nemlig de ældre, der blev sat til at holde de små i svømmeselen, og havde en kadets opførsel mishaget de ældre, kunne han være sikker på, at en passende del af hans svømmeundervisning kom til at foregå under vandet.

Også i frikvartererne på Akademiet kunne de ældre kadetter undertiden dominere. Skønt hver klasse havde sin del af legepladsen tildelt, vovede ingen at sætte sig op mod ældste kadetklasse, når det om foråret og om sommeren passede denne at spille bold på hele pladsen.

Disciplinen var stadig, trods straffekanonens fjernelse, meget streng, hvad også Moltke senere har givet udtryk for. Arrest og korporlig afstraffelse var daglige begivenheder. De egentlige afstraffelser i form af prygl, foregik ved appellerne, men herudover uddelte såvel officerer som underofficerer dagen igennem ris og stokkeslag med rund hånd. Underofficererne, der oftest var kadetter, der havde gennemgået Akademiet, men endnu ikke var udnævnt til officerer, gjorde det dog mod skolens bestemmelser.

Forplejningen på skolen var ikke helt, hvad man efter reformerne skulle forvente. Den sædvanlige torsdagsmiddag bestod således f.eks. af vandgrød efterfulgt af uskrællede kartofler med sennep. Kartoflerne var tilmed om vinteren ofte frosne eller halvrådne. Trods denne ringe kvalitet af kosten, der dog skulle dække behovet hos drenge, som var i vokse- og udviklingsalderen, var det strengt forbudt at købe brød i byen som ekstraforplejning. Trods forbudet blev brød dog indkøbt i stor stil og nydt på værelserne, ligesom kartofler ristet på kakkellovnen var en yndet spise på værelserne om aftenen. Også øllebrød var en efterspurgt ret. Øl blev skaffet fra bordet ved måltiderne, og brød blev udleveret. Hver klasse ejede ligefrem sine egne ølle-

brødspotter, der opbevarede som klenodier. Om aftenen forestod så nogle kogningen af øllebrøden på kakkellovne, mens andre holdt udkik efter skolens officerer. Blev kogningen opdaget, blev øllebrøden hældt ud og potterne slået itu.

Den dårlige forplejning hængte i nogen grad sammen med landets almindelige forarmning som følge af krigen, og Landkadetakademiet har næppe været det eneste sted i landet, hvor man var henvist til at spise halvrådnede kartofler. Både landets og hærens forråd var meget små, og den almindelige statsbankerot i februar 1813 gjorde naturligvis ikke sagen bedre.

Om sommeren blev der afholdt små felttjenesteøvelser udenfor byen, og disse hørte som tidligere nævnt til undervisningens lyspunkter. Endnu fandtes der omkring København rester af belejringsarbejderne fra 1807, og disse, samt sporene fra kanonkugler i diger og grøfter, blev naturligvis studeret med stor interesse af kadetterne.

Udtrykningerne, der foregik både ved dag og nat, havde mere karakter af leg end af egentlige øvelser. En af dem gik ud på, at de yngste klasser skulle alarmere ældste klasse, mens denne i en periode om sommeren var udlagt i en lille lejr på Eremitagen, for derfra at foretage opmålingsøvelser og øve felttjeneste. Kadetterne var under disse øvelser ikke bevæbnede, og kamphandlingerne blev afgjort med de bare næver. Øvelserne har vel således navnlig haft deres betydning som afveksling i den daglige undervisning, og på grund af den fysiske træning, det gav kadetterne at færdes i terrænet.

Øvelserne afholdtes normalt i terrænet omkring Rudersdal og Furesøen, ligesom Mølleåen ofte spillede en stor rolle, med sine mange broer og pas. De små kadetter reddede sig ofte en forskrækkelse, når de bevægede sig omkring i Dyrehaven om natten. Dyrehaven blev nemlig brugt som fri græsgang for garnisonens heste, og det var naturligvis ikke altid let at afgøre i nattemørket, om det var et fælt uhyre, man havde for sig, eller blot en løsgående husarhest.

Drengestreger manglede naturligvis ikke ved Akademiet. I artillerilære skød kadetterne ofte med løst krudt med en lille kanon, og herunder så de ofte deres snit til at tilrane sig lidt krudt. Dette blev om aftenen fyldt på en flaske, som derpå blev omtrent lukket med en prop og lagt på et bord. Herefter blev en smal stribe krudt hældt ud på bordet fra flasken og til bordets modsatte ende. Ved nu at antænde denne krudtstribe, kunne flasken bringes til eksplosion, og det gik ikke stille af. Glasskår fløj til alle sider, og borede sig ofte langt ind i væggene, mens de jublende kadetter søgte dækning under bordene.

Klassernes størrelse i disse år lå på omkring 50 kadetter, altså væsentlig over det ønskelige. Akademiet var på grund af krigen overfyldt, og de to kompagnier, der hver skulle have omkring 150 elever, havde en overgang helt op mod 550 elever tilsammen. I slutningen af 1813 afgik ekstraordinært en del af Akademiets kadetter til hæren uden at have gennemgået hele skolen. Disse kadetter blev udtaget blandt de ældste, største og dygtigste, og samlet i en klasse for sig, hvor de modtog en hurtig gennemgang af ældste klasses stof, inden de rykkede ud for at udfylde hullerne i hærens rækker.

Bortset fra denne undtagelse, afholdtes der hvert år ved juletid eksamen på Akademiet. Når den egentlige eksamen var overstået, blev Akademiet præsenteret for kongen, og kadetterne måtte vise deres færdigheder i fægtning, eksercits, gymnastik og dans. Herefter udnævntes de beståede kadetter i ældste klasse til officerer og blev ansat ved regimenterne. Dette gjaldt også de kadetter, der var udset til pagetjeneste, selv om disse forblev på Akademiet i endnu et år. Pagerne blev, skønt de havde anciennitet som officerer, i det store og hele behandlet som kadetter, og det tolereredes endog at underofficererne kommanderede med dem. Denne ordning blev dog ændret i 1815 efter at have givet anledning til mange sammenstød. Pagersnes tjeneste ved hoffet var tilrettelagt således, at der til stadighed var to pager til disposition for kongen, og kun når der afholdtes større fester på et af de kongelige slotte, deltog alle pagerne i den kongelige families opvartning. Ved eksamen i pageklassen overværede kongen normalt overhøringen af enkelte af kadetterne, formentlig uvidende om, at disse på forhånd var omhyggeligt instruerede om de spørgsmål, der ville blive stillet dem. Efter afslutningen af denne eksamen, fulgte pagersnes egentlige udnævnelse til officerer.

Den omfattende organisationsændring der indførtes i 1812 fik ikke lov at eksistere længe. Grundlaget for hele Akademiets virke i 1812 havde været Napoleonskrigene og den meget store hær Danmark havde haft under våben til sikring af landets grænser. Da krigen sluttede, var forudsætningerne ændret totalt. Danmark kom ud af Napoleonskrigene ved Kielersfreden i januar 1814, ved hvilken vi måtte skilles fra Norge, som efterhånden var blevet betragtet som en del af riget. Yderligere havde landet mistet sin flåde og dermed sin betydeligste magtfaktor. Vor veltrænede hær, der havde gjort udmærket fyldest i de mindre kampe, hvori enheder af den havde taget del, havde ikke for alvor fået lov til at vise sin styrke, men havde til gengæld kostet enorme summer at opretholde.

Fredsslutningen kom allerede i efteråret 1814 til at spille ind på afgangens fra Akademiet. Det formindskede behov for officerer bevirkede en skærpelse

Landkadet og officer 1828 (efter samtidig tegning)

af afgangskravene, og henved halvdelen af eleverne bestod ikke eksamen. Det blev snart efter besluttet, at antallet af kadetter skulle indskrænkes til 190, således at 1. kompagni kom til at bestå af 8 underofficerer, 36 virkelige kadetter, 15 militære og 15 civile kostkadetter, 14 virkelige elever og 30 overtallige elever, 2. kompagni af 50 kadetter på delvis løn og 30 kadetter uden løn.

I 1816 blev Akademiet yderligere indskrænket. 2. kompagni skulle efterhånden nedlægges, og 1. kompagni for eftertiden omfatte 12 pagekadetter, 41 virkelige kadetter, 38 kadetter uden gage og 10 elever.

Også på andre områder blev officersuddannelsen ramt af nedskæringerne. I 1814 blev den skole, der i 1812 var overført til Landkadetakademiet fra det tidligere Danske Militære Institut, nedlagt. For fremtiden skulle officersaspiranter og officerer uden anciennitet melde sig ved Landkadetakademiet og tage eksamen herfra. Officerer, der med særlig tilladelse opholdt sig i København for at studere, skulle fra 1816 arbejde under Landkadetakademiets vejledning, således at den undervisning, der hidtil var foregået temmelig spredt, nu blev samlet og nedskåret efter det forudsete behov.

Selv om der således foregik en nedskæring i officersuddannelsen, må det dog betragtes som et fremskridt, at uddannelsen samledes under ét. Andre, rent uddannelsesmæssige fremskridt skete i de følgende år. Det blev efterhånden klart, at ændringen af undervisningen i 1812, med den store forøgelse af de teoretiske almentdannende fag, havde fjernet skolens målsætning noget fra den oprindelige: at uddanne kvalificerede førere for de mindre taktiske enheder. For at råde bod herpå, bestemtes det i 1828 at alle kadetter efter bestået officerseksamen skulle gennemgå to kursus. Et på Københavns eksercerskole og et på det gymnastiske institut. Det sidste navnlig med henblik på indøvelse af bajonETFægtning. Her startedes således i virkeligheden de kursus, der den dag i dag gennemgås af kadetterne på Hærens Officersskole efter afsluttet eksamen.

Blandt kadetterne, der første gang kom til at gennemføre disse kursus, var den senere oberst V. H. F. A. Læssøe, som den 21. december 1828 udnævntes til sekondløjtnant, men forblev på Landkadetakademiet i endnu et år som elev i pageklassen.

1820'erne blev for Danmark, som for de fleste europæiske lande, store udviklingsår på det militære område. Bag sig havde man Napoleonskrigene, fra hvilke et meget stort erfaringsmateriale nu ivrigt studeredes. Ændringerne, der under krigene var kommet frem, i taktikken, våbenarternes samarbejde og føring, og især artilleriets og ingeniørtroppernes stigende betyd-

ning, måtte på et eller andet tidspunkt medføre ændringer både i den danske hærs organisation og i uddannelsen af officererne til hæren. Det første skridt tages i 1829, hvor der gives officerer adgang til Polyteknisk Lærestalt, for derved at skaffe Ingeniørkorpset kvalificeret personel. I 1830 følges dette op af nedlæggelsen af det i 1772 oprettede Artillericadet Institut, og oprettelsen samme år af Den Kongelige Militære Højskole.

Også for Landkadetakademiet forestod der store ændringer. Den nærliggende mulighed at samle al officersuddannelse under Akademiet synes mærkelig nok ikke at have været på tale, men det blev dog forsøgt at skabe en vis koordination ved at give de to skoler fælles chef.

DET KONGELIGE LANDCADETCORPS FRA 1831 INDTIL NEDLÆGGELEN

Nyordningen af Landkadetakademiet fandt sted i 1831, og Akademiet skulle herefter tjene to formål: Det skulle dels bibringe kadetterne en undervisning og opdragelse, som en dannet ung mand måtte anses for at skulle være i besiddelse af, og dels give kadetterne en militær undervisning, som gjorde dem egnede til, efter afgang fra Akademiet, at bestride tjenesten som officerer ved infanteriet og rytteriet.

Dette dobbelte formål blev opfyldt ved, at Akademiet opdeltes i fire ét-årige klasser, hvoraf de tre første skulle tjene til indlæringen af de forskellige alment dannende fag, mens den sidste først og fremmest skulle hellige sig undervisningen i de militære fag. De hidtidige undervisningsfag opretholdtes i det store og hele uændret, og fordeltes således, at undervisningen i dansk, tysk, fransk, matematik, gymnastik (herunder dans og svømning) og eksercits gik igen i alle fire klasser. Fagene tegning, skrivning, regning, historie, geografi, naturhistorie og religion påbegyndtes i yngste klasse og afsluttedes i næstældste, hvorefter de i ældste klasse erstattedes af fysik, befæstningslære, våbenlære, artillerilære, felttjeneste, garnisonstjeneste og ridning (se bilag 6).

Akademiet blev iøvrigt organiseret i tilknytning til den nyoprettede Kongelige Militære Højskole, således at de to skoler fik fælles chef. Om denne blev det fastsat, at han skulle udtages blandt hærens højeste officerer. Som egentlig leder af den daglige tjeneste på Akademiet ansattes to helt side-stillede stabsofficerer, hvoraf den ene var skolens kammandør og boede på skolen. Kommandøren havde ansvaret for skolens drift, disciplinen og kadetternes opdragelse. Den anden benævntes undervisningsdirektør og havde

ansvaret for alt vedrørende den egentlige undervisning. Herudover blev der for fire år ad gangen ansat en kaptajn og 9 løjtnanter.

Blandt løjtnanterne, der skulle have fire års tjeneste bag sig, havde den ene til opgave at bestride Akademiets økonomiske forretninger, mens de øvrige otte blev ansat som inspektionsofficerer og samtidig fungerede som lærere i befæstningslære, våbenlære, artilleri, felttjeneste, garnisonstjeneste, eksercits, kommandoføring, tjenestekundskab og ridning. Ud over disse officerer knyttedes ca. 20 civile lærere til Akademiet.

Til at bistå kommandøren oprettedes et bestyrelsesråd, hvori foruden kommandøren selv også alle skolens øvrige officerer havde sæde. Under dette råd sorterede vigtigere afgørelser vedrørende Akademiets drift, ligesom rådet traf beslutning om elevs optagelse, afgang og oprykning, samt gav karakter i opførsel.

Tilsvarende blev der til hjælp for undervisningsdirektøren oprettet et undervisningsråd, hvori foruden direktøren selv også kommandøren og alle lærerne havde sæde. I dette råd skulle alle betydelige beslutninger vedrørende undervisningen tages, herunder udarbejdelse af lærebøger, ændringer i undervisningsplaner, antagelse og afskedigelse af lærere m.v.

Akademiet skulle fremover bestå af 200 kadetter, altså en fordobling af det hidtidige antal. Af disse skulle 36 være virkelige kadetter, 14 hofkasskadetter, 2 såkaldte legatkadetter, 8 kadetter med friundervisning, 126 betalende kadetter samt 14 såkaldte repetender. I alt 80 kadetter kunne bo på Akademiet.

Mens de virkelige kadetter og hofkasskadetterne havde fri undervisning, uniform, kost og logi, havde legatkadetterne fri undervisning, og fik herudover 100 rigsdaler om året i legat til afholdelse af øvrige udgifter. De 126 betalende kadetter skulle årlig give 60 rigsdaler i undervisningspenge og skulle ved optagelsen på Akademiet deponere 200 rigsdaler i munderingspenge med henblik på anskaffelse af uniformer m.v. ved deres afgang som officerer. De virkelige kadetter fik et tilsvarende beløb udbetalt ved deres udnævnelse. Repetenderne var kadetter, der havde gennemgået Akademiets fire klasser, men som efter bestået eksamen blev udtaget til pagetjeneste og som hjælpere for skolens officerer. Indførelsen af repetenderne var således i virkeligheden en tilbagevenden til pageordningen fra før 1812, blot med den forskel, at eleverne nu ikke modtog nogen undervisning. Pageklassen som sådan blev nedlagt.

Ansøgninger om optagelse på Akademiet skulle stiles til kongen og være denne i hænde den 15. april det år, ansøgeren ønskede optagelse. Ansøgere

skulle have dansk indfødsret, og ansøgningen skulle bilægges dåbs-, vaccinations- og sundhedsattest. For at blive optaget, skulle ansøgerne være fyldt 12 år og bestå adgangsprøven til yngste klasse. Var en ansøger 15 år eller derover, skulle han bestå optagelsesprøven til ældste klasse, og kunne dokumentere færdighed i eksercits og kommandoføring. Optagelse kunne således finde sted til enten yngste eller ældste klasse. Ud over adgangsprøven, der var såvel mundtlig som skriftlig, blev der før optagelsen afholdt en sundhedsundersøgelse for aspiranterne. Denne blev foretaget af Akademiets læge og to af skolens officerer. Selve optagelsen på Akademiet skulle finde sted hvert år den 1. maj.

Som tidligere nævnt varede hver klasse et år, og året afsluttedes med en oprykningsprøve, som blev afholdt ved Akademiets egen foranstaltning. Afgangseksamen fra ældste klasse, den egentlige officerseksamen, blev afholdt med såvel eksaminatorer som censorer hentet ude fra. Læreren i hvert fag overværede dog eksaminationen, således at han kunne gribe ind, hvis spørgsmålene faldt uden for undervisningsstoffet. En kadets indstilling til den afsluttende eksamen var betinget af, at han var konfirmeret og havde opnået karaktererne „antageligt“ og „tilfreds“ i henholdsvis eksercits og opførsel.

Dengang som nu blev der naturligvis tillagt undervisningsfagene forskellig vægt. Et udmærket billede af den betydning, man gav de forskellige fag, har vi i antallet og fordelingen af eksamenskaraktererne ved den afsluttende eksamen. I den nedenfor gengivne oversigt over disse karakterer, vil man især bemærke, hvor totalt matematikken dominerer billedet (12 karakterer af ialt 48, fordelt på 11 fag):

Undervisningsfag	Antal karakterer	
	Skriftlig	Mundtlig
matematik	10	2
fysik		2
dansk	2	2
tysk	2	2
fransk	2	2
tegning	2	
opmåling	2	
befæstningslære	2	4
våbenlære og artilleri		4
felt- og garnisonstjeneste		4
gymnastik		4

Den overvældende vægt, der blev lagt på matematik, forekommer umiddelbart lidt uforståelig, eftersom Akademiet jo ikke uddannede officerer til de våbenarter, der må skønnes at have haft mest brug for den, nemlig artilleriet og ingeniørtropperne. Matematikken har imidlertid dengang, som helt op til vore dage, formentlig stået som udviklingsfaget i logisk og koncistænkning, hvorfor man har ment det nødvendigt at ofre et endog meget stort timetal på undervisningen i dette fag.

Af oversigten vil man ligeledes bemærke, at faget befæstningslære stadig indtager en fremtrædende stilling (6 eksamenskarakterer) og fortsat har den centrale plads i den militære undervisning.

De kursus, der i 1828 var blevet indført efter afslutningen af eksamen i ældste klasse, blev bibeholdt. Kadetterne skulle inden de afgik til regimenterne gennemgå et 5 ugers kursus på Københavns Eksercerskole og et 5 ugers kursus på Det Militære Gymnastiske Institut. Undervisningen på eksercerskolen omfattede en gennemgang af såvel menig- som underofficersskolen og yderligere et supplerende kursus, hvor eleverne først havde underofficers-, senere officerstjeneste. Opholdet på eksercerskolen kunne for nogles vedkommende udmærket blive af længere varighed end fastsat for dette kursus. Det blev nemlig bestemt, at kadetter, der efter bestået eksamen endnu ikke var fyldt 17 år, skulle forblive på eksercerskolen indtil de fyldte 17, hvorpå de som de ældre afgik til regimenterne.

Akademiets kadetter blev fordelt på de fire klasser på en sådan måde, at man sikrede sig at ingen klasse bestod af mere end 25 kadetter. For at overholde denne bestemmelse, blev det nødvendigt at oprette 2 eller undertiden 3 parallelklasser, hvorved antallet af reelle undervisningsklasser udmærket kunne blive både 8 og 10. Undervisningen fandt om vinteren sted i tiden fra kl. 8–13 og 15–19, om sommeren fra 7–13 og 15–18. Herudover udnyttedes middagspausen til rideundervisning, hvor der daglig blev givet to lektioner på hver 45 minutter.

Disciplinen skulle fortsat opretholdes med strenghed, omend der naturligvis i tidens løb automatisk var sket ændringer også på dette område. Korporlige afstraffelser kunne således nu kun finde sted med kommandørens bemyndigelse, og efter at denne havde rådført sig med bestyrelsesrådet. I det hele taget fik kommandøren nu alle straffe og disciplinarmidler i sin hånd, således at vilkårligheder fremover kunne undgås.

For dovenskab tildeltes normalt ekstralæsning på fridage, ligesom der kunne benyttes fratagelse af friheder. Ukorrekt opførsel straffedes med arrest i fra få timer indtil 24 timer. I sidste tilfælde blev straffen afsonet på søndage

eller helligdage, hvor der ikke foregik undervisning på Akademiet. Hvis en kadet gjorde sig skyldig i ukorrekt opførsel uden for skolen, eller groft brud på Akademiets orden, kunne han straffes med husarrest i længere tid. I særlige tilfælde kunne en kadet idømmes streng arrest på vand og brød, dog højst i 2×24 timer og med almindelig forplejning ind imellem de to døgn.

Hjælp sådanne straffe ikke, eller viste en kadet gennem længere tid dårlig opførsel, blev sagen forelagt bestyrelsesrådet, der med en majoritet på $\frac{3}{4}$ af medlemmerne kunne sætte kadetten på streng disciplin. I den periode en kadet var på streng disciplin, kunne kommandøren ikende ham straf med spanskrør for selv mindre forseelser. En sådan straf blev bragt til udførelse af skoleofficeren i klassekammeraternes nærværelse. Også den inspektionshavende officer kunne idømme en sådan kadet spanskrørsstraf, blot han i hvert enkelt tilfælde anførte det i sin rapportbog. Når en kadet var underkastet streng disciplin, var han frataget enhver form for frihed eller fornøjelser.

Streng disciplin kunne gives i indtil to måneder, hvorpå kadettens sag atter blev behandlet af bestyrelsesrådet. Skønnedes det, at han endnu ikke havde forbedret sig, kunne den strenge disciplin gives i endnu en måned, hvorpå sagen atter drøftedes i bestyrelsesrådet. Forbedrede en kadets opførsel sig stadig ikke, kunne den strenge disciplin enten fortsættes, eller kadetten kunne afskediges fra Akademiet.

Denne meget omfattende nyordning af Akademiet i 1831 fjernede i nogen grad skolens militære præg. Kun eksercitsen, der dyrkedes i alle klasser, gav de tre yngste klasser en smule militært præg ud over det uniformen naturligt gav. Man kan endda have en mistanke om, at opretholdelsen af eksercitsen og uniformen kun var bevaret for at gøre det muligt for kadetterne at optræde som et militært korps i forbindelse med parader o.l. Det tilskud man med rod længere tilbage havde tilført Akademiet ved oprettelsen af pageklassen i 1812 var nu atter forsvundet, således at den militære lærdom man nu kunne nå at give kadetterne i ældste klasse, var det spinkle rygstød kadetterne havde, når de forlod Akademiet. De to kursus efter den afsluttende eksamen har vel i nogen grad rådet bod på de manglende praktiske færdigheder, men de teoretiske forudsætninger for at løse officersopgaver ved regimenterne må have været mere end beskedne.

Helt fantastisk forekommer det, at elever nu kunne nøjes med at gennemgå ældste klasse, hvis de var i besiddelse af tilstrækkelige forkundskaber, og derpå forlade Akademiet uden, synes man, at kunne være i besiddelse af den indlevn i militære forhold og militær disciplin, som må anses for at være et

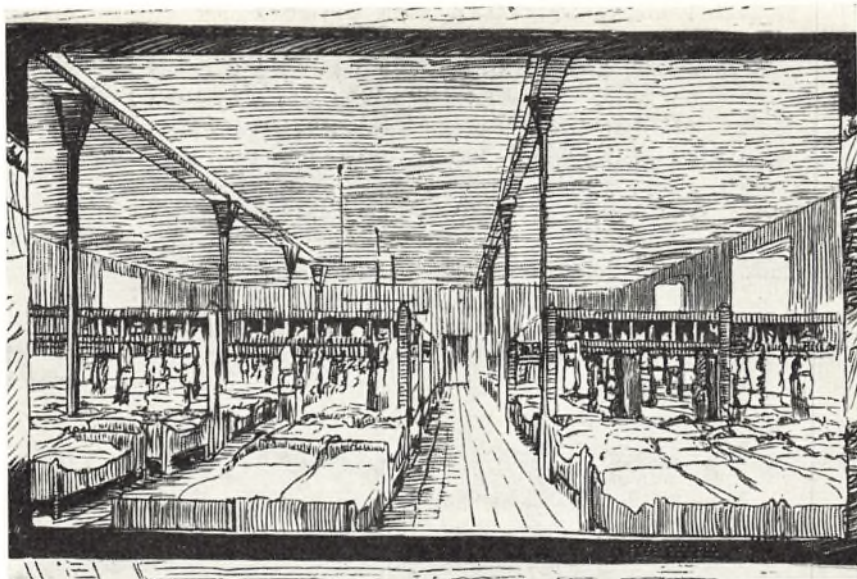
minimum for at kunne gøre sig gældende som officer. Heldigvis kom denne ændring i officersuddannelsen tilsyneladende ikke landet til skade under Treårskrigen, hvor de unge officerer er gået i felten med Landkadetakademiets undervisning som beskeden ballast. Kun mod og mandshjerte i forbindelse med folkets meget positive indstilling til opgaven, samt det forhold, at Danmark for en gangs skyld gik i krig med endog særdeles velkvalificerede højere førere, kan have været skyld i opnåelsen af de gunstige resultater.

Trods de store omvæltninger i Akademiets organisation og undervisning, synes elevernes daglige liv på skolen at være ændret bemærkelsesværdigt lidt i løbet af de snart 150 år skolen havde eksisteret. Kadetternes kår var blevet ændret og forbedret på ét tidspunkt, og senere atter ført tilbage til det tidligere, samtidig med at ændringer og forbedringer indførtes på andre områder. Om nogen gennemgående udvikling kan man ikke tale, med det kendskab, det i nutiden er muligt at erhverve om forholdene på Akademiet. Når livet på skolen efter 1831-ordningen i det følgende skal gøres til genstand for en kort beskrivelse på grundlag af daværende kadetters beretninger, vil det derfor uundgåeligt falde i øjnene, i hvor høj grad livet på Akademiet minder om forholdene så tidligt som i 1750'erne.

Der indstilledes årlig normalt ca. 100 drenge til optagelse på Akademiet. Af disse ansøgere, der oftest var i alderen fra 13 til 14 år, blev mellem 10 og 30 antaget som kadetter. Disse udvalgte mødte derpå på en nærmere angiven dato på Akademiet, medbringende den mundering, toiletsager m.v., der krævedes. På Akademiet blev de modtaget af den officer, der fungerede som økonomiinspektør. Denne synede de medbragte ejendele og tog dem i forvaring, hvorpå de nyankomne blev vist op i sovesalen, som strakte sig i hele bygningens længde og udgjorde tagetagen. Denne enorme sal, blev kun brudt af de svære firkantede træpiller som bar tagkonstruktionen. I sovesalen fik den nyankomne udpeget sin seng og kunne derefter begynde sin nye tilværelse som kadet.

For de ældre kadetter ved Akademiet var denne optagelsesdag af afgørende betydning. Her var der nemlig mulighed for at udvælge sig en oppasser til brug i disse ældre kadetters sidste år på Akademiet. Det var fast tradition, at kadetterne i de to ældste klasser holdt sig en sådan oppasser blandt de yngste elever.

Oppasseren måtte hente vaskevand til den ældre kadet, børste hans sko og støvler, vedligeholde hans uniformer, pudse hans knapper, løbe småærinder og dele de lækkerier, der eventuelt blev ham tilsendt fra venner eller slægtninge, med den ældre kadet. Kadettiden i de to yngste klasser var

Udsnit af landkadetternes sovesal i Akademiets sidste år

således ikke lutter morskab og indebar kun den trøst for de små kadetter, at det efter to års forløb blev deres tur til at kommandere.

Om morgenen blev kadetterne vækket af den vagthavende officer. De iførte sig hurtigt de nødvendige klæder og ilede derpå ned på tredje sal, hvor der i det såkaldte vandrum hentedes vand til morgentoiletet fra to store tønder. Når morgensoigneringen var overstået og sengene redt, ankom skolens skrædder og skomager til påklædningsværrelserne for at modtage mundering, der skulle til reparation. Herefter aflåste kadetterne deres skabe og begav sig til spisesalen, hvor de opstilledes under vagthavende repetents kommando og fik eftersat påklædningen. Vagthavende repetent læste derpå morgenbønnen (afskaffedes i 1848), hvorefter inspektionshavende officer gav tegn til at gå til bords. Når morgenmåltidet var afsluttet, hvilket skulle være sket senest 45 minutter efter opkaldet, dvs. kl. 5⁴⁵ om sommeren og kl. 6⁴⁵ om vinteren, blev der ringet til læsning med gård- og gangklokken. Kadetterne indfandt sig herefter i repetitionssalen, hvor der læstes lektier indtil klokken et kvarter før undervisningstidens begyndelse atter ringede og kaldte til morgenparade. På dette tidspunkt skulle bykadetterne have indfundet sig på skolen, have anbragt deres bøger m.v. i klasserne og have iført sig den befalede påklædning.

Hele korpset opstilledes til paraden i Akademiets lange gang, hvor på-

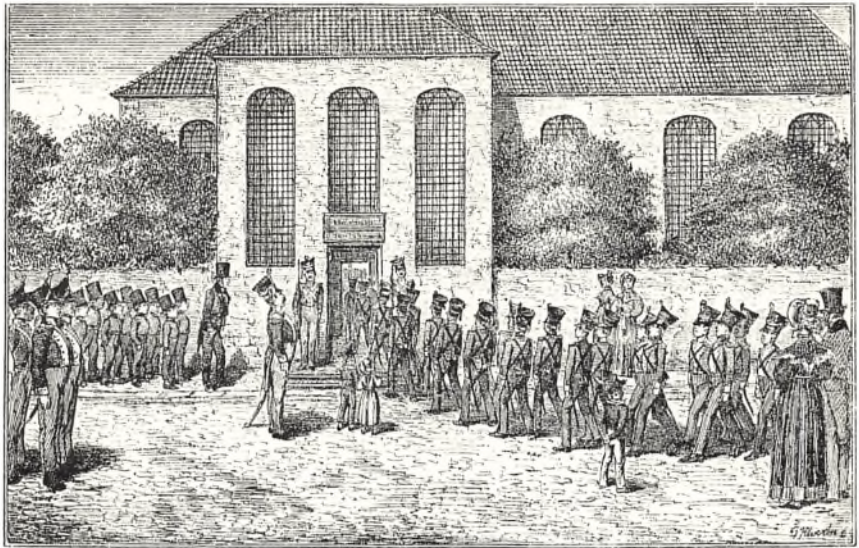
klædningen blev eftersat i lyset fra en enlig tranlampe. Parolen blev oplæst, og i denne blev det bl.a. bekendtgjort, hvilke straffe eller disciplinarmidler, der var blevet ikendt. Var en kadet ved parolen blevet idømt spanskrørsstraf, fuldbyrdedes straffen straks efter kadetternes ankomst til klasseværelserne. Her indfandt skolens næstkommanderende sig sammen med inspektionsofficererne og vagthavende repetent. Repetenten undersøgte om den skyldige var reglementeret påklædt og ikke havde forsynet sig med ekstra beskyttende lag under uniformen. Derpå stilledes synderen med front mod klassen og modtog slagene, der blev tildelt af repetenten med stor præcision. Når afstraffelsen var overstået, meldte den afstraffede kadet sig til næstkommanderende, hvorpå han blev befalet ind på plads i klassen og undervisningen kunne begynde.

Mellem hver undervisningstime var der 5 minutters frikvarter, i hvilke kadetterne kunne opholde sig enten på gangene eller på legepladsen. Midt på formiddagen blev der dog holdt et frikvarter på 15 minutter, hvor kadetterne fik udleveret en mellemmad, normalt i spisesalen. Efter formiddagsundervisningens ophør forlod bykadetterne Akademiet for at gå hjem og spise, mens akademikadetterne ofte benyttede den halve time inden middagsspisningen til små afstikkere i byen, f.eks. til bageren i St. Kongensgade, for der at hente sig lidt ekstra brød. Ved middagen deltog både inspektionsofficererne og repetenterne i måltidet, som var temmelig tarveligt. Der serveredes to retter mad, hvoraf forretten kom på bordene i beholdere med mad til 6 kadetter, hvilket naturligvis affødte det for drenge sædvanlige slagsmål om hvem, der kunne redde sig flest af de lækkerier, der ofte fandtes på bunden af suppen. Efterretten blev serveret på fade af de ved Akademiet tjenstgørende trænkuske.

Middagspausen benyttedes endvidere til afvikling af rideundervisningen, hvorefter bykadetterne atter indfandt sig på Akademiet, og eftermiddagsundervisningen tog sin begyndelse.

Undervisningen i tegning, skrivning og gymnastik udgjorde 2–3 timer daglig, og denne undervisning blev såvidt muligt placeret ind imellem de egentlige lærefag, for at skabe lidt afveksling i disse. Omklædningen til gymnastik foregik for akademikadetternes vedkommende i påklædningsværelserne, mens bykadetterne havde deres egne såkaldte aftrædelsesværelser, hvor de kunne opbevare deres mundering.

Kl. 17 blev der atter serveret en mellemmad og efter undervisningens afslutning om eftermiddagen forlod bykadetterne skolen, mens akademikadetterne gik til lektielæsning i to timer. Læsningen foregik under overvågning

Landkadetternes søndagskirkegang i Garnisonskirken. Kadetterne ses marcherende fra højre ind i kirken under overvågelse af en major. Til venstre skimtes soldater fra Københavns garnison og bag dem en række små kirkedrenge (efter tegning af P. Klæstrup)

af repetenterne. Herefter var der en halv times frihed, der oftest benyttedes til at spadsere eller lege på legepladsen, hvorpå der spistes aftensmad, bestående af smørrebrød med te til.

Fritiden på legepladsen benyttedes ofte til udførelsen af mange sindrige påfund. Således var kadetterne ikke længe om at finde ud af, at der kunne bygges hele templer af det brænde, som om sommeren opstabledes på legepladsen. I et sådant „tempels“ indre kunne de ældste kadetter, skjult for officerernes årvågne blikke, i ro og mag sidde og nyde en forbudt pipe tobak, mens de yngre kadetter var udsat som udkiksposter, for omgående at kunne foretage alarmering hvis nogen truede freden.

Tiden mellem aftensmåltidet og sengetid blev tilbragt i konversations-salen, der havde de to midterste fag vinduer ud mod Bredgade. Her læstes der bøger fra biblioteket eller snakkedes, indtil gangklokken forkyndte, at det nu var tid at gå til ro.

På søn- og helligdage blev der normalt givet kadetterne tilladelse til at forlade Akademiet hele dagen, idet der dog en gang om måneden var tvungen kirkegang. Kun de, der på grund af forseelser i ugens løb skulle stille til fremstilling, samt kadetter, herunder bykadetter, der ikke havde udvist tilstrækkelig flid, deltog normalt i søndagens parade. Efter paraden var der

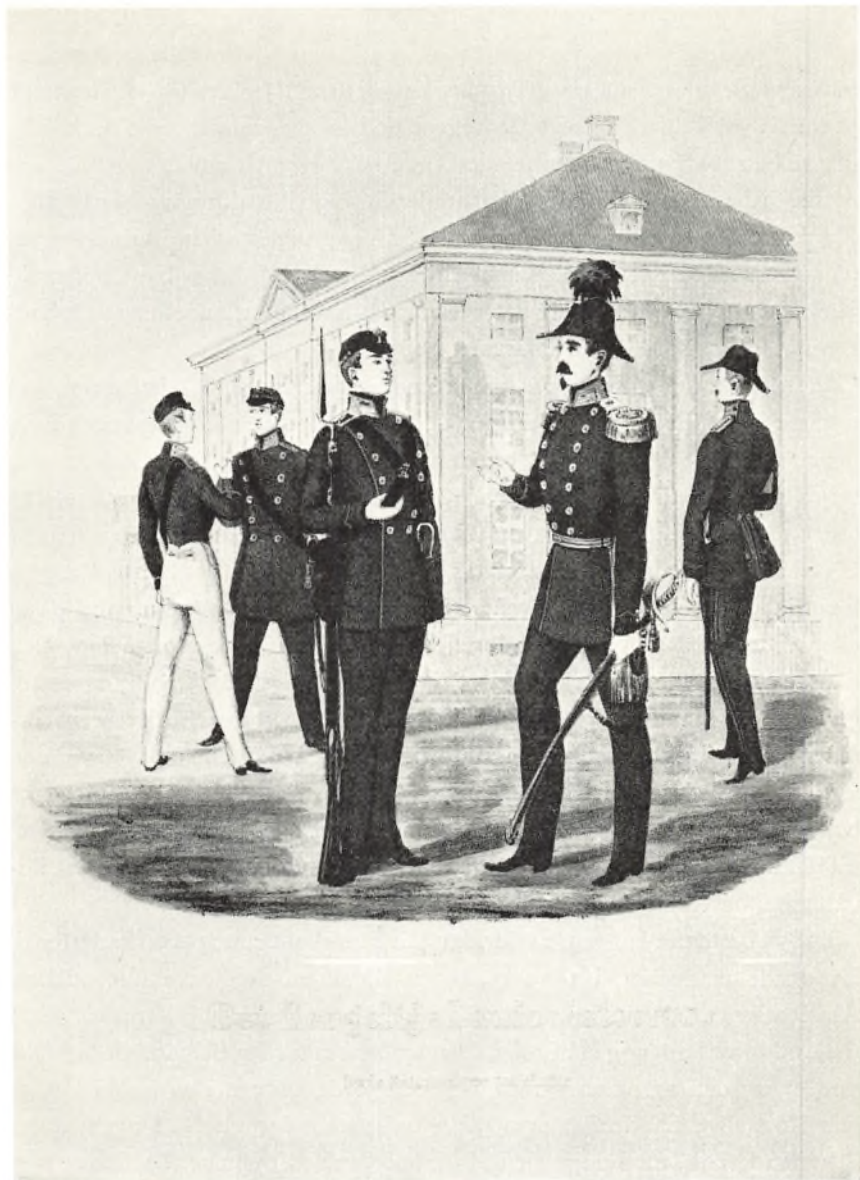
ekstralæsning for dem, der havde været dårligt forberedt i timerne, mens de mere uheldige, der var idømt arrest, måtte tilbringe dagen i en arrest helt oppe under taget over sovesalen, hvor et par små, mørke rum var indrettet til formålet.

Helt uden småforlystelser har kadetlivet ikke været. Således boede der på Akademiet ikke mindre end seks kokkepiger og seksten vaskepiger, som naturligtvis var genstand for kadetternes kurmageri. At forholdet mellem piger og kadetter på Akademiet var i bedste orden, fremgår bl.a. af, at det en gang lykkedes en kadet at gå til maskebal hele natten forklædt som vaskepige, uden at nogen af de indviede og hjælpsomme piger afslørede den forvovne. Af andre forlystelser, udover at aflægge små, hemmelige og farlige besøg hos Akademiets piger, var den tidligere omtalte månedlige teatertur i Det kgl. Teater, hvor kadetterne ikke blot kunne nyde stykket, men også nyde godt af at sidde lige overfor hofdamernes loge, som nok ikke har lagt mindre beslag på kadetternes opmærksomhed, end det stykke der opførtes.

Årets store begivenhed på Akademiet var dog det årlige julebal. Til dette ankom gæsterne til kommandantens bolig, hvorfra de ad kommandantens private trappe, forbi paraderende kadetter, gik op i den såkaldte „løvsal“, som egentlig blot var den store gang i midteretagen; i dagens anledning smykket med flag, våben og lys. Midt i salen var et orkester opstillet, hvorved „salen“ opdeltes i to lige store mindre sale. I sideværelserne var der under ballet indrettet buffet, hvor gæster og kadetter kunne nyde forfriskninger mens dansen gik.

Imidlertid begyndte 1831-ordningen i 1840'erne at vise sig at indeholde uheldige bestemmelser. I 1838 var der i Danmark indført en ny og forbedret skoleordning, der afgørende rationaliserede den almindelige realskoleundervisning. Blandt de store forkæmpere for denne skoleordning var Landkadet-akademiets tidligere lærer, fysikeren H. C. Ørsted. Denne ændring i landets skolesystem måtte nødvendigvis få indflydelse på Akademiets undervisning i de tre yngste klasser, som så småt begyndte at miste deres betydning, efterhånden som en tilsvarende uddannelse blev mere og mere almindelig på de civile skoler. Det kom således herved alvorligt til at svie til hæren, at man i 1831 havde afskaffet de militære fag i de yngste klasser, og derved havde tilladt, at Akademiet mistede sit præg som en *militær* skole.

I 1842, det år, hvor den store omorganisering af hæren blev foretaget, blev kadetternes antal skåret ned til 120. I 1848 blev pagetjenesten afskaffet, og i 1849 blev først yngste og dernæst næstyngste klasse inddraget. De første skridt til Akademiets nedlæggelse var hermed indledt.

Landkadetter og officerer ved kadetkorpset. I baggrunden Akademiets bygning
(efter tegning fra 1858)

I 1850 fulgte en nyordning af Akademiet, hvorefter det kun kom til at bestå af to afdelinger, omtrent svarende til de hidtidige to ældste klasser. Adgangsalderen blev fastsat til mindst 16 og højst 19 år, hvilket var natur-

ligt, når de to yngste klasser var bortfaldet. Mens nedlæggelsen må betragtes som en naturlig følge af den almene skoleuddannelses forbedring, forekommer den alt andet end naturlig når skolens formål holdes for øje: at skaffe hæren så veluddannede og velkvalificerede officerer som muligt. Set ud fra denne betragtning forekommer det mere nærliggende, om man havde udnyttet forbedringen i landets skoleundervisning til at hæve undervisningsstandarderne på Akademiet, og udvide den egentlige militære undervisning på den almene undervisnings bekostning. Antallet af klasser blev imidlertid skåret ned, og samtidig blev det bestemt, at antallet af kadetter skulle indskrænkes til 50, et tal, der blev nået i 1853.

Vi, der kan se tilbage på denne nedgangsperiode for Akademiet, må undre os over, at man på et tidspunkt, hvor landet var i krig og måtte have brug for alle de officerer, der overhovedet kunne skaffes, begyndte at nedskære tilgangen til officerskorpset. At denne nedskæring fortsatte i 1850'erne uden at der på anden vis blev truffet foranstaltninger til at sikre ny tilgang af officerer, og samtidig med, at det kunne forudses, at det holstenske problem ikke var blevet løst i Treårskrigen, men at et nyt sammenstød på et eller andet tidspunkt måtte indtræffe, synes endnu mere uforståeligt. Den danske hær havde imidlertid klaret sig fortrinligt i Treårskrigen, og det er givet, at der i landet var en umådelig optimisme med hensyn til hærens formåen også i tilfælde af et nyt krigsudbrud. At Treårskrigen kun blev vundet, fordi det lykkedes at bremse den preussiske og østrigske indgriben, blev som bekendt overset. Landets dygtige krigsminister i slutningen af 50'erne, general Thestrup, en af de få, der på dette tidspunkt virkelig havde forstået ildvåbnenes betydning, talte for døde øren.

I 1858 bestemte kongen, at der dette år kun skulle antages 20 kadetter til Landkadetakademiet, i 1859 15, og at tilgangen derefter skulle ophøre. Akademiet var således nu, hvis ikke anden bestemmelse blev truffet, dømt til at uddø ved udgangen af 1861. Den trufne beslutning blev imidlertid ikke ændret, og den 21. oktober 1861 bekendtgjorde kongen i en resolution, at Det Kongelige Landcadetcorps skulle ophæves, når undervisningen af det sidste kadethold med udgangen af oktober måned ophørte. Danmark stod herefter uden nogen militær skole til uddannelse af officerer til de to største våbenarter: infanteriet og rytteriet. Det danske Landkadet akademi blev nedlagt samtidig med, at det tilsvarende hos vor største og farligste nabo mod syd, Preussen, stod i sit fuldeste flor.

Landkadetakademiet leverede i sin 150-årige epoke ca. $\frac{1}{3}$ af de officerer, der tilgik den danske hær. I begyndelsen kun en meget ringe del, og til sidst

næsten dem alle. Meget kritik rettet mod Akademiet har været berettiget, men det står dog fast, at de officerer, der var uddannet på Landkadetakademiet til fulde respekteredes af vore modstandere, hvad enten det nu drejede sig om et hårdnakket forsvar af Slesvig i 1848 eller et forbitret modangreb på Dybbøl Mølle hin aprildag i 1864.

Landkadetakademiet må i det store hele have været sin plads voksen, ellers kunne sådanne slag ikke have været udkæmpet.

Officersuddannelsen ved Hæren i Norge

*Den Matematiske Skole i Kristiania • Det Norske Militaire Institut •
Det Kongelige Norske Land Cadet Corps*

Mens Danmark i det 18. århundrede nok teoretisk havde én hær, så var dette dog reelt ikke tilfældet. Kongeriget havde en, især for datidens forhold, enorm udstrækning, fra Nordkap til Elben, og selv om en stor dansk flåde sejlede det mellemliggende farvand tyndt, kunne det ikke undgås, at hæren i Norge måtte indtage en ret selvstændig stilling. I krigstid følte dette måske knap så meget, Danmark havde jo dog på et tidspunkt under Den store nordiske Krig ikke mindre end otte danske regimenter samt en betydelig flådestyrke i Norge, men i fredstid var den slags rokeringer med store styrker både uønskede og for kostbare. Det er derfor heller ikke særlig overraskende, at der på et tidligt tidspunkt i Norge opstår interesse for at oprette et officersakademi i lighed med det danske Landkadetakademi. Hverken regimenterne i Norge eller den norske befolkning som sådan har naturligvis været særlig interesserede i at sende landets unge sønner til et så fjernt sted som København.

Omkring 1730 foretages det første spæde skridt til uddannelsen af officerer i den norske hær. Chefen for 2. Trondhjemske Nationale Infanteriregiment, brigader Schaueroth, fik på dette tidspunkt sendt en tysk landmåler ved navn G.M. Døderlein op til sin garnison for at undervise officerer i de matematiske videnskaber og især i befæstningskunst. Undervisningen blev en succes, og Døderlein blev ansat som værkbasse og senere underkonduktør i den norske Fortifications-Etat. Undervisningen omfattede kun nogle ganske få unge officerer eller officerssønner, men disse fik til gengæld en så god undervisning, at de med fordel kunne anvendes i ingeniør- og artillerikorpsset. Undervisningen vakte opmærksomhed også udenfor Trondhjem, og kom Norges militære chef, feltmarskal H.J. Arnold, for øre. Denne blev interesseret i det initiativ, der var taget, og udtrykte under kong Frederik den V's besøg i Norge i 1749 ønske om, at undervisningen udvidedes, så den kunne komme hele den norske hær til gode. Kongen stillede sig positivt overfor ideen, dog med den væsentlige betingelse, at en udvidelse ikke måtte medføre forøgede udgifter.

Det følgende år, i 1750, blev der et garnisonskompagni i Kristiania ledigt, og det lykkedes feltmarskal Arnold den 16. december samme år at få kongens godkendelse til at ansætte Døderlein som chef for dette kompagni, samtidig med at han skulle være lærer ved en „frie mathematisk Skole i Christiania“. Kongen fastslog i sin godkendelsesskrivelse, at skolen skulle have fra 16 til 20 elever, et antal som senere kunne forøges, samt at undervisningen skulle omfatte aritmetik, geometri, trigonometri, offensiv og defensiv befæstningslære og bygningskunst, omfattende militært byggeri som fæstningsporte, broer, magasiner og krudttårne. Skolens leder, Døderlein, skulle have et årligt honorar på 100 rigsdaler for den byrde, der blev ham pålagt ved undervisningen.

Den Matematiske Skole i Kristiania begyndte herefter sin undervisning i foråret 1751, og bemærkningen i kongens skrivelse om at elevantallet kunne forøges, blev i den grad efterlevet, at den første klasse kom til at omfatte 35 elever, hvorfor det da også blev nødvendigt at skaffe Døderlein to hjælpere i undervisningen, nemlig én som lærer i artilleri og én i tegning. Undervisningen kom til at vare i tre år, og den 1. maj 1754 holdtes skolens første eksamen under overværelse af feltmarskal Arnold og med generalmajor Scheel som eksaminator. Eleverne, blandt hvilke Døderleins søn Michaël, høstede megen ros og vandt kongens anerkendelse i en sådan grad, at han bevilligede 100 rigsdaler om året til brug for undervisningen.

De følgende år blev for skolen meget svingende, en overgang endda usikre, men i 1770 blev den ved Landkadetakademiet uddannede oberstløjtnant P. B. Prydz ansat som chef for skolen, og i kraft af denne mands dygtighed samt forbedrede økonomiske kår, voksede skolen sig efterhånden stærk. Ved antagelsen af et nyt elevhold i 1777 blev der således antaget omkring 70 elever. Betydningsfulde mænd som prins Carl af Hessen og general Huth, chefen for det danske artillerikorps, interesserede sig stærkt for skolen og støttede den på enhver måde. Bl.a. fik de udvirket, at en del af dens elever ved afgang blev ansat som stykjunkere ved artillerikorpset i København og som officerer ved danske regimenter.

Den Matematiske Skole i Kristiania kom således efterhånden til at indtage en fuldstændig ligestilling med Landkadetakademiet og Artillericadet-Instituttet i København, og i 1798 blev denne ligestilling gjort officiel ved omdøbelsen af skolen til „Det Norske Militaire Institut“. Samtidig blev der foretaget en betydelig udvidelse af undervisningen, som fortsat var treårig.

I 1804 styrkedes skolens stilling yderligere ved den kongelige bestemmelse om, at Instituttet fremtidigt skulle føre navnet „Det Kongelige Norske Land

Cadet Corps“. Denne ændring i navnet var ikke blot en formalitet. Hidtil havde såvel skolens officerer som eleverne under deres ophold på Institutet stået i nummer ved deres tidligere regiment eller korps. Nu derimod kom skolen til at udgøre et selvstændigt korps med egne officerer og kadetter, alle bærende korpsets egen uniform.

Konflikten med England og Danmarks indtræden i Napoleonskrigen på fransk side, fik for den norske hær samme indflydelse som for den danske. Hæren blev sat på krigsfod, og for at skaffe det fornødne antal officerer udvidedes også antallet af kadetter på det norske Akademi, således at dette i 1807 nåede op på at bestå af 100 elever fordelt på fem klasser. I de følgende år forøgedes dette antal fortsat, indtil det kulminerede med 135 kadetter. Blandt kadetterne i disse år findes de senere så berømte generaler F.A. Schleppegrell og Olaf Rye. Schleppegrell afgik iøvrigt som fændrik i 1807 i en alder af kun 15 år, Rye året efter. Også i de følgende år afgik der fra Akademiet kendte officerer. I 1811 således den senere oberst Hans Helgesen og i 1814 og 16 to brødre til den fra det danske Landkadetakademi senere berømte feltmarskal Moltke.

Den ulykkelige udgang på krigen, Norges afståelse til Sverige i 1814, skilte for altid den norske og den danske hær fra hinanden, og Det Kongelige Norske Land Cadet Corps' videre udvikling til den nuværende norske Krigsskole skal derfor ikke gøres til genstand for nærmere omtale. Det norske Akademi fortsatte under svensk herredømme, men Danmark kom endnu i mange år til at nyde godt af de officerer, der i det 19. århundredes første år var udgået fra dette Akademi. Navnene Schleppegrell, Rye og Helgesen er for altid indgået i dansk krigshistorie som nogle af de ypperste officerer, Danmark har haft. Alene på grund af dem er vi for altid Det Kongelige Norske Land Cadet Corps tak skyldig.

Uddannelsen af officerer til Artilleriecorpset og Ingenieurcorpset samt til Generalstaben

Artillericadet-Instituttet • Den Kongelige Militaire Høiskole

TIDEN INDTIL DEN KONGELIGE MILITAIRE HØISKOLES OPRETTELSE ARTILLERICADET-INSTITUTTET

Mens Land-Cadet-Compagniet i 1713 oprettedes til uddannelse af officerer til infanteriet og rytteriet, de to „store“ våbenarter, skulle det vare mange år, før der kom system i uddannelsen af artilleri- og ingeniørofficerer. For ingeniørofficerernes vedkommende er dette forhold forståeligt, idet ingeniørtropper på dette tidspunkt ikke udgjorde noget selvstændigt våben. De tre „Fortifications-Etater“, den holstenske, den danske og den norske, havde oprindelig været helt civile korps, hvis embedsmænd først i 1694 fik militær rang. Antallet af officerer i disse etater var yderst ringe, og de anvendtes navnlig som fæstningsbyggere samt som rådgivere ved større belejringsarbejder. For artilleriofficerernes vedkommende forekommer det mere mærkeligt, at man ikke ved Landkadetakademiets oprettelse tog skridtet fuldt ud, og også lod Akademiet uddanne officerer til dette våben.

Artilleriet var, ligesom ingeniørtropperne, inddelt i tre korps: det holstenske, det danske og det norske, men mens ingeniørernes indflydelse var temmelig lille under datidens krige, så spillede artilleriet allerede en betydelig rolle. Tilmed synes det danske artilleri under Den store nordiske Krig at have været et våben, som var både større og bedre uddannet end artilleriet i vore nabolande, Sverige måske undtaget. At vore førere ikke altid forstod at udnytte dette nye våben var en anden sag. Artilleriet var endnu et tungt og langsomt virkende apparat i feltherrens hånd, og forenedes ikke nemt med „rytterånden“ hos vore chefer. Artillerikorpsene havde deres faste tilholdssteder i landets mange fæstninger, og først i tilfælde af felthærens samling, opstilledes det egentlige feltartilleri, som derpå yderligere, når hæren indlod sig på større belejringsforetagender, kunne forstærkes med svært belejringsartilleri.

Med den underordnede stilling ingeniørtropperne indtog, måtte det selv-sagt blive inden for artilleriet de første skridt til en officersuddannelse blev taget. Lige så naturligt blev det Det Holstenske Artillericorps, der tog initiativet. Dels lå hovedparten af landets større fæstninger placeret i dette korps' område, og dels havde det holstenske korps trukket hovedparten af læsset under Den store nordiske Krig. Nok var krigen begyndt i Sydsverige og sluttet i Norge, men de fleste og største kamphandlinger havde fundet sted i Holsten eller Nordtyskland.

Den daværende chef for Det Holstenske Artillericorps, generalløjtnant v. Arenskjold, fik efter fredsslutningen i 1720 blandt sit korps' officerer tilslutning til at hidkalde en professor fra Kiel, som skulle holde foredrag over „den rene matematik“ for officererne. Forsøget blev dog kun af kort varighed, dels fordi officererne, af deres i forvejen dårlige lønninger, selv måtte betale professoren, og dels fordi foredragene ikke omhandlede matematikkens anvendelse.

Mens det første forsøg således hurtigt strandede, fik man mere held med det næste ca. 30 år senere. Også dette forsøg startede ved Det Holstenske Artillericorps, hvis chef nu var generalløjtnant U. V. v. der Pfordten, grundlæggeren af det nuværende artilleribibliotek i København. Dette andet forsøg domineredes ligesom det første af den rene matematik, men denne gang suppleredes undervisningen med egentlig artilleriundervisning, som iøvrigt blev varetaget af den i 1767 udnævnte chef for Artillericorpsen, S. v. Bielefeldt. At dette andet undervisningsforsøg havde større succes end det første hang desuden sammen med, at det denne gang lykkedes at få udvirket et løntilskud til lærerne, således at undervisningen kunne foregå gratis.

Selv om initiativet ved Det Holstenske Artillericorps var i allerhøjeste grad prisværdigt, kunne undervisningen ved et enkelt af de tre korps dog ikke være den endelige løsning på problemet om artilleriofficerernes undervisning. Yderligere kunne løsningen heller ikke være at de, der allerede var officerer, modtog undervisningen. Denne måtte bibringes personellet allerede inden stillingen som officer blev indtaget.

Optagelsen i artilleriets officerskorps fandt normalt sted ved at egnet mandskab, navnlig på det rent håndværksmæssige område, blev udnævnt til fyrværkere, artilleriets laveste officersgrad. Som fyrværkere modtog de unge artillerister herefter den opdragelse og undervisning, som efterhånden skulle gøre dem egnede til udnævnelse til de højere officersgrader.

Hvorledes uddannelsen fandt sted af ingeniørofficererne, ved vi meget lidt om. Formentlig har hovedparten modtaget uddannelse i udlandet.

Først i 1753 ser vi, at ingeniørofficererne skulle rekrutteres blandt officerer ved regimenterne, men denne bestemmelse blev på grund af manglende interesse blandt infanteriets og rytteriets officerer ikke overholdt. Ingeniørofficererne blev dog indtil videre tilknyttet infanteriregimenterne og gjorde almindelig officerstjeneste her, når ingeniørarbejder ikke optog deres tid. De fik gage som infanteriofficerer, men modtog herudover et særligt tillæg.

Forelæsningerne ved Det Holstenske Artillericorps blev afbrudt i 1762, hvor Danmark under udsigten til en krig med Rusland måtte bringe hæren på krigsfod. Selv om krigen ikke blev til noget, medførte landets rustninger, at det blev klart, at artilleriets standard lå langt under det ønskelige, og i betydelig grad stod tilbage for infanteriet og rytteriet, hvad uddannelse og udrustning angik. Foranlediget heraf, besluttede Frederik den V, at de tre artillerikorps og de tre ingeniørkorps skulle omorganiseres, således at landet fremover kun havde ét artillerikorps og ét ingeniørkorps, en ændring, som naturligvis i høj grad ville lette uddannelsen af såvel officerer som mandskab, og som endvidere ville skabe betingelser for en større ensartethed i disse våbens opbygning og udrustning.

Den 14. september 1764 oprettedes herefter „Artillericorpsset“ og „Ingenieurcorpsset“, begge med garnison i København. Fordelene ved at vælge København som garnison var indlysende. Nok måtte en del af personellet, især for artilleriets vedkommende, også fremover gøre tjeneste rundt om i fæstningerne, men en betydelig centralisering var dog mulig, således at man undervisningsmæssigt kunne udnytte Københavns Universitet og lærerkræfterne ved den store københavnske garnison.

For at sikre officerernes uddannelse blev der bevilget artillerikorpsset et beløb på først 500 senere 1000 rigsdaler årlig til aflønning af lærerkræfter. I undervisningen skulle alle løjtnanter og kaptajner ved såvel artilleri- som ingeniørkorpsset deltage, og undervisningsfagene skulle omfatte matematik, befæstningslære og bygningskunst. Det var imidlertid ikke blot de to korps' officerer, der skulle sikres uddannelsesmæssigt. En stadig nytilgang af officerer med de fornødne kvalifikationer og kundskaber måtte være en betingelse for korpsets fortsatte kvalitet. Dette problem blev foreløbig løst ved, at der til artillerikompagnierne knyttedes ialt 37 kadetter, eller som de senere kaldtes: underfyrværkere. Disse kadetter skulle være drenge i 15 års alderen, som gennem deres tilknytning til enhederne efterhånden skulle erhverve sig en sådan dygtighed indenfor våbnet, at de blev egnede til udnævnelse til officerer. En sådan kadetløsning kunne naturligvis på ingen måde være tilfredsstillende i det lange løb, men ved ordningens fastsæt-

telse var der ingen penge til disposition, så skulle nogen organiseret uddannelse overhovedet gennemføres, måtte det ske uden forøgelse af udgifterne, og ud fra denne betragtning må ordningen ses.

Længe varede det dog ikke, før nye muligheder viste sig. I 1765 lykkedes det at få stillet 300 rigsdaler årlig til disposition fra Landkadetakademiets kasse, og for dette beskedne beløb påbegyndtes den første egentlige kadetskole for de vordende artilleri- og ingeniørofficerer. Skolen oprettedes samme år i en af stokkene i Kuppet, hvor kadetterne også indkvarteredes. Som leder blev major C. D. Kruss udpeget, og som hjælper fik han daværende premierløjtnant M. Döderlein, som allerede tidligere havde undervist ved Den Matematiske Skole i Kristiania og som senere atter afgik til denne skole som professor og ledende lærer i matematik. Herudover blev der ansat to civile lærere i henholdsvis matematik samt fransk og tegning.

Lyspunktet for uddannelsen af officerer til artilleriet og ingeniørtropperne blev dog af kort varighed. Döderlein forlod allerede samme år skolen, og snart efter afgik også den ene af de to civile lærere, for hvem det ikke lykkedes at skaffe kvalificeret erstatning. Hertil kom at man allerede i 1766 måtte afstå lokalerne i Kuppet, på et tidspunkt, hvor skolen endnu ikke havde fundet sin rigtige form. Kadetterne måtte herefter indkvarteres rundt om i byen, hvorved opsynet med dem naturligvis blev meget problematisk. Vanskelighederne for skolen tårnede sig således op, og i 1767 måtte undervisningen helt opgives.

Håbet om en fast undervisning af officersaspiranterne var dog ikke opgivet. Igen i 1768 blev der påbegyndt undervisning i Kuppet, og selv om dette atter samme år måtte forlades så nye lokaliteter måtte findes, først i byen, vistnok i artilleriets sygehus, og senere på Tøjhuset, fik undervisningen ikke lov at gå i stå. Man kæmpede sig trods megen modgang gennem de følgende år, og i 1772 blev udholdenheden belønnet.

Den 16. september 1771 blev generalløjtnant Wilhelm v. Huth udnævnt til chef for såvel artilleri- som ingeniørkorpset og med denne udnævnelse fulgte i de følgende år en lang række fremskridt for de to korps. Generalløjtnant v. Huth var i 1766 kaldt til Danmark fra Kurfyrstendømmet Hessen, hvor han efter Syvårskrigen afslutning havde været kommandant i Hanau med rang af general. Hans første ophold i Danmark blev af kort varighed, men i 1771 vendte han tilbage og var indtil sin død i 1806 den smidige og viljestærke organisator, der i særegen grad forstod at få sine undergivne til at arbejde i den retning, han ønskede.

Efter et udkast fra generalløjtnant Huth af 9. april 1772 besluttede kon-

General Heinrich Wilhelm Huth, Artillericadet-Instituttets skaber (efter maleri af Jens Juel på Frederiksborg)

gen den 22. april samme år, at der til uddannelsen af officerer til Artillerie- og Ingenieurcorpset skulle oprettes et „Artillericadet-Institut“ til erstatning for den hidtidige skole.

Den nye skole skulle omfatte en yngste klasse af 1½ års varighed og med undervisning i matematik, dansk, tysk, geografi, regning, skrivning og teg-

ning samt en ældste klasse af ét års varighed og med undervisning i matematik, krigs- og civil bygningskunst, ingeniørtjeneste, artilleri, historie, geografi, skrivning, tegning, opmåling, skydning samt laboratorie- og værkstedsarbejde. Ældste klasses undervisningsstof viste sig dog senere at være så omfattende, at klassen for de flestes vedkommende varede i to år, selv om hele stoffet blev gennemgået på ét.

Ingen, der ikke havde gennemgået Institutet, kunne herefter blive officer i de to korps uden at kunne føre bevis for at være i besiddelse af en tilsvarende uddannelse.

Til brug for Institutets undervisning stilledes dele af det gamle Gjethus på Kongens Nytorv til rådighed, og her blev der også året efter skabt plads til indkvartering af nogle af eleverne, som siden 1768 alle havde måttet indkvarteres i byen.

Som forstander for Institutet udpegedes oberstløjtnant Francois d'Aubert, som assisteret af sin lille stab på én inspektionsofficer, løjtnant J.C. Hensen og en fyrværker, med stor myndighed førte skolen gennem de første vanskelige år. Som lærere ved det nye Institut blev de tre tidligere lærere ved artilleriets kadetskole, kaptajn E.G.Mechlenburg, premierløjtnant W.H.F.Abrahamson og premierløjtnant H.J.Krebs ansat til undervisning i henholdsvis artilleri – dansk, tysk, geografi og historie – og matematik. Desuden ansattes sekondløjtnant T.Kleve som lærer i tegning og yderligere to lærere til varetagelse af undervisningen i skrivning og regning.

Var valget af skolechefen heldigt, så var udpegelsen af lærerne det ikke mindre. Kaptajn Mechlenburg, der senere avancerede til generalmajor og blev kommandant i Frederiksstad i 1804, var en meget flittig og veluddannet mand, som havde studeret artilleri både i Sachsen og i Preussen. Premierløjtnant Abrahamsons evner er tidligere omtalt under Landkadet-akademiet, og en mand med hans klare tankegang og store talegaver kunne kun betyde en meget væsentlig støtte for Institutet, ikke mindst på grund af hans ivrige deltagelse i datidens litterære liv, hvor han navnlig huskes som forfatteren til: „Min søn, om du vil i Verden frem – så buk“, og hans store forkærlighed for det danske sprog. Premierløjtnant Krebs var tysker, men var en dygtig matematiker og en vægtig faglig ballast for det lille Institut. Han blev senere udnævnt til professor. Tegnelæreren Kleve, der også endte sine dage som professor, var ligeledes en faglig kapacitet. Han var selv kunstner og oprindelig uddannet kobberstikker.

Det var således nok et på mange områder mangelfuldt udrustet Institut, der i 1772 kunne åbne sine porte for de unge kadetter og underfyrværkere,

VERNER HANS FREDERIK ABRAHAMSON.
Captain.

Kaptajn W. H. F. Abrahamson, uddannet på Landkadetakademiet og senere lærer på dette

som ønskede uddannelse til officerer; men det vigtigste var dog i orden: det personel, der var tilknyttet Institutet, var det bedste man kunne opvise, og det kunne få bugt med mange hindringer. Den opmærksomhed, generalløjtnant Huth her viste officersuddannelsen ved at afse de bedste

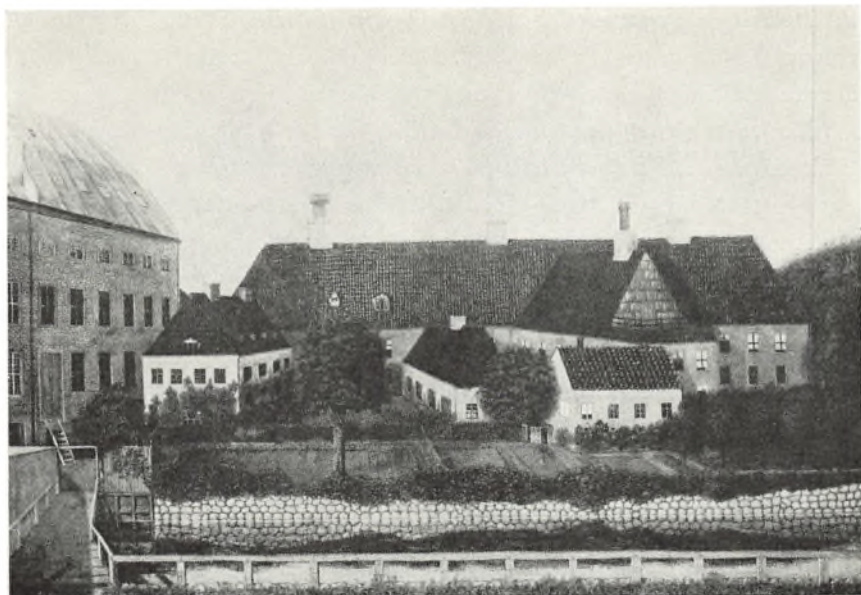
officerer fra sit beskedne officerskorps' rækker, fortjener den største ros. Beslutningen skulle senere give bonus i form af et endog særdeles velkvalificeret artilleriofficerskorps.

De elever, der blev optaget på Institutet, var næsten alle, som det var tilfældet på Landkadetakademiet, officersbørn. For at blive kadet, skulle en dreng være fyldt 10 år, og i de første år, hvor det på grund af artilleriets og ingeniørtroppernes lønmæssigt dårlige stilling ofte knob med at skaffe det fornødne antal elever, stilledes der ingen særlige fordringer til kadetternes forkundskaber. Dette forhold ændredes dog snart, da det lykkedes generaløjtnant Huth at opnå væsentlige forbedringer i officerernes lønninger, og der måtte indføres en optagelsesprøve, ligesom aldersgrænsen blev hævet.

For at blive optaget på Institutet krævedes der efter optagelsesprøvens indførelse, at en kadet skulle kunne læse dansk og tysk, såvel trykt skrift som håndskrift. Han skulle kunne skrive danske og latinske bogstaver, kunne stave dansk og tysk, kunne skrive tal og skulle have nogen færdighed i regning. Hertil fordredes en god opdragelse og gode manerer samt gode fysiske egenskaber.

Undervisningen på Institutet blev givet i foredragsform, men med jævnlige overhøringer. I ældste klasse veksledes mellem teoretisk undervisning i klassen, udendørs øvelser og skydning, arbejde i laboratoriet, besøg på værkstedet på Tøjhuset, besøg på Københavns befæstningsanlæg samt om sommeren opmålingsøvelser. Yngste klasse afsluttedes med en eksamen, og de elever, der ikke bestod, måtte enten gå klassen om eller afgå fra skolen. Havde de udvist manglende flid eller evner blev de ofte bortvist. Udnævnelserne til officer krævede tilsvarende at en elev havde bestået eksamen i ældste klasse, hvad der normalt skete efter $3\frac{1}{2}$ års ophold på Institutet, for nogle enkeltes vedkommende dog efter $2\frac{1}{2}$.

Eleverne på Institutet kunne opdeles i dem, der boede på Gjethuset, og dem, der boede i byen. Selv om skolen i tidens løb havde fået flere lokaler til disposition, var der nemlig stadig kun plads til, at ca. 20 elever kunne bo på Gjethuset. De resterende måtte selv betale deres logi i byen, men havde tilladelse til at bære uniform og havde gratis undervisning. Blev der pladser ledige på Gjethuset, rykkede de dygtigste og flittigste ind som egentlige kadetter. Der findes iøvrigt enkelte eksempler på, at mere velstående forældre har ladet deres sønner blive boende i byen, for derigennem at give dårligere stillede elever mulighed for at erhverve de ledige pladser med gratis kost og logi på skolen. Mundering og bøger betaltes for alles vedkommende af kadetterne selv.

Gjethuset set bagfra. Den store bygning til venstre er det daværende Kongelige Teater. Den venstre sidebygning benyttedes af Teatret. Den lille sidebygning i midten rummede stalden, tværbygningen var brænde- og vognhus, og i sidebygningen til højre var der på 1. sal kadetværelser. Den indhegnede plads til højre i billedet var lege- og eksercerplads (efter maleri af Oscar Iversen. Teatermuseet)

Det normale dagsprogram på Instituttet startede med opkald kl. 6. Efter at morgensoigneringen og påklædningen var overstået, blev der holdt morgenandagt inden morgenmaden, som bestod af varm mælk samt brød og smør. Kl. 8 begyndte undervisningen i matematik og artilleri, og denne blev normalt holdt på Tøjhuset. Efter fire timers undervisning var der middagsspising, hvor maden bestod af to retter samt brød og øl. Kl. 14 startede eftermiddagens undervisning, som, afbrudt af en mellemmad kl. 16, fortsatte til kl. 18. Herefter havde kadetterne fri til kl. 19,45, hvor der serveredes aftensmad. Aftenmåltidet bestod af brød og smør med ost eller kød som pålæg, og hertil serveredes øl. Alle måltiderne blev indtaget ved et stort fællesbord, hvor der spistes af tinservice. Den inspektionshavende officer deltog i måltiderne og førte kommando i spisesalen. Efter aftenmåltidet var der tvungen lektielæsning indtil kl. 21, og kl. 22 skulle alle være i seng.

Disciplinen var her som på Landkadetakademiet efter vore begreber streng. Manglende eller dårlig forberedelse til timerne straffedes med ekstra-

læsning om søndagen og for sen hjemkomst om aftenen med nægtelse af friheder i kortere eller længere tid. Dårlig opførsel straffedes med prygl, aflæggelse af sabel og gehæng i en nærmere fastsat periode eller, hvad der nok har været værre: nægtelse af rejsetilladelse i ferierne. Også idømmelse af arrest benyttedes, f.eks. hvis en kadet gentagne gange var kommet for sent hjem om aftenen. Arrest blev kun afsonet uden for undervisningstiden. Timerne måtte arrestanterne overvære fra en dertil særlig indrettet plads lige inden for døren i klasseværelset, ligesom for at anskueliggøre, at var man først nået så vidt, så man var idømt arrest, var der ikke langt igen, før skolens dør for stedse lukkedes bag én.

En særlig pinlig straf blev undertiden ikendt de unge sekondløjtnanter, der havde gennemgået Instituttet, men som stadig fulgte undervisningen for derigennem at udvide deres kundskaber og skabe forudsætninger for at bestå den prøve, som var en betingelse for videre avancement. Udviste disse sekondløjtnanter dovenskab, og det kunne jo være fristende, når man som nybagt officer boede i landets hovedstad under frie forhold, måtte de aflevere deres portépé og flytte ind på Gjethuset, skifte til kadetuniform og nøjes med stykjunkerlønnen, som var mindre end det halve af sekondløjtnantslønnen.

Megen fritid var der jo ikke på Instituttet, så der var ikke lejlighed til de store udskejelser. Fritimerne benyttedes oftest til småbesøg hos venner eller familie, eller der blev leget på legepladsen. En stor fordel havde artillerikadetterne dog fremfor kadetterne på Landkadetakademiet. Gjethuset lå mere centralt placeret, og fra dets vinduer havde man første parket til alle begivenheder, der udspillede på Kongens Nytorv, hvad enten det drejede sig om farvestrålende scenerier ved fremmede fyrstebesøg eller offentlige afstraffelser. Blandt forlystelserne var også de jævnlige besøg i nabohuset, Det kgl. Teater, hvor kadetterne overværede operaer og skuespil, og hertil kom så de mere uofficielle fornøjelser som småbesøg over plankeværket til general Huths have, hvorfra der kunne hjemføres forskelligt spiseligt, endog æg fra generalens hønsehus. Den store årlige forlystelse var dog udrykningen sammen med landkadetterne umiddelbart efter sommerferien. Under denne udrykning levede kadetterne et fornøjeligt liv i teltene på Eremitagesletten, ved Søllerød, Fredensborg, Måløv eller hvor i hovedstadens nærhed den årlige opmålingsøvelse nu blev afholdt.

Også læreren i fysik holdt hvert år en uges udrykning, for at kadetterne kunne få lejlighed til at studere mindre ingeniørarbejder som f.eks. vandmøllerne i Dyrehaven, valseværket og klædefabrikken i Usserød, Kronborg

Ved større begivenheder i hovedstaden havde artillerikadetterne glimrende udsigt fra Gjethusets vinduer og tag. Her ses den senere kong Frederik den VI's og gemalindes indtog i København i 1790. Gjethuset ses til venstre i billedet (efter maleri af C. A. Lorensen. Fredensborg)

geværfabrik, Esrum Kanal eller våbenfabrikken i Frederiksværk. En sådan udrykning blev naturligvis betragtet som en ren skovtur.

Den undervisningsplan, der var lagt for skolen i 1772, undergik selvsagt i årenes løb en udvikling og forbedring, ligesom en række andre forhold kom til at gribe ind i Instituttets liv. I 1774 afskaffedes underfyrværkergraden, og i stedet indførtes betegnelsen stykjunker atter i hæren, og fremover blev kadetterne ved Institutet, når de fyldte 15 år, udnævnt til stykjunkere i stedet for som hidtil til underfyrværkere. Udnævnelsen havde ikke nogen indflydelse på kadetternes stilling, men indebar visse lønmæssige fordele, hvad der især havde betydning for de kadetter, som boede i byen. Som tidligere omtalt fulgte de unge sekondløjtnanter undervisningen ved Institutet. Denne bestemmelse var oprindelig indført for at bestemme deres anciennitet og for at give dem mulighed for advancement til premierløjtnant, men efterhånden gik sekondløjtnanternes eksamen over til at blive den egentlige afgangseksamen fra Institutet.

Allerede i de første år viste det sig, at selv om skolen var bestemt til at skulle varetage uddannelsen af officerer til både artillerikorpset og ingeniør-

korpset, så havde uddannelsesplanen absolut tyngde til fordel for artillerieleverne. Vanskelighederne ved at kombinere de to officersuddannelser har formentlig bevirket, at man opgav at ændre uddannelsen ved Institutet således, at ingeniøruddannelsen fik en mere fremtrædende plads. I hvert tilfælde valgte man i 1779 at udskille ingeniøruddannelsen fra Artillericadet-Institutet, således at dette for eftertiden kun skulle være uddannelsesanstalt for artilleriofficerer, mens ingeniøreløverne skulle gennemgå et særligt kursus. Dette kursus blev straks oprettet med den matematiske universitetsprofessor J.M. Geuss som lærer. Geuss underviste herefter indtil sin død i 1787 de unge ingeniørofficersaspiranter, men hans lærerpost forblev derpå ubesat lige indtil 1804, og ingeniørofficererne rekrutteredes i denne periode atter fra de andre militære skoler eller direkte fra geledet.

I 1792 forøgedes undervisningsfagene ved Institutet med dans, og i 1795 yderligere med fransk. Indførelsen af fransk skete med en forbløffende forudseenhed, idet begrundelsen for at påbegynde undervisning i dette sprog var, at man skønnede at de krige, Frankrig på dette tidspunkt førte, senere måtte medføre udgivelsen af militære skrifter og bøger, der ville blive af stor værdi ikke mindst for artilleriofficerer. I 1803 indførtes fysik og kemi som egentlige undervisningsfag, idet kundskaberne i disse to fag hidtil var blevet givet gennem forelæsninger holdt af en af universitetets professorer. I 1807 indførtes religion og moral, i 1809 taktik samt garnisons- og felttjeneste, og på et senere – ukendt – tidspunkt har man ligeledes indledt undervisning i sang og musik.

Også de forhold, hvorunder kadetterne levede på Institutet, forbedredes gradvis. I 1786 blev hvert af sovekammerne forsynet med et klædeskab, og i 1801 lykkedes det at få afskaffet de gamle tomandssenge, således at kadetterne nu hver kunne få deres egen seng. Ved samme lejlighed blev de hidtidige skolebænke kasseret til fordel for taburetter, og hver kadet fik tildelt et aflåst skabsrum til opbevaring af undervisningsrekvisitterne.

Napoleonskrigene kom naturligvis heller ikke til at gå ubemærket hen over Artillericadet-Institutet. Allerede i 1801 begyndte artilleriet ved hærens forøgelse at mangle officerer, og ældste klasses elever blev uden at have fuldført skolen udnævnt til sekondløjtnanter og sendt til tjeneste i hæren. Samtidig ophævedes det loft, der var lagt over antallet af kadetter ved Institutet, således at alle egnede ansøgere nu kunne optages. De i 1801 udnævnte sekondløjtnanters officersfrihed blev dog af kort varighed. Da forholdene efter slaget på Reden for en tid normaliseredes, blev de atter hentet ind til Institutet for at fuldende deres uddannelse, og i den anledning op-

rettedes en 3.klasse, som dog atter ophævedes i efteråret 1802, efter at dette ekstraordinære hold sekondløjtnanter havde afsluttet den manglende undervisning.

Snart efter fulgte imidlertid truslen mod Danmarks sydgrænse, og en 3.klasse blev atter oprettet, for at skolen kunne klare tilstrømningen af nye kadetter. Senere fulgte oprettelsen af en 4.klasse, og i takt hermed forøgedes lærerstaben, så antallet af lærere i 1814 var steget til 16. Krigen bevirkede således for Institutet ligesom for Landkadetakademiet en betydelig udvidelse af rammerne, men den greb iøvrigt ikke ind i undervisningen, bortset fra en kortvarig standsning under Københavns belejring i 1807.

Ligeledes for ingeniørkorpset fik Napoleonskrigene indflydelse. Rustningerne i 1801 var også for dette korps' vedkommende for store til, at det hidtidige officerskorps kunne dække behovet. Ved gennemførelsen af hærordningen af 1803 blev det derfor fastsat, at der atter skulle ansættes en fast lærer til varetagelse af uddannelsen af vordende ingeniørofficerer. Til denne post blev artillerikaptajnen Steffens udtaget, og i april 1804 modtog han sin udnævnelse. Kort efter startede det første kursus, som på grund af den akutte mangel på ingeniørofficerer kun blev étårigt.

De senere kursuser for ingeniørerne kom til at vare i ca. to år, og al undervisning i matematik, mekanik og i de militære fag blev givet af kaptajn Steffens. Kun som lærer i fransk havde han en hjælper: professor T.C. Bruun. Eksamen på disse kursuser var i forhold til Artilleri-Institutets temmelig streng, idet den kommission, der varetog eksaminationen og bedømmelsen af eleverne, udelukkende var sammensat af udefra hentede medlemmer.

Under krigen skete der en forøgelse af antallet af særlige korps ved hæren. Ved kongelig resolution af 20.januar 1808 oprettedes DEN DANSKE GENERALSTAB som et særskilt korps under ledelse af hærens øverste chef, på dette tidspunkt kronprins Frederik, den senere Frederik den VI. Betegnelsen „generalstab“ var dog af ældre dato i Danmark, idet det hidtil havde været benævnelsen for hærens generaler, officerspersonellet i deres stabe, samt generalkvartermestrene i Holsten, Danmark og Norge.

Den nyoprettede generalstab inddeltes i to afdelinger: generaladjutantstaben og generalkvartermesterstaben, under ledelse af henholdsvis en generaladjutant og en generalkvartermester. Disse to officerer skulle udnevnes af kongen uden hensyn til anciennitet. Ligeledes generaladjutant- og generalkvartermesterløjtnanterne (oberstløjtnanter) samt overadjutan-

terne og overkvartermestrene (majorer) blev udtaget af kongen udelukkende under hensyntagen til deres dygtighed. Til divisionsadjutanter og divisionskvartermestre (kaptajner) blev de dygtigste af adjointerne udtaget. Adjointerne var yngre officerer, som efter udtagelse af hærens chef forrettede tjeneste ved generalstaben. De blev udtaget på grundlag af lister, der hvert år udarbejdedes og indsendtes af divisionscheferne og generalinspektørerne over de officerer, som skønnedes egnet til optagelse i generalstaben. Adjointerne, hvis antal blev fastsat til 10, forblev i nummer ved deres afdelinger og kunne afskediges fra deres stilling af hærchefen.

For at gøre adjointerne kvalificerede til tjenesten i generalstaben, blev der til deres undervisning antaget fire lærere, to i de militære fag og to til undervisning i henholdsvis natur- og folkeret og i sprog. Undervisningsfagene blev fastsat af hærens chef.

Generalstaben blev straks efter sin oprettelse en personelmæssig succes, bl. a. fordi tjenesten i den rummede virkelig betydelige muligheder for dygtige officerer. En officer, der gjorde tjeneste i generalstaben, beholdt således sin anciennitet i sit oprindelige våben, og når han trådte fra generalstaben over i et af hærens andre våben, avancerede han automatisk én grad. Dette i forbindelse med den tiltrækkende tjeneste i staben samt krigstilstanden gjorde, at ansøgerne til staben var så mange, at det fastsatte antal adjoints blev endog betydeligt overskredet. Bestemmelsen om den totale ignorering af anciennitetens betydning kan måske i dag forekomme lidt yderliggående, men det må i den forbindelse ikke glemmes, at havde man ikke haft denne bestemmelse, ville en ung mand som Læssøe aldrig kunne være blevet hærens stabschef under Treårskrigen, og en drivende kraft af hans format hverken hang eller hænger på træerne.

Ved den skole, der oprettedes til varetagelse af undervisningen af de nyindtrådte adjoints, blev der undervist i befæstningslære, artilleri, fysik, kemi, astronomi, fransk og engelsk samt i opmåling, enheders bevægelse og placering, terrænbeskrivelse, rekognoscering, administration, behandling af statistisk materiale og i march med enheder. Derimod blev den fastsatte undervisning i natur- og folkeret aldrig til noget. Undervisningen sorterede under generalkvartermesteren, som hvert år skulle indgive en meget udførlig rapport over udfaldet af adjointernes eksamen, samt de øvelser og øvrige arbejder disse havde gennemført.

Da krigen sluttede i 1814, havde hvert af de tre særlige korps således deres egen skole. Vilka'rene havde jo imidlertid under krigen været specielle, og den nedskæring af hæren, der måtte blive den naturlige følge af

Artillerikadetter år 1828 (efter samtidig tegning)

fredsslutningen, kom selvsagt også til at berøre disse tre skoler. Krigens afslutning kom vel endda til at ramme undervisningen hårdere end så mange andre områder, fordi landet var blevet bragt i en så vanskelig økonomisk situation, at der måtte skæres drastisk ned, hvor muligheder fandtes.

Allerede i 1814 skete den første reduktion af de stående styrker, og denne nedskæring efterfulgtes i 1816 af den nye plan for hærens ordning. Ifølge denne blev undervisningen af generalstabsadjointerne skåret meget væsentligt ned. Således blev der til civile lærere kun penge til læreren i fransk og

engelsk. For ingeniørkorpsets vedkommende blev de hidtidige pengebeløb til undervisning helt inddraget, og det sidste hold ingeniørofficerer, der færdiguddannedes, var det hold på 12 elever, som havde påbegyndt undervisning i 1812. Herefter skulle korpsschefen indstille til kongen, når han skønnede, at der atter var behov for oprettelsen af et kursus.

Artillerikorpset kom til at lide mindst under nedskæringen, idet det normale antal på 20 kadetter og 20 stykjunkere fortsat skulle opretholdes, og Institutet kunne fremover råde over 10 lærere til undervisning i artilleri, matematik, taktik, garnisons- og felttjeneste, dansk, tysk, fransk, historie, geografi, religion, moral, tegning, skrivning, regning, gymnastik, fægtning, svømning og dans. Kun fagene fysik og kemi udgik som egentlige undervisningsfag, idet der for eftertiden kun blev holdt forelæsninger i disse fag, bl. a. af professor H. C. Ørsted.

Årene fra 1814 til den gennemgribende ændring af Danmarks militære undervisningsvæsen i 1830 må betegnes som nedgangsår. Landet og vel også hæren var udmattet efter den lange krig, der kun havde ført til det sørgelige resultat, at Norge havde måttet afstås til Sverige. Nok fortsattes undervisningen på Artillericadet-Institutet nogenlunde uændret, og med alle bestræbelser på at følge med tiden og udnytte erfaringerne fra Napoleonskrigene, men udviklingen skete dog, navnlig i Frankrig, hurtigere end Institutet kunne følge med.

Ved ingeniørkorpset blev der i disse år kun afholdt to kursus, ét i årene 1818–1821 og ét i årene 1824–1827. Disse kursus blev imidlertid ikke af samme kvalitet, som da undervisningen under krigen lå i faste rammer. Det kneb med at afse lærerkræfter, og det var som følge heraf vanskeligt, for de få lærere der var, at overkomme det store undervisningsstof, som skønnedes at være et minimum for, hvad de vordende ingeniørofficerer skulle undervises i.

Generalstabsklassens undervisning blev nok fortsat, men som omtalt i et stærkt reduceret omfang. Tilgangen af adjoints blev skåret ned, og undervisningen undergik en del ændringer såvel på det teoretiske som på det praktiske område. Den sidste eksamen for adjoints blev afholdt i 1829.

Det sidste kursus på Artillericadet-Institutet afsluttedes den 15. maj 1830, og hermed lukkedes den af de danske militære skoler, der vel nok bedst havde levet op til tidens udvikling. Mange dygtige officerer er udgået fra Institutet, og en enkelt af dem skal gøres til genstand for nærmere omtale: den senere overgeneral for hæren, C. J. de Meza. De Meza blev artillerikadet i 1804, stykjunker i 1807 og udnævntes til sekondløjtnant i 1810.

Han bestred senere en meget lang række poster i artilleriet og generalstaben, ligesom han fra 1830–1842 var lærer ved Den Kongelige Militære Højskole. Han deltog med succes i Treårskrigen, hvor han bl. a. under slaget ved Isted overtog kommandoen over 2. division efter general Schleppegrells fald og fik skabt orden i den forvirring, der opstod ved Øvre Stolk under oprørernes modangreb. Bedst kendt er han vel nok for sin beslutning i 1864 om hærens opgivelse af Danevirkestillingen, en beslutning, der utvivlsomt reddede hærens eksistens og som senere fik feltmarskal Moltke til under et besøg i Danmark at udtale: „En modigere Soldat har den danske Armé ikke haft!“

DEN KONGELIGE MILITAIRE HØISKOLES OPRETTELSE

Erkendelsen af, at den militære uddannelse i Danmark ikke længere var tilfredsstillende og ikke stod på højde med udlandets, samt ønsket om at kunne samle den efterhånden meget spredte undervisning af landets kommende officerspersonel, førte i slutningen af 1820'erne til fremsættelsen af forslag om en nedlæggelse af de hidtidige skoler med undtagelse af Landkadetakademiet og oprettelsen af en højere læreanstalt til varetagelse af undervisningen af personellet til de særlige korps, af hvilke kun artilleriet havde et egentligt undervisningsapparat.

Forslaget til denne forenkling og forbedring af hærens undervisningsvæsen blev i marts 1830 overgivet en særligt nedsat kommission til nærmere behandling og formulering. Som kommissionens formand udpegedes kongens tjenstgørende generaladjutant, chef for adjutantstaben og generalkvartermester, generalløjtnant F. C. v. Bülow. Iøvrigt blev kommissionen sammen-

sat af oberstløjtnanterne Prangen og Abrahamson (søn af W. H. F. Abrahamson), major Fibiger samt kaptajnerne Deichmann, Tscherning og Bendz og premierløjtnant Kellner, repræsenterende generalstaben, artillerikorpset og ingeniørkorpset.

Initiativet til forslaget om den nye undervisningsordning kom så vidt vides fra oberstløjtnant J. N. B. Abrahamson, som var en meget energisk og viljefast officer, der allerede som ganske ung premierløjtnant og kaptajn i generalstaben havde vundet kong Frederik den VI's tillid. Han havde haft ledende og højt betroede stillinger allerede i en meget ung alder og fik i 1818, som 29-årig, overdraget opgaven at indføre en forbedret undervisning i Danmarks almene skoler, en opgave, som han kastede sig ud i med en hensynsløs energi. Han blev i 1827 adlet for sin indsats på dette område, men det var langt fra hans eneste virkefelt. Han var i 1825 med til at stifte Det Kgl. nordiske Oldskriftselskab, hvis præsident han var i tre år; var i en periode direktør for Døvstummeinstituttet, deputeret i stænderforsamlingen og ligeledes en ivrig forfatter.

I løbet af fem måneder lykkedes det kommissionen at udarbejde planerne for den fremtidige militære undervisning, og den 22. august 1830 fik planen kongens godkendelse. Fremover skulle Landkadetakademiet varetage al grundlæggende officersuddannelse samt uddannelsen af officerer til infanteriet og rytteriet, og der skulle oprettes en ny læreanstalt: „Den Kongelige Militaire Højskole“ til uddannelse af officerer til generalstaben, artillerikorpset, ingeniørkorpset, raketkorpset og vejkkorpset samt til at uddanne officerer, som senere skulle besætte lærerposter ved Højskolen og Landkadetakademiet. Ligeledes skulle Højskolen uddanne søofficerer, som ønskedes bibragt en højere uddannelse end det var muligt at give på Søkadetakademiet. Højskolen skulle starte den 1. november 1830 og dens forskole den 1. juni. Undervisningen skulle foregå på Gjethuset.

Da to af de nævnte korps, raketkorpset og vejkkorpset, ikke tidligere har været omtalt, skal deres historie kort opridses.

Efter at raketfabrikken i Frederiksværk var oprettet, blev personalet ved fabrikken den 16. februar 1813 samlet i en afdeling, som kort efter fik navnet raketkompagni. Ved hærordningen i 1816 indgik dette kompagni i hæren under navnet raketkorps, og som sådant eksisterede det indtil den nye hærordning i 1842, hvor det indlemmedes i artilleriet.

Vejkkorpset, der havde ansvaret for bygning og vedligeholdelse af landets veje, var oprindeligt et civilt korps bestående af en række embedsmænd med ansvar for hver sit distrikt. I 1785 fik disse embedsmænd militær rang

Oberstløjtnant J. B. N. Abrahamson. Den drivende kraft bag Højskolens oprettelse

og militære grader og rekrutteredes for eftertiden dels fra hærens skoler og fra officerskorpset, dels fra udlandet. Benævnelsen vejkorps opstod i 1809 samtidig med, at korpset fik en egentlig militær organisation med hovedkvarter i København. Vejkorpsen indlemmedes i 1833 i ingeniørkorpset og kom således ikke som selvstændigt korps til at modtage elever fra Højskolen.

Den Kongelige Militaire Høiskole organiseredes med en chef, der skulle være kongens generalkvartermester, samt to stabsofficerer, der som på Landkadetakademiet skulle virke som henholdsvis kommandør og undervisningsdirektør. Desuden ansattes to kaptajner eller premierløjtnanter som skoleofficerer, en regnskabsfører, en kirurg, to underofficerer som skrivere samt en portner og to oppassere. Til hjælp for undervisningsdirektøren oprettedes et undervisningsråd under direktørens forsæde og med kommandøren og samtlige lærere som medlemmer. Dette råd skulle foretage fastsættelsen af undervisningsprogrammer, timeantal, ansættelse af lærere, godkendelse af undervisningsmateriel og iøvrigt drøfte alle vigtige anliggender undervisningen vedrørende. Endnu et råd, højskolerådet, dannedes. Dette råd var under chefens forsæde og blev nedsat med lærere og officerer ved Højskolen som medlemmer, ligesom der skulle kunne indgå folk, som iøvrigt ikke hørte ind under Højskolens domæne. Rådet skulle nedsættes hvert år nogle uger efter eksamens afslutning og havde til formål at gennemgå alle forhold ved skolen, således at der på grundlag af de indhøstede erfaringer stadig kunne foretages forbedringer og effektiviteten stadig øges.

Chefen for skolen skulle hvert andet år foretage en opgørelse over det behov for officerer, der fandtes ved de forskellige korps, og denne opgørelse skulle danne grundlaget for, hvor mange elever til de forskellige klasser, der skulle optages til det kommende kursus. Chefen bragte ligeledes officerer i forslag, som han skønnede burde have sæde i de kommissioner, der skulle foretage bedømmelsen af eleverne ved såvel oprykningsprøver som ved de afsluttende eksaminer.

Kommandøren havde ansvaret for disciplin og økonomi, og de taktiske øvelser skulle afholdes under hans kommando. Som hjælpere i denne tjeneste havde han skoleofficererne, der desuden skulle undervise i artillerieksercits, broslagning og udførelsen af befæstningsanlæg og minearbejde. Ældste skoleofficer skulle desuden fungere som afløser for kommandøren, hvis denne var fraværende.

Som officerer på skolen skulle optages land- og søofficerer. For landofficerernes vedkommende krævedes, at disse havde mindst to års tjeneste ved et regiment eller korps bag sig, samt at de kunne dokumentere at have gennemgået en eksercerskole, have færdighed i ridning samt kunne gymnastik. Kravet om to års tjenestetid var forårsaget af, at generalstabten, ingeniørkorpset og vejkorpsen ikke havde tropper, og et tilsvarende krav blev ikke stillet til elever, der ønskede uddannelse til artilleri og raketskorpset. Til disse våben kunne også civile med de tilstrækkelige

forkundskaber optages. Ansøgenes alder skulle være mindst 17 år.

Inden optagelsen på skolen skulle alle ansøgere, såvel militære som civile, op til en adgangsprøve, der omtrent svarede til afgangseksamen fra Landkadetakademiet, både hvad angik de civilt betonedede og de rent militære fag. Blandt de, der bestod denne prøve, kunne de 15 bedst beståede optages på Højskolen, idet artilleriet alene havde krav på 6 pladser. Ikke beståede ansøgere sendtes tilbage til deres afdelinger. Fandtes der mellem ansøgerne officerer, som bestod prøven, men af pladshensyn ikke kunne optages, måtte også de vende tilbage til deres enheder, men fik et vidnesbyrd med sig, hvoraf det fremgik, at adgangsprøven var bestået.

Undervisningsmæssigt var den ændring, der fandt sted ved Artillericadet-Institutets nedlæggelse og Højskolens oprettelse, i virkeligheden, hvis man ser bort fra undervisningsniveauet, blot hvad man i 1779 var veget tilbage for: at organisere en skole, der kunne varetage uddannelsen af officerer til hærens særlige korps. Nu var der blot ikke længere tale om to korps, men om fem. Højskolen skulle være en fireårig skole bestående af to afdelinger af hver to års varighed. De første to år var berammet til at skulle omfatte den højere almenuddannelse, mens de to sidste især skulle beskæftige sig med de enkelte korps' tjenesteområder. Yngste afdeling skulle varetage undervisning i fagene matematik, mekanik, geometri, kemi, fysik, topografi og geodæsi, som alle skulle danne grundlaget for den udvidede undervisning i ældste afdeling. Herudover skulle der undervises i de almindelige dannelsesfag dansk, tysk, fransk, litteraturhistorie samt filosofi, ligesom der skulle gives nogen undervisning i engelsk og veterinærvidenskab. Én måned skulle desuden anvendes til opmålingsøvelser.

Mens yngste klasse således ikke havde andet formål end at bringe eleverne op til et vist uddannelsesstandpunkt, skulle ældste klasse have et ganske anderledes sigte. Denne klasse skulle opdeles i et antal underklasser, som hver for sig skulle optage eleverne til ét af korpserne. Kun enkelte af fagene kunne betragtes som gennemgående for disse underklasser, og disse fag blev givet for den samlede ældste afdeling. De gennemgående fag omfattede teknisk mekanik, maskinlære, teknologi, militærgeografi, statistik og felttjeneste samt en lang række udrykninger og praktiske øvelser. Disse sidste omfattede det første år artilleriekerserits og artilleriarbejder, som afholdtes i forsommeren, en måneds march og felttjeneste i august og september, 11 dages udrykning i slutningen af september, omfattende besøg ved våbenfabrikken i Frederiksværk, Hammermøllen m.v., samt 14 dages fyrværkerøvelser i første halvdel af oktober. Det andet år skulle der afholdes

14 dages broslagningsøvelse i sidste halvdel af juni, og hele juli skulle anvendes til udførelsen af befæstningsanlæg.

Den undervisning, der iøvrigt blev givet i de enkelte underklasser, omfattede:

For generalstabs eleverne:

Generalstabslære, militær administration, krigshistorie, højere taktik, strategiens grundbegreber, statsvidenskab, natur- og folkeret, geodæsi, topografi samt kursus i artilleri, befæstningslære, minelære, bygningskunst og broslagning. Desuden tilbragte generalstabs eleverne august måned det sidste år med opmålingsøvelser, idet udrykningen blev kædet sammen med yngste klasses opmålingsøvelser.

For artilleri- og raketkorpseleverne:

Artilleri, broslagning, befæstningslære, bygningspraksis og minelære. Her til kom praktisk øvelse i artilleritjeneste, artillerieksercits og manipulation, hestetjeneste samt fyrværkeri- og laboratoriearbejder.

For Ingeniøreleverne:

Befæstningslære, minelære, bygningspraktik, bygningskunst (herunder vandbygningskunst), brobygning, vejbygning og artilleri.

For vejkorpseleverne:

Broslagning og brobygning, vandbygningskunst, vejanlæg, bygningskunst og bygningspraktik, artilleri, topografisk tegning og topografiske konstruktionsøvelser samt minelære.

Selv om en lang række af fagene går igen for de forskellige elever, blev fagene naturligvis væsentlig forskellige, idet undervisningsstoffets omfang blev tilrettelagt efter det behov for kendskab til de enkelte fag, der var i de forskellige våbenarter.

Når et hold elever havde gennemgået yngste afdeling, skulle denne afsluttes med en oprykningsprøve til ældste afdeling, og såvel denne oprykningsprøve som den afsluttende eksamen fra Højskolen skulle afholdes under udfoldelse af stor strengthed, så enhver form for snyderier ganske kunne udelukkes. Lærerne i de forskellige undervisningsfag skulle nok være til stede under eksaminationen, men både denne og bedømmelsen blev foretaget af en kommission, der var nedsat for hvert enkelt fag. En sådan bedømmelseskommision skulle bestå af tre medlemmer, og blev, alt efter hvilket fag det drejede sig om, sammensat af officerer fra generalstaben, artillerikorpset, ingeniørkorpset eller søværnet. De to eksaminer skulle iøvrigt afholdes såvel skriftligt som mundtligt. Efter bestået afgangseksamen blev der udleveret officererne i ældste afdeling et diplom som bevis for, at de havde gennem-

gået Højskolen. Som illustration af eksamens omfang skal det nævnes, at der på dette diplom figurerede 37 eksamenskarakterer for generalstabsofficererne, 38 for artilleriofficererne, 53 for ingeniørofficererne og 46 for vejkorpsofficererne.

Denne store og meget udførlige plan for Den Kongelige Militaire Højskole, havde som direkte forbillede den i Paris i 1794 oprettede „Ecole polytechnique“, som Abrahamsom under et ophold i Frankrig havde lært at kende. Der var dog den forskel på den franske og den danske skole, at den franske tjente som uddannelsesanstalt for såvel civile som militære, mens undervisningen herhjemme deltes op på den i 1829 oprettede Polytekniske Lærestalt og Den Kongelige Militaire Højskole. Der blev ved Højskolens oprettelse rettet megen kritik mod denne, fordi man ikke slavisk fulgte det franske forbillede, men selv om mange fag på de to skoler mindede om hinanden eller var ganske tilsvarende, må det dog vel siges, at man valgte en praktisk bedre løsning ved at holde den civile og den militære skole adskilt. Navnlig har man svært ved at se, hvorfor de ret få civile elever på Polyteknisk Lærestalt skulle underkastes den militære disciplin og tone, der altid vil og skal kendetegne en skole for officerer. Yderligere måtte oprettelsen af en så højtstående lærestalt som Højskolen rumme tilstrækkelig mange praktiske problemer til, at der kunne være anledning til yderligere at forøge disse ved også at skulle sammenkæde den med Den Polytekniske Lærestalt. Begge parter skal formentlig være taknemmelige for den løsning, der blev valgt.

DEN KONGELIGE MILITAIRE HØISKOLE 1830–1868

Da Artillericadet-Instituttet i årene op til 1830 var den eneste egentligesko­le, der uddannede personel til de særlige korps, måtte Højskolen, under udvi­dede former, blive den naturlige fortsættelse for Instituttet. Da undervisnin­gen i maj 1830 ophørte på Artillericadet-Instituttet, fik de 12 styk­junkere, som på dette tidspunkt var elever på skolen, da også valget mellem at søge optagelse på Højskolen, eller blive overført til Landkadetakademiet, for her at fuldende deres uddannelse, og derpå eventuelt senere søge videre uddan­nelse på Højskolen. Syv elever valgte at søge optagelse på Højskolen, fem at blive overført til Landkadetakademiet. De syv førstnævnte elever benyttede herefter sommeren til at forberede sig til Højskolens første optagelsesprøve, idet der i juni måned, som en hjælp for de ialt 36 ansøgere, der havde meldt sig, oprettedes et præliminærkursus på Gjethuset. På dette kursus blev der undervist i matematik, fysik, dansk, tysk, fransk, historie og landmåling, lige­som der blev afholdt tegneøvelser. I oktober fandt derpå selve optagelses­prøven sted, og i denne deltog 26 af eleverne fra præliminærkursus, hvoraf 17 bestod. To elever fik dog dispensation og Højskolen kunne således den 1. november 1830 starte sin første afdeling med ialt 19 elever.

Det var en meget fornem stab af landets dygtigste officerer og lærere, der modtog de 19 elever. Som skolens chef var general­løjtnant Bülow udpeget; oberstløjtnant Abrahamson virkede som undervisningsdirektør; den senere krigsminister, kaptajn Tscherning, var 1. skoleofficer, og blandt lærerne var daværende kaptajn de Meza, som underviste i fransk og tysk; professor Høegh-Guldberg, der varetog danskundervisningen, og ingen mindre end professor Johan Ludvig Heiberg som lærer i litteratur og logik.

Med en så omfattende og grundig plan, som den, der var lagt for Højsko­len (planen fylder 217 trykte sider), måtte der på det første hold opstå visse vanskeligheder, og trods Abrahamsons dynamiske indsats for at disse ændringer skulle blive så få som mulig, blev det nødvendigt at ændre navnlig i undervisningstimernes antal og fordeling. Undervisningen gik dog nogen­lunde glat, selv om der blev pålagt lærerne endog meget store byrder med hensyn til udarbejdelse af lærebøger. Kun én elev faldt fra i de to første undervisningsår, således at ialt 18 gik op til oprykningsprøven i 1832. Af disse bestod 14 og én fik dispensation. Ældste afdeling blev herefter oprettet med 7 elever til generalstaben, 6 til artillerikorps­et og 2 til ingeniørkorps­et. Samme år blev det næste hold elever optaget i yngste klasse, der kom til at bestå af 13 elever, heraf tre civile og én søofficer. Den Kongelige Militaire

Højskole var herefter i fuld virksomhed, og lærerstaben udvidedes med syv faste lærere, heriblandt den under Landkadetakademiet nævnte, nu kaptajn J. T. Ræder, som varetog fagene generalstabslære og militær administration.

Henimod slutningen af det første elevholds gennemgang af Højskolen blev det første højskoleråd nedsat til at foretage en kritisk gennemgang af skolens virke. På grundlag af rådets indstilling godkendte kongen i 1834 visse ændringer i den oprindelige plan. Den nye plan udelod de meget udførlige timeplaner, som det havde vist sig så vanskeligt at overholde, der blev foretaget en ændring i karaktersystemet, og for at nå frem til en gennemgående linie i undervisningen, forbedredes lærernes stilling således, at disse efter fire års virke kunne opnå kongelig udnævnelse, og kun kunne afskediges af kongen. Desuden blev det bestemt, at alle lærerpladser kunne besættes af officerer, samt at en officer, der virkede som lærer ved Højskolen, skulle fritages for al anden tjeneste, således at han fuldt og helt kunne hellige sig undervisningen. På grund af den mangel, der atter var opstået på artilleriofficerer, blev de 6 pladser, der var forbeholdt artillerikorpsset, forøget til 8-9.

En anden ny bestemmelse var det, at civile, som søgte optagelse på Højskolen, og som ikke var blandt de 15 bedst beståede, der blev optaget på skolen, skulle have sekondløjtnants anciennitet og derefter ansættes ved hærens enheder som sergenter for at lære den militære tjeneste grundigt at kende. Udførte de god tjeneste, kunne de efter 6 måneders forløb udnævnes til sekondløjtnanter. Denne bestemmelse er af ret afgørende betydning, idet den slår fast, at adgangseksamen til Højskolen var så lig afgangseksamen fra Landkadetakademiet, at den kunne betragtes som en officerseksamen. Hvilken begrundelse der egentlig har ligget bag denne bestemmelse kan ikke helt klarlægges, men den er næppe gennemført efter ønske fra hærens side, dertil har den været for farlig for Landkadetakademiets eksistens.

For at hindre at civil tilgang til Højskolen skulle tage overhånd blev det fastsat, at mindst seks pladser skulle forbeholdes de ved adgangseksamen bedst beståede officerer, således at generalstaben og ingeniørkorpsset stadig kunne sikres tilgang af officerer, som var vel inde i tjenesten ved hæren.

Disse ændringer vedrørende uddannelsen på skolen fulgtes op af en klarere fastsættelse af kommandørens og undervisningsdirektørens tjenesteområder. Det havde nemlig vist sig, som det vel ofte gør, når to dygtige og energiske mænd sættes sammen, at disse to sideordnede stillinger ofte medførte uoverensstemmelser vedrørende forhold på Højskolen. De nye bestemmelser gav undervisningsdirektøren større magt end hidtil, og afgrænsede klart kommandørens virkefelt; men det viste sig hurtigt, at uoverensstemmelserne

kunne man ikke komme til livs på denne måde, dertil var forskellen i synspunkter bl. a. på det disciplinære område for stor mellem kommandøren, major Fibiger og oberstløjtnant Abrahamson. Kongen tog derpå den beslutning at udskifte såvel kommandør som undervisningsdirektør og at lade to nye mænd forsøge at samarbejde.

At kongens beslutning ikke var nogen helt dårlig løsning må betragtes som givet. Abrahamson, med sin kolossale arbejdskapacitet og energiske gennemførelse af de ideer han mente var rigtige, har sikkert ikke været let at arbejde sammen med. Selv om han altså nu fjernedes fra skolen og blev udnævnt til generalkrigskommissær, samtidig med at han udsattes for skarpe angreb, må det dog fastholdes, at netop hans store indsats måske bevirkede at Højskolen overhovedet blev oprettet og klarede sig heldigt gennem de første år, og for løsningen af denne opgave har Abrahamson for altid krav på hærens taknemmelighed.

I de følgende år skete der gradvis mindre ændringer i Højskolens virke. Officererne fra Københavns garnison fik tilladelse til at overvære forelæsninger, der interesserede dem; der blev foretaget ændringer i visse undervisningsfags omfang, og den store marchøvelse, der i eftersommeren skulle afholdes med ældste klasse, bortfaldt til fordel for mere kortvarige taktiske øvelser i Københavns omegn. I 1841 nedlagdes posten som undervisningsdirektør, således at kommandøren for fremtiden skulle varetage hele ledelsen af skolen. Hermed var der lukket af for alle divergenser i de to ledes opfattelse.

Den i 1842 gennemførte hærordning, hvor hærens infanteriregimenter omdannedes til bataljoner og brigaden blev den taktiske enhed i infanteriet, medførte også for skolen visse ændringer, specielt for uddannelsen af eleverne til generalstabens. Disse skulle nu have tre års uddannelse bag sig inden de indtrådte på skolen, og efter at have gennemgået uddannelsen på Højskolen, skulle de gøre tjeneste i ét år ved artilleriet, ét år ved ingeniørtropperne og ét år ved det oprindelige våben, for derpå til slut at forrette tjeneste i to år ved generalstabens topografiske afdeling. Først herefter, altså 12 år efter udnævnelsen til officer, blev uddannelsen fundet tilstrækkelig til, at aspiranterne kunne indtræde i selve generalstabens.

I 1844 indførtes den tradition, at der efter eksamens afslutning skulle afholdes en festlig sammenkomst med deltagelse af skolens officerer og lærere, samt alle de elever, der havde bestået adgangseksamen, oprykningsprøven og afgangseksamen. Denne fest blev hurtigt et højdepunkt i skolens liv, og var meget påskønnet af såvel skolens ledelse som af eleverne, ikke mindst

fordi den bragte et større sammenhold og en større samhørighedsfølelse mellem skolens ældste og yngste afdeling.

Disse fester blev afholdt på Den Kongelige Skydebane, hvor også den afsluttende festlighed ved skolens nedlæggelse fandt sted den 30. april 1868. Udover at skabe sammenhold mellem eleverne, havde festerne også den store fordel, at de bragte lærere og elever sammen. Navnlig havde officererne fornøjelse af samværet med de civile lærere, som jo tilhørte tidens mest fremtrædende mænd, og nære venskaber mellem officerer og civile var ofte følgen af en sådan skydebanefest. Mange elever blev gennem disse bekendtskaber introduceret i Københavns politiske og litterære verden, og officerer fra Højskolen var således bl. a. ikke sjældne gæster i det Heibergske hjem, hvor de mødte en lang række af datidens store digtere og forfattere.

Politisk var Det Skandinaviske Selskab i disse år det store samlingspunkt, og både officererne, der var tilknyttet Højskolen som lærere, og skolens elever tog ofte ivrigt del i dette selskabs sammenkomster. Således har der i 1840'erne været snæver forbindelse mellem officerer som Tscherning, Saint-Aubain, Læssøe og Andræ og politikerne Orla Lehmann, Peter Hjort Lorenzen og Monrad samt den landsforviste P. A. Heiberg.

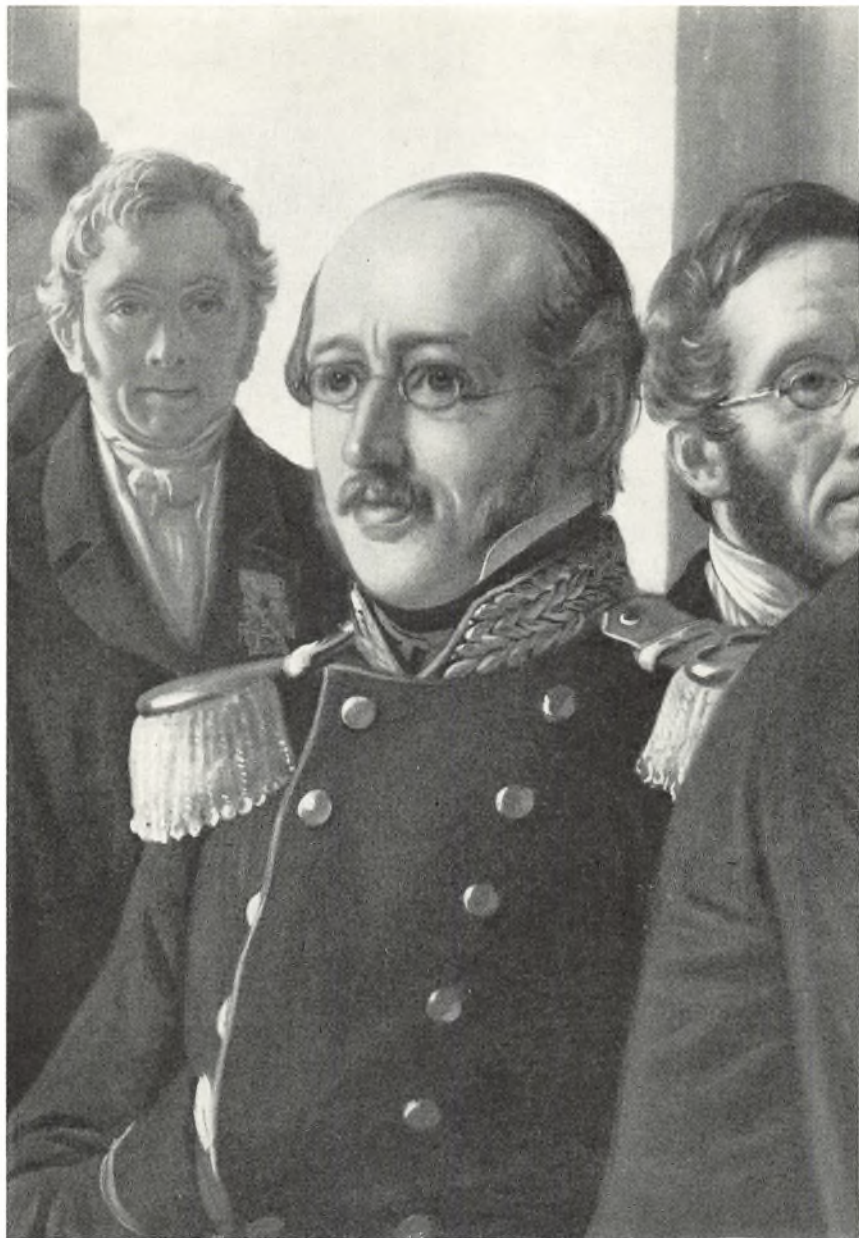
Alle københavneres store samlingssted, det i 1843 oprettede Tivoli med H. C. Lumbye som orkesterdirigent, var, omend flittigt benyttet af Højskolens officerer, langt fra det eneste møde- eller forlystelsessted for eleverne på Højskolen. Gjethusets nabo, Det kgl. Teater, fejrede også i dette tidsrum store triumfer. August Bournonville var tiltrådt som balletmester i 1830, og mange berømtheder gæstede Teatret i 1840'erne, således Franz Liszt i 1841, og ved sådanne begivenheder var officererne på Gjethuset selvsagt hyppige gæster. Bortset fra de møder, sammenkomster og demonstrationer, der prægede tiden efter at Orla Lehmann i 1838 havde rejst spørgsmålet om indførelsen af en fri forfatning overfor kongen, skete der også mange andre interessante ting i disse år. Thorvaldsen vendte hjem i 1838, ballonopstigninger blev prøvet på Frederiksberg i 1841 og 1842, og i 1847 åbnedes Roskildebanen. Alt sammen begivenheder, der naturligvis har optaget Højskolens elever i samme grad som de prægede livet for hovedstadens øvrige indbyggere.

Ved krigsudbruddet i 1848 ændredes Højskolens virksomhed totalt. Hele ældste klasse afgik uden eksamen til tjeneste ved hæren, og de 8 elever fra infanteriet i yngste klasse vendte ligeledes tilbage til deres afdelinger, mens resten afgik til artilleriets skoler. Ældste afdeling lukkedes, og de officerer der gjorde tjeneste som lærere i denne klasse blev afgivet til tjeneste ved hæren. For dog at undgå at hæren under en langvarig krig skulle lide under

manglende tilgang, blev der straks efter afholdt en optagelsesprøve for nye elever, næsten alle civile. Under våbenstilstanden i 1849 blev de tidligere elever i yngste klasse kaldt tilbage til Højskolen, men de nåede dog kun at få et kort repetitionskursus, før deres tilstedeværelse ved hæren atter var påkrævet. Artilleriet manglede i særlig grad officerer, og for at råde bod på denne mangel oprettedes der i vinteren 1849–50 en reserveofficersskole for dette våben på Højskolen. Det lykkedes på denne måde at få uddannet et antal studenter, polyteknikere o.l. til brug for artilleriet. I 1850 oprettedes ældste afdeling igen med de i 1848 optagne elever, men kort efter blev undervisningen atter afbrudt, da der ved hærens indrykning i Slesvig var brug for de officerer, der gjorde tjeneste som lærere eller elever på skolen. Højskolen var herefter lukket indtil januar 1851, hvor alle lærere og samtlige elever, også de, der var indtrådt i 1846, blev beordret tilbage til skolen, som i februar på ny begyndte sin virksomhed med 40 elever i ældste klasse (to hold) og 20 i yngste.

Henimod krigens slutning dukkede, på nogle tidligere elevs foranledning, atter diskussionen vedrørende Højskolens og Polyteknisk Lærestalts eventuelle sammensmeltning op, sikkert på grund af den ringe tilgang til Polyteknisk Lærestalt. Der blev fremsat et forslag om en fælles yngste klasse, som hidtil ved Højskolen, og en delt ældste klasse, hvor to nye grene i givet fald skulle dannes for henholdsvis civilingeniører og kemiingeniører. Forslaget synes umiddelbart ret besnærende, men da der i 1851 blev nedsat en kommission til at foretage et nøjere studium af mulighederne, viste det sig alligevel ikke gennemførligt. Bl. a. var man bange for at det militære præg, skolen skulle have, ville påvirke de civile studerende i en sådan grad, at de ville søge over i hæren, hvorved tilgangen af ingeniører til det civile liv ville blive endnu ringere end den var i forvejen.

Politisk virksomhed havde i 1833 berøvet Højskolen en af dens lærere, kaptajn Tscherning, der senere udnævntes til krigsminister, og i 1854 måtte skolen af samme grund afgive en af sine dygtigste officerer, oberstløjtnant C. C. G. Andræ. Kaptajn Tscherning, der var uddannet på Artillericadet-Institutet, havde i begyndelsen af 1830'erne, mens han var lærer på Højskolen, skrevet en række avisartikler, som blandt andet angreb regeringens forsvarspolitik, der støttede sig på tiltroen til udenlandsk indgriben, hvis landet skulle blive angrebet. Hvor meget historien på dette punkt kan gentage sig, er det ganske interessant at se f. eks. i det brev Tscherning senere sendte til kongen, og hvori han forsvarede sine synspunkter. Han skriver heri bl. a.: „At forlade sig på fremmed hjælp er en dårskab; det burde en-

Lærer ved Den kongelige militære Højskole oberstløjtnant C.C.G. Andræ. Billedet er et udsnit af Constantin Hansens berømte maleri af den grundlovgivende rigsforsamlings første møde den 23. oktober 1848, hvor oberstløjtnant Andræ indtager en fremtrædende plads (maleriet på Frederiksborg).

hver stat erkende, siden Polen blev delt (i 1790'erne). Thi lod ikke Frankrig og tildels også England ved denne lejlighed ske, hvad der var dem stærkt imod.”

Også oberstløjtnant Andræ, der var landstingsmand, faldt på grund af sin holdning overfor den siddende regering (den Ørstedske). Han havde i tinget stemt for et mistillidsvotum mod det daværende ministerium, hvorover krigsministeren (Hansen) blev så fortørnet, at han foranledigede Andræ afskediget. Oberstløjtnant Andræs afgang var et stort tab for Højskolen, hvor stort kan bedst illustreres ved en gengivelse af det brev, skolens elever sendte ham i anledning af afgang, et brev, der på glimrende vis anskueliggør det gode forhold, der har hersket på denne fornemme militære skole:

„Hr. oberstløjtnant v. Andræ,

Højskolens elever henvender sig til Dem for at sige Dem et ord til afsked.

Vi ved, med hvilken kærlighed De har omfattet Højskolen, og med hvilken varme De har virket i Deres kald; vi ved dernæst, af hvilken betydning for os denne Deres virksomhed har været. Og vi skal gemme det i vor erindring: at De fra Højskolens lærerstol har ført os til videnskabelig erkendelse; at De gennem et sprog, der fængslede, så tit det hørtes, har opdraget vor tænkning og givet den klarhed og skarphed og styrke.

Derfor bringer Højskolens elever Dem deres tak, en varm og inderlig tak for den tid, vi har haft den ære, at stå Dem nær; og når vort ønske for Deres fremtids held og hæder går i opfyldelse, da beder vi om, at De endnu vil mindes de dage, da det var *vor* glæde og *vor* stolthed, at kunne knytte Deres navn til Højskolens.” (Moderne retskrivning benyttet).

Oberstløjtnant Andræ blev samme år finansminister i den nye regering og senere i en periode statsminister.

Også i årene efter Treårskrigen, og efter at Højskolen atter var i fuld sving, foregik der ændringer i skolens undervisning og forhold. I 1852 bortfaldt chefstillingen, således at kommandøren i de følgende år også kom til at bestride denne post. I 1857 skete der en formel ændring i dette forhold, idet kommandørstillingen blev nedlagt, mens chefstillingen til gengæld blev genoprettet, men uden at ændringen iøvrigt havde nogen betydning for skolens virke. Under krigen i 1864 blev undervisningen afbrudt i tiden fra den 9. februar til den 1. november, hvor elever og lærere gjorde tjeneste ved hæren. Herefter indtrådte eleverne undtagen to, sekondløjtnant Irminger og søløjtnant Jespersen, der var faldet under kampene, atter på Højskolen, og undervisningen fortsattes indtil hærordningen af 1867 satte en stopper for denne højststående militære skoles virksomhed.

At skolen siden oprettelsen havde bevaret sit høje stade, ses alene af det personel, der var knyttet til den. Blandt dette findes den senere krigsminister C. E. Reich; den tidligere omtalte oberstløjtnant Andræ, hvis skarpe hukommelse og klare udtryksmåde gjorde hans undervisning til en nydelse, som hans elever næppe nogensinde har glemt; den senere krigsminister og generalmajor C. J. Flensborg; oberst W. H. F. A. Læssøe, der senere faldt ved Isted, og den senere generalmajor J. P. A. Wörrishöffer, blot for at nævne nogle få af de mest kendte.

Også blandt skolens ialt 236 elever bør nogle fremhæves, ikke mindst fordi der næppe i landet har bestået en skole, fra hvilken en så lang række af senere højststående mænd er udgået indenfor den beskedne årrække af 38 år. Af senere krigsministre er følgende udgået fra Højskolen: C. I. Flensborg, P. F. Steinmann, C. C. Lundbye, I. C. F. Dreyer, W. R. Raaløff, W. F. L. Kauffmann og C. A. Thomsen. Desuden skal nævnes oberst I. C. M. Trepka, der faldt ved Isted; den senere danske gesandt i London, generalmajor C. E. J. Bülow; oberst W. H. F. A. Læssøe, der på foranledning af sin morbroder, den daværende undervisningsdirektør Abrahamson, i 1832 var indtrådt på skolen; generalmajor F. C. W. Caroc, som indlagde sig store fortjenester ved Danmarks opmåling; den senere chef for Hærens Officersskole og bygmester for en lang række af vore søforter, J. F. M. Ernst; F. C. Stjernholm, der var stabschef ved hæren i 1864; den fra slaget ved Sankelmark kendte oberst H. C. I. Beck; W. H. A. Kranold, der var Schleppegrells souschef og sammen med denne fandt døden ved Øvre Stolk under slaget ved Isted; oberst J. G. C. Hedemann, som senere stod for anlæggene af store dele af det sjællandske jernbanenet, bl. a. Nord- og Klampenborgbanen, Nordvestbanen og Frederikssundbanen; oberst L. E. Fog, på et senere tidspunkt chef for Hærens

Officersskole og for generalstaben; oberstløjtnant E. M. Dalgas, landskendt og for altid husket for sin indsats i forbindelse med Hedeselskabet, og slutte-
lig C. W. B. Castenschiold, som allerede ved sin indtræden på Højskolen var
en fejret helt på grund af sit tapre forsvar af skanse II under stormen på
Dybbøl den 18. april 1864.

Den Kongelige Militaire Højskole bragte således i sin kortvarige levetid
højt kvalificerede officerer til hæren, og må siges til fulde at have løst den
opgave, der var blevet den betroet ved oprettelsen. At den blev nedlagt i
1868, skyldtes absolut ikke skolens manglende formåen, men at en nyordning
af officersuddannelsen som helhed var yderst påkrævet efter Landkadetaka-
demiets nedlæggelse i 1861. For Højskolens tidligere elever var det en smer-
telig dag, da denne eksklusive skole lukkede sine porte.

Landkadetakademiets Domiciler 1714–1861

TIDEN FRA 1714 TIL 1720 PÅ FRIIS'S GÅRD

Landkadetakademiet fik fra 1. januar 1714 overladt den såkaldte Friis' gård på Nytorv. Adelsgården havde fra 1691 til 1710 været benyttet af det af kong Christian V førstnævnte år stiftede kongelige ridderlige akademi, der skulle erstatte det af kong Christian IV i 1623 oprettede kongelige ridderlige akademi i Sorø, som imidlertid i 1665 var blevet nedlagt på grund af manglende tilslutning og en meget bekostelig drift. Da det nyoprettede ridderlige akademi heller ikke kom til at svare til de uddannelsesmæssigt stillede forventninger og den gamle adelsgård i 1691 snarere burde have været nedrevet og i hvert fald ikke kunne bringes i brugbar stand ved de ringe midler, der kunne afses til gårdens nødvendige vedligeholdelse, besluttede man sig i 1710 til endelig at nedlægge det ridderlige akademi.

På den store grund, hvor Friis's gård lå, ligger nu Arkitekt C. F. Hansens råd- og domhus.

Grundens historie kan føres tilbage til det 14. århundrede, og som den højt ansete topograf og ingeniørgeneral H. U. Ramsing i værket „Københavnske Ejendomme 1377–1728“, bind 4, vester kvarter, har anført, har grunden været en af de mest sammenlagte og atter adskilte ejendomme i København. Flere af de nedenfor anførte oplysninger er hentet fra dette værk.

Da kong Christian IV i 1606 fandt den bebyggelse, der havde fundet sted på byens tredieældste torv, Nye Torv, anvendt som kødtorv m.m., for skæmmende for byens (tredie) rådhus, der lå midt imellem Gammeltorv og Nytorv og var omgivet af en række lave, ringe småhuse og boder, bestemte kongen, at bebyggelsen om Nytorv skulle rives ned, torvet gøres større og dets nye randbebyggelse bedre svare til rådhuset end den tidligere bebyggelse. Den nævnte grund blev i 1610 tilskødet kong Christian IV af en jydsk herremand Knud Pedersen Gyldenstjerne til Tiim.

På grunden stod da en gård „ved det ny Torv med dets tilliggende Have og en Badstue staaende udi Haven“ samt „11 Boder mod Nye Torv og seks Boder mod Kattesund“. Efter at have været på flere hænder overgik ved rigskansler Christen Thomesen Sehested til Stougaards død i 1657 gården til hans svigersøn, rentemester Mogens Friis til Fourskov, den senere greve til Frijsenborg, og den 14. januar 1684 tilskøder hans anden hustru, grevinde Anna Marie v. Offenbergh til Frijsenborg, gården til kong Christian V.

Grev Mogens Friis, der 9.6.1675 var død på gården ved Nytorv, var indblandet i sagen mod Griffenfeld, og hans enke måtte i 1683 afstå 100.000 Rdl. til fyldestgørelse for de fordringer, som kronen havde på grev Friis's arvinger i forbindelsen med anklagen mod Griffenfeld. Af de 100.000 Rdl. var gården på Nytorv ansat til 10.000 Rdl. På skødet til kongen anføres „på hendes Gaard, Grund og Ejendom, liggende paa Nye Torv i København med tilhørende Vaaninger, Sole (svalegange), fersk Springvand og andet Tilbehør, saaledes som det seneste derpaa udgivne Skøde af 25.5.1658 . . . er befunden.“

I 1691 tilskøder kongen gården til den sachsiske adelsmand Wiglas von Schindel, der havde udarbejdet forslag til genoprettelsen af det ridderlige akademi, et forslag som kongen havde godkendt. Von Schindel fik gården overladt for kun 6.000 Rdl., formentlig under hensyn til gårdens nærmest faldefærdige stand.

Lederen af akademiet benævntes overhofmester. Da den i 1703 ansatte overhofmester Ernst von Calnein havde været knyttet til den i enhver henseende tilsidesatte Dronning Louises hofstab, kunne akademiet ikke længere glæde sig over nogen bevågenhed på højeste sted, og akademiet blev som foran nævnt nedlagt 1. maj 1710.

Det var denne gamle bygning, som det nyoprettede Landkadetakademi for nogle få år fik overladt den 1. januar 1714.

Gården, en énetages bygning med 5 større kviste mod Nytorv, er afbildet på det i bymuseet værende kort over København 1687, udført af den første chef for den i 1684 oprettede fortificationsetat, Gottfried Hoffmann. Kortet er omgivet af en ramme med de mest kendte bygninger i hovedstaden på nævnte tidspunkt, men også med enkelte endnu ikke påbegyndte, således Operahuset, det senere Landkadetakademi, nu Østre Landsrets bygning på hjørnet af Bredgade og Fredericiagade. Der findes ingen etageplan af gården, der formentlig har rummet bolig for overhofmesteren, nogle officerer samt undervisnings- og lærerværelser samt belægningslokaler for kadetterne.

Gården er formentlig opført i begyndelsen af det 17. århundrede, stilen nederlandsk renaissance. Da gårdens vedligeholdelsesstand bliver ringere og ringere, bestemmer kong Frederik IV i 1718, at det nyopførte Operahus, som formentlig på grund af dets afsides beliggenhed ikke anvendtes meget, skal istandsættes og indrettes til brug for Landkadetakademiet.

1727 skænker kongen Friis's gård til det samme år stiftede kgl. Vajsenhus, der imidlertid delvis nedbrændte ved den store ildebrand i 1728. I stadskirur og forfatter C. F. Reisers i hvert fald højst kuriøse bog: „Historisk Be-

Friis' gård på Nytorv, der fra 1. januar 1714 til 19. august 1720 husede det nyoprettede Landkadetakademi. Billede i Københavns bymuseum

skrivelse over den mærkværdige og meget frygtelige store Ildebrand i 1728“, udgivet 1784, sammenlignes den gamle akademibygning med Børsen „dette alene undtagen, at det samme bestod kun af Een Etage i Højden.“

På gårdens plads blev en større og pynteligere bygning for Vajsenhuset opført 1731–34 af overlandinspektør J. C. Krieger. Det er denne bygning, der i bogen „Officersskoler 1691–1918“ i første afsnit om det ridderlige akademi, side 7, ved en fejltagelse er gengivet som det kgl. ridderlige akademi, altså også det første hjemsted for Hærens Officersskoler. Iøvrigt nedbrændte det kgl. Vajsenhus ved den store brand i 1795 og gav i 1817 plads for nuværende råd- og domhus.

TIDEN FRA 1720 TIL 1767 I DET TIDLIGERE OPERAHUS

I anledning af kong Christian V's fødselsdag den 15. april 1689 var der tæt ved det af enkedronning Sophie Amalie på Amalienborg Plads syd for nuværende Fredericiagade i 1673 opførte mindre lystslot, et fornemt barokanlæg, Sophie Amalienborg, blevet rejst en interimistisk operabygning af

træ forbundet med slottet ved en søjlegang. Da forestillingen blev gentaget den 19. april, gik der ild i operahuset, og ilden bredte sig til slottet, der stort set nedbrændte. Ved branden omkom 171 mennesker, hovedsagelig fra de højere samfundslag. Et nyt forslag til slot af Nicodemus Tessin fandt kongen for kostbart.

Efter fredsslutningen i Travendal med Sverrig den 18. august 1700 fik den unge og kunstelskende kong Frederik IV mulighed for opførelsen af flere større og statelige byggeføretagender for kongelig regning, således Operahuset i 1701, Staldmestergården i 1703 og udvidelsen med 2 større sidefløje og en attikeetage 1706–09 af det i 1699–1704 opførte Frederiksberg Slot.

Operahusets skaber var daværende overbygningsinspektør W. F. von Platen bistået af bygmester J. C. Ernst og arkitekt Christoph Marcilius, de samme tre særdeles kyndige arkitekter, der nogle år senere ledede den foran omtalte udvidelse af Frederiksberg Slot.

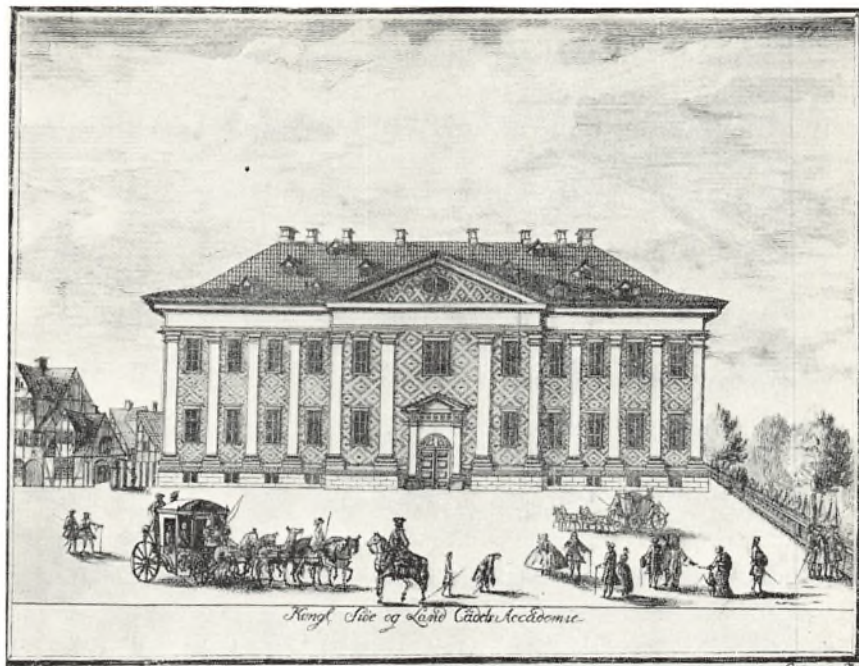
Operahuset, i smuk nederlandsk barokstil, var på 2 etager og kælder og med afvalmet vinkeltag med udnyttet tagetage. De høje pilastre var pudse og lystfarvede, murværket mellem pilastrene med røde og gule mursten i gittermønster. Bygningen er ca. 63 m lang og ca. 21 m bred.

Da som foran nævnt Friis's gård blev for ringe og for trang for Landkadetakademiet, og kong Frederik havde bestemt sig til at lade Operahuset på grund af dets afsides beliggenhed indrette til akademiet, fik J. C. Ernst i 1718 overladt denne opgave, og i løbet af nogle år, bl. a. ved at indskyde lofter i de to etager i højde med vinduernes tværposte, var bygningen gjort anvendelig til det ønskede formål.

I 1728 fik også Søkadetakademiet anvist lokaler i Operahuset, således at søkadetterne fik tildelt den østlige halvdel af bygningen ud mod Bredgade, der dengang hed St. Dronningensgade, svarende til St. Kongensgade. De to halvdele blev adskilt ved en gennemgående skillevæg. Det eneste fælleslokale blev danseskolens rum.

Af en i forsvarrets bygningstjenestes historiske tegnearkiv opbevaret tegning fra 1739, udført af Christian Friderich Woiso fra Polen, fremgår, hvorledes de to akademier har udnyttet bygningen med undervisningslokaler, kadetkvarterer, værelser for yngre tjenstgørende officerer, samt lejlighederne for de to chefer; for Søkadetakademiet er på tegningen anført kommandørkaptajn Gaspard Frédéric le Sage de Fontenay, kadetchef fra 1728 til 1751. I tidsrummet maj 1738–oktober 1747 var oberstløjtnant, senere oberst G. v. Nostitz chef for Landkadetakademiet.

Iøvrigt anfører arkitekten Lauritz de Thurah i „Den danske Vitruvius“ I,

Operahuset. Landkadetakademi 1720–1767 og Søkadetakademi 1728–1788. Stik af P. I. Grünnewald, Det kgl. Bibliotek

1746, side 88, om Land- og Søkadetakademiet: „at Indretningen derudi (var) således foranstaltet, at hvert Compagnie fik sine Kammere og Excercize – Stuer for sig, og fra hverandre afskilte.

Disse unge Folk nyde her ey alleene frie Værelser, Luis, Brænde Kælder, og en vis maanedlig Penge som til deres Kost og Fortæring er tilstrækkelig, men blive og paa kongelig Bekostning i alle Videnskaber, som Krigs-Exercitier, Fegten, Dantsen, fremmede Sprog, Regnen og Skriven, i Mathematiquen, Tegnen og saavidt Søe-Cadetterne angaaer, i Navigationen af visse dertil bestilte dygtige Mestre underviiste.

Hvert Compagnie især har sine Officerer, som boe i samme Huus og have Opsuin med dem.

Disse to Compagnier ere, saa at sige Arméens Pøde-Skole baade til Lands og til Vands, idet de derfor, naar de have opnaaet behørig Alder og Videnskaber, blive til Subalterne-Officerer ved begge Etater forfremmede.“

Det kan her tilføjes, at rummenes udstyr med inventar var meget spartansk. I hvert sovekammer lå efter kammerets størrelse 4–12 kadetter, som regel med 2 i hver seng.

Samarbejdet mellem de to akademier var imidlertid gennem årene ikke tilfredsstillende, og en adskillelse måtte anses for formålstjenlig. Den 20. oktober 1767 fik Landkadetakademiet derfor anvist plads i det Brockdorffske palæ på Amalienborg, senere kong Frederik VIIIs palæ, som nu er residens for Hans Majestæt kong Frederik IX.

Søkadetakademiet forblev på Operahuset.

TIDEN FRA 1767 TIL 1788 I DET BROCKDORFFSKE PALÆ

Da den oldenborgske kongestamme i 1748 havde regeret i 300 år med en enkelt afvigelse i lige linie fra fader til søn, havde ledende mænd omkring den unge kong Frederik V, J. H. E. Bernstorff og A. G. Moltke, besluttet at fejre jubilæet på storslået vis ved at lade kongen bortsænke byggegrunde på Amalienborg Have med nærliggende område, nemlig ialt arealet fra den nuværende Sct. Annæ Plads til Esplanaden, begrænset af Bredgade og tømrerpladserne ved havnen. Det nye kvarter skulle bære kongens navn: Frederiksstad og ville blive tidens største byplanmæssige opgave. Det blev slotsarkitekten Nicolai Eigtved, der fik opgaven betroet, dog med den af arkitekten og maleren C. M. Tuscher foreslåede 8-kantede plads for de 4 palæer (hoteller), der skulle opføres på nuværende Amalienborg Plads. Skønt hotellerne oprindeligt var tiltænkt velstående handelsfolk, blev det 4 af rigets fornemste mænd, der kom til at opføre palæerne, der kan betragtes som Eigtveds hovedværk, rokokovens ypperste arbejde ikke alene i Danmark. De fire store centrale grunde gav kongen i 1750 til gehejmeråd J. v. Brockdorff (Frederik VIII's Palæ, nu Hans Majestæt kong Frederik IX's residens), grev C. F. v. Levetzau (Christian VIII's Palæ), baron Schack (der overdrog sit påbegyndte palæ til enkegrevinde Schack; Christian IX's Palæ) og til overhofmarskal A. G. Moltke, planens varmeste talsmand og kongens højtbetrede ven (Christian VII's Palæ). Overhofmarskallen indrettede her landets fornemste privatbolig med rokokovens mest strålende og endnu bevarede gemakker. Dette palæ blev indviet 30. marts 1754, de øvrige blev efterhånden færdige inden 1759.

Gehejmeråd v. Brockdorff kom ikke længe til at glæde sig over sit elegante palæ. Efter hans død i august 1763, få måneder efter sin hustrus død, solgte arvingerne i januar 1764 palæet til overhofmarskal Moltke, der jo i forvejen ejede det diagonalt over for liggende palæ. Det Brockdorffske palæ blev der-

Prospekt før 1768 med det Brockdorffske Palæ til højre, nu residens for Hans Majestæt Kong Frederik IX, og Levetzowske Palæ til venstre. Det kgl. Bibliotek

efter stillet til rådighed for arveprins Frederik af Hessen-Cassels sønner Wilhelm, Carl og Frederik, men allerede i februar 1765 skødede grev Moltke palæet til kong Frederik V.

Da som foran nævnt de to kadetkompagnier gennem årene på Operahuset havde haft vanskeligheder med at forliges, omgikkes regeringen på denne tid med planer om at adskille de to skoler. Allerede i 1766 havde den kgl. bygmester Jacob Fortling udarbejdet forslag til en grundig og nødvendig istandsættelse af den da stærkt forfaldne akademibygning. Sagen blev imidlertid stillet i bero, men i juli 1767 godkendte den unge kong Christian VII et projekt til Rosenborgs anvendelse til landkadetbygning. Seks dage senere blev bestemmelsen heldigvis ændret derhen, at det Brockdorffske palæ skulle benyttes af landkadetterne.

Istandsættelsen af det Brockdorffske palæ blev overdraget til ingeniørkaptajn Chr. Carl Pflueg (1728–1784), der havde medvirket som konduktør ved Nicolai-Henri Jardins opførelse af Sølvgadens kaserne fra 1765 og som selv havde projekteret og ledet opførelsen af Frederiks (senere Christians) plejehus, som han herefter blev direktør for.

I „Gemt og Glem“, III, „Minder fra gamle Dage“, udgivet 1916 af Louis Bobé og Carl Dumreicher, er Pfluegs selvbiografi blevet optaget. Om sin restaurering af palæet anfører Pflueg således følgende: „Ingen Bygning kunde imidlertid være mindre skikket til et Institut for Kadetter, allerhelst da den udvendige Facade ikke maatte forandres, og den indvendige Indretning tilstødede ingen Kommunikation i Hoved-Etagen formedelst den

igjennem den og Mezanin-Etagen gaaende store Sal, der var overmaade høj og befandt sig i Midten af Corps de Logis. Bygningerne trængte overalt til en Hovedreparation, og Pflueg fik den Forretning ej alene at besørge Hovedreparationen, men og at indrette det Hele af Bygningens indvortes Beskaffenhed, at der kunde blive Lejlighed for alle ved Institutet ansatte Overofficerer, for alle Kadetters Værelser, Informations-Sale, Munderingskamre, med videre; saa og for økonomiske samt andre et saadant Institut Fornødenheders Opbevaring.“

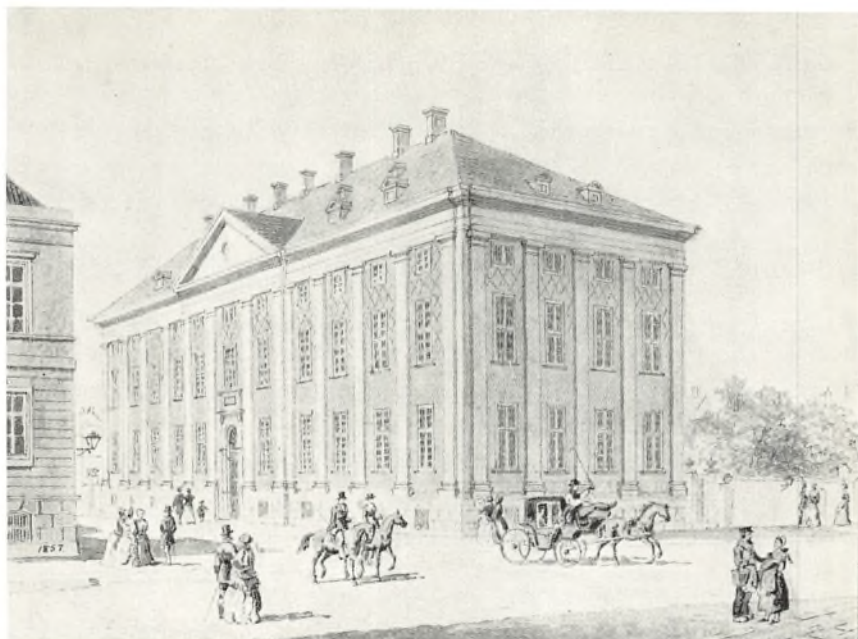
Riddersalens loft lod Pflueg sænke til niveau med lofterne i beletagens øvrige rum, chefen og skoleofficererne fik herskabelige lejligheder forneden, kadetterne fik undervisningslokaler i beletagen og havde sovestuer i mezzaninen. Akademiets chef på denne tid var som foran nævnt generalmajor H. v. Gude.

Under palæets indretning overværede den 17. august 1768 „en stor Mængde af Herskaber og andre af Byens distingverede Personer“ fra palæet ankomsten af den af det Asiatiske Kompagni skænkede statue af Frederik V, fra Gjethuset på Kongens Nytorv, en transport, der varede fra kl. 4 om morgenen til kl. 9 om aftenen. Da statuen slæbtes forbi Christian V's statue på Kongens Nytorv, blev den saluteret med 27 kanonskud. Fra det skråt overfor liggende Moltkes palæ overværede de to dronninger Juliane Marie og den 17-årige Caroline Mathilde sammen med arveprins Frederik den store begivenhed. Landets ældede kongemoder, dronning Sophie Magdalene, holdt sig hjemme på Hirschholm, formentlig fordi enkedronningen efter sigende ikke kunne lide grev Moltke.

Nic. Jonge oplyser i Kjøbenhavns Beskrivelse, 2. bind, 1783, først trykt og udgivet 1945, side 334: „Den 8' Oktober trak Land-Cadet-Corpsset i fuld Uniform og i militair Orden op fra den forrige Academi-Bygning til dette nye Land-Cadet-Academie og blev her indlogerede.“

Landkadetterne forblev her dog kun i tyve år; thi i 1788 byttede de to kadetkorps bosteder, da landkadetterne behøvede mere plads.

Da Kong Christian VII og kronprinsregenten efter Christiansborg Slots brand i 1794 måtte flytte til Amalienborg, hvor de kongelige overtog de to med Harsdorffs kolonade forbundne palæer, købte arveprins Frederik det Levetzauiske palæ, og da „den daglig optrækkende Vagt af Garden til Hest“ hermed begyndte, blev der på det Brockdorffske palæes facades midtparti opsat et vagtur, der blev hentet fra Frederiksberg Slots portbygning, et fint arbejde udført 1705 af Johan Mercki; i 1887 blev dette ur erstattet af et ur fra Bertram-Larsen.

Landkadetakademiet ca. 1840 efter Harsdorffs ændring i 1768. Tegning af H.G.F.Holm.
Øregård Musæet

TIDEN FRA 1788 TIL 1861 I DET TIDLIGERE OPERAHUS

Allerede inden Landkadetterne i 1768 flyttede til Brockdorffs palæ, var Operahuset så medtaget, at en grundig istandsættelse var påkrævet, hvorfor man søgte ejendommen solgt i stedet for at bекoste dens istandsættelse. De indkomne tilbud blev imidlertid anset for så ringe, at man bestemte sig for at beholde og istandsætte huset.

Bygningsinspektør, senere hofbygmester C. F. Harsdorff, udarbejdede tegning og overslag til 15.693 rdl., der med forskellige ønskede ændringer blev forhøjet til 17.000 rdl., som Harsdorff rundede nedad og tilbød udført for 16.800 rdl. Ved ombygningen blev den øverste 2. etage sænket så meget, at der kunne anbringes en mezzaninetage mellem 2. etage og tagetagen. Vinduerne i mezzaninetagen kom til at svare til overvinduerne i de to underliggende etager. Bygningens højde blev uændret. Det blev en sjælden vellykket og mønstergyldig ombygning, huset havde intet tabt herved, snarere vundet meget i udseendet, bevaret vel til vore dage, skønt bygningen efter 1861, da Landkadetakademiet blev nedlagt, i årene derefter først

blev anvendt som kaserne for fodfolk og ingeniortropper, derefter som rigsdagsbygning og fra 1918 indrettet til Østre Landsret.

I 1769 var i stueetagen nærmest St.Kongensgade indrettet bolig på 8 værelser for akademiets chef, i samme etage mod Norgesgade (nu Bredgade) var en bolig på 8 værelser for næstkommanderende, imellem disse to lejligheder mod Akademigade (nu: Fredericiagade) var sygestuer for kadetterne, mod haven excerserrum, på 1.sal mod St.Kongensgade yderligere nogle værelser for chefen, mod Norgesgade spiselokale for kadetterne, i bygningens midte gang og 6 sovestuer og et bibliotek, i mezzaninetagen 6 sovestuer for kadetter og kamre for enkelte unge officerer og oppassere for disse, i tagetagen var der mulighed for indretning af soverum for 140 kadetter.

Langs skellet mod St. Kongensgade var tidligere opført en énetages bindingsværksbygning på ca. 30 alens længde, senere forlænget til ca. 61 m × 15 m. Efter en af daværende hofthømrermester A. Kirkerup i 1789 tegnet etageplan af Landkadetakademiet og dets sidebygning, var i denne 4 informationsværelser, vaskerum, rullestue og stald for akademiets heste. Denne bygning blev senere forlænget til grundens nordlige skel og forhøjet med én etage. Bygningen anvendes nu som kontorer for en af Landsrettens afdelinger og for statsadvokaterne.

Gjethuset

Domicil for Artillericadet-Instituttet 1773–1830 og for

Den Kongelige Militære Højskole 1830–1868

Støberier til tilvirkning af „Bøsser“, „Stykker“, d.v.s.: metalkanoner og kirkeklokker m.m. synes at have eksisteret, så længe ildvåben har været i brug i Europa, skønt man hverken kender de ældste bøssestøberes navne eller deres værksteders beliggenhed. Støberierne benævntes i Danmark oprindelig Gjethus, en forvanskning af tysk Gieszhaus. Den første bøssestøber, som med bestemthed kendes, kaldes Mester Fodder Bøsestøber og stod i Kong Christian II's tjeneste. Formentlig har bøssestøberens værksted været på Københavns Slot. Kort efter 1536 bliver Skt. Pederskirke på Nørregade nedlagt som sognekirke og brugt som gjethus indtil 1586, da kirken som sognekirke i byen bliver overladt dens tysktalende borgere. Kanonstøberiet flyttedes derefter til Skt. Klara Kloster på sydsiden af nuværende Møntergade, klosteret indrettes såvel til bøssestøberi som til kongelig mønt.

I 1610–11 lod Kong Christian IV bygge et nyt gjethus på klosterets grund, men ud mod Pilestræde. Dette nye gjethus benyttes i 60 år og nedlægges, da et nyt eenetages støberi fra 1671 til 1673 opføres for Søetaten på Bremerholm ud mod Kongens Nytorv. Dette gjethus lå dels på det nuværende kgl. Teaters grund, dels tværs over den nuværende Tordenskjoldsgade; ca. 40 m nord for gjethuset lå Charlottenborg, daværende Gyldenløves Palæ. Hvem der har opført gjethuset har ikke kunnet oplyses.

Gjethuset var en anselig, 58 m lang, grundmuret, énetages bygning med højt vinkeltag med 2 rækker kviste på hver side en større trekantet portal med Kong Christian V's navnetræk, krigsarmatur og nederst i hjørnerne ved gesimsen en liggende løve. Arealet bag gjethuset grænsede til kanalen.

I 1698 opfører daværende kgl. bygmester, stadsbygmester i København og Søetatens bygmester J. C. Ernst en tilbygning til gjethuset.

I årene 1717 til 19, 1721 og 1724 til 27 blev der ikke fremstillet skyts til sø- og landetaten, hvorfor Etienne Capion og Salomon von Duoten i 1719 fik tilladelse til at „agere“ komedie i „det lidet Gjethus på Kongens Nytorv“, hvilken tilladelse dog senest i foråret 1721 må være blevet dem berøvet igen. I november måned 1729 overværede Kong Frederik IV støbningen af nogle 12 punds kanoner, ved hvilke to af formene brast, hvorved

Prospekt 1756 af Kongens Nytorv set fra hjørnet af Store Kongens Gade. T. v. Gjethuset og det danske Comediehus

der udbrod panik blandt tilskuerne, og Kongen faldt ned ad trappen fra en estrade med flere andre over sig, et oprin, hvori samtiden så en medvirkende årsag til Kongens død et årstid efter.

I 1757 ophæves virksomheden, og støbningen af skyts og kirkeklokker foregår snart efter på det private anlæg på Frederiksværk. I gjethuset blev dog som foran anført Frederik V's Rytterstatue støbt i 1768.

Af Geddes kort over København fra 1757 fremgår, at der på bygningens bagside ud mod kanalen er opført 3 tilbygninger, en for hver ende og en omtrent midt imellem.

Den 3.6.1773 bliver bygningen taget i brug for Artillerkadetinstittet, hvis ophavsmand var chefen for artilleri- og ingeniørkorpset, general H.W.von Huth, efter hofrevolutionen i 1784 medlem af Geheime-Statsraadet og statsminister.

General von Huth var 1717 født i Sachsen og kom 1766 første gang til Danmark. Da generalen blev ansat i den danske hær, skal efter sigende Frederik den Store have lykønsket Kong Frederik V med generalens indtræden i dansk tjeneste og givet ham dette skudsmål: „Ein kleiner Huth, aber ein grosser Kopf.“ Generalen vedblev under hele sin tjeneste i den danske hær at tale og skrive tysk.

Heinrich Hansen: Kongens Nytorv ca.1850. Fra venstre: Charlottenborg, Harsdorffs Gaard, Gjethuset og det kgl. Teater efter Harsdorffs ombygning 1773-74, Hotel du Grand Nord, Bankierfirmaet Hambro & Søns ejendom samt Mini's Konditori, senere à Portas, ombygget 1860. Nationalmuseet

I N.Jonges værk: „Københavns Beskrivelse” anføres i det foran omtalte bind 2, side 298, at gjethuset i 1776 blev forhøjet med én etage til brug for det nyoprettede Artillerikadet-Institut og med bolig for general Huth. Det var i denne bolig, at Kronprins Frederik tog foreløbigt ophold efter Kristiansborg Slots brand den 26.2.1794. Generalen boede på gjethuset til sin død i 1806.

Fra dette år findes i Ingeniørkorpsets historiske arkiv en etagetegning, der viser 8 kadetværelser nærmest Charlottenborg, spisesal, læsesal, værelser for økonomaen og dennes kvindelige hjælp, i bygningens midte voltiger-sal og nærmest Comediehuset var yderligere indrettet 4 værelser for kadetterne; i tilbygningen til denne side var afgivet værelser for Comediehuset, nemlig syngestue og nodearkiv.

I 1830 ophæves Artillerikadet-Instituttet, og samme år bliver gjethuset overladt den nyoprettede kongelige militære højskole for uddannelsen af officerer, der i fremtiden skulle have adgang til at indtræde i generalstaben samt ingeniør-, artilleri-, raket- og vejkorpset. Forberedelsesklassen

skulle begynde den 1. juni 1830. Højskolen blev i sommeren 1865 flyttet til Landkadetakademiet og der midlertidigt anbragt efter det af ingeniørkorpsets fremsatte forslag.

Samtidig udnævntes major i ingeniørkorpset J. F. M. Ernst til oberstløjtnant og chef for højskolen. Den 30. april 1868 afsluttede højskolen sin virksomhed, chefen udnævntes til oberst uden for nummer i ingeniørkorpset og til chef for den officersskole, der samtidig ville være at oprette, og som skulle anbringes på Frederiksberg Slot.

Hærens Officersskole

Perioden 1861–67 • Kommissionen af 1866

Den 4. oktober 1861 afsluttedes undervisningen på Landkadetakademiet, og bortset fra den uddannelse, man gav reservens officerer, foregik officersuddannelsen nu kun på Den Militære Højskole.

Her fortsatte undervisningen som hidtil, og der var ikke tanker fremme om at ændre den. Det gav sig f.eks. udslag i, at en kommission, der den 9. december 1861 blev nedsat under forsæde af general Branner, og som havde til opgave at stille forslag om ordningen af den skole, der skulle træde i stedet for Landkadetakademiet, *ikke* havde bemyndigelse til at foreslå Højskolen omformet. Men årene op til 1861 havde vist det uheldige i at have tilgang til det faste officerskorps fra to skoler med så vidt forskellige krav til evner og forudsætninger, og så vidt forskellige kriterier for uddannelsen. Den jalousi, der eksisterede mellem officerer udgået fra Højskolen og officerer udgået fra Landkadetakademiet, var til skade for hæren, og det var derfor naturligt, at kommissionen søgte veje til at råde bod på forholdet. Betænkningen, der forelå i 1863, indeholdt derfor forslag om, at Højskolen og den ny skole i hvert fald burde have fælles chef og delvis samme lærerstab, samt at skolerne skulle virke i samme bygning.

Den ny skole – Krigsskolen – skulle have en ordning, der nærmest svarede til den nuværende officersklasse, og adgangsprøven til skolen skulle nærmest svare til den nuværende studentereksamen.

På grund af krigen 1864 blev kommissionens forslag aldrig gjort til genstand for behandling.

Krigen fik selvfølgelig indflydelse på livet og undervisningen på Højskolen. Allerede december 1863 afgik en række lærere og suppleantlærere til våben og stabe, den 18. januar 1864 afgik eleverne på generalstabskursus til forskellige stabe, og den 2. februar bevilgedes en ansøgning fra de elever i højskolens yngste klasse, der var officerer, om at måtte afgå til deres våben.

Den 9. februar lukkedes skolen, idet alle resterende lærere og elever afgik til deres våben. De tre civile elever i yngste klasse afgik til artilleriet.

Den 1. november genoptoges undervisningen. Eleverne indtrådte atter i deres afdelinger med undtagelse af sekondløjtnant Irminger af ældste og løjtnant af søetaten W.B. Jespersen af yngste klasse, der begge var faldet i

krigen, og desuden en søofficer i hver afdeling. Kort tid efter indtrådte endnu en elev i ældste afdeling – nemlig sekondløjtnant af artilleriets krigsreserve, C.W.B. Castenskjold – helten fra skanse 2. Han blev optaget uden adgangs- og oprykningsprøve, idet han før krigen havde taget eksamen som polyteknisk kandidat.

Da Den Militære Højskole jo stadig var den eneste undervisningsanstalt for faste officerer, blev det ved kgl. resolution af 29. juli 1865 bestemt, at de elever, der begyndte uddannelsen på Højskolen i 1866, ved deres afgang ville kunne komme til tjeneste ved et hvilket som helst af våbnene.

Den 2. februar 1866 nedsattes en kommission, der skulle udarbejde en endelig plan for forsvarrets opbygning og organisation. Kommissionens forslag indeholdt bl. a. en plan for den fremtidige uddannelse af faste officerer, en plan, der på væsentlige punkter brød med de ideer, der indtil nu havde dannet grundlag for udtagelsen og uddannelsen.

Den gik i korthed ud på, at der skulle oprettes en fælles officersskole – Den Militære Højskole – opdelt i en yngste og en ældste afdeling.

Yngste afdeling skulle bestå af:

- 1) yngste klasse, hvor undervisningen skulle være teoretisk og praktisk med vægt på det praktiske. Klassen skulle afsluttes med en prøve, der i forbindelse med et godt vidnesbyrd for den praktiske tjeneste, der fulgte ved en af hærens afdelinger, var betingelsen for udnævnelse til sekondløjtnant, og
- 2) næstungste klasse, der skulle have til formål at bibringe eleverne de militære kundskaber, der måtte være betingelsen for udnævnelse til premierløjtnant. Uddannelsen skulle være både teoretisk og praktisk, dog med vægt på den teoretiske undervisning.

Ældste afdeling skulle bestå af:

- 1) næstældste klasse, hvor undervisningen skulle omfatte grundvidenskabernes, d.v.s. det matematiske, naturvidenskabelige og sproglige grundlag, der blev anset for nødvendigt for et videnskabeligt studium af militære fag, og
- 2) ældste klasse eller klassen for de anvendte videnskaber, der skulle være fælles for hær og søværn. Undervisningen her var lagt tilrette med henblik på uddannelsen af generalstabsofficerer, topografer, ingeniører, artillerister, skibsbyggere, intendanten m.v.

Det skulle være en betingelse for at blive forfremmet til befalingsmand, at man havde gennemgået en rekruttskole ved sit våben, samt at man her

eller senere havde vist sig at være blandt de bedste. Al befalingsmandsuddannelse skulle være frivillig.

Der måtte ikke – som betingelse for at kunne blive fast officer – stilles sådanne fordringer til den almindelige dannelse, at man derved på forhånd udelukkede den store masse af den danske befolkning fra muligheden for at opnå en officerspost.

Dette medførte bl. a., at de krav om forudgående dannelse, der kunne stilles til folk, der blev udtaget som befalingsmænd efter gennemgang af rekruttskolen, ikke måtte overstige „en antagelig færdighed i at udtrykke sig mundtligt og skriftligt i modersmålet og i at regne med hele og brudne tal, samt et så stort mål af kundskab i historie, geografi, naturlære og geometri, som en flink elev antages at opnå ved i to halvår at nyde undervisning på en af landets bedste højskoler.“

Den videre uddannelse skulle bibringes befalingsmændene ved hærens foranstaltning. De flinkeste korporaler skulle uddannes til sekondløjtnanter, de flinkeste sekondløjtnanter til faste officerer, og endelig skulle der gives de faste officerer, der ønskede det, en videregående videnskabelig uddannelse.

Kommissionen ønskede, at man skulle benytte „den kappelyst mellem hærens yngre befalingsmænd, som er en af de væsentligste betingelser for, at disse kan udvikle sig til størst mulig dygtighed, og for at enhver mand kan komme på den plads, for hvilken han bedst egner sig.“

Herved ville kommissionen søge at gøre hele befolkningen medansvarlig for landets forsvar, idet man gav mænd af alle befolkningslag mulighed for at opnå de højeste stillinger inden for forsvaret. Men den overså tilsyneladende en væsentlig ting, nemlig at den almindelige værnepligt, der var blevet lovfæstet i 1849, dels medførte, at dannelsesniveaueet hos det værnepligtige mandskab var blevet væsentligt hævet ved, at alle samfundslag nu var repræsenteret, og at der stilledes langt større krav til de befalingsmænd, der skulle kommandere mandskab, som var tvunget ind under deres kommando.

Det siger sig selv, at et forslag, der på så væsentlige punkter brød med de forhåndenværende traditioner, måtte give anledning til store meningsforskelle – både sagligt og følelsesmæssigt begrundede.

Det resulterede da f. eks. også i en energisk protest fra højskolens undervisningsråd, der hævdede, at „gennemførelsen af de principper, kommissionen har opstillet for officerernes uddannelse i den danske hær, ville bevirke, at omend ikke al intelligens forsvandt af armeen, den dog ville synke betydeligt ned under det, som den hidtil har været, og som den er i andre for

gode anerkendte armeer". Endvidere udtalte undervisningsrådet, at staten ikke udelukker nogen fra at blive embedsmand, fordi den stiller visse fordringer, afpasset efter embedets natur og ikke efter andet, idet man som eksempel peger på, „at ikke få bondefødte gå den studerende vej, der dog er langt vanskeligere end den, der her er tale om". Endelig mente rådet, „at de egenskaber, som også kommissionen anser for nødvendige for en officer, nemlig en hurtig og rigtig opfattelse, overvejelse og beslutning, karakterens fasthed, styrke og selvstændighed, hvortil spiren vel kan være lagt ved fødslen, vanskelig vil udvikle sig i nogen synderlig grad på en folkehøjskole".

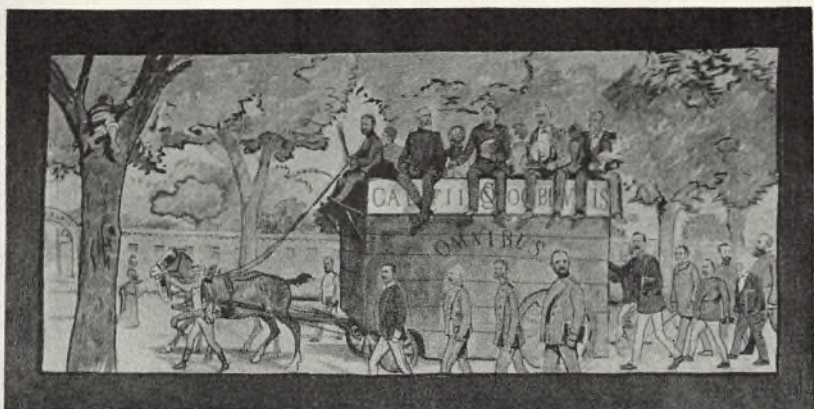
Også i spørgsmålet om oprettelsen af en fælles officersskole, hvor al officersuddannelse ved hæren og al videnskabelig uddannelse ved hær og flåde skulle samles, havde højskolens undervisningsråd en anden opfattelse end kommissionen. Man fandt, at spørgsmålet om, hvorvidt uddannelsen skulle foregå på en eller flere skoler, var underordnet, idet man dog på visse områder fandt, at en sådan fælles skole var uheldig. Man foreslog, at der skulle være tre veje, ad hvilke en ung mand kunne blive officer i hæren, nemlig

- 1) som foreslået af kommissionen (de flinkeste korporaler uddannedes til sekondløjtnanter o.s.v.), idet der dog forud for uddannelsen til fast officer krævedes en adgangseksamen eller modenhedsprøve, til hvilken fordringerne måtte stå en del højere end til den udvidede realeksamen eller forberedelseseksamen;
- 2) ved avancement fra underofficersklassen efter valg og uden prøve, idet kun et mindre antal af de faste officerspladser skulle kunne besættes ad denne vej. I almindelighed måtte man antage, at sådanne officerer ikke ville kunne nå højere end til kaptajnsgraden;
- 3) ved direkte adgang til Højskolen (ældste klasse) med forbigåelse af korporalskolen og officersskolens yngste afdeling, altså i hovedsagen som adgangsbetingelserne til Højskolen havde været hidtil.

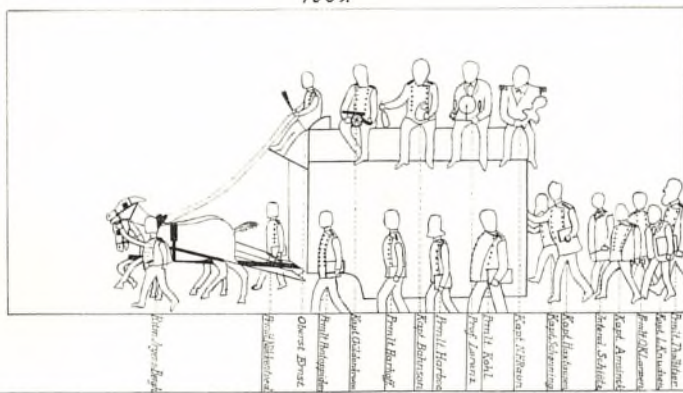
OFFICERSSKOLEN OPRETTES

På grundlag af kommissionen af 1866's indstilling og de kommentarer, den havde givet anledning til, vedtoges den 6. juli 1867 en hærlov, der bl.a. indebar oprettelsen af Hærens Officersskole.

Som foreslået i kommissionsbetænkningen fik skolen 4 klasser, nemlig yngste, næstyngste, næstældste og ældste klasse. Alle skulle gennemgå yngste klasse, men herefter havde de, der mødte med forudsætninger herfor,

Officersskolens
Flytning
1869.

Højskolen flytter fra Landkadetakademiet til Frederiksberg Slot. (Tegnet i anledning af klassens 25-års jubilæum).

mulighed for at springe næstønstge klasse over ved direkte at indstille sig til adgangsprøven til næstældste klasse. For dem, der gennemgik næstønstge klasse, gjaldt afgangsprøven herfra som adgangsprøve til næstældste klasse.

Næstældste klasse varede to år og havde direkte sigte på at uddanne elever til *faste officerer*, og afgangsprøven herfra var en betingelse for udnævnelsen til premierløjtnant.

Ældste klasse skulle give eleverne en fag-videnskabelig uddannelse og var opdelt i artillerikursus, ingeniørkursus og generalstabskursus. Undervisningen varede ca. 1 år og afsluttedes med en prøve.

De nærmere bestemmelser for undervisningen skulle fastsættes ved kgl. anordning, og i 1868 forelå den første undervisningsplan, udarbejdet på grundlag af et forslag fra Den Militære Højskoles undervisningsråd.

I 1870 viste det sig nødvendigt at ændre planen på en række punkter, idet eleverne ved deres indtræden på skolen manglede færdighed bl. a. i at føre deling og i terrænkroking. Dette resulterede i oprettelsen af en kommandoskole, ledet af skoleofficeren af fodfolket, som eleverne skulle gennemgå umiddelbart før den egentlige undervisning i klassen begyndte. Kommandoskolen varede to måneder. Samtidig indførtes for alle klasser enkelte ændringer i timefordelingen for de enkelte fag – navnlig en del lettelser i næstældste klasses undervisning – og i bestemmelserne for eksaminer.

En oversigt over fagene og antallet af undervisningstimer findes som bilag 7.

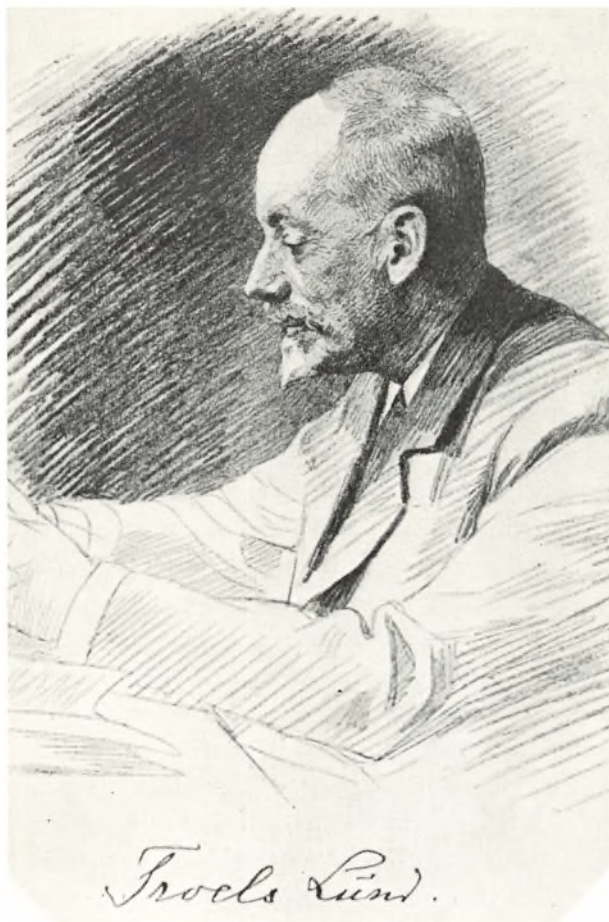
For at blive optaget som elev i yngste klasse krævedes, at man havde gennemgået og bestået afgangseksamen fra en korporalskole. Dette betød – som kommissionen af 1866 havde ønsket det – at alle elever skulle gennemgå en rekrutuddannelse, samt at der ikke for optagelse på officersskolen stilledes andre krav til dannelse og forkundskaber, end afgangsprøven fra korporalskolen.

Optagelse i næst yngste klasse var betinget af to ting, nemlig at ansøgeren havde bestået afgangsprøven fra yngste klasse, samt at han var anbefalet af sin troppeafdeling til uddannelse til fast officer. Udtalelsen fra troppeafdelingen blev givet på grundlag af tjeneste fra afslutningen af yngste klasse i slutningen af april til begyndelsen af næst yngste klasse den 1. maj næste år, altså ca. 1 års tjeneste. Når en sekondløjtnant blev optaget i næst yngste klasse, havde man således et godt kendskab til hans evner – både på det praktiske og på det kundskabsmæssige område.

I næstældste klasse kunne optages sekondløjtnanter, der havde bestået adgangseksamen. Afgangsprøven fra næst yngste klasse blev betragtet som adgangsprøve til næstældste, men en sekondløjtnant, der inden sin indtræden i yngste klasse havde erhvervet de nødvendige kundskaber, kunne helt springe næst yngste klasse over.

I ældste klasse kunne optages faste officerer – som regel premierløjtnanter – der ønskede en videregående videnskabelig uddannelse. I ingeniørkorpset og i artilleriet blev det dog betragtet som en nødvendighed, at alle faste officerer på et eller andet tidspunkt modtog denne uddannelse. Også faste officerer af søværnet kunne optages som elever i ældste klasse. Endelig kunne krigsministeren tillade andre end faste officerer at deltage i undervisningen.

I hærloven bestemtes det, at chefen for skolen skulle være oberst, samt at chefen stod direkte under krigsministeren. Til stadig tjeneste ved skolen

Professor Troels Lund, lærer i historie fra 1874–1900 (Hærens Arkiv)

blev afgivet tre skoleofficerer – alle kaptajner (ritmestre) – af henholdsvis fodfolket, rytteriet og artilleriet, og indtil elleve officerer af forskellige våben og grader som lærere. Ved siden af skolens faste lærere havde man dels en række officerer af hæren og søværnet, der havde anden tjeneste ved siden af undervisningen, dels en række civile videnskabsmænd.

Antallet af lærere lå indtil 1884 mellem 21 og 27, heri ikke regnet de tre skoleofficerer, der underviste i fag som krigskunst, krigshistorie, hærordning, tjenesteforhold og ridning. Herudover kunne et antal officerer midlertidigt beordres til tjeneste på skolen, f. eks. som inspektionsofficerer. Disse forblev i tjenesten i 3–4 år, og udskiftningen foregik naturligvis som alle

andre skifter i landet til flyttedag i henholdsvis april og oktober. Endelig var der ved skolen ansat en intendant, en læge, en stabssergent, fire oversergenter eller sergenter, en laboratoriekarl, en portner samt et antal hestepassere og såkaldte „militairarbejdere“.

Under ansvar over for chefen forestod de tre skoleofficerer ledelsen af tjenesten ved skolen. Lærerne skulle følge den vedtagne undervisningsplan og havde ansvaret for fremskaffelsen af undervisningsmaterialer og bøger.

Der dannedes et undervisningsråd med skolechefen som formand og skoleofficererne og lærerne som medlemmer. Rådet havde til opgave at drøfte og stille forslag om spørgsmål af vigtighed for undervisningen. Det havde afgørende indflydelse på valg af lærere.

Når der var flere ansøgere til en ledig lærerpost, kunne det selvfølgelig være vanskeligt at afgøre, i hvilken rækkefølge de skulle indstilles. Et almindeligt argument i diskussionerne var, at man på en officersskole fortrinsvis burde anvende officerer som lærere. Dette synspunkt fandt iøvrigt støtte både hos militære og civile lærere. Men det, der var afgørende, var altid ansøgenes kvalifikationer, og dette er vel en af grundene til, at skolen i årenes løb har haft så mange fremragende civile lærere. Blandt disse kan nævnes professor Troels Lund, der i 26 år var skolens lærer i historie, professor Ludvig Valentin Lorenz, der er kendt for sine undersøgelser over den elektromagnetiske lysteori, og som underviste på officersskolen i årene 1868–87, professor Einar Billmann, der bl. a. er kendt for sin udformning af kinhydronmetoden til bestemmelse af brintkoncentration, og som underviste i kemi i årene 1902–19, og professor ved Polyteknisk Lærestalt P.M. Frandsen, der underviste i teknisk mekanik, brobygning og jernkonstruktion fra 1914–53.

Endvidere skulle rådet forhandle om hver enkelt elevs standpunkt og om forholdsregler over for elever, hvis forhold på skolen af den ene eller anden grund ikke var tilfredsstillende. Rådets udtalelser, der blev vedtaget gennem afstemning, hvori chefen ikke deltog, skulle af denne indføres i erklæringer og indstillinger om de forhandlede sager. Rådet kunne stille forslag til krigsministeren om forandringer i de bestemmelser, der gjaldt for skolen.

Rådet skulle træde sammen én gang om måneden, men allerede i 1869 var det klart, at der kun var behov for at fastlægge et møde hver tredje måned, idet chefen dog selvfølgelig herudover kunne indkalde rådet til møde, så ofte han fandt det nødvendigt. For at simplificere rådets forretningsgang oprettedes samme år et forretningsudvalg med chefen som formand. Det kom til at bestå af en skoleofficer efter chefens valg og seks

lærere valgt af undervisningsrådet for et år ad gangen. Der skulle i forretningsudvalget være mindst én lærer for hver af skolens klasser. Udvalget havde ret udstrakt frihed til på undervisningsrådets vegne at forhandle en række sager, og hvis der i udvalget skulle opstå tvivl om rækkevidden af denne handlefrihed, kunne et flertal inden for udvalget altid kræve den pågældende sag forelagt for undervisningsrådet.

Skolen begyndte sin virksomhed den 1. maj 1868 i det tidligere Landkadetkorpsets bygning, som siden 1865 havde huset Den Militære Højskole. Her knyttedes båndene til det tidligere bestående, idet den første ældste klasse påbegyndtes den 1. maj med elever, der havde bestået afgangsprøven fra Den Militære Højskoles yngste klasse. Det var dog bestemt, at undervisningen for disse skulle ledes efter bestemmelserne for højskolens ældste klasse. Samme dato begyndte næstældste klasse. Såvel officerer som tjenstgørende underofficerer, officersaspiranter og civile havde haft lejlighed til at indstille sig til en adgangsprøve, der var afholdt i månederne før. Prøven var afholdt efter et foreløbigt program, hvor kravene havde været noget lempeligere end de, der hidtil havde været stillet ved adgangsprøven til Den Militære Højskole. Den første yngste klasse begyndte den 1. oktober samme år, og den første næstungste klasse den 1. maj 1869 – samme dag som officersskolen forlod Landkadetakademiet og flyttede til Frederiksberg Slot. — Officersskolen virkede nu i sit fulde omfang.

PERIODEN 1868–80

I Officersskolens første år viste det sig naturligvis, at den nye ordning led af visse mangler.

Den væsentligste ulempe var tydeligt nok officersuddannelsens længde. Alene uddannelsen til sekondløjtnant varede 27–29 måneder, for rytteriets vedkommende endda 32½ måned. Dette afholdt mange egnede fra at gennemgå uddannelsen. Næstungste og næstældste klasse varede tilsammen ca. 3 år, hvortil kom tjenesten ved afdelingerne. En officersaspirant, der ikke havde tilstrækkelige forkundskaber til at kunne springe næstungste klasse over, ville således i heldigste tilfælde kunne udnævnes til premierløjtnant 6 år efter indkaldelsen til hæren.

Det havde vist sig, at underofficersskolen efterhånden udviklede sig til at blive en slags forskole til officersskolen. Dette var underofficersskolens undervisning slet ikke baseret på. I 1879 fremkom krigsministeren med et

nyt hærlovsforslag, hvori han bl. a. bemærkede: „Det er uden for al tvivl, at det er håbet, gennem officersskolens næstyoungste klasse, hvor der ydes eleverne (foruden sekondløjtnantslønning) fri undervisning, at nå at blive fast officer – et håb, som for de flestes vedkommende dog ikke bliver opfyldt – det lokker de unge mænd, som gennem elevskolen er blevet underofficerer i hæren, til at opgive en sikker stilling, hvori de ville kunne gøre fortrinlig fyldest, for enten at blive stående på halvvejen som sekondløjtnant – en stilling, der intet levebrød giver – eller for at komme ind i en stilling, hvor de fleste af dem dog ikke passer på grund af mangelfuld almindelig dannelse.“

Allerede i 1870 erklærede officersskolen, at det var nødvendigt for elever, der mødte uden boglige forkundskaber, at gennemgå næstyoungste klasse to gange. Om dette siger krigsministeren i sit ny hærlovsforslag bl. a. : „Resultatet, som den næstyoungste klasse har givet, må midlertidig siges at være afgjort uheldigt. Hæren har ganske vist ad denne vej fået en del faste officerer, som den måske ellers ikke havde fået, men om denne tilgang i det hele taget har været heldig for hæren eller for vedkommende selv, er meget tvivlsomt. For hæren er det nemlig af stor betydning, at der ikke i dens faste officerskorps findes individer, som så meget savner almindelig dannelse, at deres stilling både lige over for kammerater og lige over for undermænd, blandt hvilke alle befolkningens lag, lige fra de højeste til de laveste, er repræsenterede, bliver vanskelig. For officeren selv er det af betydning, at han kan komme til at begynde sin militære løbebane i en så ung alder, at han ikke ligesom fra begyndelsen af bliver forudbestemt til at falde for aldersgrænsen, og den unge mand, der først gennem næstyoungste klasse skal søge sin forberedelse til indtrædelse i de højere klasser, vil altid blive forholdsvis ældre, inden han når at blive officer, navnlig når han – hvad der ofte har været tilfældet – må anvende flere år på at gennemgå klassen.“

I hærloven af 1867 var det bestemt, at der i næstældste klasse – sideløbende med de fag, der indgik i afgangsprøven – skulle undervises i en række fag, som ikke faldt ind under afgangsprøven, navnlig matematik og sprog. Denne bestemmelse var indført af hensyn til elever, der ikke inden de trådte ind i klassen havde i hvert fald den udvidede realeksamen. Det viste sig hurtigt, at eleverne – som man kunne forvente – nærmest negligerede de fag, der ikke indgik i afgangsprøven. Dette var jo ret forståeligt, eftersom afgangsprøven alene havde betydning for deres aldersorden – og dermed for deres valg af våben.

Allerede i 1872 havde officersskolen udtalt, at det ikke lod sig gøre at

nå de udstukne mål for undervisningen i ældste klasse. Undervisningstiden var for kort.

Som samlet bedømmelse udtaler krigsministeren til slut i hærlovsforslaget i 1879, at officersskolen „i de forløbne år havde været i stand til at tilføje hæren faste officerer i så godt som tilstrækkeligt antal og nogenlunde tilstrækkeligt uddannede“.

I denne bedømmelse ligger en ganske klar tilkendegivelse af, at man anså den målsætning, der havde ligget til grund for 1867-forslaget – opbyggelsen af et tilstrækkeligt stort og tilstrækkeligt veluddannet officerskorps uden krav til aspiranterne om væsentlige forudsætninger af boglig eller dannelsesmæssig art – for urealistisk. Denne målsætning var flydt af tidens demokratiske ideer, de samme ideer, der var kommet til udtryk i „den store højskoletids“ stort anlagte skolebyggerier.

Det ny hærlovsforslag var et udtryk for den rationelle tendens, der også i landets politiske liv kom klarere og klarere til udtryk.

Regeringen lagde i sit hærlovsforslag ikke større vægt på den „demokratiske“ tilgang til officerskorpset. Derimod lagde den hele vægten på bestræbelserne for at skaffe tilgang til næstældste klasse af unge mænd fra socialt set bedre stillede hjem med gode forkundskaber. Denne bestræbelse var så stærk, at man helt så bort fra nødvendigheden af at give eleverne en blot nogenlunde solid forudgående, militær uddannelse. Regeringens forslag gik i kort-hed ud på, at yngste klasse skulle afskaffes og sekondløjtnantsuddannelsen lægges ud ved afdelingerne. Forslaget gik stærkt ind for, at næst yngste klasse også skulle ophæves. Den eneste vej til en officersuddannelse skulle herefter gå via en adgangseksamen til næstældste klasse, baseret på forudsætninger, erhvervet inden indkaldelsen til hæren.

SKOLEN I FIRSERNE OG HALVFEMSERNE

Det lykkedes nu ikke regeringen at få ophævet næst yngste klasse. Hærlovsforslaget af 25. juli 1880 ophævede kun yngste klasse. Betydningen af næst yngste klasse, der nu hed „yngste klasse“, var dog væsentlig reduceret, idet det nu i loven var bestemt, dels at klassen kun skulle begynde hvert andet år, og dels at elevantallet ikke måtte overstige 20. Dette var naturligvis en meget stor fordel undervisningsmæssigt set, men det „demokratiske“ formål med klassen var jo trådt noget i baggrunden. Undervisningen i yngste klasse varede 2 år. En betydningsfuld ændring i undervisningsplanen var den vægt,

der nu blev lagt på fremmede sprog. Således indførtes undervisning i engelsk, timeantallet i tysk blev fordoblet, og timeantallet i fransk forøget med ca. $\frac{1}{4}$. Også på de naturvidenskabelige fag blev der lagt vægt, idet f.eks. timeantallet i matematik forøgedes fra 330 til 480 og timeantallet i fysik, der nu også kom til at omfatte kemi, fra 90 til 160.

Loven gav nu menige direkte adgang til næstældste klasse. De behøvede altså ikke før indtrædelse på skolen at gennemgå en befalingsmandsskole. Dette gav dem yderligere et aldersmæssigt fortrin for de elever, der gennemgik yngste klasse.

For næstældste klasses vedkommende skete den forandring, at elevernes udkommando til afdelingerne bortfaldt. Samtidig bortfaldt den særlige undervisning, der dannede forberedelse til ældste klasse, idet formålet med undervisningen nu kun skulle være, „at bibringe eleverne den videregående uddannelse, der bør fordres af den faste officer i hæren“.

Klassens varighed blev nedskåret fra 2 til $1\frac{1}{2}$ år. Det samlede antal undervisningstimer kunne dog på trods af denne nedskrivning sættes i vejret. 13 ugers udkommando faldt bort, og samtidig medførte den særlige undervisnings bortfald, at man kunne sætte den daglige undervisningstid op til 6 timer.

Blandt undervisningsfagene indgik nu tysk, historie, hærordning, tjenestereglement og terræntegning. Antallet af matematiktimer blev skåret noget ned, medens timeantallet i de praktiske fag – ridning, gymnastik m.v. – til gengæld blev betydeligt forøget. Til praktiske øvelser i terrænet, opmålingsøvelser m.v., var afsat 12 uger.

Som kuriosum kan nævnes, at næstældste klasse 1895/97 søgte om og fik tilladelse til 2 timer ugentlig at afholde danseundervisning under ledelse af en inspektionsofficer.

Det var adskillige gange fra officersskolens side blevet påpeget, at undervisningstiden i ældste klasse var for kort. Ved hærlovsændringen i 1880 kom den ønskede forlængelse.

Den særlige undervisning i næstældste klasse var ophævet, og samtidig var den modenhedsprøve, der fra 1879 havde været den anden mulighed for optagelse i ældste klasse, faldet bort. Nu krævedes i stedet et vist antal års tjeneste i geledet inden optagelse i ældste klasse. Det standpunkt, der tidligere havde været krævet ved optagelsen i ældste klasse, blev nu opnået gennem undervisningen i det første år af denne klasse.

Klassen deltes som hidtil i 3 afdelinger. Stabsafdelingen omfattede for elever med $2\frac{1}{2}$ års geleddtjeneste et $1\frac{1}{2}$ -årigt kursus, og for elever med $1\frac{1}{2}$ års

Målehold fra næstældste klasse under praktisk øvelse i topografi i Vanløse 1889
(Hærens Arkiv)

geledtjeneste et $2\frac{1}{2}$ -årigt kursus. Det første år omfattede undervisningen navnlig matematik, fysik, kemi og geodæsi. Med undtagelse af geodæsen afsluttedes undervisningen i disse fag efter det første års forløb. De, der kun skulle deltage i det $1\frac{1}{2}$ -årige kursus, indtrådte nu og deltog på lige fod med de andre i alle fag undtagen geodæsi. Der sondredes således mellem den almindelige taktiske generalstabsuddannelse og den uddannelse, der også omfattede geodæsi. Timetallet i de egentlige militære fag, krigskunst, artilleri og krigsbygningskunst, blev væsentligt forøget.

For at indtræde i artilleri- eller ingeniøraftdelingen skulle man have forrettet mindst 1 års tjeneste ved sit våben. Undervisningen i disse to afdelinger varede $2\frac{1}{2}$ år. Undervisningen i matematik, fysik og kemi var fælles med stabsafdelingen, og artilleri- og ingeniøraftdelingen havde også visse andre fag fælles. Officererne af søværnet undervistes i hovedsagen sammen med artilleriafdelingen og fik tillige en række særlige kurser i skibsbygningskunst, flådeorganisation og taktik samt fra 1884 i søartilleri, skibsdampmaskinlære og landkrigsførelse. Normalt oprettedes ældste klasse hvert 3. år.

Af de elever, der gennemgik officersskolen i perioden efter 1881, skal nævnes Hans kgl. Højhed Prins Christian, senere Kong Christian den Tiende, der indtrådte i næstældste klasse 1889 og bestod afgangsprøven i 1891; Hans kgl. Højhed Prins Harald, der bestod afgangsprøven fra næstældste klasse 1898 og afgangsprøven fra ældste classes stabsafdeling i 1902 og Hans kgl. Højhed Prins Aage, der bestod afgangsprøven fra næstældste klasse i 1909. To siamesiske prinser bestod afgangsprøven fra næstældste klasse, og den ene desuden afgangsprøven fra ældste classes ingeniøraftdeling. Frederiksberg Slot var en lille verden for sig, hvor det daglige liv for eleverne gik efter ganske faste regler – regler, der iøvrigt ikke ændredes væsentligt i perioden op til 2. verdenskrig.

Når en besøgende kom ind gennem vagten, blev han standset af portneren eller dennes kone. I bestemmelserne for portnerens tjeneste stod nemlig, at han enten personlig eller hans hustru skulle være tilstede i vagten. Man skulle have ærinde til en bestemt person på slottet eller selv være kendt af portneren, hvis man ville ind. Hans bestemmelser for ud- og indpassage pålagde ham nemlig at være opmærksom på, „at ingen Uvedkommende, Vagabonder, Tiggere, Positivspillere eller Lignende passerede; af Handlende, Sælgerkoner og Lignende måtte kun sådanne inkludes, der havde stadig handel med Slottets Beboere.” En anden af hans pligter var at holde selve porten og fortovet ud til landevejen rent. Foruden fri bolig, 1 favn bøgerbrænde, 15 tønder koks årligt og fri belysning af 2 gasblus, beløb hans løn sig til 1 kr. om dagen.

Inde i gården var gårdskarlen igang med sit daglige arbejde. Det omfattede bl.a. renholdelse af samtlige til slottet hørende gårde, pladser, slamkister og rendestene. Herudover havde han ansvar for tømning og rengøring af latriner og tænding og slukning af en række lamper. Han måtte ikke uden skolens tilladelse påtage sig lønnet arbejde, der ikke var angivet i hans instruks, og han skulle være hjemme hver aften inden kl. 22⁰⁰, hvis han da ikke havde fået særlig tilladelse til at opholde sig udenfor slottet om natten. For dette arbejde fik han 50 kr. om måneden + frit kvarter.

Om morgenen blev de indkvarterede elever vækket af vagthavende officerselev kl. 06³⁰. Et kvarter efter skulle sengene være redt, og inden morgenspisningen kl. 07⁰⁰ skulle der være orden på stuen. Morgenmaden bestod af en stor kop te, kaffe eller varmt øl med sukker samt smørrebrød. Herefter var der undervisning – almindeligvis ridning – til 08¹⁵, hvor stueeftersyn og morgenparade blev holdt af vagthavende premierløjtnant. Undervisningen fortsatte til kl. 10³⁰, hvor eleverne spiste frokost. Her serveredes en lille kop

Næstældste klasse 1889-91, i hvilken daværende Prins Christian var elev

kaffe eller en halv flaske hvidtøl (af 2.sort) samt smørrebrød med pålæg af ost, kød, pølse m.m. Det var jo unge mennesker, der skulle forplejes, så der stod i „Oekonomens“ kontrakt, at der til hver elev skulle leveres indtil 12 halve stykker smørrebrød pr. måltid, heraf indtil 10 stykker med pålæg. Efter frokost fortsatte undervisningen til kl. 15³⁰, hvor eleverne spiste middag – 2 retter varm mad.

Med mellemrum afbrødes undervisningen af praktiske øvelser og udrykninger. På den nuværende idrætsbane undervistes i fodeksercits og fægtnings-tjeneste samt i skytsbetjening. Da man ikke rådede over tropper under disse øvelser, udførtes f.eks. delingsøvelserne med delinger af elever med udspændte snore mellem sig for at markere delingernes størrelse. Skydning foregik på Amager. I faget topografi indgik en halv snes dages udrykning, hvor opmåling blev indøvet i praksis. Endelig havde man øvelser med mand-skab, hvor eleverne bestred forskellige førerhverv.

Eleverne skulle deltage i alle måltider om hverdagen. Man spiste korporalskabsvis. Når alle var tilstede i spisesalen, sagde inspektionshavende premierløjtnant: „Vørsågod“, hvorefter korporalskabsføreren øste op til hver enkelt.

Når spisningen var forbi sagde den inspektionshavende: „Velbekomme“, og først derefter kunne korporalskabet forlade spisesalen i samlet flok.

Efter middag havde eleverne fri til kl. 17⁴⁵, hvor dagens selvstudium begyndte under opsyn af inspektionshavende premierløjtnant. Kl. 20³⁰ var det tid til aftensmad, og kl. 21⁴⁵ gik eleverne i seng.

De elever, der var sekondløjtnanter, havde tilladelse til at bo uden for slottet. De havde ikke pligt til at deltage i måltider eller lektielæsning, og almindeligvis forsvandt de ud til deres kvarterer i byen, så snart undervisningen var ophørt.

Den forskel i rang og militær kunnen, der eksisterede den dag, eleverne mødte, blev snart udjævnet. Meget hurtigt fandt de sammen og blev skole-elever med alt, hvad dette indebar af godt og ondt. Som på enhver „kost-skole“ opstod der med mellemrum natlige bråvalla-slag mellem stuerne, som til tider kunne udvikle sig til at omfatte samtlige indkvarterede elever. Det gik jo ikke lydløst af, men alligevel var det yderst sjældent, at den inspek-tionshavende følte sig kaldet til at høre spektaklet.

De unge sekondløjtnanter adskilte sig heller ikke væsentligt fra tidligere og senere tiders sekondløjtnanter. De morede sig storartet i den karrige fritid skolen levnede dem, og de indgik naturligt i tidens glade „Københavnerviv“.

En aften i 1888 var en sådan sekondløjtnant kommet til at pådrage sig

Skysbetjening

politiets bevågenhed, idet han, som der stod i rapporten „tiltrak sig opmærksomheden ved overordentlig kåd optræden udenfor Tivoli“. Sekondløjtnanten, der tilhørte 4. artilleriafdeling, havde været i uniform, og han blev straffet. Men inden straffen blev ikendt, modtog skolechefen en skrivelse fra chefen for 4. artilleriafdeling. Heri fremførtes, at som formildende omstændighed for sekondløjtnantens kåde opførsel måtte tale, at han havde været ret beruset, da han sammen med det stedlige officerskorps af 4. artilleriafdeling havde været på vej ind i Tivoli efter en jubilæumsmiddag i officersforeningen.

Indtil 1909 skete der kun få ændringer i undervisningsplanen. De ændringer, der skete, blev stort set foretaget i planen for yngste klasse, hvor undervisningen blev skåret ned til $1\frac{1}{2}$ år, hvorefter eleverne skulle forrette tjeneste ved deres afdelinger i $\frac{1}{2}$ år forud for optagelsen i næstældste klasse. Denne nedskæring skete bl.a. på bekostning af undervisningen i fysiske fag.

Nævnes må vel også, at man i 1893 optog krigskunst og krigshistorie blandt fagene i ældste klasses artilleri- og ingeniøraftdeling, idet man samtidig skar timeantallet i beskrivende geometri ned. I 1897 ophævedes den afsluttende prøve i ældste klasse, idet man erkendte, at tiden var bedre anvendt til undervisning. I stedet afholdtes, sideløbende med undervisningen i de enkelte

fag, prøver, der skulle tjene som grundlag for den endelige bedømmelse af eleven ved dennes afgang fra klassen.

Endelig skal nævnes, at kravet til kundskaber ved adgangsprøven til næstældste klasse fremover skulle svare til realeksamen og ikke som tidligere til den almindelige forberedelseseksamen.

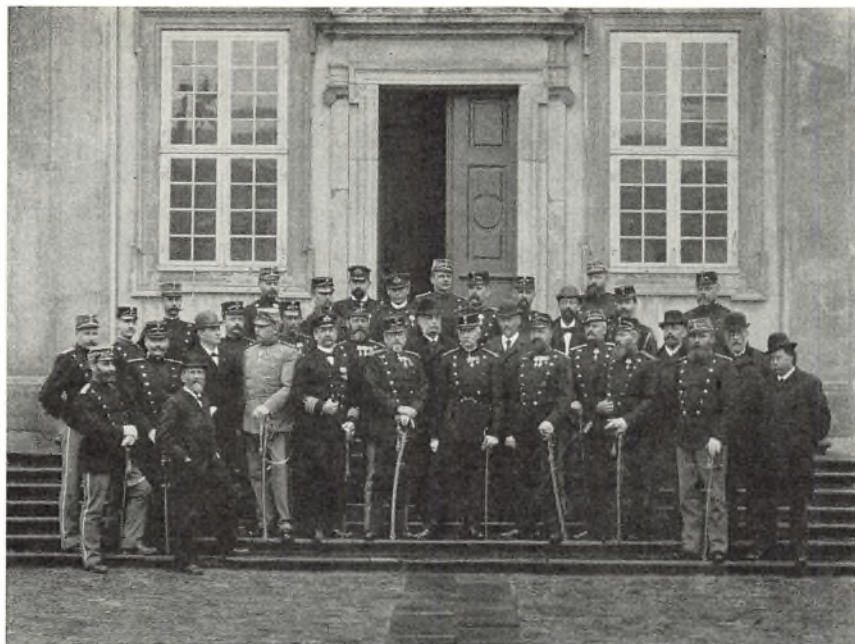
Den 1. maj 1893 fejrede officersskolen sit 25 års jubilæum. Dagen markeredes ved en mindre festlighed, hvor bl.a. Hans kgl. Højhed Prins Christian var til stede. I 1884 havde skolen med krigsministeriets tilladelse udgivet „Meddelelser om Officersskolen“, redigeret af den daværende skoleofficer af fodfolket, kaptajn C. Søtoft. Dette skrift blev ved jubilæet suppleret med „Officersskolernes Ordning og Virke fra dens oprettelse til 1893“, også redigeret af C. Søtoft, der nu var blevet oberstløjtnant.

FORSLAGET AF 1902

I 1902 foreslog officersskolen yngste klasse ophævet, idet skolen på grundlag af de indhøstede erfaringer ikke mente, at klassen var i stand til at løse sin opgave: at give begavede og velanbefalede befalingsmænd en i økonomisk henseende let adgang til stillingen som fast officer. Skolen pegede i denne forbindelse på, at mulighederne for i det civile liv at opnå de kundskaber, der krævedes for at kunne indtræde i næstældste klasse, var blevet langt større, ligesom uddannelsen nu krævede langt mindre økonomisk baggrund. Man pegede på, at studentereksamen var blevet så almindelig, at der fremover formentlig kun ville blive et meget begrænset antal egnede emner til yngste klasse.

Ganske vist var det lykkedes ved den lempelse af adgangsbetingelserne til næstældste klasse, der blev givet i 1880, at tilføre officerskorpset et stort antal aspiranter med udmærkede civile forudsætninger, men det kom til at hævne sig, at man ikke havde lagt mere vægt på en forudgående *militær* uddannelse. Hovedvægten var i klassen lagt på den teoretiske uddannelse, og man beskæftigede sig meget lidt med tjenesten ved underafdelingen og den taktiske føring af mindre led. I erkendelse heraf blev det i 1901 bestemt, at de elever, der efter afgang fra næstældste klasse blev ansat i fodfolket, den følgende vinter skulle gennemgå et kursus på gymnastikskolen, og senere fulgte ydermere et kursus på skydeskolen.

Officersskolen udtalte i 1902 om næstældste klasse: „De erfaringer, der er

Officersskolens lærere 1896 (Hærens Arkiv)

indhøstede i de 20 år, den nugældende plan for officersskolen har virket, synes at vise, at planen lægger for lidt vægt på den unge officers praktiske uddannelse. Når han som nyudnævnt sekondløjtnant kommer til afdelingen og skal lede en del af mandskabets uddannelse samt være foresat for yngre eller ældre underofficerer, står han ofte temmelig hjælpeløs. Han har af praktisk tjeneste kun gjort $\frac{1}{2}$ års rekruttjeneste, han har aldrig udført nogle af de en underofficer påhvilende forretninger, og han kender kun i meget ringe grad disses gerning – altsammen forhold, der gør det meget vanskeligt for den unge officer at virke til gavn for sin afdeling.“

Om selve undervisningen kunne skolen jo kun sige, at elevantallet var tilfredsstillende, og at de resultater, eleverne opnåede, var gode. Den eneste vanskelighed var sammensætningen af sekondløjtnanter og menige i klasserne, idet de førstnævnte havde fordelen af deres større militære uddannelse, og de sidstnævnte til gengæld som regel havde bedre civil og dannelsesmæssig baggrund. Det var vanskeligt ud af elever med så forskelligt grundlag at skabe et homogent officerskorps.

I ældste klasse var man som nævnt gået over til at give eleverne i artilleri- og ingeniøraftdelingen en grundigere taktisk uddannelse, og der kom nu tan-

ker frem om kun at give en del af artilleriofficererne en egentlig teknisk, og de øvrige en almen artilleristisk uddannelse.

I forsvarskommissionen af 1902 foreslog de militære tilfornede, at yngste klasse skulle ophæves, og at der i stedet skulle ydes de egnede emner, der ellers ville have gennemgået denne klasse, økonomisk støtte under forberedelsen til adgangseksamen til næstældste klasse. Forslaget stødte på modstand hos flertallet af forsvarskommissionens medlemmer, og det endte med, at man i regeringens lovforslag – i stedet for at ophæve klassen – strøg fordringen om, at eleverne skulle være velanbefalede, og ophævede begrænsningen på 20 elever pr. klasse! På papiret opretholdt man således det demokratiske tilsnit i adgangsbetingelserne til officersskolen, men i praksis var det jo begrænset, hvor mange elever, der var plads til i klassen. Dette ville i sig selv medføre en sortering, og det viste sig da også senere, at langt den overvejende del af eleverne i yngste klasse var sekondløjtnanter, hvilket indebar, at de havde mindst en almindelig forberedelseksamen.

I lovforslaget tog man konsekvensen af de vanskeligheder, næstældste klasse havde haft i forbindelse med elevernes grundlag ved deres indtræden i klassen. Man foreslog, at eleverne skulle være befalingsmænd, og ved at lade dem gennemgå næstældste klasse som underofficerer, opnåede man at kunne kasernere alle på skolen, som det var tilfældet med de menige elever efter den gældende ordning. Herudover foreslog man, at alle elever skulle have gennemgået en fodfolks- eller rytteruddannelse. Som adgangsbetingelse til klassen foreslog man desuden studentereksamen, evt. med en til lægseksamen i visse fag. Dette var en skærpelse af kravene, men man mente, at den var forsvarlig under hensyn til stigningen i det almindelige oplysningsniveau siden 1880. Forslaget havde en bestemmelse om, at uddannelsen i klassen skulle gives specielt med henblik på elevernes kommende tjeneste ved underafdelinger.

For ældste klasse indeholdt forslaget ikke væsentlige ændringer. Nævnes skal blot, at man foreslog, at embedsmænd af forplejningskorpset skulle kunne gennemgå klassen.

PERIODEN OMKRING 1. VERDENSKRIG

Hærloven af 1909 fulgte stort set regeringens forslag vedrørende officersskolens ordning.

Yngste klasse havde fortsat som formål at give eleverne de kundskaber, der var nødvendige for optagelse i næstældste klasse, hvilket stort set ville

sige studentereksamen. Adgangsprøven blev da også i 1910 anerkendt af undervisningsministeriet således, at den suppleret med en tillægsprøve i dansk, historie og oldtidskundskab gav ret til erhvervelse af akademisk borgerskab i matematisk-naturvidenskabelig retning ved Københavns Universitet. Fordelingen af undervisningstiden forblev stort set uforandret.

Til trods for, at undervisningen i næstældste klasse siden 1880 som eneste formål havde haft at give eleverne den videregående uddannelse, der burde fordres af en fast officer i hæren, kunne man stadig i uddannelsesprogrammet spore det oprindelige 3-delte formål med klassen – foruden den egentlige faguddannelse at forberede eleverne til ældste klasse, samt at give dem en almen humanistisk dannelse. Efterhånden som fordringerne til den militære kunnen steg, var det derfor naturligt, at vægten i undervisningen blev lagt over på det, der rent fagligt var nødvendigt for den faste officer. Den ny undervisningsplan kom dog ikke foreløbig til at indeholde væsentlige ændringer. Som ny fag blev optaget retslære, pædagogik, sundhedslære, engelsk og cykling, der skulle øves efter skolens nærmere bestemmelse.

Ved hærloven af 1909 indførtes kornet-graden. Samtidig bestemtes det, at gennemgang af kornetskolen var en forudsætning for optagelse i næstældste klasse, dersom man ikke havde gennemgået yngste klasse. De elever, der havde gennemgået yngste klasse som korporaler, blev ved afgangsprøven herfra udnævnt til kornetter.

En væsentlig hjælp i officersskolens bestræbelser for at opdrage eleverne var bestemmelsen om, at eleverne i yngste og næstældste klasse – med undtagelse af et lille antal sekondløjtnanter – skulle indkvarteres på skolen.

Ældste klasse blev i 1911 opdelt i 4 afdelinger, nemlig

- 1) stabsafdelingen, der fortsat bestod af et taktisk og et geodætisk kursus,
- 2) artilleriafdelingen,
- 3) våbenteknisk afdeling, der omfattede et forberedende og et afsluttende kursus, samt
- 4) ingeniøraftdelingen.

For optagelse i stabsafdelingen gjaldt følgende regler:

- 1) officerer af fodfolk og rytteri, der havde bestået afgangsprøven fra næstældste klasse, skulle have forrettet 2 års geleddtjeneste ved deres våben,
- 2) officerer af artilleriet og ingeniørtropperne skulle forud have gennemgået artilleri- eller ingeniøraftdelingen.

Iøvrigt kunne optages søofficerer og embedsmænd i forplejningskorpset. For alle gjaldt, at de, der ikke tidligere havde gennemgået en af ældste

klassers afdelinger, skulle aflægge en „modenhedsprøve“, der skulle godtgøre, at de pågældende havde vedligeholdt deres kundskaber i matematik, fysik og sprog, samt at de havde tilstrækkeligt kendskab til våbnenes taktik. Selve det taktiske kursus, der også omfattede geodæsi, varede 20 måneder. En del af eleverne fortsatte derefter på geodætisk kursus, der varede 9 måneder. Da det ikke altid lod sig gøre at få elever til geodætisk kursus ad frivillighedens vej, blev det fastsat, at ministeriet beordrede elever til at gennemgå dette kursus.

En betingelse for optagelse i artilleri- eller ingeniøraftdelingen var fortsat mindst 1 års geledtjeneste. Undervisningen i artilleriafdelingen varede 11 måneder, og i ingeniøraftdelingen 2 år. I denne afdeling kunne også optages søofficerer. Artilleriafdelingen havde kun til formål at give eleverne en almen artilleristisk og taktisk uddannelse, medens den tekniske uddannelse nu blev givet i våbenteknisk afdeling. Det forberedende kursus var i denne afdeling i hovedsagen sammenfaldende med artilleriafdelingen, medens det afsluttende kursus varede 6½ måned. I våbenteknisk afdeling kunne optages officerer af alle våben og af søværnet. Endvidere kunne der optages officianter (en gruppe teknisk personel ved HTK og ingeniørkorpset, der var ligestillede med officerer).

Artilleriafdelingens ordning var genstand for megen diskussion, idet man fra våbnets side ikke mente, at den fuldt ud tjente sit formål. Artilleriet var et lille våben, og det ville være praktisk, om alle artilleriofficerer havde gennemgået den fulde uddannelse – altså også den tekniske. Derved ville de være fuldt ombyttelige. Bortset fra dette virkede ældste klassers afdelinger tilfredsstillende.

I denne periode indtrådte forskellige udenlandske officerer på kurser i ældste klasse. I 1921 var 5 finske officerer elever på våbenteknisk kursus og 1 norsk ingeniør på geodætisk kursus. En forespørgsel om, hvorvidt en ukrainsk løjtnant kunne optages på skolen, måtte dog besvares negativt, da han ikke havde dybere kendskab til det danske sprog.

Sikringsstyrkens formering 1914 betød et alvorligt indgreb i officersskolens arbejde, idet militære lærere og elever afgik til tjeneste ved deres afdelinger. Undervisningen var afbrudt fra august 1914 til februar 1915, hvor den genoptoges i yngste og næstældste afdeling med de hold, der var begyndt inden afbrydelsen. Ældste klasse begyndte først igen i efteråret 1917 med et ekstraordinært geodætisk kursus.

Vanskelighederne voksede. Det havde været nødvendigt at forøge tilgangen til yngste og næstældste klasse, idet den normale tilgang til officers-

Stabsafdelingen på øvelsesrejse 1910 (Hærens Arkiv)

korpsset var så ringe, at ca. $\frac{1}{4}$ af premierløjtnantsnumrene var ubesatte. Dette faldt sammen med en indskrænkning af lærer- og inspektionspersonalet, og da Frederiksberg Slot samtidig i 1914–15 blev anvendt til indkvartering af nogle fodfolksafdelinger, medførte dette, at eleverne i næstældste klasse ikke mere kunne indkvarteres på skolen. Eleverne kom iøvrigt ind under sikringsstyrkens bestemmelse om, at de, når de fyldte 22 år, skulle udnævnes til sekondløjtnanter, således at de, også efter ophøret af fodfolksafdelingernes indkvartering, automatisk havde tilladelse til at bo hjemme.

I 1916 uddeltes kongens æressabel for første gang til kornet E. A. Hoffmann, der havde opnået et gennemsnit af samtlige karakterer på ug ÷.

Den 1. maj 1918 fejrede officersskolen sit 50-års jubilæum i nærværelse af Hans Majestæt Kong Christian den Tiende og en lang række indbudte gæster fra de højere læreanstalter, civile og militære myndigheder; en af skolens lærere, cand. mag. E. C. L. Rindom, havde skrevet en kantate til lejligheden.

Om aftenen var der bal for eleverne i næstældste og yngste klasse med damer. Ved middagen i spisesalen præsiderede oberstinden med skoleofficeren af fodfolket, og derefter dansede man i riddersalen. Der blev serveret sodavand i Vestre Galleri, og senere på aftenen fik man te med kiks og kage. Kl. 0100 sluttede festen, og damerne blev fra Slotskroen kørt hjem – i en lejet sporvogn.

I slutningen af 1919 nedsattes en kommission, der skulle overveje og give

forslag til hærens og flådens fremtidige ordning. Den nys afsluttede verdenskrig havde jo ændret meget – ikke blot i militær-teknisk og -taktisk henseende, men også i befolkningens indstilling til forsvaret.

Sikringsstyrken havde trods alt været en alvorlig belastning, både for de indkaldte og for kvarterværterne over hele landet. Dette var allerede i 1917 kommet til udtryk, da regeringen indskrænkede sikringsstyrken til 20.000 mand. Indskrænkningen blev foretaget på trods af hærens indstilling, og den daværende hærchef, general Vilhelm Gørtz, satte i protest mod regeringens beslutning sin stilling ind og blev afskediget.

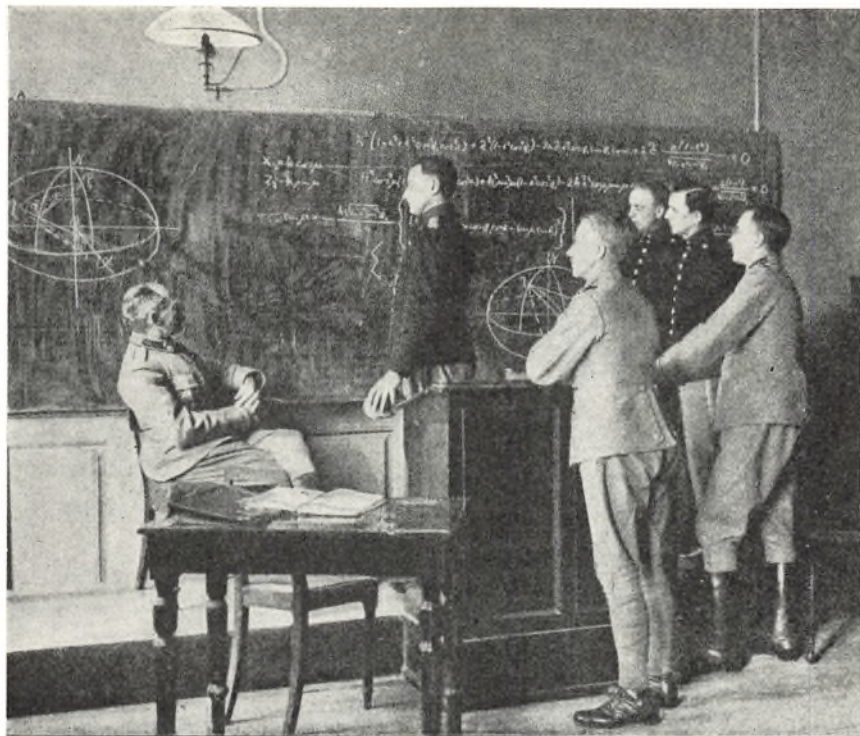
Herhjemme som i det øvrige Europa og Amerika var devisen: „Aldrig mere krig!“ Det kan jo ikke forbavse nogen, at tilgangen til officersskolen dalede betydeligt.

Bestræbelserne for at koordinere skolens undervisning med undervisningen på civile skoler i samme plan kom i den periode til udtryk bl.a. gennem en skrivelse fra krigsministeriet, hvori det bestemtes, at undervisningsministeriet skulle underrettes, dersom der skete ændringer af betydning i adgangsbestemmelserne til næstældste klasse. Senere bestemtes det, at bedømmelsen af eleverne, udregning af karakterer m.v. ved afgangsprøven fra yngste klasse så vidt muligt skulle foretages efter „anordning om Karaktergivningen ved de højere Almenskoler og Censuren ved disse Skolers afsluttende Eksaminer“ af 23.6.1919.

Opgaverne var også i denne periode mangfoldige. F. eks. skal nævnes, at officersskolen i et halvt år gennemførte et kursus i italiensk. Kursus oprettedes på foranledning af den italienske vicekonsul, R. Lugi, og blev afholdt for kaptajner og premierløjtnanter i Københavns garnison.

HÆRORDNINGEN AF 1922

I 1922 gennemførtes en ny forsvarsordning. Forsvarsudgifterne indskrænkedes til 44 millioner kr., en sum, der efter regeringens opfattelse repræsenterede, hvad der var påkrævet og tilstrækkeligt under hensyn til „vor geografiske beliggenhed, vor økonomiske evne, vor stilling til folkeforbundet, vort ønske om bevarelse af vor neutralitet under alle eventuelle forviklinger og vor vilje til at bringe de ofre, som bestræbelsen for neutralitetens bevarelse kræver.“ Forsvarsordningen var fremkommet som et forlig mellem venstre-regeringen (ministeriet Neergaard) og de konservative. Social-

Undervisning i geodæsi på geodætisk kursus

demokraterne foreslog at afruste og erstatte hæren med et bevogtningskorps, og de radikale ville af hensyn til neutralitets- og folkeforbundsforpligtelserne bevare både hær og flåde. De ønskede dog værnepligten afskaffet og budgettet sat til en årlig udgift på ikke over 22 millioner kr.

Et resultat af denne hærordning var en meget betydelig reduktion af liniepersonellet, samtidig med en forøgelse af antallet af befalingsmænd af reserven. Man afskaffede underofficersstanden og indførte i stedet officiantgruppen. Underofficeren bibeholdtes dog i reserven, idet „den faste sergent af reserven“ blev placeret i den militære rækkefølge lige efter officianten.

For officersskolens ordning betød dette følgende ændringer:

- 1) yngste klasse udgik,
- 2) næstældste klasse blev nu benævnt „officersklassen“,
- 3) ældste klasse blev benævnt „specialklassen“,
- 4) officiantklassen blev indført,

5) officersskolen fik atter pålagt uddannelse af reserveofficerer, idet der oprettedes et kursus til kaptajn af reserven og et kursus til oberstløjtnant af reserven.

Selvom 1922-ordningen indirekte selvfølgelig fik meget alvorlige konsekvenser for uddannelsen af officerer, betød den direkte ikke nogen væsentlig ændring i uddannelsesprogrammerne.

De væsentligste ændringer skete i specialklassens program. Her skiltes „det taktiske kursus“ ud fra den geodætiske uddannelse, således at specialklassens generalstabskursus og geodætisk kursus nu var to selvstændige kurser. Ud over de hidtidige kurser oprettedes „Kursus i overordnet forplejningstjeneste“ med en varighed af ca. 13 måneder.

Geodætisk kursus blev hurtigt anerkendt, også af de civile undervisningsmyndigheder. Således fritog en afgangsprøve fra kursus med en gennemsnitskarakter af mindst 6 (mg ÷) aspiranter til magisterkonferens i geodæsi for at aflægge 1. del af konferensen ved universitetet.

Fra 1926 anerkendtes afgangsprøven fra våbenteknisk kursus af Polyteknisk Lærestanstalt, således at den gav adgang til medlemskab i „Dansk Ingeniørforening“.

For artilleriafdelingens vedkommende fulgte man delvis våbnets indstilling om forøget teknisk uddannelse af alle artilleriofficerer. Ved en hærlovsændring i 1925 forøgedes officerskorpset ved Hærens Tekniske Korps, hvilket betød, at eleverne på våbenteknisk kursus – der tidligere ved afgang fra kursus var blevet sat til tjeneste dels ved Hærens Tekniske Korps og dels ved artilleriet – nu udelukkende gik til korpset. Artillerikursus blev forlænget med 2 måneder til ialt 22 måneder. Faget matematik blev forøget med 100 timer, ballistik med 80 timer og fysik med 50 timer.

I specialklassens kurser indgik almindeligvis en tjenesterejse til udlandet. Således foretog ingeniørkursus i 1923 en 14-dages rejse til Frankrig. Denne rejse gav ikke blot teknisk, men også militært udbytte, idet deltagerne blev modtaget på St. Cyr og fik lejlighed til at overvære en opvisning med „char d'assaut“.

Kursus til kaptajn af reserven blev første gang oprettet 1928. På kursus kunne optages korpsofficerer, premierløjtnanter og løjtnanter af reserven med mindst 3 års tjeneste i graden, folk, der skønnedes at kunne blive egnede som underafdelingschefer. Kursus varede 3 måneder og omfattede krigskunst, artilleri, krigsbygningskunst, meddelelsestjeneste, tjenesteforhold og administration, automobil- og luftfartøjslære, retslære samt fysiske fag. Med visse ændringer blev kursus gennemført ialt 5 gange.

Første gang, kursus blev oprettet, indkom ca. dobbelt så mange ansøgninger som ventet. Det viste sig, at en meget stor del af ansøgerne var fra postvæsenet. Her var nemlig personaleoverskud, efter at Post- og Telegrafvæsenet var slået sammen. I 1935 afholdtes en særlig prøve med 4 løjtnanter fra flyvetropperne. Ialt bestod 141 elever afgangsprøven fra dette kursus.

Kursus til oberstløjtnant af reserven var derimod ingen større succes. Det kunne søges af kaptajner af reserven af fodfolk og artilleri. Det blev kun oprettet én gang, og da kun for én elev – daværende gymnastikinspektør H.P. Langkilde.

Tilgangen til officersskolen var meget ringe; bundrekorden nåedes i 1924, da kun 6 elever afgik fra officersklassen.

Forsvarets ordning blev i 20'erne genstand for stor interesse i den politiske diskussion – dog fortrinsvis som „handelsobjekt“ mellem partierne. Resultatet af debatten blev, at de afrustningsbestrebelse, der var kommet til udtryk – hovedsagelig hos de radikale og socialdemokraterne – blev opgivet. Dette skete på grund af begivenheder uden for Danmarks grænser, bl.a. i Tyskland, hvor magten var ved at blive overtaget af national-socialisterne.

HÆRORDNINGEN AF 1932

Hærloven af 1932 indskrænkede hæren fra 3 til 2 divisioner. Dette var i virkeligheden en teknisk reorganisation, der indskrænkede reserveformationer, ophævede Landstormen og gav linieformationerne en bedre enkadring. Forsvarsminister L. Rasmussen sammenlignede under debatten om lovforslaget ret malende det danske forsvar med en mand, hvis klædning havde fået frynser ved ærmer og ben, og den ny ordning som den reorganisation, der sker med hensyn til klædningen, når skræderen klipper frynserne af. Klædningen er teknisk forbedret, men den stumper rigtignok noget både ved arme og ben.

Den væsentligste ændring var genoprettelsen af yngste klasse som officersklassens yngste afdeling. Her kunne nu atter optages kvalificerede befalingsmænd, der ønskede at forberede sig til adgangsprøven til ældste afdeling. Afdelingen oprettedes alle ulige år og varede ca. 22 måneder.

I officersklassens ældste afdeling forøgedes undervisningstiden fra 1½ til

2 år. Det indvundne timeantal blev anvendt på faget *krigskunst*, der nu blev forøget med ca. $\frac{1}{4}$ til 432 timer, *dansk*, hvor timeantallet blev næsten fordoblet, *matematik*, der blev forøget med 40 timer, og *engelsk* og *tysk*, der hver fik timeantallet fordoblet. Idræt blev indført som fag, til at begynde med dog kun med ialt 8 timer for hold 1933/35's vedkommende. Først i klasse 1937/39 blev idrætten atter indført – denne gang for alvor med ialt 60 timer. Eksercits, skydning m.m., som var udgået efter 1922-ordningen, blev genindført, og som nyt fag indførtes „kommandostemmens brug“ med ialt 10 timer. Fra 1933 gennemgik ældste afdeling desuden et kort kursus ved Hærens Flyvetropper.

Selvom det ikke direkte stod i loven, at afdelingen havde andre formål end at give eleverne den uddannelse, der må fordres af faste officerer, fremgik det ganske tydeligt af undervisningsplanen, at også denne ordning havde til formål at forberede eleverne til den videre uddannelse, der var nødvendig for enhver officer.

De elever, der ikke var officerer, var som tidligere indkvarteret på skolen. Bestemmelsen herom var ret rigoristisk. Gifte oversergenter, der havde garnison og husstand uden for København, kunne f.eks. ikke oppebære godtgørelse for dobbelt husførelse.

Hvis en elev under sit ophold på skolen giftede sig, kunne han ikke af den årsag forvente at få tilladelse til at fraflytte skolen.

To siamesiske løjtnanter, den ene medlem af den siamesiske kongefamilie, gennemgik i denne periode officersklassens ældste afdeling.

Den eneste væsentlige ændring i specialklassen bestod af oprettelsen af „Taktisk kursus“, der første gang skulle gennemføres i 1935. Kursus skulle vare 6 måneder og kunne søges af kaptajnløjtnanter og premierløjtnanter med mindst 6 års tjeneste som fast officer, der ikke havde gennemgået et kursus i specialklassen, hvor der undervistes i krigskunst. Af forskellige årsager blev det dog ikke oprettet før i 1938.

2. VERDENSKRIG OG DEN TYSKE BESÆTTELSE

Hærloven af 1937 medførte heller ikke større ændringer i officersuddannelsen, men selvfølgelig skete der en fortsat ajourføring i undervisningen. Således blev meddelelsestjeneste indført som fag i officersklassens ældste afdeling, og boksning blev indført både i yngste og ældste afdeling. Idræt blev

sat til 60 timer, medens eksercits og skydning m.v. blev indskrænket fra 80 til 30 timer. Kommandoøvelserne udgik helt.

For de officersklasser, der afgik fra skolen 1937 og 1938 satte man forsøgsvis undervisningstiden ned til 21 måneder, men herefter blev det fastslået, at varigheden af ældste afdeling var 2 år.

Spezialklassen fortsatte stort set som hidtil. For generalstabsklassen skal blot nævnes, at krigshistorie blev skilt ud som et selvstændigt fag, samtidig med at strategi fremover blev lagt ind under krigskunst. Varigheden af generalstabskursus 1939/41 blev på grund af de særlige forhold skåret ned til ca. 1 år, hvilket selvfølgelig medførte forskellige ændringer i timetallet. Til gengæld skulle det kursus, der oprettedes 1941, have haft en varighed af 22 måneder mod planens oprindelige 20 måneder, men det blev afbrudt den 29. august 1943.

I 1938 bestemtes, at artillerikursus forsøgsvis skulle finde sted i tre på hinanden følgende vinterhalvår. Herved skulle opnås, at eleverne i sommerhalvåret kunne anvendes ved rekrutuddannelsen; ordningen blev dog aldrig ført ud i livet på grund af indkaldelsen af beredskabsstyrken og begivenhederne i forbindelse med den 9. april. Iøvrigt foretoges en ajourføring af fagene, idet en række „side“-fag udgik, og det tekniske stof tilsvarende blev forøget.

Som nyt fag indførtes i 1940 „Teknisk virksomhedsledelse“ for ingeniørkursus og geodætisk kursus. Undervisningen fandt sted i form af 10 foredrag, og resultatet var så godt, at faget i 1941 også indførtes i våbenteknisk kursus.

Ved krigsudbruddet i 1939 indkaldtes atter en sikringsstyrke, og dette medførte så store krav til befalingsmandspersonellet, at officersklassens ældste afdeling sammen med officiantklassen afgik til deres afdelinger 1. september 1939. Denne udkommando varede til 6. januar 1940. Forinden havde ældste afdeling 1937/39 sammen med officiantklassen 1938/39 været udkommanderet til tjeneste ved afdelingerne fra 1. juni til 22. juli 1939. Den 9. april 1940 kom som et lammende slag for skolens personel – ikke mindst for eleverne. De var mødt om morgenen som sædvanligt, men om egentlig undervisning blev der naturligvis ikke tale. Af de elever, der boede uden for skolen, kunne flere fortælle, at landsmænd havde spyttet på dem og kaldt dem „landsforrædere“. Enkelte var indkvarteret i Kastellet, hvor de var blevet tilbageholdt af tyskerne, der dog hurtigt løslod dem igen. De skulle, inden de forlod Kastellet, udstyres med et „Ausweis“, så de kunne passere ud og ind.

Begivenhederne den 9. april betød en national vækkelse, der ikke mindst måtte komme til udtryk i den hær, der ikke måtte kæmpe. Tilgangen til skolen steg da også stærkt i årene efter begivenheden. Således indstillede ikke mindre end 98 aspiranter sig i 1942 til adgangsprøven til ældste afdeling; heraf bestod 75. Fra yngste afdeling bestod samtidig 17 elever optagelsesprøven.

Den 1. maj 1943 fejrede officersskolen sit 75-års jubilæum ved en festlighed. Kong Christian den Tiende havde kort tid i forvejen været udsat for et styrt med hesten „Rolf“ og kunne ikke være tilstede. Festen overværedes derfor af den daværende kronprins Frederik. Repræsentanter for civile og militære myndigheder var inviteret. Ældst blandt officererne var den daværende generalinspektør for artilleriet, generalmajor L.J.M. Ernst, der selv var afgået fra skolens næstældste klasse i 1883.

Den 29. august 1943 overgav skolen sig efter regeringens ordre, ligesom landets øvrige garnisoner, til den tyske værnemagt, uden at der blev ydet modstand. At tyskerne havde ventet kamp fremgik af, at de til aktionen anvendte et forstærket kompagni, støttet af kampvogne og artilleri.

De elever, der ikke var indkvarteret på skolen, fik ordre om at melde sig inden for en nærmere angivet frist. Det blev betydet disse elever, at man af hensyn til kommende opgaver ønskede, at de skulle blive i landet og melde sig, idet man forventede, at interneringen ville blive af kortere varighed.

Skolens faste personel med officersgrad blev ført til Østerbro Stadion, hvor de blev holdt under bevogtning, indtil de i begyndelsen af september blev ført til interneringslejre i Hornbæk og på Marienlyst. De elever, der var officerer, blev også ført hertil, medens skolens øvrige faste personel og elever blev interneret i Sandholmljeren og på Jægersborg kaserne. Mærkeligt nok blev kun ca. 10 af skolens elever fængslet og ført til forhør i Vestre Fængsel. De blev senere indsat i Kastellet's arrest, hvorfra de blev løsladt ca. 6 uger senere.

Interneringen blev afviklet i oktober måned, idet først alle reserveofficerer hjemsendtes – heriblandt en del elever, der påberåbte sig deres grad som løjtnant af reserven. Alle elever fik ordre til at opgive adresse, således at de kunne kontaktes. Krigsministeriet ønskede nemlig officersuddannelsen fortsat, selvom hæren var afvæbnet. Dette skete gennem det såkaldte „Kursus 43“, som oprettedes 1. december 1943.

Undervisningen foregik i den tidlige „Øregårds Kaserne“ på Duntzfelts Allé 8, Hellerup, og formålet med kursus var „at give elever i de nu ophævede, men ikke afsluttede grundklasser på officersskolen, samt befa-

lingsmænd, der havde kunnet forvente optagelse i en af skolens grundklasser, uddannelse i civile fag, som vil være af betydning for de pågældende ved eventuel overgang til civile studier eller ved en fortsættelse af deres militære gerning.”

Kursus kom til at bestå af fire klasser:

Klasse A – tidligere elever i officersklassens ældste afdeling 1942/44.

Oprettet 1.12.1943 med 36 elever.

Klasse B – befalingsmænd, der havde kunnet forvente optagelse i officersklassens ældste afdeling 1943/45.

Oprettet 3.1.1944 med 46 elever.

Klasse C – tidligere elever i officersklassens yngste afdeling 1943/45.

Oprettet 1.12.1943 med 18 elever.

Klasse D – oversergenter, der havde kunnet forvente optagelse i officiantklassen 1943/44.

Oprettet 3.1.1944 med 36 elever.

I interneringslejrene var grundlaget lagt for hærens fortsatte beståen i illegale grupper. Det siger sig selv, at eleverne på kursus-43 blev engageret i dette arbejde.

I slutningen af december 1943 blev visse elever tilsagt til møde i en lejlighed på Nylandsvej i København. Til stede var bl. a. daværende kaptajn Hjalp, der som repræsentant for hærens højeste myndighed beordrede eleverne til at oprette et „udrykningshold/officersskolen“. Forinden skulle dog evt. upålidelige elementer udskilles. Kursusledelsen måtte ikke underrettes, da man ønskede, at skolen skulle stå med ryggen fri. Som chef for udrykningsholdet udpegedes daværende kaptajn Agger, og kontaktmænd på kursus blev daværende løjtnant af reserven Timmermann. Direktivet for udrykningsholdet var, at eleverne foreløbig skulle fortsætte på kursus, idet dog enkelte ville blive udtaget til særlige opgaver. Ved invasion på fastlandet skulle eleverne ikke møde på kursus, men gå til den dæk-adresse, de hver for sig havde opgivet til kontaktmændene. Et særligt alarmsystem blev oprettet. I løbet af 1944 blev grupperne bevæbnet, først med de gamle 1867-karabiner og i begyndelsen af 1945 tillige med engelske „bazooka'er“. Et antal af karabinerne blev efterhånden ombyttet med svenske maskinpistoler, og der blev udleveret fabriksnye danske maskingeværer, som senere blev ombyttet med engelske Bren-guns.

Ved invasionen i juni 1944 trådte alarmsystemet i kraft, og det virkede

Mindetavle i vestibulen på Frederiksberg Slot

efter hensigten. Ved et møde med kaptajn Hjalp og kaptajn Agger nogle dage senere, befalede eleverne til at genoptage undervisningen, idet det blev lovet dem, at de ville modtage varsel i god tid, dersom aktioner fra tyskernes side forestod.

På et tidspunkt i 1944 kom fra søværnet en anmodning om at få stillet et antal elever til rådighed som bevogtning for den daværende chef for søværnet, viceadmiral Vedel, idet søværnet ikke mere rådede over tilstrækkeligt personel til denne opgave. Et antal løjtnanter af reserven blev udpeget til opgaven, og de meldte sig derefter på skift om aftenen i viceadmiralens villa i Gentofte. Ved ankomsten hentede den vagthavende i bunden af et standur en pistol, hvorefter han blev vist ind i dagligstuen. Her blev han så til næste morgen, hvor han tog det første S-tog til byen.

Mindetavle i vestibulen på Frederiksberg Slot

Det hændte, at tyverialarmen blev sat i funktion, når et vindue blev åbnet, men viceadmiralen tog begivenhederne med stor sindsro. Selv da den vagthavende en nat kom til at skyde hul i skrivebordet med pistolen, var viceadmiralens eneste kommentar, at det ville han ikke så gerne have.

Klasse A afgik efter endt eksamen den 15.7.1944 til et 3 ugers kursus på Danmarks Højskole for Legemsøvelser. Efter afslutningen af kursus blev enkelte beordret til at holde sig i beredskab til særlige opgaver, medens resten gennem „Folk og Værn“ blev anbragt i civile stillinger, f.eks. i landbrugsministeriet.

De øvrige klasser fortsatte undervisningen, indtil det i sidste halvdel af september 1944 – i den periode, hvor politiet blev taget – var blevet for farligt. Officielt afsluttedes kursus –43 den 30.11.1944. I lighed med klasse

A's elever blev en del igen udpeget til særlige hverv, medens resten af eleverne fik ordre til at holde sig i beredskab. Disse fik gennem „Folk og Værn“ civil beskæftigelse.

Den opgave, som fra krigsministeriets side var givet lederen af kursus -43, var overordentlig vanskelig. Hans direktiv var, at kursus skulle fortsætte så længe, det var praktisk muligt, men ikke længere, end det var forsvareligt at holde eleverne samlet, idet det var en udtrykkelig betingelse, at skolens elever ikke én gang til måtte kunne tages samlet.

Officielt kunne kursus med det direktiv, der var givet for dets drift, ikke tage del i eller have viden om det illegale arbejde, hvori næsten alle eleverne var indblandet. Dette kunne naturligvis ikke undgå at give anledning til problemer kursusledelsen og eleverne imellem.

Den 5.maj samledes det udrykningshold, der var dannet af eleverne på kursus -43, i Nordisk Films atelier i Valby. Herfra blev styrken trukket til Enghavevejens Skole, hvor den blev indkvarteret sammen med en styrke fra Polyteknisk Lærestanstalt. En del af styrken blev meget hurtigt afgivet som bevogtningsskolemandskab for HIPO-fanger på Ringsted kaserne, medens resten blev anvendt som udrykningshold ved afhentning af stikkere o.l.

Officersskolens udrykningshold blev opløst sidst i maj, og eleverne blev kommanderet til tjeneste ved deres respektive regimenter.

En skæbnesvanger og ejendommelig periode i den danske officersuddannelse var til ende – en periode, der i praksis havde givet officerseleverne en undervisning, der nok opvejede mange tabte teoritimer.

OFFICERSSKOLEN I EFTERKRIGSTIDEN

Skolen genoptog sin virksomhed den 1.oktober 1945. Den 5.november mødte:

Officersklassens

- ældste afdeling 1943/45 med ialt 54 elever,
- ældste afdeling 1945/47 med ialt 25 elever,
- ungste afdeling 1943/45 med ialt 25 elever,
- ungste afdeling 1945/47 med ialt 52 elever,
- Officiantklassen 1943/44 med ialt 32 elever og
- Officiantklassen 1945/46 med ialt 25 elever.

For de klasser, der skulle afslutte den undervisning, de havde påbegyndt under krigen på kursus -43, reguleredes undervisningsplanen således, at vægten lagdes på de militære fag, der jo af gode grunde ikke var indgået i kursus -43's plan. For de øvrige klassers vedkommende fortsatte undervisningen efter 10. heftes bestemmelser for timetal m.v., idet selve undervisningen naturligvis blev præget af de store ændringer, krigen havde medført.

Som nye fag indførtes psykologi samt russisk, idet eleverne fik valget mellem undervisning i tysk eller russisk.

Opbygningen af hæren medførte store krav om befalingsmænd til geledet. Dette gav dog ikke anledning til nogen afkortning af officersuddannelsen.

Tværtimod udvidedes programmet for det hold, der indtrådte på skolen i efteråret 1947, idet man erkendte, at det var nødvendigt, at eleverne havde en vis *praktisk* kunnen, når de forlod skolen. Efter afslutningen af den teoretiske uddannelse, sendtes eleverne på kurser ved Skydeskolen for Håndvåben, Signalskolen, Motorskolen og Gymnastikskolen. Disse kurser varede tilsammen et halvt år. I samme klasse indførte man for første gang „moderne femkamp“ som fag, og resultatet af den afsluttende konkurrence indgik i elevernes eksamensresultat.

Klasserne var i de første år efter krigen meget store, og mange af eleverne var „ældre“ løjtnanter, hvis uddannelse var blevet sinket af krigen. Det store antal elever medførte bl.a., at kun en ringe del kunne indkvarteres på skolen.

Den 1.5.1947 oprettedes en klasse for officerer fra modstandsbevægelsen, der havde ønsket at fortsætte som linieofficerer. Undervisningsplanen for denne klasse var lagt sådan, at den stort set svarede til den undervisning, der blev givet i den normale officersklasse. Af hensyn til den begrænsede tid, der var til rådighed, udgik dog fremmede sprog, fysik og kemi, ligesom det var nødvendigt at nedskære timetallet i taktik og matematik. I alt 123 officerer fuldførte denne uddannelse, som var afsluttet medio marts 1948.

OFFICERSSKOLEN I DAG

I 1951 kom den forsvarsordning, der stort set er gældende i dag. For officersskolen betød den,

at yngste afdeling blev omdannet til Forsvarets Gymnasium, altså en skole, der havde til opgave at forberede befalingsmænd til optagelse på hærens, søværnets eller flyvevåbnets officersskole,

Kadetterne middagsforplejes

at specialklassen blev udskilt fra officersskolen og videreført som Forsvarsakademiet, og

at officiantklassen blev til Hærens Fenrikskole, der igen ved hærloven i 1962 blev ændret til Hærens Specialofficersskole.

Betegnelsen kadet, der siden 1861 kun havde været anvendt på Søofficersskolen, blev nu indført også på de to andre værns officersskoler.

Uddannelsen i officersklassen har til formål at uddanne kadetter til linieofficerer. Men som for alle tidligere undervisningsplaner er det også for denne karakteristisk, at den har videre sigte end blot at give eleverne, hvad de har brug for i den daglige tjeneste. Den sigter også på at forberede kadetterne til *videre* uddannelse, som i dag mere end nogensinde er nødvendig for linieofficeren.

Der er sket store ændringer i det daglige liv på Hærens Officersskole. Som nævnt kan kun et ringe antal kadetter og elever i dag indkvarteres.

Skolen råder over én belægningsstue og 13 dobbeltkvarterer, hvoraf de 11 er såkaldte regimentskvarterer, d.v.s. kvarterer, der er udsmykket af hærens regimenter på samme måde som visse af kadetternes opholdsrum.

Erhvervsvejledning for gymnasiaster

De tidligere så rigoristiske bestemmelser for indkvarterede elever er forsvundet, og istedet findes nu de samme bestemmelser for indkvartering, som gælder for befalingsmandskvarterer på alle landets kaserne. Eleverne er frit stillet med hensyn til selvstudium og forberedelse, de kan komme og gå, som de vil, kort sagt, de betragtes som voksne mennesker, der selv har ønsket en uddannelse til linieofficer. Dette synspunkt er det samme, som lægges til grund for bedømmelsen af de elever, der ikke er indkvarteret på skolen. Det er klart, at skolens muligheder for at påvirke sine elever under disse forhold er væsentligt forringede. På den anden side er der vel nok en større forståelse blandt skolens elever af alvoren i arbejdet, og konkurrencen

er også skarpere, end den var tidligere. Alene det faktum, at 50% af eleverne er gift, giver jo disse en særlig baggrund for arbejdet. Før krigen var det et særsyn, at en officerselev var gift.

Skolen har et udstrakt samarbejde med officersskoler i andre lande. F.eks. afholdes hvert år et Nordisk Kadetstævne skiftevis i Danmark, Sverige og Norge. Dette er ganske vist ikke noget nyt. Allerede i 1910 aflagde næstældste klasse et besøg ved den norske Krigsskole, men først efter 1950 er de gensidige besøg kommet i fast leje.

Tilgangen til skolen har siden krigen været svingende, og selvfølgelig har den kamp, erhvervslivet i de senere år har ført om det forhåndenværende antal kvalificerede unge også kunnet mærkes her. Skolen har taget konsekvensen og er gået ind i konkurrencen, bl.a. ved at invitere alle landets gymnasiaster til en gang i løbet af deres gymnasietid at besøge Frederiksberg Slot et par dage i efterårsferien. Her får de et indtryk af livet på skolen og af undervisningen, idet de med en kadet som cicerone deltager i den daglige tjeneste. Det har vist sig at være en gavnlig foranstaltning. F.eks. angiver flere rekrutter i de såkaldte „studenterkompagnier“, der jo direkte sigter på at uddanne kommende officerselever, at de er blevet inspireret til at vælge denne vej gennem skolens erhvervsvejledning.

Hærens Officersskole er i fortsat udvikling. Der pålægges den stadig nye opgaver, og den udvikler stadig sin undervisning i takt med tidens krav om teknisk og almen kunnen og viden. Allerede i lang tid har skolen modtaget elever med nysproglig, klassisk-sproglig og matematisk studentereksamen, og en af de umiddelbart foreliggende opgaver vil være at indrette undervisningen i officersklassen efter de ændrede forudsætninger, eleverne fremover vil møde med i kraft af den nye gymnasieordning. Ud af dette elevmateriale skal skabes unge premierløjtnanter, rustet til at løse de opgaver, der venter dem ved hærens enheder, og – hvad der måske er lige så vigtigt – forberedt til fortsat uddannelse herhjemme og i udlandet.

Herhjemme varetages den videre uddannelse i de respektive våben, på Forsvarsakademiet og på civile uddannelsesinstitutioner som f.eks. Danmarks Tekniske Højskole.

Uddannelsen af danske officerer i udlandet er efter krigen, og vel først og fremmest efter Danmarks indtræden i NATO, blevet en meget væsentlig faktor i hele officersuddannelsen.

Danskere ses som elever på kurser i Canada, England, Frankrig, Sverige, Tyskland og USA af varighed fra 1 uge op til 2 år.

I USA alene har et stort antal af hærens officerer været elever på et eller

flere af mere end 33 forskellige kurser, spændende fra „Command and General Staff Officers Course“ på Command and General Staff College, Fort Leavenworth til det berømte „Ranger Course“ på Infantry School, Fort Benning.

I England modtager danske officerer uddannelse på godt en snes kurser, der, udover „Staff College Course“ på Staff College i Camberley, spænder over emner fra modtagelse af forsyninger fra luften til tekniske kurser som f.eks. lydpejekurser på School of Artillery, Larkhill.

I Tyskland gennemgår danske officerer uddannelse i faldskærmsudspring på Luftlande- und Lufttransportschule i Schongau, og i Frankrig f.eks. et 17 måneder langt kursus på l'École Supérieure Technique du Génie i Versailles.

Herudover deltager danske officerer i en lang række NATO-kurser, som f.eks. „NATO Defense College Course“ på NATO Defense College i Paris og „NATO Signal Officers (Amphibious Warfare) Course“ på det engelske Joint Services Amphibious Warfare Centre i Dorset.

— — —

En officer bliver aldrig færdig med sin uddannelse. Hvad der går forud for udnævnelsen til premierløjtnant må kun betragtes som det første skridt på vejen. I den fortsatte uddannelse ligger den eneste mulige sikkerhed for, at han ikke blot vil kunne tjene landets forsvar, men også videreudvikle det forsvar, han tjener, og dette er jo netop den opgave, der stilles ham som officer.

Frederiksberg Slot

Frederiksberg Slot, der fra 1868 til vore dage har huset Hærens Officers-skole, har ved sin historiske og kunstneriske værdi i særlig grad været egnet til uddannelsen af de unge mænd, der har valgt det kald at dygtiggøre sig til vort lands forsvar.

Slottets historie går tilbage til 15. marts 1699, da Kong Christian V på det gamle Solbjergs top lod påbegynde opførelsen af det lystslot, som Kongen lod opkalde efter sin søn og tronarving, Kronprins Frederik. Da Kongen imidlertid døde den 25. august samme år, kunne Kong Frederik IV indrette og udstyre lystslottet efter de erfaringer, han som kronprins i 1692–93 havde indhøstet i Italien og Frankrig.

Medens nogle af de slotte, hvis tilblivelse skyldes danske kongers bygge-lyst, pragtglæde og skønhedssans, er blevet et rov for luerne, som Christiansborg og Frederiksborg, og et enkelt, Hørsholm Slot, skånselsløst er blevet jævnet med jorden, har en lykkelig skæbne bevaret Frederiksberg Slot urørt gennem tiderne. På det skønne og i sjælden grad harmoniske slot, på én gang fornemt og yndefuldt, har fem konger af den oldenborgske herskerslægt efter hinanden resideret, og i intet andet slot kommer man de lyse og mørke minder fra deres regeringstid og deres daglige intime færden på så nært hold, som i disse meget smukke rum.

Det ældste Frederiksberg Slot, der blev opført af entreprenør Ernst Brandenburg efter Kongens nærmere direktiver, og som svarer til den midterste del af den nuværende hovedbygning, stod i det væsentlige færdig i slutningen af 1703. Frederiksberg Slot kaldtes længe „das obere Haus“ i modsætning til Prinsens Gaard, „das untere Haus“, som Kongen som kronprins havde beboet fra 1680, og som havde inspireret ham til opførelsen af et større lystslot på bakkens top.

Desværre findes der ingen planer af dette det første slot, men man kan efter den kontrakt, der 1707 blev oprettet ved det toetager høje slots ombygning, da det ved brugen hurtigt havde vist sig at være for lille, ret nøje slutte sig til dets udseende. Slottet har ved begge ender haft mindre udbygninger både på nord- og sydsiden, samt midtterrasser, der alle løb op i frontoner, således at man fik 6 „Giebel“.

Frederiksberg Slotsgaard

Slottets gemakker blev pragtfuldt udstyrede med gyldenlæders tapeter, gobeliner, silkemor, fløjl og damask i stærke farver. Lofterne blev smykket med rigt stukkaturarbejde, hvor felter o.l. var dekoreret med røde, gule og grå farver. Den 25. september 1704 tog Kong Frederik den nye residens i brug. Da en udnyttelse af slottets tagetage ikke kunne give tilstrækkelige udvidelsesmuligheder, bestemte Kong Frederik sig i 1707 for en gennemgribende om- og tilbygning, der i de følgende år under overbygningsinspektør W. F. v. Platens tilsyn blev udført under bygmester Joh. Conr. Ernst og arkitekt Christoph Marcilius' ledelse. Herved fik slottets hovedbygning den form, det endnu har med 2 større sidefløje og en etage højere end det oprindelige slot, i østre sidefløj blev i kælder og stueetage indrettet et slotskapel, der blev indviet den 31. august 1710.

Til hovedbygningen hørte kun et portparti med et vandreservoir og med et ur, der i 1794 blev anbragt på Brockdorffs palæ – jfr. foran – samt 2 malmklokker med Kong Frederiks profil og årstallene 1704. Disse 2 klokker findes endnu på det i 1828 ændrede portparti og kalder nu til gudstjeneste i det genindviede slotskapel, som senere anført.

Fra havesiden får man et smukt indtryk af det andet slots faste blok i al dets fine ynde.

Czar Peter den Store og Czarinden besøgte slottet i august 1716, medens Czaren med en hærstyrke på 30.000 mand, der lå i lejr på Øster- og Nørrefællend, opholdt sig i hovedstaden fra midten af juli til slutningen af oktober. Taftet på slottet blev holdt oppe på slotsaltanen under et stort telt.

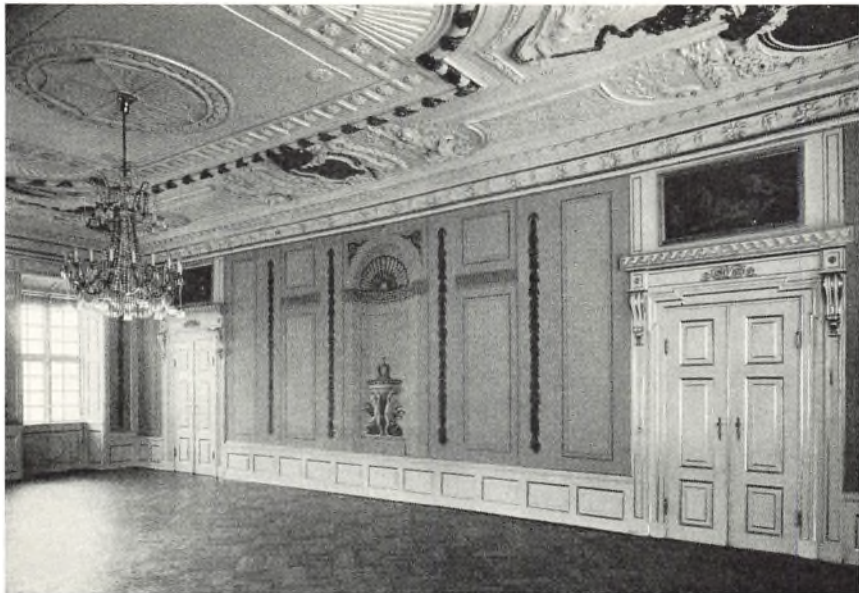
„Rosen“. Rekonstruktion 1931

Et nyt afsnit i slottets historie begyndte med Dronning Louises død i marts 1721 og Kongens vielse få dage senere til hertuginde af Slesvig Anna Sophie Reventlow. Kongeparret residerede ofte på slottet, indtil ombygningsarbejderne på Københavns slot var endt.

Kong Christian den VI og Dronning Sophie Magdalene boede fra 1731 til 1740, medens Christiansborg Slot var under opførelse, særlig om vinteren på slottet.

Da pladsforholdene på slottet derved atter måtte blive for knebne, lod Kongen fra 1733 til 1738 hofbygmester Lauritz de Thurah opføre to sidebygninger indeholdende i det væsentlige værelser for hof- og tjenerstab, en opgave, som Thurah løste med overlegen dygtighed. I østlige sidebygning indrettede Thurah et paradekøkken for dronningen. Under Kong Frederik VI og senere kaldes dette paradekøkken for Pandekagekøkkenet.

Under Frederik V blev slottet kun meget sjældent benyttet af kongefamilien, men ved Kongens død i januar 1766 flyttede den 17-årige Kong Christian VII straks efter proklamationen ud til slottet sammen med sine søstre, sin bedstemoder, enkedronning Sophie Magdalene og hele hofstaten og holdt dagen efter statsråd på slottet. Et nyt bevæget og til slut stærkt dramatisk afsnit i slottets historie begyndte hermed.

„Riddersalen“. 1931

I november samme år ankom Kongens brud, den kun 15-årige prinsesse Caroline Mathilde fra England, til slottet, hvor hun boede, indtil indtoget i hovedstaden og formælingen her fandt sted.

Omkring 1770 gennemgik gemakkerne stilmæssigt en betydningsfuld forandring. Den tunge pragt og de stærke farver gav plads for klassicismens lyse og lette toner. Ledelsen af den udsmykning overdrog Struensee den unge højtbegavede arkitekt C. F. Harsdorff, der med megen pietet bevarede de smukke stukloster og loftsbillederne, bl. a. af Benoit Coffre og Hendrik Krock fra Kong Frederik IV's tid og med stor dygtighed ændrede dørpartierne fra barok til antik stil.

Samtidig med stilændringen blev det tidligere konditori i østfløjens kælder efter Struensees råd indrettet til bad for Kongen. Over badet blev hængt et større spejl. Badet med tilstødende kabinet med trappe til ovenover liggende kabinet med smukt dekoreret stort vægspejl blev også udført efter Harsdorffs forslag.

Da hoffet den 8. januar 1772 flyttede ind fra Frederiksberg slot, var Dronningens, Struensees og Brandts skæbne en uge efter besejlet. I de følgende år, indtil kronprins Frederik blev voksen, opholdt hoffet sig kun enkelte gange om sommeren på Frederiksberg slot.

Med regeringsforandringen 1784, da Kronprins Frederik selv overtog

Frederik VI's værelse, „det kinesiske værelse“. 1930

statsstyrelsen, begyndte det afsnit i slottets historie, som længst vil mindes, idet han som regent og Konge stort set beboede slottet år efter år, i reglen fra maj til oktober, i mere end et halvt århundrede.

Fra 1780 boede Adam Oehlenschlägers forældre i underste etage i slotsforvalterens kontor til venstre for Østerport ud mod Bakken. Frederiksberg Slot og dets have er som „hjemmets erindring“ gennem firte år på det inderligste knyttet til Adam Oehlenschlägers liv og digtning. På slottet fødtes 1782 digterens søster Sophie, senere A. S. Ørsteds hustru, og her døde „Morgiane“, hans moder, i maj 1800.

Efter Englændernes landgang blev Frederiksberg Slot den 17. august 1807 besat af den engelske garde og i 1808 fik marskal Bernadotte, Prinsen af Pontecorvo, den 15. marts anvist Frederiksberg Slot til bolig under sit korte ophold her. Omtrent fra dette år begynder kongefamiliens spadsereture og sejladsen om sommeren i kanalen i Frederiksberg have, der få år før var blevet omdannet fra den stive franske stil med de klippede hække til den romantiske have, der endnu er bevaret.

Portpartiet mod den i 1775 anlagte vej over Bakken, nu Roskildevej, blev i 1829 ændret noget af hofbygmester J. G. Koch for at skaffe en rum-

Sophie Magdalenes thekøkken, senere benævnt „Pandekagekøkkenet“

melig og centralt beliggende lejlighed for Kronprins Frederik, den senere Kong Frederik VII, ved hans giftermål med Kong Frederik VI's datter Prinsesse Vilhelmine. Denne lejlighed benyttes nu som bolig for chefen for Hærens Officersskole.

Efter Kong Frederik VI's død i 1830 benyttede enkedronning Marie Sophie Frederikke, så længe hun levede, til stadighed slottet som sommerbolig. Der blev nu stille på slottet, thi Kong Christian VIII og Dronning Karoline Amalie foretrak at benytte Sorgenfri som sommerresidens.

Da forholdene i Kiel i 1848 blev utrygge for danskerne i byen, bestemte digteren Carsten Hauch, der i 1846 havde overtaget stillingen som professor i nordiske sprog og litteratur ved universitetet, sig til med familie at rejse til København. Da det var vanskeligt her at finde en bolig, og det midlertidige husly på Fasangården, som Adam Oehlenschläger, hans meget gode ven, havde givet ham, var meget fugtigt i vintertiden og medførte flere ulemper for familien, gav Enkedronning Marie, der var blevet gjort bekendt med familiens vanskelige forhold, Carsten Hauch med familie fribolig på slottet i vestre sidebygningens mezzaninetage ud mod den senere indrettede Zoologiske have.

Efter enkedronningens død i 1852 fik frimurerlogen tilladelse til fra 4.1.

1857 at benytte de 10 gemakker samt riddersalen, alle i kongeatagens (Beletagens) midterparti og vestre fløj og i 1858 de resterende gemakker i samme etages østre fløj. Med 1857 begyndte samtidig en udlejning af en del værelser i de to sidefløje og i hovedbygningens vestre fløj. Blandt beboerne i årene til 1868 skal kun anføres generalløjtnant A. C. F. Moltke og generalmajor J. H. Fensmark, amtmand Orla Lehmann, Zoologisk haves grundlægger, dr. phil. N. Kjærbølling, sprogforskeren Israel Levin. I 1852 havde digteren Johan Ludvig Heiberg og Johanne Luise Heiberg fået overladt nogle værelser som sommerbolig.

Det fremgår af beskrivelser om slottets tilstand i dette tidsrum fra 1852 til 1868, at der kun er anvendt det strengt nødvendige til såvel den indvendige som den udvendige vedligeholdelse. Det fremgår desuden af etageplanerne i de såkaldte „Rosenbergske Mapper“, som forfatteren af denne redegørelse fandt frem til i efteråret 1962 i den kgl. bygningsinspektørs tegnearkiv i Frederiksgade, at der i ovennævnte tidsrum er foretaget flere ændringer ved indretningen af de forskellige lejligheder, herunder også delingen af Marskalstuen (havestuen) i hovedbygningens stueetage og rummene herfra i vestre sidefløj.

Efter overvejelser om slottets anvendelse til Invalidestiftelse og Kavallerikaserne ønskede krigsministeriet i 1864 undersøgt, om den militære højskole kunne anbringes på slottet. Dette gav slottets tilsynshavende, kgl. bygningsinspektør professor F. Meldahl, anledning til at foreslå, at slottet i så tilfælde blev underlagt et kyndigt tilsyn, da, som professoren anfører, som bekendt militæretatens ingeniører ikke får den udvikling, der hører til, for på rette måde at værne om den art af arbejder. Professoren foreslog som tilsyn etatsråd Wor-saae. Forslaget blev ikke gjort til genstand for behandling, men blev henlagt.

Undersøgelserne om højskolens anbringelse trak imidlertid ud, og den militære højskole flyttede i sommeren 1865 midlertidig ind i den af Landkadetakademiet indtil 1861 benyttede bygning i Bredgade.

I foråret 1866 fremsendte professor Meldahl en beregning over omkostningerne ved istandsættelsen af slottet med henblik på indretning af 18 boliger i hoved- og sidebygningerne og 14 boliger i Lakajbygningen for en lejesum på 6.705 rdl. excl. lejesummen for Fasangården.

Efter vedtagelsen af loven af 6.7.1867 om hærens ordning anmodede krigsministeriet imidlertid den 2.9.1867 chefen for den nyoprettede officersskole, oberst J. F. M. Ernst u. nr. i ingeniørkorpset (fra juli 1865 til september 1867 chef for den militære højskole) om i forening med chefen for 1. ingeniørdirektion, oberst J. G. Linde, at undersøge, hvorvidt Frederiksberg Slot måtte egne

Christian VII's badeværelse. 1930

sig til indretning til Officersskolens brug samt eventuelt at udarbejde forslag desangående ledsaget af overslag over bekostningen.

Den 19. 10. 1867 fremsendtes indberetningen over den ønskede undersøgelse.

Til indledning anførtes:

„Det stod fra første Øjeblik klart for os, at Slottet med sin frie Beliggen-

hed maatte kunde afgive et fortrinligt Sted for den paatænkte Officersskole, saafremt dets Lokalteter lod sig afbenytte uden alt for store Bygningsforanstaltninger, og at det hele Etablissements smukke Ydre, og elegante og hyggelige indre Udstyring maatte kunne indvirke gunstigt paa den Tone, der maa ønskes paa en Uddannelsesanstalt for Officerer.

Samtidig med Indretningen maa Slottet imidlertid underkastes en gennemgribende Istandsættelse saavel i den indre Bygning som paa Tag og Fag, saafremt Krigsbestyrelsen ikke skal udsættes for faa Aar efter Bygningens overtagelse at maatte anvende uforholdsmæssige store Bekostninger paa etablisementets aarlige Vedligeholdelse.“

Med hensyn til Slotskirken bemærkes:

„Da Kirken er saa tarvelig udstyret, at kun de nøgne Vægge bliver tilbage, naar Prædikestolen, Maleriet over Alteret samt Loftsmaleriet og Marmorgulvet borttages, har vi ikke taget i Betænkning at anvise Laboratoriet Plads i samme, hvortil Lokalet fortrinligt egner sig, da det er særdeles lyst, meget højt og fordelagtigt beliggende med Hensyn til den Brug, man kan gøre af de ved Siden af liggende Lokaler.“ Sidstnævnte forslag i forbindelse med indretning af marmorbadet til svovlbrinterum samt indretning af et observatorium på hovedbygningens altan blev dog ikke godkendt af ministeriet.

De øvrige bygningsforandringer indskrænkede sig derefter til de allernødvendigste, bl. a.: Udførelsen af 2 nye hovedtrapper gennem de 3 etager af hovedbygningens fløje, hvidtning af gipslofterne, hovedreparation af vinduer, paneler, døre og vægge i hovedbygningen og i tilbygningerne. Fuldstændiggørelse af den i 1862 påbegyndte gasinstallation, opførelse på grunden vest for slottet ved Zoologisk Have ud mod hovedlandevejen af et eksercer-, gymnastik- og ridehus samt stald for 20 heste, og endelig opbrydning af brolægningen i slotsgården og dennes makadamisering.

Bekostningen ved disse og enkelte andre bygningsforanstaltninger blev anslået til 83.000 rdl.

Efter modtagelsen af denne indberetning lod krigsministeriet i begyndelsen af 1868 foretage en undersøgelse af, om elevskolen eller skydeskolen for håndvåben måtte kunne anbringes på slottet sammen med Officersskolen, og det viste sig, at Hærens Elevskole også ville kunne være på slottet og indrettes for en merudgift af 7.000 rdl.

Det blev derefter den 29.4.1868 bestemt, at Officersskolen og Elevskolen fra 1.maj skulle anbringes på slottet, hvor undervisningen officielt skulle begynde den 2.5. med parol på slottet den 4.5.1868.

Der blev samtidig stillet 65.000 rdl. til rådighed for ingeniørkorpset til indretning af slottet for Hærens Officersskole i forening med Hærens Elevskole. Opførelsen af ridehus og eksercerhus og makadamisering af slotsgården blev udskudt indtil videre.

Det var et held, at arkitekt, professor Meldahls forslag til indretning af 18 boliger på selve slottet ikke blev godkendt, og et stort gode, at slottet blev overladt Hærens Officersskole og Hærens Elevskole med deres store krav til Disciplin og deres veneration for slottets historiske minder og dets kunstneriske værdifulde udsmykninger.

Indretningen af skolen skred imidlertid kun langsomt frem, dels da udflytningen fra lejlighederne ikke kunne afsluttes til den fastsatte tid, dels da arbejderne måtte udføres langsomt og forsigtigt. 2. bygningsdistrikt indstillede således, at stort set kun nybygningerne blev udbudt i licitation, medens de øvrige arbejder blev udført efter regning. Det anføres bl. a.: „Alle Arbejder maa foretages med megen Varsomhed, saaledes maa til Eksempel den yderste Grad af Forsigtighed iagttages ved Omlægning af Gulvene i Attiken, da der ingen Indskud findes, og Loftsmalerierne og Stukarbejderne er anbragt umiddelbart paa Forskallingen. Saa meget som muligt af disse Arbejder bør bortaccorderes til pålidelige mestre, der ville påtage sig Medansvaret for, at ingensomhelst unødvendig Ødelæggelse finder sted“.

Det er meget glædeligt at kunne konstatere, hvorledes de militære bygningsmyndigheder fra første færd i høj grad har taget hensyn til slottets historiske værdi, idet det jo må erindres, at slottet ikke som sådant blev overladt krigsministeriet.

Inden byggearbejderne blev påbegyndt, blev de i de gemakker, hvor de to nye hovedtrapper i hovedbygningens sidefløje skulle indrettes, værende loftsmalerier og dørstykker og øvrigt marmorrammer, vægspejle, parketgulve, silketapeter, gyldenlæders tapeter og malede tapeter afleveret. Fra kirken blev bl. a. fjernet: Altertavlen, alterbordet med marmorplade og marmortrin, Compeniusorglet og 28 perlemaalede stolestader på gulvet.

Undervisningen på slottet begyndte reelt først den 24.6.1869.

Efter indflytningen beklagede skolen sig imidlertid allerede i september 1869 over den utilstrækkelige installation af gas, den højst utilfredsstillende udbedring af pletter m.m. på døre, paneler og vinduer, den uheldige besparelse ved reparation af gulve, hvorved nye og gamle reparationer i forbindelse med rester af den oprindelige maling (flisedekoration) af gulvene gav et højst uheldigt udseende. Endelig indstillede skolen om bræddegulv i den nyindrettede gymnastiksal i stedet for lergulvet.

Det vil heraf forstås, at slottet inden skolernes indflytning kun blev gjort højst nødtørftigt i stand. Omtrent samtidig med indflytningen tog Officersskolen spørgsmålet om slottets sikring i ildebrandstilfælde op og foreslog bl.a. anbringelsen af vandhaner på gangene og supplerung og forbedring af brandredskaberne.

Da reparations- og ændringsarbejderne i det store og hele var afsluttede, besøgte Kong Christian IX og Kronprins Frederik den Ottende 19.1.1870 for første gang Hærens Officersskole i den nye skikkelse.

Allerede i 1871 nærrede man betænkelighed ved at benytte „Rosen“ som bibliotek på grund af bøgernes belastning.

En undersøgelse af gulvets konstruktion viste, at denne var anderledes end de ældre tegninger lod formode. Ingeniørkorpset foreslog derfor i 1872 at flytte biblioteket ned i den tidligere slotskirke. Dette arbejde var gennemført i begyndelsen af året 1874.

I de følgende år søgte ingeniørkorpset at råde bod på den begrænsede istandsættelse ved slottets overtagelse i 1868, således ved grundigere eftersyn af vinduer og disses sandstensindfatninger og pudsen på hovedbygningens facade.

I de tre finansår 1880 til 1883 fik 2. bygningsdistrikt efter indstilling i skrivelse af 17.4.1879 til en nødvendig reparation af stuklofternes udsmykninger stillet ialt 7.500 kr. til rådighed. Reparationerne blev udført af arkitekturmaleren Chr.F. Hetsch, søn af den kendte arkitekt, professor G.F. Hetsch, bl.a. kunstnerisk leder af den kgl. Porcelainsfabrik fra 1828 til 1857, et hverv, som sønnen varetog fra 1858 til 1871. Endnu er bevaret 12 meget smukke, af Chr.F. Hetsch udførte, tegninger af nogle af slottets stuklofter, nu opbevaret i Nationalmuseets billedarkiv. Ved reparationen af stuklofterne kom det imidlertid ikke frem, at felter i stuklofterne, landskaber, baggrunde for stukbalustre m. m. oprindeligt havde været farvet gule, grå eller mørkerøde som senere anført ved restaureringen fra 1926 til 1932.

Omkring 1880'erne blev beklageligvis murstensbelægningen i buegangene mod slotsgården dækket med et betonlag. I 1883 blev en direkte telefonforbindelse mellem slottet og den daværende brandstation ved runddelen udført.

I 1889 lod 2. bygningsdistrikt 2 meget smukke, stærkt medtagne loftsbilleder i kongeetagen, nemlig „Juno“ i dronningens audiensgemak og „Venus og Anchises“ i kongens lakajgemak – begge billeder af Benoit Coffre – overklæbe med aviser, da der ikke kunne stilles midler til rådighed til den påkrævede istandsættelse af billederne.

I 1904–05 begyndte man installationen af elektrisk lys i laboratoriet.

„Marskalstuen“, nu lærerværelse. Rekonstruktion 1928

W.C. fik slottet iøvrigt først i 1930 som en af de sidste bygninger på Frederiksberg, og først efter at kommunens tekniske forvaltning havde meddelt, at natrenovationskørslen ville ophøre i løbet af det pågældende år.

I 1908–10 blev „Rosen“ og „Pandekagekøkkenet“ hoveddistandsat. Sidstnævnte rum blev rekonstrueret, medens „Rosen“, der skulle anvendes til brug for overkrigsretten, blev udstyret med et fremmedartet tapet, en Majolikaovn og gaskroner.

I de følgende år udførtes væsentlige brandsikringsforanstaltninger, såsom forøgelse af antallet af brandhaner og anbringelsen af rabbitz-vægge i lofts- etagen.

Det kunne imidlertid ikke undgås, at den stadige brug af gas og kakkellovne i hovedbygningen i høj grad forringede de meget smukke stuklofter og loftsmalerier. Først når disse rum var blevet forsynet med elektrisk belysning og centralvarme var indlagt, eventuelt kakkellovnene enten anbragt i nicherne eller som varmeovne anbragt i kaminerne, ville en grundig reparation af stuklofterne og af loftsmalerierne bedre svare regning.

Omkring 1920 var tilstanden af de nævnte udsmykninger en sådan, at en hovedrestaurering måtte anses for påkrævet nødvendig. Da ingeniørkorpsets 2.bygningsdistrikt, der siden 1867 havde haft tilsynet med slottet og

ledet dets vedligeholdelse, ikke havde særlige midler til de nævnte udsmykninger udbedring, forsøgte officersskolens chef, oberst P. C. Anning-Petersen at skabe en sådan interesse for udsmykningernes bevaring, at der på særlig måde kunne fremskaffes midler til deres istandsættelse.

Den opmærksomhed, som en i 1918 fra flere sider rejst kritik af slottets ringe vedligeholdelsesstand havde vakt, resulterede i dannelsen af „Komiteen til bevaring af Frederiksberg Slot“ med generalkonsul V. Glückstadt som formand. I 1919 udsendte komiteen som propaganda „Bogen om Frederiksberg Slot“, smukt og rigt illustreret med tekst af dr. phil. Louis Bobé og varmt anbefalet af oberst Anning-Petersen.

Komiteens anstrengelser og arbejde gav imidlertid intet positivt resultat, og da 2. bygningsdistrikt i 1920 fik en ny chef, besluttede denne efter nogen tids forløb på anden vis at skabe forståelse og interesse for sagen.

En gennem det særlige bygningssyn i efteråret 1921 indhentet udtalelse om en påtænkt restaurering af de stærkt medtagne lofts- og dørmalerier af konservator S. Rønne viste, at der hertil krævedes ca. kr. 11.000, udgifterne til maleriernes nedtagning og opsætning ikke medregnet. En underhånds henvendelse til ingeniørkorpset gav til resultat, at man – grundet de vanskelige økonomiske forhold, der rådede på dette tidspunkt – ikke kunne forvente at få stillet særlige midler til rådighed til maleriernes istandsættelse. Da en indstilling om særlige midler til fuldførelsen af den elektriske installation som erstatning for den skæmmende, ødelæggende og utidssvarende gasbelysning også gav det negative resultat, at man blev henvist til at lade denne fuldførelse foretage, efterhånden som de i forvejen utilstrækkelige vedligeholdelsesmidler måtte tillade det, fandt distriktet det for fuldt ud forsvareligt indtil videre i de kommende år at udskyde enkelte også nødvendige, men almindelige bygningsvedligeholdelsesarbejder og for de derved disponible midler at påbegynde en påkrævet restaurering af de mest medtagne loftsmalerier og stuklofter, der derved ville blive reddede for yderligere, større ødelæggelse.

En medvirkende årsag til distriktets beslutning var iøvrigt den, at der fra flere sider var blevet udtalt, at tilsynet med slottet formentlig måtte overgå til indenrigsministeriet, da krigsministeriet ikke havde været i stand til at holde slottet i sømmelig stand. Den egentlige årsag til slottets ringe stand var imidlertid ikke af saglig art, men af politisk, idet de til ingeniørkorpsets rådighed stillede beløb i disse ned- og afrustningsår stadig blev reducerede, og indstillinger om nye større, meget ønskelige ekstraordinære bevillinger, blev afvist.

Loftsbillede af B. Coffre i Dronningens audiensgemak: „Juno“, afdækket 1930

I håbet om at forøge muligheden for at bevare det skønne slot med de historiske minder for Hærens Officersskole traf distriktchefen sin beslutning. Restaureringsarbejderne blev påbegyndt 1923, men skred selvsagt kun langsomt frem og blev endda yderligere forsinket ved, at der i 1925

viste sig mulighed for at inddrage slotskirken i restaureringsplanen.

Lægekorpset havde nemlig gennem flere år betegnet den ved Roskildevej ved siden af Zoologisk Haves hovedindgang liggende vægterbolig for uegnet til beboelse. Ved at opnå en mindre bevilling til denne boligs forbedring og hovedstandsættelse, kunne slottets gårdskarl flytte fra den ham hidtil til-delte bolig ved Østre Port – en del af Adam Oehlenschlägers barndomshjem, idet den var faderens, slotsassistent og senere slotsforvalter Oehlenschlägers bolig. Boligen ved Østre Port kunne derefter afses til Officersskolens bibliotek, og slotskirken frigøres til restaurering, eventuelt rekonstruktion. Distrik-tets plan blev godkendt og gennemført. Den nye vægterbolig måtte iøvrigt nogle få år efter hovedstandsættelsen afgives til brug for Zoologisk Have, men blev senere tilbagegivet Frederiksberg Slot.

Under slotskirkens hovedstandsættelse fremkom planer om en rekon-struktion af kirken i forbindelse med en offentlig brug af denne, således at udgiften ved rekonstruktionen skulle afholdes af Frederiksberg sogns menig-hedsråd. Takket være et overordentlig interesseret og ihærdigt arbejde af Frederiksberg Kirkes daværende 1. præst, senere provst J. Engel, og kirkens menighedsråd med dets formand, fru Annette Holstein i spidsen, lykkedes det at fremskaffe de nødvendige midler til en fuldt ud tilfredsstillende re-konstruktion og restaurering af det skønne slotskapel.

Disse arbejder gav imidlertid anledning til, at finansudvalget den 19.1. 1928 ønskede at besigtige slottet, vel nærmest for at undersøge, hvorledes det havde været muligt at begynde en restaurering af lofts billeder og stuklofter på en tid, hvor ingeniørkorpset var udsat for nedskæring af bevillingerne.

Finansudvalgets formand var folketingsmand A. V. Pinholt, og blandt dets medlemmer skal særlig nævnes Niels Andreasen, P. Korsgaard, J. E. L. M. Pitzner og J. P. N. Friis-Skotte. Finansudvalget godkendte ved besøget straks de trufne dispositioner og ønskede fremsat forslag til afhjælpning af de væ-sentligste, resterende arbejder.

Bygningsdistriktets forslag blev derefter på det bedste støttet af det særlige bygningssyn, der da bestod af direktøren for Nationalmuseet, C. M. C. Mackeprang, departementschef C. F. A. H. Graae, stadsarkitekt P. F. Holsøe og dr. phil. V. B. Lorentzen, idet bygningssynet i skrivelse af 9.3.1928 bl.a. udtalte: „Det har været det særlige bygningssyn en virkelig glæde at følge de arbejder, der fra distriktets side i de sidste par år er blevet iværksat på Frederiksberg Slot for at råde bod på den mishandling, en række af slottets skønne gamle rum unægtelig i tidens løb har været udsat for. Disse arbejder er så at sige kulmineret i, at den smukke og interessante gamle slotskirke nu

Loftsbillede af B. Coffre i store kabinet over badet: Persefone bortføres af Hades til underverdenen. Rest. 1929

vil blive anvendt efter sin bestemmelse. Men jævnsides hermed har det til-
lige bl.a. omfattet en rensning og konservering af loftsmalerierne og stuk-
lofterne i slottets forskellige rum, hvorved disse har vundet overordentlig.

På given foranledning kan synet derfor kun på det bedste anbefale, at disse konserveringsarbejder fortsættes.“

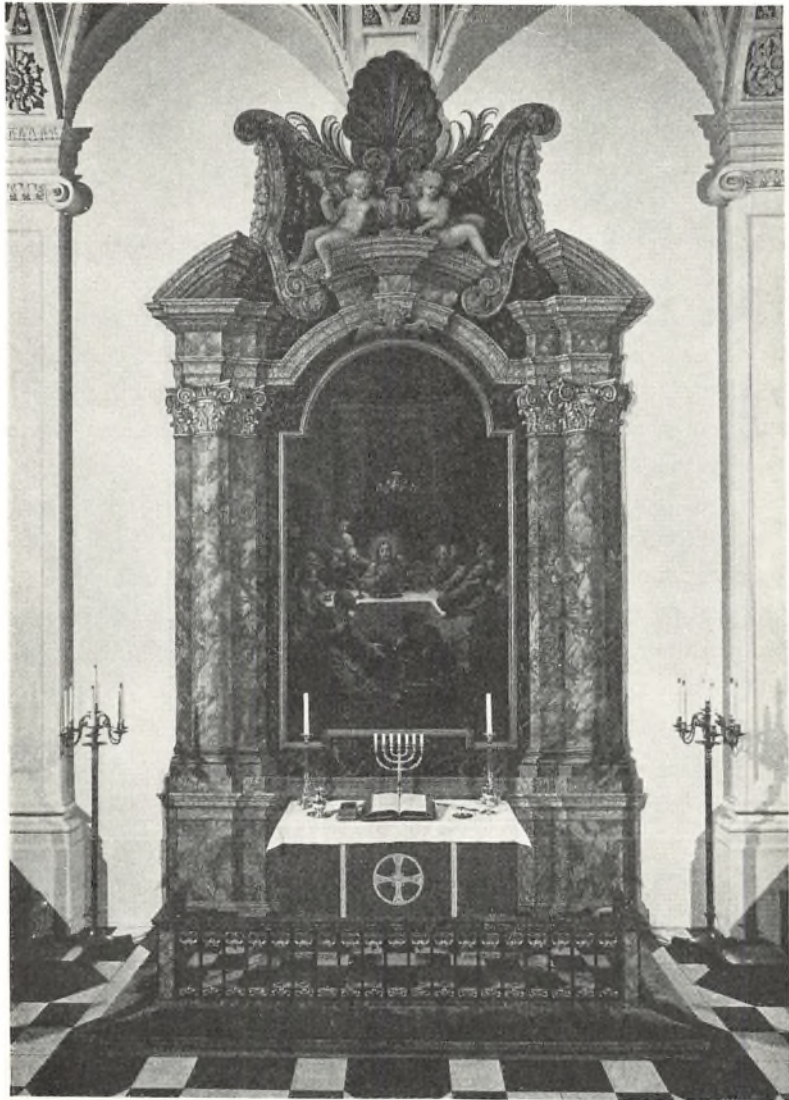
2. bygningsdistrikt fik derefter dels en 4-årig bevilling på ialt kr. 52.400, dels mulighed for at rekonstruere og restaurere slotskirken, idet bygnings-synet tiltrådte det af distriktet udarbejdede forslag til rekonstruktion, der var udført på grundlag af hofbygmester Thurahs planer i „Den danske Vitruvius“ og efter Kunstakademiets opmålinger fra 1918 til 1924 med de mindre forandringer, som kirkens brug til offentlig gudstjeneste nu måtte nødvendiggøre. Frederiksberg menighedsråd fik indsamlet ca. kr. 62.000.

For de foran anførte kr. 52.400 blev udført restaurering af 24 loftsmalerier, 22 dørstykker og 5 vægmalerier; restaurering af 22 stuklofter, fuldførelsen af lysinstallationen i hovedbygningen; omlægning af den sydlige slotstrappe mod slotsgården og ændring af lærerværelset (Marskalstuen). Under restaureringen viste sig bl.a. mulighed for tilbagelevering og opstilling af de i 1869 til Fredensborg Slot afgivne marmorkaminer, der endnu var i brugbar stand. Gennemførelsen af denne opgave medførte en ny ekstraordinær bevilling i 1932-33 på kr. 16.250.

Loftsmalerierne blev vokset på nyt lærred og lofterne over malerierne sikrede på forskellig måde. Stuklofterne blev grundigt rensede for de gamle lag kalk, hvorved de smukke detaljer atter kom frem sammen med de oprindelige grå, gule og røde farver på stukmotiver, bånd, bag balustre; farver, der så smukt fremhæver kompositionen i stukdekorationen, og som man tidligere, f.eks. i 1880-83, ikke havde været opmærksom på. Hvad angår afdækning af træværket, døre, vinduespartier og paneler, havde de knebne vedligeholdelsesmidler medført, at den oprindelige udsmykning fra Kong Frederik IV's tid så godt som uskadt lå under de senere tiders mange lag maling. Afdækningen fandt kun sted i slottets hovedbygning, og meget smukke mønstre i dristige farvesammensætninger kom atter frem i lyset.

Det skal i denne forbindelse bemærkes, at man i rummene kun er gået så langt tilbage med restaureringen, som man uden at forringe de bevarede udsmykninger har ment det forsvarligt. Slottet rummer derfor nu nænsomt restaurerede udsmykninger fra de forskellige epoker i slottets historie, Kong Frederik IV, Kong Christian VI, Kong Christian VII og Kong Frederik VI, som f.eks. „Rosen“, riddersalen, Dronning Sophie Magdalenes thekøkken, det kinesiske værelse og badeværelset.

Hvad slotskirkens rekonstruktion angår skal anføres, at det af Hendrik Krock i 1710 malede alterbillede: „Nadverens Indstiftelse“ i 1877 af Dronning Louise blev overladt Skt. Pouls Kirken, men i 1930 atter overladt

„Det miraculøse Alter“ med H. Krocks alterbillede: Nadveren, Rekonstruktion 1932

slotskirken og anbragt i den af Christoph Marselis tegnede udkast til indfatning af alterbilledet „Det miraculøse Alter“. Den af Dronning Louise samtidig til Diakonissestiftelsen overladede prædikestol med lydhimmel, udført 1720 af J. C. Sturmberg, blev efter Kong Christian X's ønske atter tilbageleveret slotskirken.

Den 24. februar 1932 blev slotskirken genindviet af biskop, dr. theol.

H. Ostfeld i overværelse af Kong Christian X, Dronning Alexandrine, prins Valdemar, prins Gustav, prins Viggo og adskillige repræsentanter for kirkeministeriet, finansudvalget samt hæren og flåden.

Kong Christian X, der havde været elev på Hærens Officersskole fra 1889 til 1891, fulgte med stor interesse arbejdet med slotskirkens rekonstruktion og restaurering.

I de siden 1932 forløbne år har de to mellembygninger (østre og vestre portbygning) atter fået deres oprindelige udseende, pudsen på størstedelen af slottets facade er blevet fornyet, den omkring 1880 foretagne reparation med et cementlag over murstensbelægningen i buegangene er blevet erstattet af en ny klinkerbelægning i det oprindelige mønster, fornyelsen af hovedbygningens sandstensrammer om vinduerne er nu næsten fuldført, der er blevet indlagt centralvarme, og stuklofterne og loftsmalerierne m. m. bliver nu stadig grundigt eftersat. Endvidere er den indre udsmykning i den bevarede del af den gamle stald blevet restaureret, og såvel undervisningslokalerne som samlingsstuerne er forsynet med nyt inventar.

I 1938-40 er der blevet anbragt automatisk brandalarmering i samtlige lokaler på slottet, og i 1942 blev den i 1869 indrettede gymnastiksal grundigt og smukt forbedret og hovedindsats samt forsynet med moderne luftopvarmningsanlæg.

Det vil heraf fremgå, at slottet vedligeholdelsesmæssigt nu er i en meget bedre stand, end det var i 1868, hvortil kommer, at flere myndigheder under Forsvaret end tidligere benytter slottet til foredrag m. m.

Den 24. januar 1960 afholdtes i slotskirken 250-årsdagen for slotskapellets indvielse i overværelse af Hans Majestæt Kong Frederik IX og med prædiken af biskop Fuglsang Damgaard. I denne anledning skænkede Bibuben og kirkeministeriet et beløb til et spil med klokkeringning og bedeslag til de to klokker i porthuset, der blev anbragt der til brug ved gudstjenesten. Klokkerne er fra 1704 og forsynet med Kong Frederik IV's portæt og inskription.

Den 21.1.1963 besøgte kronprins Constantin af Grækenland Frederiksberg Slot.

Det vil af det foran anførte fremgå, at det gamle slot nu i 95 år har huset Hærens Officersskole, som i 1868 fik overladt slottet i ringe stand og kun med de nødtørftigste midler til istandsættelsen og de få nødvendige bygningsændringer. I de følgende år søgte skolen gang på gang at få stillet yderligere beløb til rådighed, men uden tilfredsstillende resultat. Vel fik

Slotskirken. Rekonstruktion 1932

Officersskolen i 1880'erne midler til rådighed til reparation af stuklofterne, og der blev udført reparation af enkelte loftsbilleder. De loftsbilleder, der ikke fik midler til reparation, blev dækkede med papir og kalkede, for at kunne bevares til bedre tider. Brugen af gas og kakkellovne bidrog også til forringelsen af disse udsmykninger.

I 1912 blev det særlige bygningssyn for fredede bygninger i klasse A og

B nedsat, Frederiksberg Slot kom selvsagt ind under klasse A, og bygnings-tjenesten har ofte forhandlet med bygningsstyret.

Efter den gennemførte hovedstandsættelse af slottet og slotskirkens rekonstruktion og genindvielse i 1932 har 2. bygningsdistrikt stort set fået de nødvendige midler til en tilfredsstillende vedligeholdelsesstand. Den seneste væsentligste forbedring, indlægning af centralvarme i slottet, er også godkendt og anerkendt af det særlige bygningsstyret, idet formanden, rigsantikvar, professor P. V. Glob på Bygningsstyrets vegne den 7. august 1962 tilskrev Østre Bygningsdistrikt, tidl. 2. Bygningsdistrikt, følgende: „Efter afslutningen af arbejdet med installationen af centralvarme på Frederiksberg Slot vil Det særlige Bygningsstyret gerne benytte lejligheden til at takke for det gode samarbejde og gratulere med det smukke resultat. Det har været Bygningsstyret en glæde at se, hvor omhyggeligt og hensynsfuldt, der har været arbejdet med den historiske bygning.“

I 1952 anførte overinspektør, mag. art. Harald Langberg, sekretær i det særlige bygningsstyret siden 1945, i „Hvem byggede hvad“, side 44: „I det indre findes mange smukke rum med prægtige stuklofter fra Frederik den Fjerdes tid. Fremhæves må „Rosen“ øverst i hovedfløjens midtparti med et stort loftsmaleri (en maskerade) af B. Coffre med vægdekorationer tegnet af Harsdorff, der også har indrettet det ædle marmorbad i kælderen. I østre sidefløj findes et morsomt køkken („Pandekagekøkkenet“) indrettet af Thurah. Det betydeligste rum er vel kirken i østre tværføj. Omfattende restaureringsarbejder i årene 1928–32 gengav mange af slottets i tidens løb vanrøgtede rum deres oprindelige glans, og det kom navnlig kapellet til gode.“

Istandsættelsen af dette usædvanligt smukke og kulturhistorisk interessante rum var intet mindre end en bedrift, som hærens bygningstjeneste, hvorunder slottet sorterer, kan være stolt af.“

Så længe Hærens Officersskole kan varetage uddannelsen af de unge officerskadetter på tilfredsstillende måde på Frederiksberg Slot – mindre pladmangel vil kunne afhjælpes ved opførelsen af bygninger i „hundehaven“ bag de små haver – vil slottet ikke kunne finde bedre brugere end Hærens Officersskole, der som allerede foran nævnt med god disciplin, nænsomhed og veneration værner om det gamle skønne slot med dets kunstnerisk værdifulde udsmykninger og dets interessante historie med så mange lyse og mørke minder.

Forsvarsakademiet

Efter den anden verdenskrig blev der ved lov nr. 209 af 11. april 1946 nedsat en *kommission til undersøgelse og overvejelse af forsvarets fremtidige ordning*. Det var ganske naturligt, at uddannelsen af værnernes officerer også blev inddraget i disse undersøgelser, idet krigen jo netop på mange områder havde vist, at værnene var langt mere afhængige af hverandre end tidligere, og at indbyrdes forståelse og samarbejde måtte intensiveres. Arbejdet gik dog i begyndelsen ret langsomt, og først da forsvarsminister Rasmus Hansen den 1. marts 1948 gav de to værnsschefer et direktiv for udarbejdelsen af et forslag til en ny forsvarsordning, kom der gang i sagerne. Værnscheferne afleverede den 31. august 1948 en udarbejdelse vedrørende „*Anvendelse af 242 millioner kr. årligt til militære formål*“, og heri optræder for første gang kimen til et forsvarsakademi. Det hedder i § 54:

„*Den militære Højskole.*“

Skolens formål er at give eleverne en videregående videnskabelig uddannelse.

I den militære højskole kan optages personel af officersgruppen af hæren, søværnet og flyvevåbenet.

De nærmere regler for optagelsen af eleverne og for undervisningen fastsættes ved kongelig anordning.“

I bemærkningerne til denne paragraf hedder det:

„Den militære højskole er en videreførelse af den nuværende specialklasse på officersskolen.“

Henset til det omfang hele uddannelsen ved officersskolen efterhånden har fået, og da det for den militære højskole drejer sig om undervisning i et *videnskabeligt plan*, har man anset det for nødvendigt at henlægge denne undervisning til en særlig undervisningsanstalt. Herfor taler yderligere, at man i fremtiden må forudse en større vekselvirkning for så vidt angår uddannelsen, således at elever af søværnet og flyvevåbenet i større udstrækning end nu vil indtræde i skolens forskellige klasser.“

Dette forslag kom imidlertid aldrig til realitetsdrøftelse, men under indtrykket af den truende situation (Tjekkoslaviet) tog man fat på at behandle forsvarets øverste ledelse, og herunder kunne det naturligvis heller

ikke undgås, at uddannelsesproblemet blev bragt ind i billedet. Således skriver søværnskommandoen i nogle betragtninger i 1948 om værnenes taktiske samvirke:

„Det må anses for at være af fundamental betydning for samarbejdet, at enhver kommanderende besidder kendskab til og forståelse af de andre forsvarsgrenes muligheder. Derfor må man anse en fælles skoling af det størst mulige antal officerer for at være det skridt, som først bør tages henimod effektivt taktisk samvirke. Det vil herudover næppe være af betydning at søge nærmere at foreslå egnede taktiske samarbejdsformer, førend krigens erfaringer på dette punkt (således særligt for så vidt angår meddelelsesmidler m.v.) er gennemarbejdet ved indbyrdes drøftelser i forsvarsledelsen og prøvet ved fælles krigsspil og øvelser; men det er allerede på grundlag af nu foreliggende oplysninger muligt at fastslå, at *vejen til samvirke går over gensidig viden om mål og midler*.

Derfor mener man at burde foreslå, *at der snarest muligt oprettes et fælles stabskursus el. lign.*, som efterhånden bør udvides til en fælles højere militær skole. Udarbejdelsen af kommandospørgsmålene i enkeltheder vil påhvile forsvarsledelsen, og denne ville i de fra denne skole udgåede elever besidde et personel, som med fornøden indsigt i den samlede krigsførelses problemer kunne virkeliggøre dens beslutninger i samarbejdets ånd.“ (Forsvarskommissionens 1. betænkning, side 101).

Efter at problemerne om forsvarrets ledelse er løst ved forsvarsloven af 1950, arbejder forsvarskommissionen videre med værnenes organisations- og personespørgsmål. Kommissionen nedsætter et særligt personeludvalg, og departementschef K. H. Kofoed bliver af forsvarsministeren tilforordnet som særlig rådgiver.

Under dette arbejde spiller uddannelsen af værnenes personel ganske naturligt en stor rolle, men i det følgende vil kun officersuddannelsen blive berørt.

Man bliver hurtigt enige om, at et forsvarrets gymnasium for alle tre værn er påkrævet, idet matematisk-artium må være grundlaget for den faste linieofficers uddannelse. Men under dette arbejde er departementschef Kofoed kommet ind på, at det må anses for en naturlig videreførelse af denne tankegang, om man i stedet for en officersskole for hvert af de tre værn organiserede uddannelsen af faste officerer på en „forsvarrets officersskole“. En tanke, som måske ikke var så meget ved siden af, og som Canada jo senere har taget op. I Canada foregår nu en 4-årig fællesværns officersuddannelse med fælles teoretisk undervisning om vinteren og værnsvi praktisk uddannelse om sommeren.

En tanke, som departementschefen da også følger op i en senere redegørelse, hvori det bl. a. hedder:

„I redegørelsen af 17. juni 1950 er der taget til orde for, at der oprettes en officersskole, som er fælles for de tre værn. En sådan ordning må af flere grunde anses for at være den bedste løsning. Det vil virke fremmende på bestræbelserne for at gennemføre i praksis de principper, hvorpå det nye forsvars enhedsordning hviler. At lade eleverne, der skal uddannes som officerer af linien, undervise på den samme læreanstalt, vil være af stor betydning for deres senere virksomhed såvel i faglig og psykologisk som i kollegial henseende. Her tænkes ikke alene på undervisning i en række fællesfag, men også på det kammeratlige samvær inden for den samme skoles ramme. Endvidere vil man ved at etablere en fælles skoleledelse have den bedste garanti for, at udviklingen af officersuddannelsen inden for det samlede forsvar sker efter parallelle retningslinier.

Det skal tilføjes, at der ved skolen bør oprettes en specialklasse, hvor der finder en videregående uddannelse sted i taktisk, stabsmæssig og teknisk henseende. De tekniske kurser bør dog også kunne henlægges til civile læreanstalter, formentlig specielt Danmarks tekniske Højskole, ligesom der bør kunne opnås en supplerende uddannelse ved udenlandske militære uddannelsesanstalter. Derimod kan det ikke være påkrævet at oprette et særligt militærakademi, en nydannelse, der vil være ret udgiftskrævende.“ (Kommissionens 2. betænkning, bilag, side 145-146).

Tanken om en fælles officersskole vinder dog ingenlunde tilslutning, hverken hos forsvarskommissionens personeludvalg eller hos forsvarschefen eller værnene, derimod er der almindelig enighed om en fælles militær højskole.

Personeludvalget skriver bl. a.: „Vedrørende departementschefens forslag om oprettelse af „forsvarets officersskole“, altså en for de tre værn fælles officersskole, er det udvalgets opfattelse, at officersuddannelsen ved de tre værn er så forskelligartet, at det næppe vil svare regning at forsøge en så vidtgående koordinering.

Vedrørende spørgsmålet om, *hvor og hvorledes officerernes videregående videnskabelige uddannelse* bør foregå, skal udvalget indskrænke sig til at udtale, at oprettelsen af en fælles militær højskole til dette formål, som foreslået af forsvarschefen og værnscheferne, formentlig kun bør finde sted, hvis det viser sig ugørligt at gennemføre den ønskede koordinering af denne ud-

dannelse på kurser, oprettet på de allerede eksisterende officersskoler.“ (Kommissionens 2. betænkning, bilag, side 285).

Forsvarschefen skriver:

„*Forsvarets officersskole*. Ihvorvel man forstår de tanker, som har ført til forslaget om oprettelsen af en sådan, må man dog, på linie med samtlige værnskommandoers redegørelser og argumentation, i dette spørgsmål tage afstand fra ideen om en fælles officersskole for de tre værn og tilslutte sig ønsket om oprettelse af en fælles militær højskole for den videnskabelige videreuddannelse af værnenes og korpsernes officerer.“ (Kommissionens 2. betænkning, bilag, side 288).

Generalkommandoen skriver bl. a.:

„Medens generalkommandoen ganske kan tiltræde de fremsatte forslag om et *civilt ledet for de tre værn fælles artiumkursus*, må generalkommandoen bestemt tage afstand fra en fælles „*forsvarets officersskole*“. Officersuddannelsen ved de tre værn er så forskelligartet både i anlæg (søværnets officers elever sejler om sommeren for blot at nævne en enkelt ting) og i undervisningsfag, at de besparelser, der måtte kunne opnås, vil vise sig meget små i sammenligning med ulemperne.

Af langt større betydning for samhørighedsfølelsen vil det være, hvis værnenes personel kunne modtage den *videregående videnskabelige uddannelse*, de som officerer skal have, *på en fælles undervisningsanstalt*. Da en sådan uddannelse i væsentlig grad er teoretisk, ville betydelig rationalisering og besparelser herved kunne opnås. Hertil kommer, at elevantallet alene på hærens officersskole er så stort, at chefen i virkeligheden ikke har mulighed for på forsvarlig måde at varetage ledelsen af både den grundlæggende officersuddannelse og den videnskabelige uddannelse. Det er derfor generalkommandoens opfattelse, at den videregående videnskabelige uddannelse for de tre værns officerer bør udskilles af de egentlige officersskoler og samles ved en fælles militær højskole.“ (Kommissionens 2. betænkning, bilag, side 292).

Søværnskommandoen skriver bl. a.:

„Der overgås dernæst i redegørelsen til en omtale af forsvarets officersskole. Der ønskes en fælles officersskole for alle tre værn for i praksis at gennemføre de principper, hvorpå det nye forsvars enhedsordning hviler. Der peges bl. a. på den store betydning i faglig og psykologisk henseende, som et samvær mellem de tre værns officersaspiranter vil have, ligesom man mener at opnå større økonomi ved den foreslåede ordning. Endvidere

forudses der indført en specialklasse (stabsskole), hvor den videregående uddannelse i taktisk, stabsmæssig og teknisk henseende skal finde sted.

Søværnskommandoen er i princippet enig i de i redegørelsen indeholdte synspunkter herom, dog under den udtrykkelige forudsætning, at de saglige og faglige krav ikke tabes af syne, og iøvrigt under hensyntagen til god økonomi.

Herefter følger stabsuddannelsen, hvor den ovenfor nævnte grundlæggende uddannelse suppleret med den senere våbentaktiske uddannelse er blevet befæstet gennem nogle års tjeneste i søværnet. Her bør der – foruden på den rent faglige uddannelse – lægges vægt på samarbejde med officerer fra de øvrige værn, thi det er på dette plan, at de vordende stabsofficerer fra de tre værn vil komme til at forrette tjeneste sammen i fælles stabe, ved større fællesøvelser m.v., hvorfor den personlige kontakt og udvekslinger af praktiske erfaringer er af stor betydning. Det vil derfor ses, at mens en sammenlægning af uddannelsen mellem de tre værn vil være nødvendig, når det gælder den videregående stabsuddannelse, vil denne betragtning hverken gælde for den grundlæggende eller den våbentaktiske uddannelse. Man må her tværtimod hævde det princip, at forinden man forsøger at tilegne sig indgående kendskab til de øvrige værn, må man kende sit eget værn til bunds.“ (Kommissionens 2. betænkning, bilag, side 304–305).

Flyverkommandoen skriver:

„Flyverkommandoen kan i princippet tiltræde tanken om en for forsvaret på hensigtsmæssig måde samordnet officersskole, hvorved flyverkommandoen dog ud fra lignende betragtninger som anført fra søværnets side må tage forbehold med henblik på, at det vil være muligt at opnå en tilstrækkelig frihed i timeplanen for flyvevåbnets vedkommende. Ud over det gavnlige i lejligheden til samvær for de forskellige værns elever, ser flyverkommandoen i øvrigt hovedformålet i en vis koordination af uddannelsen, men således at en skoleafdelingschef for vedkommende værn under skolechefen i vid udstrækning har samme kompetence, som det hidtil har været tilfældet for cheferne for værnenes officersskoler.“ (Kommissionens 2. betænkning, bilag, side 325).

Forsvarskommissionens arbejde afsluttes endeligt med fremsættelsen af to lovforslag, som vedtages.

Ved lov nr. 277 af 18. juni 1951 oprettes Forsvarsakademiet, idet loven i § 16 siger: „Under forsvarsministeriet oprettes et forsvarsakademi, hvis formål er at give værnenes officerer en videregående militærvidenskabelig

uddannelse“, og de tilsluttende bemærkninger lyder således: „Forsvarsakademiet er foreslået oprettet som en fælles institution for værnene, idet man har anset dette for hensigtsmæssigt ikke alene af økonomiske grunde, men også fordi det vil være af betydning, at officerer fra de tre værn på dette trin af uddannelsen gennem personlig kontakt lærer de forskellige værns vilkår at kende, hvorved et bedre samarbejde i fælles stabe muliggøres. Indtil videre påregnes akademiets klasser henlagt til en af de eksisterende officersskoler.“

I lov nr. 276 af 18. juni 1951 gives i § 48 forskellige nærmere bestemmelser: „Forsvarsakademiet henhører under forsvarsministeriet. Chefen for forsvarsakademiet er oberst eller kommandør. Forsvarsministeren fastsætter antallet af befalingsmænd til stadig tjeneste ved akademiet. Til midlertidig tjeneste ved forsvarsakademiet beordres dertil egnede befalingsmænd efter behov. Lærerne ved forsvarsakademiet er dels befalingsmænd af værn og korps, dels civile.“ Bemærkningerne til denne paragraf siger: „Da uddannelsen ved akademiet kun forudsættes at omfatte dygtiggørelse til indtræden i højere stabe og tekniske virksomheder m.v., vil kun et mindretal af det samlede officerskorps komme til at gennemgå akademiet. Planen for undervisningen vil i fornødent omfang blive forhandlet med forsvarschefen.“

Hvorledes navnet „Forsvarsakademiet“ slutteligt er kommet ind i lovforslaget, fortæber sig i mørke. Under kommissionsarbejdet tales hele tiden om en militær højskole eller et militærakademi, og det bør måske fremhæves, at det kunne have været meget ønskeligt, om det gamle, traditionsrige navn „Den kongelige militære Højskole“ ved denne lejlighed var genopstået.

Overgangen fra Hærens Officersskoles Specialklasse til Forsvarsakademiet skete ganske umærkeligt. Ved kundgørelse for forsvaret B. 32/1951 bestemmes, at Hærens Officersskoles Specialklasse ophæves den 1. august 1951 og at specialklassens kursus overgår til Forsvarsakademiet, der indtil videre henlægges under chefen for Hærens Officersskole, daværende oberst C. V. Hjalf, der således blev akademiets første chef. De ved specialklassen igangværende kurser, våbenteknisk kursus 1949–52, geodætisk kursus 1949–52 og artillerikursus 1951–52, fortsatte uforandret efter de allerede fastlagte programmer og i de hidtidige lokaliteter på Frederiksberg Slot. Akademiet forblev – og er endnu den dag idag – i lønning ved Hærens Officersskole.

Umiddelbart efter akademiets oprettelse begyndte man at interessere sig for en omlægning af akademiets kurser, idet tidspunktet for en sådan omlægning blev anset for hensigtsmæssig netop ved den lejlighed, der i så

mange andre henseender ville bringe ændringer i undervisningsvirksomheden som følge af den nye forsvarslovs bestemmelser. Det forekom også akademiet, at den måde, hvorpå man hidtil havde tilrettelagt den videre uddannelse af hærens officerer i lidt for høj grad var præget af tilfældigheder, og at man på en mere hensigtsmæssig måde måtte kunne sigte på en udvælgelse efter den enkeltes evner og anlæg.

Akademiet slog til lyd for, at det næppe længere var nødvendigt at give samtlige artilleri-, ingeniør- og telegrafofficerer den fulde videnskabelige uddannelse, og at der burde oprettes et for samtlige våben fælles et-årigt taktisk-teknisk kursus, som skulle ligge 4–5 år efter afgang fra officersskolen, når de unge officerer havde opnået den fornødne praktiske erfaring. Formålet med dette kursus skulle være:

at give de pågældende officerer den nødvendige taktiske og tekniske uddannelse,

at fremme de unge officerers forståelse af den betydning, som et på alle områder gennemført samvirke mellem de forskellige våben indebærer, at give de unge officerer mulighed for hver især at komme til klarhed over, hvor deres særlige evner og interesser ligger med hensyn til et evt. fortsat videnskabeligt studium (taktisk eller teknisk) og

at give myndighederne lejlighed til at foretage en sammenlignende bedømmelse, dels af samtlige elever under ét, dels af eleverne våbenvis.

Det var på ingen måde akademiets tanke at slå af på kravene til en høj videnskabelig standard inden for officerskorpset, men blot at få gennemført en almindelig taktisk-teknisk uddannelse af samtlige våbens officerer på et relativt tidligt stade, og på grundlag af det kendskab, man derved fik til elevernes evner og anlæg for højere videnskabelig uddannelse, at nå frem til en mere hensigtsmæssig udvælgelse af de officerer, der senere skulle gennemgå specielle taktiske eller tekniske kurser.

Dette forslag blev derefter behandlet af de respektive myndigheder, som alle principielt kunne tilslutte sig forslaget, men det var bare på daværende tidspunkt ganske umuligt at trække en hel årgang officerer ud af hærens genopbygning til at gennemgå et taktisk-teknisk kursus, så forslaget strandede dengang, og samme skæbne led forskellige andre forslag fra akademiets side, navnlig om fællesværns uddannelse.

Først i april 1954 er man nået så vidt, at hærkommandoen har kunnet fremsende et samlet forslag til officerernes uddannelse efter afgang fra officersskolen. Efter dette oprettes der et ca. 5 mdr.s obligatorisk taktisk kursus for samtlige linieofficerer med henblik på at give officererne en videre-

gående taktisk viden og at fremme samarbejdet og samvirket våbnene og værnene imellem. Kursus placeres 4-6 år efter afgang fra officersskolen. Det første påbegyndes den 1. november 1955, og der løbes 2 kurser pr. år, undertiden også 2 parallelklasser alt efter officersårgangenes størrelse. Samtidig oprettes obligatoriske 1-årige kurser for ingeniør- og telegrafofficerer. Første „almindeligt ingeniørkursus“ påbegyndes den 1. november 1954, og første „almindeligt telegrafkursus“ påbegyndes den 1. maj 1955. Disse 2 kurser har i 1963 fået navneforandring til „ingeniørOfficerskursus“ og „telegrafOfficerskursus“ for ikke at kolliderer med navnene på kurserne på våb-
nenes specialskoler. Disse kurser oprettes efter behov ligesom akademiets
øvrige videnskabelige kurser, nemlig:

generalstabskursus,
geodætisk kursus,
våbenteknisk kursus,
artilleriteknisk kursus,
ingeniørteknisk kursus,
telegrafteknisk kursus og
kursus i overordnet intendanturtjeneste.

Ved kun at oprette kurserne efter behov kommer de imidlertid ud af trit, og det bliver ikke muligt at etablere nogen fællesundervisning, men kun muligt at give eleverne en individuel klasseundervisning i de forskellige specialer.

Hærkommandoen foreslog ved samme lejlighed et interværns-stabskursus oprettet, og forsvarschefen har senere i 1956 og 1959 slået stærkt til lyd for et lignende kursus samt et totalforsvarskursus, men endnu har disse bestræbelser ikke ført til noget resultat, hovedsagelig på grund af den meget stramme personelsituation.

Forsvarsakademiets kurser og undervisningsform svarer stadig til Hærens Officersskoles tidligere specialklasse, om end der er foregået en vis modernisering i overensstemmelse med udviklingen. Den ydre ramme om akademiet er derimod blevet ændret et par gange siden oprettelsen. Den 16. oktober 1951 flyttede akademiet fra Frederiksberg Slot til nogle midlertidigt lejede lokaler i Frederiksberg tekniske Skole på Falstersvej, og den 15. oktober 1952 fik akademiet sin egen chef, oberst V. L. Hvalkof. Den 1. august 1957 fik akademiet sin tredje chef, oberst J. Heidicke, og den 1. november 1958 flyttede akademiet til sine nuværende egne lokaler i en af de gamle

mandskabsbygninger på Østerbrogade Kaserne, som var blevet istandsat og indrettet til formålet. Endelig fik akademiet sin nuværende chef, oberst M.N.M.P. Amtrup, den 1. oktober 1961.

Akademiet har den glæde, at dets undervisning er anerkendt og estimeret, således er bl.a. eleverne efter afgang fra de lange tekniske kurser berettiget til at blive medlemmer af „Dansk Ingeniørforening“. Dette skyldes naturligvis i første række mange dygtige lærere, ialt ca. 70 militære og civile, som imidlertid har deres hovedbeskæftigelse andre steder, f.eks. ved Universitetet, Danmarks tekniske Højskole, Post- og Telegrafvæsenet samt forsvarrets overordnede myndigheder i København og omegn.

Akademiet har også med sin specielle tekniske uddannelse kunnet hjælpe andre end forsvarrets officerer, således har der i de senere år til stadighed været norske officerer i våbenteknisk og artilleriteknisk kursus, idet Norge ikke selv har tilsvarende kurser, ligesom civile geodæter har gennemgået geodætisk kursus, og civilingeniører ved forsvarrets tekniske myndigheder har fulgt undervisningen bl.a. i ballistik.

Under forarbejderne til forsvarsloven af 1960 kom forsvarsakademiets forhold kun periferisk ind i billedet. Fra militær side var det foreslået, at akademiet og de 3 værnss officersskoler skulle henlægges henholdsvis under forsvarschefen og de tre værnsskommandoer. Men forsvarsministeriet ønskede at bevare dem direkte under sig ud fra den betragtning, at disse skoler skulle have samme status som civile højere læreanstalter direkte under undervisningsministeriet, og derved blev det.

Endnu ligger der imidlertid store opgaver og venter på at blive løst ved forsvarsakademiet, som i realiteten stadig kun er „Hærens Officersskoles Specialklasse“.

Krigens udvikling har nødvendiggjort en ændring i undervisningsstrukturen. Den gamle metode, hvorefter man i love og bestemmelser for hæren, 10. hefte, fastsatte pensa og timetal m.m. for de enkelte fag på de forskellige kurser gældende for en længere årrække, duer ikke mere. Heller ikke den nu anvendte metode med nye programmer vedrørende pensa og timetal m.m. for hvert enkelt nyt kursus svarer til tidens krav, selv om de i hovedsagen udarbejdes af hærkommandoen og de respektive generalinspektører. I de enkelte programmer er fagenes indhold og omfang angivet med nogle få linier, og det er derefter fuldstændig overladt til den enkelte timelærer at fortolke programmet, som han synes, og at give undervisningen det indhold, som han mener vil opfylde undervisningens formål. Heldigvis kan

akademiet rose sig af at have fremragende lærere på så godt som alle felter, så der er næppe tvivl om, at den individuelle undervisning af eleverne i de enkelte fag er så god, som den kan blive.

Men i en tid, hvor udviklingen på alle områder går så umådelig stærkt, er det næppe tilstrækkeligt. I vore dage foregår der ikke længere en krig på landjorden, en anden på søen og en tredje i luften, men alt hænger i høj grad sammen, således at enhver forsvarsopgave, stor eller lille, kræver, at en vis forsvarsfunktion bliver udført. Det er derfor nødvendigt, at alle tre værn officerer lærer og forstår *de forenede værn strategi og taktik*. Yderligere nødvendiggør den rivende tekniske udvikling, at taktikerne ved mere om teknik, og at teknikerne har en vis taktisk forståelse, så han kan give de rette råd med hensyn til våbenudviklingen. Men heller ikke dette er nok i en total krig mellem moderne komplicerede og stærkt differentierede samfund, hvor hele samfundsmaskineriet i mere eller mindre grad vil blive berørt. Alle kræfter inden for de militære værn, civilforsvar, sygehusberedskab, politi, forsynings- og reparationstjeneste, transport- og havnetjeneste, telekommunikationer, arbejdskraft og psykologisk forsvar må bringes i samklang, så deres udøvere forstår hverandre og supplerer hverandre, og det vil sige, at her er et behov for uddannelse af ledere. Alle officerer og civile embedsmænd, der skal sidde på ledende poster i totalforsvarets forskellige elementer både ved de centrale og de regionale myndigheder, og alle, der skal sidde i disse personers stabe, må have *en ensartet opfattelse af og et meget grundigt kendskab* til alle de enkelte elementer i totalforsvaret og til sammenspillet mellem kræfterne.

Det er indlysende, at et undervisningssystem med forholdsvis selvstændige timelærere, der kun tilbringer deres egne undervisningstimer ved forsvarsakademiet, idet det ikke er deres hovedbeskæftigelse, ikke kan virke, når så mange fag i den grad griber ind i hinanden og skal samordnes i takt med den stadige udvikling. End ikke et undervisningsråd eller en lærerforsamling, der afholder periodiske møder, vil være i stand til at løse opgaven. Akademiet må have et „*akademisk fakultet*“, bestående af nogle få officerer fra hvert værn og helst også et par civile embedsmænd fra civilforsvar og civilt beredskab; personer, der må være til fuld tjeneste ved akademiet for f.eks. en 3-årig periode, men som naturligvis også må holde sig i snæver kontakt med forsvarsstaben og værnstabene m. fl. med hensyn til de doktriner, der skal følges. Det akademiske fakultets opgave vil være:

at studere og forske militærvidenskabelige og forsvarspolitiske problemer, at sørge for at undervisningen til stadighed er i overensstemmelse med udviklingen, at være hovedlærere ved akademiet og derigennem samordne undervisningen inden for de enkelte studiegrene og inden for helheden, og at følge eleverne meget nøje gennem kursustiden, så man får taktikere og teknikere ind på de rette spor efter deres evner.

Herved vil forsvarsakademiet – som andre højere læreanstalter – blive det sted, hvor forskning og undervisning på det militærvidenskabelige område vil forenes.

Den megen samordning vil naturligt føre til fællesundervisning på en række områder, og det vil igen medføre, at i hvert fald akademiets lange kurser må begynde samtidigt, formentlig hvert tredje år, ligesom det vil medføre nogen omlægning af akademiets nuværende kurser.

Taktisk kursus, som har været obligatorisk for hærofficerer siden 1955, bør udvides til også at omfatte officerer, der vælger Hærens tekniske Korps ved afgang fra officersskolen, samt intendanturofficerer, og lignende kurser bør oprettes for sø- og flyverofficerer. På disse kurser bør der undervises såvel i taktik som i teknik, og en del af undervisningen bør være fællesværns undervisning, idet kursus vil være slutstenen på flere geledofficerers uddannelse og bør være en udtagelses- og forprøve for den senere mere videnskabelige taktiske eller tekniske uddannelse.

Der bør oprettes stabskurser for søværn og flyvevåben, som sammen med generalstabskursus i høj grad vil kunne nyde gavn af en lang række fag som fællesundervisning. Således hovedparten af strategiundervisningen, en væsentlig del af taktikundervisningen, især luftbårne- og amfibieoperationer, og endelig den del af stabstjenesten, der vedrører procedurer i fællesværnsstabe samt flystøtte og atomstøtte procedurer. Hertil kommer så i øvrigt dansk forvaltningstjeneste, stats- og folkeret, nationaløkonomi, sprog og visse tekniske orienterende fag.

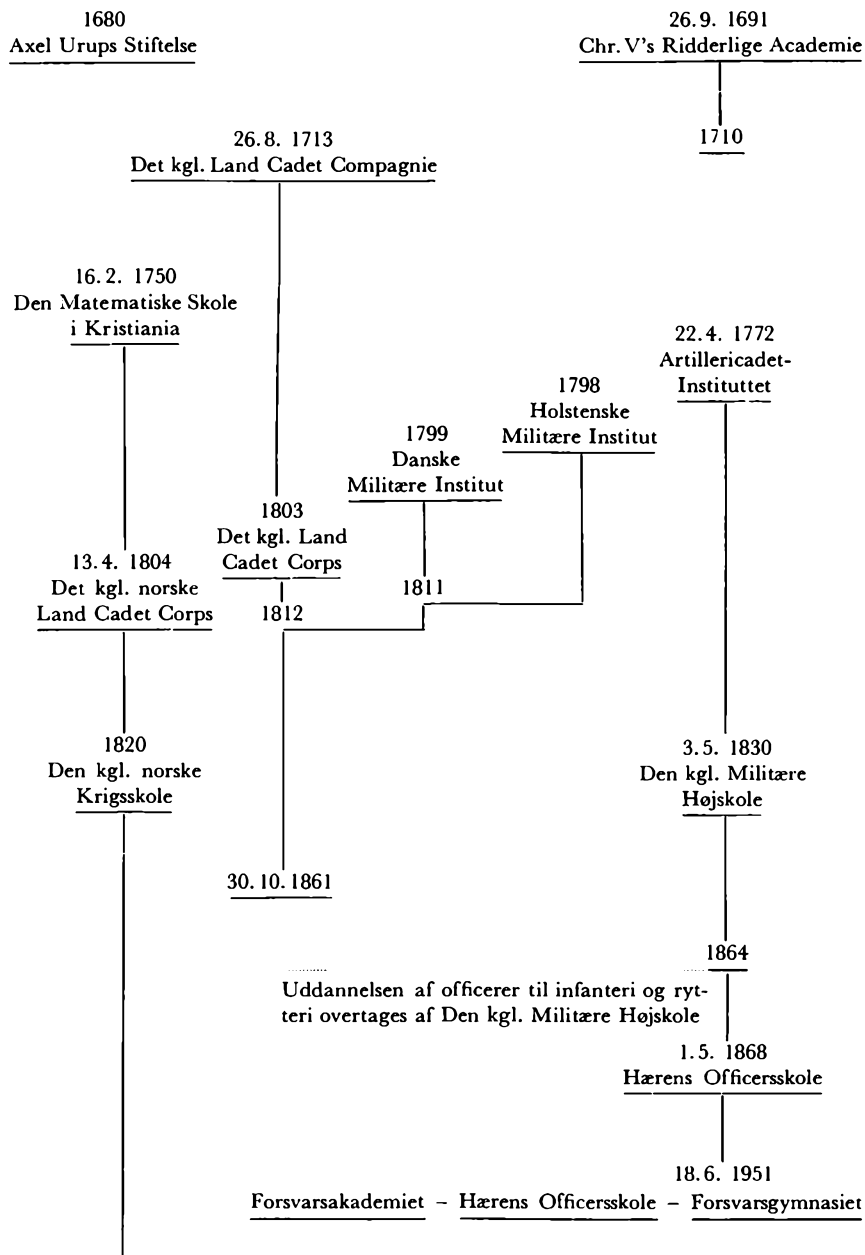
De tekniske kurser, som bør give officerer af alle tre værn den grundlæggende ingeniørmæssige uddannelse, der er nødvendig for, at vore tekniske officerer kan tale samme sprog som civile teknikere og ingeniører, bør fortsat – uden hensyn til værnene – have samme inddeling som uddannelsen på Danmarks tekniske Højskole og Danmarks Ingeniørakademi, det vil sige stort set svarende til maskin-, svagstrøms- og bygningslinierne, men med militære anvendelsesfag og med nogen undervisning i strategi og tak-

tik. Måske bør disse kurser opdeles i en første og en anden del, hvor man i første del i hovedsagen beskæftiger sig med de grundlæggende ingeniørfag, matematik, fysik, kemi m.m. samt med strategi og taktik, dog således at første del alligevel danner en helhed, og således at den tillige kan være slutuddannelsen for visse artilleri-, ingeniør- og telegrafofficerer m.fl., medens man i anden del samler sig mere om den fulde ingeniørvidenskabelige uddannelse med de ingeniørbetonede anvendelsesfag.

Oven på disse kurser bør der være et totalforsvarskursus. Formålet med dette kursus skulle være at give højere militære og civile embedsmænd et indgående kendskab til de enkelte totalforsvarskomponenters problemer og arbejdsformer samt sætte dem i stand til at indleve sig i selve krigens forhold og derved skabe forudsætninger for forståelse af opgaverne og deres betydning. Eleverne bør være oberstløjtnanter, kommandørkaptajner og tilsvarende civile embedsmænd, det vil sige personer i 40-års alderen, der har en så alsidig uddannelse og tjeneste bag sig, at deres personlige egenskaber og dygtighed er kommet til syne og har udpeget dem som kandidater til ledende stillinger.

Uddannelsen af ledere er et meget vigtigt spørgsmål for enhver nation. Ingen er født til at være leder, men lederevner kan derimod meget vel være medfødt, og disse evner skal udvikles gennem uddannelse. Til lederen må man stille krav om visse gode karakteregenskaber, leder- og lærerevner samt personlig sagkundskab inden for eget felt og en god almenviden. Alle de sidstnævnte områder kan udvikles og perfektioneres gennem uddannelse, og det må meget håbes, at Forsvarsakademiet i det kommende decennium må blive i stand til – under pæne og værdige forhold for vort forsvars højeste læreanstalt – at løse sin opgave med hensyn til at uddanne nationens ledere, så de må være rustet til at møde den katastrofe, som en moderne total krig uvægerligt vil være for landet.

SKEMATISK FREMSTILLING AF
OFFICERSUDDANNELSEN I DANMARK

FORTEGNELSE OVER CHEFER M. FL.

Landkadetakademiet: – Chefer:

Vieregg, G. v., oberst	26. 8.1713– 4. 5.1716
Amthor, F. E. v., oberst	25. 5.1716– 6. 3.1718
Eldern, W. E. v., oberstløjtnant-oberst	7. 3.1718–10.10.1731
Grambou, H. H. v., oberst-brigadier-generalmajor	30.10.1731–19. 5.1738
Nostitz, G. v., oberstløjtnant-oberst	19. 5.1738– 4.10.1747
Haxthausen, F. G. v., major-oberstløjtnant-oberst	18.10.1747– 3.11.1760
Gude, H. v., oberst	3.11.1760– 7. 3.1764
Maas, J. F. v., major-oberstløjtnant	7. 3.1764–28. 8.1766
Gude, H. v., generalmajor-generallojtnant	28. 8.1766– 1. 7.1779
Harbou, A. v., oberstløjtnant	1. 7.1779–18. 2.1785
Wegener, W. T. v., generalmajor	18. 2.1785– 7. 5.1792
Karl, prins af Hessen-Kassel	19. 5.1792–17. 8.1836
Bardenfleth, F. L. v., oberst-generalmajor	22. 8.1836–19. 8.1852

Tjenstgørende chefer:

Frederik V. C. L., prins til Hessen-Philipsthal-Barchfeldt	1. 4.1831–30.11.1834
Bardenfleth, F. L. v., oberst	14.12.1834–21. 8.1836

Kommandører:

Harbou, A. v., major-oberstløjtnant	25.11.1773–30. 6.1779
Lorenz, D. C. v., oberstløjtnant-oberst	11. 5.1798–28. 6.1810
Plat, C. F. G. du, major-oberstløjtnant-oberst	28. 6.1810– 1. 5.1831
Linde, G. v., major-oberstløjtnant-oberst	1. 5.1831–30. 6.1846
Tobiesen, F. W. C. v., oberstløjtnant-oberst	24. 5.1848–28.11.1853
Hoffmann, J. C. v., oberstløjtnant-oberst	28.11.1853–31. 3.1862

Undervisningsdirektører:

Hansen, C. F. v., major-oberstløjtnant-oberst	1. 5.1831– 1. 1.1843
---	----------------------

Stillingen er herefter varetaget af kommandørerne

Artillericadet-Instituttet – Forstandere:

d'Aubert, F., oberst	22. 4.1772– 3. 8.1788
Stricker, E. H., oberst	4. 8.1788–12. 4.1792
Mechlenburg, E. G., oberst	13. 4.1792–14. 1.1802
Gedde, S., oberstløjtnant	15. 1.1802–30. 6.1803
Mourier, F. V., oberstløjtnant	1. 7.1803–22. 8.1820
Linde, G., major	27. 8.1820–31. 5.1830

Den Kongelige Militaire Høiskole – Chefer:

Bülow, F. C., generallojtnant	1. 6.1830–31.12.1839
Bardenfleth, F. L., oberst	1. 1.1840–aug. 1852
Lønborg, F., oberst	12. 9.1857–17. 5.1860
Kellner, L. S., oberst	23. 5.1860–26. 9.1863
Reich, C. E., oberstløjtnant	26. 9.1863–14. 7.1865
Ernst, J. F. M., oberstløjtnant	28. 7.1865–30. 4.1868

Kommandører:

Fibiger, J. A., major	1. 6.1830–27.12.1835
Lønborg, F., major	28.12.1835–11. 9.1857

Undervisningsdirektører:

Abrahamson, J. N. B., oberstløjtnant	1. 6.1830–27.12.1835
Qvaade, P. F., oberstløjtnant	28.12.1835–25. 6.1841

Herens Officersskole:

Ernst, J. F. M., oberst	1868–1870
I.undbye, E. A., oberst	1870–1878

Fog, I. E., oberst	1878-1879
Klein, A. L., oberst	1879-1885
Tobiesen, F. P. A. W., oberst	1885-1896
Bojesen-Trepka, J. J. T., oberst	1896-1904
Harhoff, G. F. K., oberst	1904-1910
Krebs, F. C., oberst	1910-1915
Anning-Petersen, P. C., oberst	1915-1921
Moltke, O. A. H., generalmajor	1921-1922
Rønning, E., oberst	1922-1930
Larssen, C. O. R., oberst	1930-1938
Jørgensen, F. O., oberst	1938-1945
Hvalkof, V. L., oberst	1945-1950
Hjalf, C. V., oberst	1950-1954
Johansen, T., oberst	1954-1954
Mygind, A. J., oberst	1954-1958
Leschly, N. E., oberst	1958-1961
Pedersen, H. A. I., oberst	1961-

Forsvarskademiet:

Hjalf, C. V., oberst	1951-1952
Hvalkof, V. L., oberst	1952-1957
Heidicke, J., oberst	1957-1961
Amtrup, M. N. M. P., oberst	1961-

Bilag 3

OVERSIGT OVER LANDKADETAKADEMIETS OFFICERER,
LÆRERE, KADETTER M. V.

	1713	1737	1757	1767	1783	1812	1831	1853
Antal officerer ved Akademiet	4	3	3	3	3	14	14	6
Antal lærere ved Akademiet	8	8	9-12	7	10	ca. 15	ca. 20	ca. 10
Antal kadet- underofficerer	5	5	5	3	5	10
Antal virkelige kadetter	100	50	50	30	44	50	50	ca. 50
Andre kadetter	ca. 40	2- 300	150	..
Kadetternes optagelsesalder	under 15 år	9-20 år	11-17 år	8-19 år	8-15 år	10-16 år	mindst 12 år	16-19 år
Årligt optagelses- tidspunkt	uregel- mæssigt	uregel- mæssigt	uregel- mæssigt	uregel- mæssigt	primært v. påske	ca. 1. nov.	1. maj	1. nov.
Optagelsesprøve	nej	nej	nej	nej	nej	ja	ja	ja
Antal undervis- ningsår	1-12 år, dog normalt ca. 6 år						1-2 el. 4-7 år	2-4 år
Antal klasser	2 paral- lelle officers- klasser	1 officers- klasse	3 officers- klasser	3 officers- klasser 1 „page- klasse“	1 forbe- redelses- klasse 3 officers- klasser 1 „page- klasse“	1 forbe- redelses- klasse 3 officers- klasser 1 page- klasse	4 officers- klasser	2 officers- klasser

UNDERVISNINGSPLAN FOR LAND CADET COMPAGNIET
AF 8. DECEMBER 1713

Klasse	Tid	Mandag – Onsdag – Fredag	Tirsdag – Torsdag – Lørdag
Yngste klasse	8000–1000	Befæstningsvæsen	Religion og geografi
	1000–1200	Regning og skrivning	Artillerilære
	1400–1600	Eksercits	Tegning
	1600–1800	Fransk	Dans
Ældste klasse	0800–1000	Religion og geografi Regning og skrivning	Tegning
	1000–1200	Artillerilære	Befæstningsvæsen
	1400–1600	Eksercits	Fægtning
	1600–1800	Dans	Fransk

UNDERVISNINGSPLAN FOR LANDKADETAKADEMIET 1741

Klasse	Tid	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag
1. klasse	0800–1000	Katekismus	Tysk	Religion	Tysk	Katekismus	Tysk
	1000–1200	Fransk	Tegning	Fransk	Tegning	Fransk	Tegning
	1400–1600	Skrivning og regning	Skrivning og regning	Skrivning og regning	Skrivning og regning	Skrivning og regning	Skrivning og regning
	1600–1800	Eksercits	Dans	Eksercits	Dans	Eksercits	Dans
2. klasse	0800–1000	Kristendoms-kundskab	Fransk	Religion	Fransk	Kristendoms-kundskab	Fransk
	1000–1200	Tysk stil	Geometri	Tysk stil	Geometri	Tysk stil	Geometri
	1400–1600	Dans	Tegning	Dans	Tegning	Dans	Tegning
	1600–1800	Eksercits	Geografi og historie	Eksercits	Geografi og historie	Eksercits	Geografi og historie
3. klasse	0800–1000	Fransk	Tegning	Religion	Tegning	Fransk	Tegning
	1000–1200	Matematik	Artilleri	Matematik	Artilleri	Matematik	Artilleri
	1400–1600	Dans	Fægtning	Dans	Fægtning	Dans	Fægtning
	1600–1800	Eksercits	Geografi og historie	Eksercits	Geografi og historie	Eksercits	Geografi og historie

UNDERSVINGSPLAN FOR
DET KONGELIGE LANDCADETCORPS 1831

YNGSTE KLASSE

<i>Matematik</i>		
Talaritmetik, algebra, planimetri.		552 timer
<i>Dansk</i>		
Grammatik, analysering, læseøvelse, diktat.		138 timer
<i>Tysk</i>		
Grammatik, læseøvelse, diktat, oversættelse til og fra tysk.		276 timer
<i>Fransk</i>		
Grammatik, læseøvelse, diktat, oversættelse til og fra fransk, samtale.		276 timer
<i>Historie</i>		
Verdenshistorie indtil Det Vestromerske Riges undergang. Sveriges, Tysklands og Ruslands historie. Danmarks historie indtil Gorm den Gamles død.		184 timer
<i>Geografi</i>		
Europas fysiske geografi. Danmarks geografi.		92 timer
<i>Religion og bibelhistorie</i>		
De 6 første kapitler i lærebogen (Bastholms Religionsbog), samt det gamle testaments historie.		92 timer
<i>Naturhistorie</i>		
Indledning. Pattedyrene og fuglene.		46 timer
<i>Regning</i>		
Tavleregning og hovedregning.		92 timer
<i>Skrivning</i>		
Dansk og latinsk skrift efter forskrift og diktat.		92 timer
<i>Frihåndstegning</i>		
Tegning efter legemer, basrelieffer, fortegning og hukommelse.		276 timer
<i>Eksercits og gymnastik</i>		
Eksercits uden gevær og med gevær. Gymnastiske forberedelsesøvelser, løb, spring, klavring, smidighedsøvelser, sammensatte øvelser, svømning og dans.		368 timer
I hele året: 2484 timer fordelt på 276 dage eller 46 uger.		

NÆSTYNGSTE KLASSE

<i>Matematik</i>		
Fortsættelse af algebra og planimetri indtil cirkelns fladeindhold.		552 timer
<i>Dansk</i>		
Repetition af grammatik; læseøvelse og stiløvelse.		138 timer
<i>Tysk</i>		
Grammatik, læseøvelse, diktat, oversættelse til og fra tysk, samtale.		276 timer
<i>Fransk</i>		
Grammatik, læseøvelse, diktat, oversættelse til og fra fransk, samtale.		276 timer

Historie

Resterende europæiske stater undtagen Tyrkiet, samt disses bilande og evt. deraf opståede selvstændige stater. Danmarks historie indtil den oldenburgske stamme. 184 timer

Geografi

Europas politiske geografi samt europæiske staters bilande i andre verdensdele. 92 timer

Religion og bibelhistorie

Hele lærebogen, katekismus og bibelhistorie. 92 timer

Naturhistorie

Dyreriget afsluttes. Planteriget. 46 timer

Regning

Tavleregning (vægt og mål), renteregning, hovedregning. 92 timer

Skrivning

Dansk og latinsk skrift efter forskrift og diktat. 92 timer

Frihåndstegning og korttegning

Fortsættelse af yngste klasses frihåndstegning, perspektiv. Brug af bestik, målestoksforhold, kopiering og reducering af horisontaludstrækning på en topografisk plan. Kort-signaturer. 276 timer

Eksercits og gymnastik

Gevæksercits. Løb, spring, klavring, smidighedsøvelser, spring over hest, fægtning, svømning, dans. 368 timer

I hele året: 2484 timer fordelt på 276 dage eller 46 uger.

NÆSTÆLDSTE KLASSE

Matematik

Afslutning af algebra. Algebraens anvendelse i geometri. Stereometri. 552 timer

Dansk

Repetition af grammatik; læseøvelse udtrakt til digte, stiløvelse, foredrag om retskrivning, logikkens hovedregler. 138 timer

Tysk

Grammatik, læseøvelse, diktat, oversættelse til og fra tysk, taleøvelse. 276 timer

Fransk

Grammatik, læseøvelse, diktat, oversættelse til og fra fransk samtale, taleøvelse. 276 timer

Historie

Tyrkiet, de asiatiske stater, Danmarks historie under oldenborgerne. Oversigt over den nordiske mytologi, de ældste folkevandringer og nordens befolkning. 276 timer

Geografi

Lande i fremmede verdensdele. Matematisk geografi. 92 timer

Moral

Den kristne læres anvendelse i det daglige liv. 92 timer

Naturhistorie

Mineralriget. Repetition af dyre- og planteriget. 46 timer

Frihåndstegning og korttegning

Landskabstegning efter fortegning (tusj), efter basrelieffer, fritstående figurer og efter hukommelsen. Teori og øvelse i bakketegning, udførlig og flygtig. 414 timer

Eksercits og gymnastik

Eksercits og kommandoføring i forbindelse med teori om infanteriets eksercerreglement.
– Løb, spring, klavring, smidighedsøvelser, fægtning, hugning, svømning og dans.

368 timer

I hele året: 2530 timer fordelt på 276 dage eller 46 uger.

ÆLDSTE KLASSE

Matematik og fysik

Trigonometri, begyndelsesgrunde inden for keglesnit; fysik og statik.

468 timer

Dansk

Reglerne for uddragstagnung, de forskellige stilarter med praktisk indøvelse, herunder repetition af grammatik og logik. Øvelse i mundtlig fremstilling over et givet emne.

78 timer

Tysk

Analyse, repetition af grammatik, gennemgang af stilarterne, læseøvelse, diktat, oversættelse til og fra tysk, taleøvelse, mundtlig fremstilling over et givet emne.

175½ time

Fransk

Grammatik, læseøvelse, diktat, oversættelse til og fra fransk, taleøvelse, samtale.

234 timer

Befæstningskunst og skansearbejde

Indføring i emnet. Feltbefæstning, angreb og forsvar, oversigt over permanente befæstninger og fæstningskrigen, tegning af befæstningsanlæg, praktisk skansearbejde.

215½ time og 5 dage

Våbenlære og artilleri

Håndskydevåben, hugvåben, stødvåben, dækningsvåben, ammunition til håndskydevåben, andre skydevåben, skarpskydning, svært skyts, tilbehør, brug og virkning. Øvelse i skarpskydning.

117 timer og 2 dage

Felttjeneste

Indføring. March-, stillings- og fægtningenslære, forhold ved småkommandoer med særlig opgave. Praktisk øvelse.

117 timer og 5 dage

Garnisonstjeneste

Bestemmelser, bepakningsreglement, befalingsmænds og meniges pligter. Ceremonielreglementet.

39 timer

Troppetegning, korttegning, kortskrift, opmåling

Skemaer i troppetegning. Korttegning efter hukommelsen, kortskrift, især kursiv. Sammensætning af hele kort og planer og tegning af dem. Opmålingsøvelser.

234 timer og 5 uger

Eksercits og gymnastik

Eksercits og kommandoføring, infanteriets eksercerreglement, undervisning af rekrutter, kanoneksercits, kavallerievølering. Ridning, svømning, dans, fægtning, hugning.

429 timer og ridning

I hele året: 2107 timer og ca. 115 timers ridning og 7 ugers praktisk øvelse.

UNDERVISNINGSTIDENS FORDELING TIL DE FORSKELLIGE FAG

efter undervisningsplan af 1868 (rettet 1870)

(Den til de praktiske øvelser i terrænet m. v. anvendte tid ikke medregnet).

	Yngste klasse		Næst yngste klasse		Næstældste klasse		Stabsafdelingen		Artilleri-afdelingen		Ingeniør-afdelingen	
	1868	1870	1868	1870	1868	1870	1868	1870	1868	1870	1868	1870
Dansk	100	100	150	140	130	100
Tysk	150	140
Engelsk	150	150	100	100	100	100
Fransk	260	270	260	125 +125	210	250
Historie	150	140
Statistiske og nationaløkonom. fag	80	80
Geografi	110	110
Matematik	} 170	} 200	370	330	120	130	100	100	100	100
Beskriv. geometri.	140	150	+250	+250	270	270
Fysik	70	90	100	+ 90	100	100	100	100
Kemi	200	+200	260	200	260	200
Topografi (kartografi og astronomi	180	100
Terræntegning	60	50	100	100
Tegning	180	180
Geologi	40	..	40	..	40	..
Geodæsi	400	400
Teknologi	100	90	80	90
Maskinlære	160	140	160	140
Teknisk mekanik	100	100	100	100
Alm. bygningskunst	60	..	500	500
Retslære	100	100
Hærordning
Krigskunst og krigshistorie	260	220	285	250	200	250
Artilleri- og våbenlære	90	30 60 ^A	190	120	60	60	780	700	120	100
Krigsbygningskunst	40	30 ^A 60 ^I	245	240	50	50	180	80	450	350
Eksercits og skydning	120	60
Gymnastik og våbenøvelse	} 120	..	110	..	} 240	230	} 170	..	} 280	..	} 280	..
Ridning
Ialt	960	660	1550	1400	2090+	1445+	1560	1440	2530	1880	2560	2050
					250*	665*						

A = Elever af Artilleriet.

I = Elever af Ingeniørkorpset.

* = Det særlige kursus.

KILDEFORTEGNELSE

Landkadetakademiet.

Officersskoler i tidsrummet 1691–1918, udgivet i anledning af Hærens Officersskoles 50-års jubilæum den 1. maj 1918.

Fritz Thomsen: Træk af Landcadetakademiets Historie, København 1886.

Oberst Jacob Thode Ræders Barndoms- og Ungdomserindringer, København 1912.

Plan for det kongelige Landcadetcorps 1831.

Fr. Meidell: Fra Brydningstiden. København 1884.

Fr. Sinding-Larsen: Den norske Krigs-Skoles Historie i ældre tider. Kristiania 1900.

Reskripter, Resolutioner og Kollegialbreve den danske Krigsmagt til Lands angaaende, 1670–1856, samlet af Rosenstand-Goiske, Hedegaard, Kierulf og Rehder.

Dansk Biografisk Leksikon.

H.W. Harbou: Overkrigssekretær Jens Harboe og generalløjtnant Andreas Harboe. København 1890.

Den matematiske skole i Kristiania.

Fr. Sinding-Larsen: Den norske Krigsskoles historie i ældre tider. Kristiania 1900.

Officersskoler i tidsrummet 1691–1918, udgivet i anledning af Hærens Officersskoles 50-års jubilæum den 1. maj 1918.

Artillericadet-Institutet.

Johan Nordentoft: Gjethuset og Artilleriets Kadetskoler. København 1929.

Officersskoler i tidsrummet 1691–1918, udgivet i anledning af Hærens Officersskoles 50-års jubilæum den 1. maj 1918.

W. H. F. Abrahamson: Geschichte der königlichen Artillerischule in Kopenhagen. København 1780.

Udsigt over Undervisningen ved de specielle Corpser før 1830 og Den kongelige militære Højskoles Virksomhed fra dens oprettelse til 1855. København 1855.

C. F. v. Holtens Erindringer. København 1899.

Den kongelige militaire Højskole.

Officersskoler i tidsrummet 1691–1918, udgivet i anledning af Hærens Officersskoles 50-års jubilæum den 1. maj 1918.

Udsigt over undervisningen ved de specielle Corpser før 1830 og Den kongelige militære Højskoles virksomhed fra dens oprettelse til 1855. København 1855.

Plan til den kongelige militaire Højskole, 1830.

Geheimekonferentsråd Carl Georg Andræ, en biografisk fremstilling af Poul Andræ. København 1897.

Livserindringer af Waldemar Gustav Otto Bauditz. København 1903.

W. H. F. Abrahamson: Læssøe. København 1869.

Af Anthon Frederik Tschernings efterladte Papirer. København 1877.

Otto Vaupell: Læssøes Levned. København 1895.

Domiciler fra 1713 til 1868:

H. U. Ramsing: Københavnske ejendomme 1377–1728. Oversigt over skøder og adkomster, Vester kvarter. Bind IV 1945

Lauritz de Thurah: Den danske Vitruvius I side 88, 1746.

„*Gemt og glemt*“ III: „Minder fra gamle dage“ af Chr. Carl Pflueg, udgivet af Louis Bobé og Carl Dumreicher, 1916.

N. Jonge: „Københavns beskrivelse“, det i 1783 udarbejdede bind 2, først trykt i 1945.

Hærens Officersskole.

Officersskoler i Tidsrummet 1691-1918.

Meddelelser om Officersskolen 1868-1884, udarbejdet af Kapitaen af Fodfolket C. Søtoft.

Officersskolens ordning og virksomhed 1868-1893, udarbejdet af Oberstløjtnant af Fodfolket C. Søtoft.

Hærens officersskole 1.5.1918-30.4.1943, udarbejdet af Kaptajn O. V. Gregersen.

Jubilæumsskrift i anledning af klasse 1898-1900's 25-års jubilæum.

Schultz' Danmarkshistorie.

Rapportbøger fra lærerrådsmøder på officersskolen.

Afskrift af kontrakter, oprettet mellem officersskolen og dennes ansatte personel m.fl. fra 1873.

Bestemmelser for Eleverne i Officersskolens næstældste og yngste Klasse. Givne af Skoleofficeren af Fodfolket October 1883.

Hærlovene af 1868, 1881, 1909, 1922, 1932, 1937 samt forsvarsloven af 1951 med bemærkninger.

10. hefte (1911 1919 og 1934).

Diverse sagsakter fra officersskolens arkiv.

Frederiksberg Slot:

Frederiksberg Slot og Frederiksberg Have af Frederik Weilbach med bidrag af Christian Elling og Niels Maare.

Frederiksbergs Slotskirke 1710-1960 af Niels Maare med bidrag af Niels Erik Leschly og Erik Stub.

UDDANNELSEN AF
HÆRENS LINIEOFFICERER 1713-1963

er sat med Baskerville (serie 169) og trykt på ekstraglitteret specialtryk. Bogen er tilrettelagt af Niels Maare og omslaget tegnet af Erik Ellegaard Frederiksen. Klicheerne er fremstillet i Reenbergs Klicheanstalt. Trykning og bogbinderarbejde er udført i Bianco Lunos Bogtrykkeri A/S, København.

